

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΕΚΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ 1971

H

6

NET

Parasitism (Eug. T.)

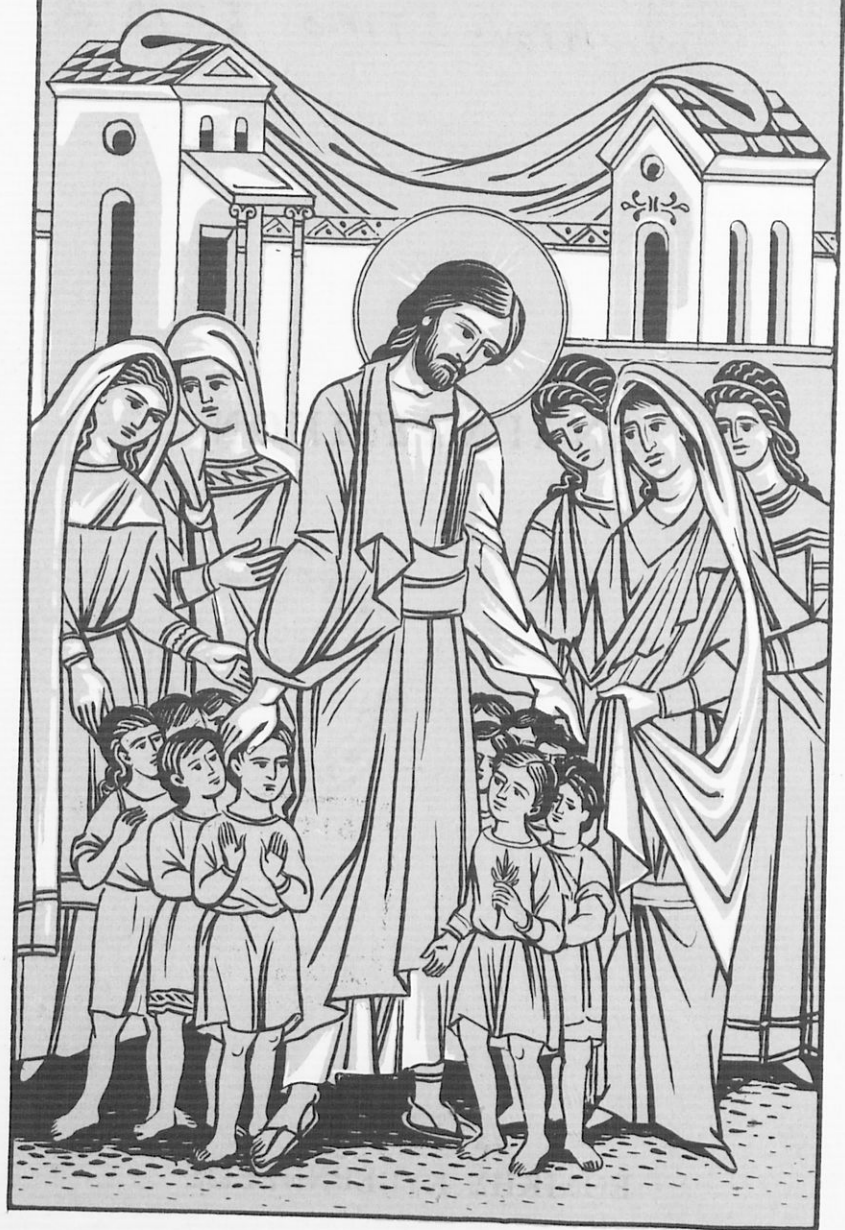
ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΣΤ/Δ 8

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΥΛΟΓΕΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Η 6 ΝΕΤ
Αναγνώστης/Σταύρος Π.

(ΕΥΑΓ. Π.) ΦΩΤΙΑΔΟΥ — (ΗΛΙΑ Π.) ΜΗΝΙΑΤΗ
Γ. ΜΕΓΑ — Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ
Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΡΗΣΕΑΤΟ

Ο.Ε.Δ.Β.

αριθ. εισαγ. 2055 τμήτ. έτους 1971

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1971

002
ΗΛΕ
ΕΤ2Α
99

ΜΕΡΟΣ
ΠΡΩΤΟΝ

ΒΡΟΤΟΝ
ΣΟΤΕΜ

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, τὸ γαλανὸ καὶ τ' ἄσπρο,
κομμάτι ἀπ' ἀνοιξιάτικο καὶ ξάστερο οὐρανό,
πού εἶναι λευκὸ σὰν τὸν ἄφρὸ τοῦ κύματος, πού ἀνθίζει
σὲ περιγιάλι ὁλόγλυκο, σὲ πέλαγο μακρινό.
Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, πού, ὅταν περνᾷ μπροστά μας
ὕγραίνονται τὰ βλέφαρα καὶ σπαρταρᾷ ἡ καρδιά μας.

Δὲν εἶναι ἡ αὔρα, πού ἔρχεται γλυκὰ νὰ τὸ χαϊδέψη,
δὲν τ' ἀνεμίζει πρόσχαρα ἡ αὔρα ἡ σιγανή·
εἶναι μιὰ ἀθάνατη πνοή, πού ὁρμᾷ νὰ ζωντανέψη
μὲ ἀνατριχίλα ἀνέκφραστη τὸ δίχρωμο πανί.
Τὸ πῆρε κάποια μάγισσα καὶ τό 'καμε χλαμύδα
καὶ ζῇ σ' αὐτὸ καὶ πάλλεται ὁλόκληρη ἡ Πατρίδα.

Εἶναι ἡ Σημαία! Τὴν βλόγησαν παπάδες μ' ἄσπρα γένεια,
μέσ' στῆς σκλαβιάς τὸ τρίσβαθο κι' ἀπόκρυφο σχολειό,
ἔκλαψαν μάτια καὶ καρδιές ἐπάνω της, καὶ οἱ κόρες
τὴν νύχτα τὴν ὑφαίνανε κρυφὰ στὸν ἀργαλειό.
Σὰν βόρειο σέλας ἄστραψε στὴ Λαύρα μιὰν ἡμέρα
κι' ἀπλώθηκε ὥς τὸν ἑβδομον οὐρανὸ κι' ἀκόμη πέρα!

Ποιά λύρα ἔχει τὴν δύναμι γιὰ νὰ σὲ ψάλῃ ἐπάξια;
Εἶσαι τῆς νέας Ἑλλάδος μας ἡ ἀγία εἰκόνα Ἑσύ.
Εἶσαι ἡ λαχτάρα, πὺ λυγáει τὰ γόνατα τῶν σκλάβων,
εἶσαι τοῦ γένους τ' ὄραμα, Σημαία μας χρυσῇ,
ποὺ ὅταν τὰ μάτια ἐπάνω σου μὲ σέβας τὰ καρφώνει
θαρρεῖς καὶ κάποιο οὐράνιο φῶς Ἑσὲ περικυκλώνει. . .

Ν. Ζαφειρίου «Ἡ Ἑλληνικὴ Σημαία»

Στέφανος Δάφνης

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

— Παπποῦ! ἔ, παπποῦ! ἐφώναξεν ὁ Νάσος, σπρώχνοντάς του μέ τὸ πόδι του.

— Τί εἶναι;

— "Α, σήκω νὰ ἰδοῦμε τὴν 'Ανάστασι!

Σάν ἐβγῆκαν ἔξω ἀπὸ τὴν καλύβα τους, ἄκουαν σὲ ὅλη τὴν κοιλάδα καὶ γύρω ἀπὸ τὶς ράχες φωνές. "Ὅλοι οἱ βλάχοι τῆς περιφερείας ἐκείνης ἦσαν στὸ πόδι, στολισμένοι, καὶ μέ κεριὰ στὰ χέρια ἐπερίμεναν τὴν 'Ανάστασι.

Εἶχε πιά πλησιάσει ἡ ὥρα. Ὁ αὐγερινὸς φεγγοβολῶντας ἀνέβαινε ψηλά. Οἱ βλάχοι μέ τὶς γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά τους ἦσαν ἔτοιμοι ἔξω ἀπὸ τὶς καλύβες τους. Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰ γύρω χωριά εἶχαν ἀνεβῆ στὰ ὑψώματα. Νέοι ζωηροί, γέροντες λευκόμαλλοι, παιδιά, γυναῖκες νέες καὶ γριές, ὅλοι εἶχαν καρφώσει τὰ μάτια τους στὸ ἀνατολικὸ μέρος τοῦ ὀρίζοντος.

Ἦξεραν πῶς ἀπὸ κεῖ ὑψώνετο μιὰ ράχι, ἀπ' ὅπου θὰ ἐφαίνετο ὁ παπὰς μὲ τὴν λαμπάδα στὰ χέρια, κηρύσσοντας στοὺς πιστοὺς τὴν Ἀνάστασι τοῦ Σωτῆρος. Οἱ μεγάλες πυρὲς ἐλαμπάδιζαν ὑψηλὰ καὶ ἔρριχναν κοκκινωπὲς ἀκτῖνες στὰ πρόσωπα καὶ στὰ καθαρὰ ἐνδύματα.

Ἡ καρδιά ὅλων ἐβροντοκτυποῦσε ἀνυπόμονη, ὅσο ἐπλησίαζεν ἡ μεγάλη καὶ ἱερὴ στιγμή. Κάθε ἄστρο, ποὺ παρουσιάζετο ἀπὸ τὴ ράχι, τὸ ἔπαιρναν γιὰ τὴν λαμπάδα τοῦ παπᾶ καὶ ἐφώναζαν ἀναπηδώντας μὲ χαρά:

— Νάτο, ἐφάνηκε!

— Ἀμ' ποῦ ἀκόμη!

— Θ' ἀσπρίση τὸ μάτι σου γιὰ νὰ τὸ ἰδῇς.

Καὶ ἐπείραζε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ διηγεῖτο ἱστορίες, καὶ οἱ γεροντότεροι παραμύθια, γιὰ νὰ περάσῃ ὁ καιρὸς.

— Νά το, νά το! Ἐκεῖνο εἶναι! ἐφώναξε κάποιος χαρούμενος.

Πράγματι ἐφάνηκε φῶς λαμπάδας, ποὺ ἐτρεμόσβηνε στοῦ ἀνέμου τὴν πνοή. Ἐσχιζε τὸ σκοτάδι καὶ ἔρριχνε παρήγορη λάμψη γύρω.

Οἱ βλάχοι ὅλοι καὶ οἱ χωρικοὶ ἀπ' ὅλα τὰ γύρω μέρη ἐκάρφωσαν πρὸς τὰ ἐκεῖ τὰ μάτια τους καὶ ἐτέντωσαν τὴν ἀκοή τους.

— Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά!...

Ἡ φωνὴ ἀκούσθηκε ἀπὸ τὴ ράχι δυνατὴ. Ἐφθασε σὰν κύματα στὶς καρδιὲς τῶν ἀπλοϊκῶν ἐκείνων ἀνθρώπων καὶ ἔχυσε ἐπάνω τους γλυκύτητα καὶ συγκίνησι.

— Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά!...

Ἡ φωνὴ ἀκούσθηκε τώρα πιὸ δυνατὴ. Οἱ βλάχοι καὶ οἱ χωρικοὶ ἔσκυψαν τὴν κεφαλὴ καὶ ἔκαμαν τὸν σταυρό τους. Ὅλη ἐκείνη ἡ μεγάλη κοιλάδα ἔμοιαζε τὴν ὥρα ἐκείνη σὰν ἓνας μεγάλος ναός, ὅπου ἐδοξάζετο τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ.

— Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά!...

Ἡ φωνὴ ἀντήχησε γιὰ τρίτη φορά. Μαζὶ μὲ τὸ φῶς τῆς λαμπάδας ἐφάνηκε καὶ μία ἄλλη λάμψη καὶ ἀμέσως ἀκούσθηκεν ὁ βαθὺς βρόντος πυροβόλου. Καὶ εὐθὺς μὲ τὸν πρῶτο πυροβολισμό ἄλλοι πολλοὶ μαζὶ πυροβολισμοὶ ἐσφύριζαν στὶς ράχες, τὰ λαγκάδια, τὰ δένδρα, τὶς καλύβες, τὰ πρόβατα καὶ τὰ μανδριά. Οἱ βλάχοι, μὲ τρελλὸν ἐνθουσιασμό, μετέδιδαν ὁ ἓνας στὸν ἄλλο τὴν εὐχάριστη εἶδησι τῆς Ἀναστάσεως.

— Χριστὸς ἀνέστη, ἀδέλφια!...

— Ἀληθῶς ἀνέστη!... ἀληθῶς ἀνέστη!...

— Ζῇ καὶ βασιλεῦει... ζῇ καὶ βασιλεῦει!...

Πολυάριθμα μικρὰ φῶτα ἐπλανῶντο παντοῦ. Τὰ βλαχόπουλα ἔτρεχαν πρόθυμα νὰ μεταφέρουν στοὺς ἄλλους τὸ Ἅγιο φῶς, ποὺ ἔλαβαν ἀπὸ τὴν λαμπάδα τοῦ παπᾶ.

Σὲ λίγο ὅλες οἱ ράχες ἐφεγγοβολοῦσαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μέσα στὸ σκοτάδι ὡς πολυάριθμα διαμάντια. Ἀπὸ κάθε καλύβα τὰ καριοφίλια καὶ οἱ ἀσημοπιστόλες ἄστραφταν καὶ ἐβροντοῦσαν. Τὰ πρόβατα στὰ μανδριά ἐβέλαζαν καὶ ἐπηδοῦσαν φοβισμένα ἀπὸ τοὺς κρότους, οἱ σκύλοι ἀλυκτοῦσαν καὶ τὰ ἄλογα ἐχρεμέτιζαν.

Ἡ ράχι, ποὺ ἐπάνω της ἐφάνηκε τὸ πρῶτο φῶς τῆς Ἀναστάσεως, ἦταν τῶρα κατάφωτη. Εἴκοσι ὡς εἴκοσι πέντε βλάχοι, ἀσκεπεῖς, μὲ τὴν λαμπάδα ἀναμμένη στὰ χέρια, ἐγονάτιζαν γύρω στὸν παπᾶ. Καὶ ὁ παπᾶς, ὀρθίος, κινῶντας τὴν λαμπάδα τοῦ ἄνω καὶ κάτω, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἔψαλλε τὸ « Χριστὸς ἀνέστη ».

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

2. ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

Τὸ μέγα θαῦμα σήμερα τὴν πλάσι ὅλη μαγεύει,
ρυθμὸς ἀγάπης τίς καρδιὰς σὰν ὄνειρο χαϊδεύει.
Χριστὸς Ἀνέστη! ἀντιλαλεῖ παντοῦ, σὰν ἅγια ἀλήθεια,
κι ἀκτιῶδα ἐλπίδας χύνεται σὲ πονεμένα στήθια.
Κι ἔρχεται μὲ τὴν ἄνοιξι, μὲ τοὺς ἀνθούς τ' Ἀπρίλη,
τὸ πρόσχαρο τὸ μήνυμα, σὰν νὰ 'θελε νὰ στείλῃ
τῇ λουλουδένια του ὁμορφιά τοῦ Γολγοθᾶ τὸ θῦμα
μέσ' στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ νὰ πνίξῃ κάθε κρῖμα.
Χριστὸς Ἀνέστη! Φίλημα γλυκειᾶς ἀγάπης δώστε
φίλοι κι ἐχθροὶ κι ἀδελφικά τὰ χέρια σας ἐνῶστε.
Ἕνα τοῦ κόσμου τ' ὄνειρο: Νικήτρια ἢ καλωσύνη
νὰ 'ναι παντοῦ, κι ὁδηγητὴς τῶν ἔργων μας νὰ γίνη.
Τοῦ Λόγου ἡ δόξα ἀνάλαμψε κι ἦρθε παρηγορήτρα
— σὰν μέσα στὸ ἡλιόκαμα — σ' ὅλη τῆς γῆς τὴν φύτρα.
Χριστὸς Ἀνέστη! Ἄς ζῇ στὸν νοῦ τὸ Σύμβολο τ' ὠραῖο,
γιὰ νὰ πληθαίνουν μέσα μας χαρὲς καὶ φέγγος νέο,
ἡ Δικαιοσύνη τῆς ψυχῆς τὰ βάθη νὰ φωτίζει
καὶ τῆς Ἀγάπης ἡ ὁμορφιά τὸν κόσμο νὰ στολίζει.

Γ. Λαμπρίδης « Χριστὸς Ἀνέστη »

Ἰωάννης Πολέμης

3. ΧΡΟΝΙΑΡΕΣ ΜΕΡΕΣ

Καὶ θὰ ῥθοῦν χρονιάρες μέρες: Τὰ Χριστούγεννα,
μὲ τ' ἀφρόπλαστα χριστόψωμά τους, πρῶτα,
καὶ τ' Αἰ-Βασιλειοῦ, μὲ τῶν παιδιῶν τὰ κάλαντα,
καὶ μὲ τῶν νερῶν τ' ἀγιάσματα, τὰ Φῶτα.

Καὶ ὕστερα τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ Ἀνάστασι,
ποὺ ὁλόχαρο τὸ χωριὸ θὰ τὴν γιορτάσῃ,
τῶν βουνῶν βροντοξυπνῶντας τοὺς ἀντίλαλους,
σπέρνοντας λαμπάδων φέγγισμα στὰ δάση.

Καὶ μὲ τὰ λαμπριάτικα καλοκαιριάσματα
στήνοντας χορὸ στὰ ὁλόανθα χαμομήλια,
θ' ἀνεμίζουν κάτω ἀπὸ μελιᾶς χιονόκλαδα
κόκκινες ποδιές καὶ κίτρινα μαντήλια.

Γεώργιος Δροσίνη:

4. Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Ἀνήμερα τῆς ἑορτῆς τῶν Βατῶν τοῦ Εἰκοσιένα, τὴν Κυριακὴ, φίλοι τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ ἐπίσημοι ξένοι τὸν ἐπαραινοῦσαν νὰ φύγῃ, νὰ σωθῇ. Τὰ μέτρα τῆς Ὁθωμανικῆς κυβερνήσεως ἐξ αἰτίας τῆς Ἐπαναστάσεώς μας ἐγίνοντο ἄγρια καὶ ὁ καθεὶς μπορούσε νὰ προβλέψῃ τὸ μέλλον. Τὸν ἐπαρκαλοῦσαν, λοιπόν, νὰ φύγῃ· τοῦ ἐπρόσφεραν καὶ τὰ μέσα.

« Μὴ μὲ παραινῆτε νὰ φύγω, εἶπε στοὺς φίλους του.

Μὴ θέλετε νὰ σωθῶ. Ἡ ὥρα τῆς φυγῆς μου θὰ ἦτο ἀρχὴ σφαγῆς, ὥρα σπαθιοῦ στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ στὰ ἄλλα Χριστιανικὰ μέρη. Ὁραῖο πρᾶγμα θέλετε νὰ κάμω, μεταμορφωμένος μὲ καμμιὰ προβιά στὴν πλάτη, νὰ φεύγω στὰ καράβια. Ἡ, κλεισμένος σὲ φιλικὴ πρεσβεία, νὰ ἀκούω στοὺς δρόμους τὰ ὀρφανὰ τοῦ Ἔθνους μου νὰ σπαράζουν στὰ χέρια τοῦ δημίου. Εἶμαι Πατριάρχης, γιὰ νὰ σώσω τὸν λαό μου, ὅχι νὰ τὸν ρίξω στὰ μαχαίρια τῶν Γενιτσάρων. Ὁ θάνατός μου ἴσως ὠφελήσῃ πλεονεχὲς ἀπὸ τὴ ζωὴ μου. Οἱ ξένοι βασιλεῖς θὰ ταραχοῦν ἀπὸ τὸν ἄδικο θάνατό μου. Δὲν θὰ δείξουν ἀδιαφορίαν βλέποντας νὰ βρίζεται ἡ πίστι τους στὸ πρόσωπό μου καὶ οἱ Ἕλληνες θὰ πολεμήσουν μὲ ἀπελπισία, πού συχνὰ χαρίζει τὴν νίκη. Κάμετε λοιπὸν ὑπομονὴ ὅ,τι καὶ ἂν μοῦ συμβῇ! Σήμερα τῶν Βατῶν, ὅς φᾶμε στὸ τραπέζι τὰ ψάρια τοῦ γιαιοῦ καὶ ἔπειτα, ἴσως αὐτὴν τὴν ἐβδομάδα, ὅς φᾶνε καὶ αὐτὰ ἀπὸ μᾶς...

»Ὁχι, δὲν θ' ἀφήσω νὰ μὲ περιγελοῦν, περπατῶντας μὲ ἀκολουθίαν ἀπὸ διάκους καὶ ἄρχοντες στοὺς δρόμους τῆς Ὁδησοῦ, τῆς Ἐπτανήσου ἢ τῆς Ἀρχῶνος καὶ νὰ μὲ δείχνουν τὰ παιδιὰ καὶ νὰ λέγουν: Νὰ ὁ φονιάς Πατριάρχης! Ἄν τὸ Ἔθνος μου σωθῇ καὶ θριαμβεύσῃ, θὰ μὲ ἀποζημιώσῃ, ἐλπίζω, μὲ θυμιάματα τιμῆς καὶ ἐπαίνου, ἐπειδὴ ἔκαμα τὸ χρέος μου. Δὲν θὰ ἀνεβῶ γιὰ τετάρτη φορὰ στὰ μοναστήρια τοῦ Ἄθω· δὲν τὸ θέλω. Χαίρετε, σπῆλαια καὶ κορυφές τοῦ ἱεροῦ βουνοῦ. Χαῖρε, θαλάσσιο κύμα. Χαίρετε, Σπάρτη καὶ Ἀθῆναι, ὅπου ἤθελα νὰ ιδρύσω σχολεῖα γιὰ τοὺς νέους τῆς Πατρίδος. Χαῖρε, γῆ τῆς γεννήσεώς μου, Δημητσάνα!

»Ἐγὼ πηγαίνω ὅπου μὲ καλεῖ, ὅπου μὲ ὀδηγεῖ ἡ γνώμη μου, ἡ μεγάλῃ μοῖρα τοῦ Ἔθνους καὶ ὁ οὐράνιος Θεός...».

Ὁμιλία περὶ «τοῦ ἀειδίου Πατριάρχου Γρηγορίου» Γεώργιος Τερτσέτης

5. Ο ΘΕΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πολλές φορές συλλογίζομαι καλὰ - καλὰ ὅσα τεράστια ἡ θεία παντοδυναμία Του κάνει γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὅταν εἶμαι βυθισμένος στὶς σκέψεις αὐτές, φέρω τὸ νοῦ μου στὴν ἀξιομνημόνευτην ἐκείνη ἐποχὴν τῆς ἐλευθερώσεως τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Φαραώ. Καὶ βρίσκω κάποια ὁμοιότητα στὶς τύχες τῶν δύο λαῶν.

Ἀκούει ὁ Θεὸς τὴν κραυγὴ τῶν υἱῶν τοῦ Ἰσραὴλ, βλέπει τὴ θλίψι καὶ τὴ δυστυχία τους, συμπαθεῖ στὰ δεινά τους καὶ ἐκλέγει ἓνα ποιμένα προβάτων, γιὰ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν γῆν τῆς Αἰγύπτου.

— Ποιὸς εἶμαι ἐγώ, λέγει ὁ Μωϋσῆς, Κύριέ μου, ποιὸς εἶμαι ἐγώ, πὺ προστάζεις νὰ πάω στὸν Φαραώ, τὸν βασιλιᾷ τῆς Αἰγύπτου; Παρακαλῶ, Κύριε, ἀφησέ με. Ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος ἐγώ εἶμαι.

Τὰ ἴδια ἐλέγαμε καὶ ἐμεῖς, ὅταν ὁ Θεός, ἐλεῶντας τὴν ἀθλία μας κατὰστασι, ἐφώτισε στὴν καρδιά μας τὸ μεγάλο ἔργο τῆς ἀπελευθερώσεώς μας.

—'Εμεῖς μόνον, ἐλέγαμε, νὰ σπάσωμε τὶς ἀλύσεις μας! 'Εμεῖς νὰ νικήσωμε τὸν πολυάριθμο στρατὸ καὶ στόλο τοῦ τυράννου;

— Μαζί σου θὰ εἶμαι ἐγώ, εἶπε τότε στὸν Μωϋσῆ ὁ Θεός. Μὴ φοβᾶσαι, ἐγὼ θὰ ἀπλώσω τὸ χέρι μου καὶ μετὰ τὴν δύναμί μου θὰ κτυπήσω τοὺς Αἰγυπτίους. 'Εγὼ θὰ δυναμώσω τὸν λαόν μου ἐναντίον των.

Αὐτὰ μοῦ φαίνεται ἀπαράλλακτα ὅτι ἀκούω νὰ λέγῃ καὶ σήμερα τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ στὸν ἀδύνατο λαὸ τῆς Ἑλλάδος.

—'Εγὼ, λέγει, ἀδύνατε καὶ ἐγκαταλελειμμένε λαέ μου, ἐγὼ θὰ εἶμαι μαζί σου, ἐγὼ θὰ ἀπλώσω τὸ χέρι μου καὶ μετὰ τὴ δύναμί μου ἐγὼ θὰ κτυπήσω τοὺς ἐχθρούς σου, ἐγὼ θὰ σὲ δυναμώσω ἐναντίον των.

Αὐτὰ εἶπε καὶ αὐτὰ ἐνεργεῖ ὁ Θεὸς ὁλοένα γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

« Λόγοι αὐτοσχέδιοι »

Σπυρίδων Τρικούπης

6. ΤΟ ΤΑΜΑ ΤΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

Διηγείται ὁ ἴδιος ὁ Κολοκοτρώνης, ὅτι μιὰ φορὰ ἐπῆγε στὸ πανηγύρι τῆς Ἀγίας Μονῆς. Αὐτὸ τὸ μοναστήρι ἦτο μεγάλο καὶ εἶχε καταστραφῇ στὴν ἐπανάστασι τοῦ Ὁρλώφ, τὸ 1769. Ὅταν ἐπέρασε, ἦτο μία μάνδρα χαλασμένη, καὶ σκεπασμένη ἡ ἐκκλησίᾳ μὲ κλαδιά.

Τότε ἔταξεν ὁ Κολοκοτρώνης :

— Παναγία μου, βοήθησέ μας νὰ ἐλευθερώσωμε τὴν Πατρίδα μας ἀπὸ τὸν «τύραννο» καὶ νὰ σὲ κάμω καθὼς ἦσουν πρῶτα!

Καὶ πράγματι ἡ Παναγία ἐβοήθησε. Καὶ στὸν δεύτερο χρόνον τῆς Ἐπαναστάσεως ἐπλήρωσεν ὁ Κολοκοτρώνης τὸ τάμα του, καὶ τὴν ἔκανε, ὅπως ἦτο πρὶν ἀπὸ τὴν καταστροφή της.

«Ὁ Γέρον Κολοκοτρώνης»

Γεώργιος Τεργαστής

7. Ο ΠΑΠΑ - ΑΡΣΕΝΗΣ

Ἐπέρασαν πάλι οἱ Τούρκοι τοῦ Δράμαλη τὰ Δερβενάκια, ἀρχές Ἰουλίου τοῦ 1822, καὶ ἐπῆραν τὴν ἀναπνοὴ τοὺς κάτω ἀπὸ τὸ κάστρο τῆς Κορίνθου. Μὰ εἶδαν ὅτι εἶχαν ἀφήσει χιλιάδες ἄλλους Τούρκους πίσω τοὺς ἔξω ἀπὸ τὸ

Ναύπλιο. Τότε ἀποφάσισαν νὰ ξαναμποῦν στὰ φοβερά στενά, νὰ βοηθήσουν ἐκείνους, πού ἔμειναν καὶ νὰ στείλουν τροφές στὸ πεινασμένο Ναύπλιο. Ἡ ἀπόφασί τοὺς αὐτὴ δείχνει, πὼς τὴν περασμένη καταστροφὴ τοὺς μέσα στὰ στενά τὴν ἐξήγησαν, ἴσως καὶ σωστά, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς παράλογης τρομάρας τοὺς, ἀφοῦ τόσοι λίγοι Ἕλληνες ἔτυχε νὰ εἶναι ἐκεῖ στὰ Δερβενάκια.

Ἡ ἀπόφασί τους, λοιπόν, τώρα εἶναι ἀνδρική καὶ οἱ μάχες, πού ἐγίναν μέσα στὰ περάσματα τοῦ "Αἰ-Σώστη, δείχνουν λύσσα ἀληθινή. Γιατὶ οἱ "Εἰλληνες εἶναι ἐκεῖ πέρα τώρα πιὸ πολλοὶ συναγμένοι καὶ πολὺ διαλεκτοὶ καὶ ὠχυρωμένοι.

Ἐκεῖ, μιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἡμέρες, ἔτυχε νὰ τρῶνε ὁ Νικηταρᾶς καὶ ἓνας παπᾶς ἀπὸ τὸ Κρανίδι, ὁ Παπαρσένης. Τότε ἦλθε τὸ μήνυμα πὼς ἐφάνηκαν πάλι οἱ Τοῦρκοι νὰ ἔρχονται μακριά, ἀπὸ τὴν Κόρινθο.

Ὁ Παπαρσένης δὲν ἐταράχθηκε.

— Φέρτε νὰ πιοῦμε, εἶπε, αὔριο θὰ τοὺς πάρῃ ἡ κατάρρα!

Στὸν δρόμο, ἐκεῖ πού ἐπροχωροῦσαν, ἔλεγε ὁ Παπαρσένης πάλι στὸν Νικηταρᾶ:

— Αὔριο τὸ κεφάλι μου θὰ μείνῃ ἐδῶ, ὅμως σπυρὶ σιτάρι δὲν θὰ περάσῃ γιὰ τὸ Ναύπλιο.

Καὶ τὸ βράδυ, πού ἐδειπνοῦσεν ὁ Παπαρσένης (οἱ Τοῦρκοι δὲν εἶχαν φθάσει ἀκόμη), ἐσυλλογίζετο τὸ Ναύπλιο.

— Τὸ Ναύπλιο τὸ εἶχαμε στὰ χέρια μας, ἔλεγε· (ἦτο τότε ἔτοιμο νὰ παραδοθῇ) μὰ ὁ Δράμαλης τὸ ἐπῆρε πάλι. Μονάχα σὰν πάρωμε τὸ Ναύπλιο, τότε θὰ ποῦμε πὼς ἐλευθερωθήκαμε.

Αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ γενναίου παπᾶ ἔδιναν καρδιά μεγάλῃ σὲ ὅλους, γιὰ νὰ κρατήσουν τὰ στενά.

Τὴν ἄλλη μέρα, 29 Νοεμβρίου 1822, ἐσκοτώθηκε ὁ παπᾶς. Ὅμως οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐπέρασαν!..

Γ. Βλαχογιάννη «Ἱστορικὴ Ἀνθολογία»

Ν. Σπηλιόδης - Ι. Βλαχογιάννης

8. Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΚΛΗΡΙΚΟΣ

“Όταν ἤλθεν ὁ βασιλιὰς “Όθων πρώτη φορά στὸ Μεσολόγγι, στὰ 1837, παρουσιάσθηκεν ἐμπρὸς τοῦ ὁ Παπα - Πα - ναγιώτης Μπουγάτσας. “Ετυχε τότε νὰ βρίσκεται στὰ ἀνάκτορα καὶ ὁ στρατηγὸς Δ. Μακρῆς καὶ ὁ βασιλιὰς ἐζήτησε ἀπ’ αὐτὸν πληροφορίες γιὰ τὸν παπα.

— Μεγαλειότατε, τοῦ εἶπεν ὁ Μακρῆς, τὸν παπὰ αὐτὸν ἀξίζει νὰ τὸν προσκυνοῦμε σάν “Αγιο γιὰ τὶς μεγάλες τοῦ ὑπηρεσίες στὴν πατρίδα καὶ στὸν κόσμο.

— Καὶ ποιὲς εἶναι αὐτές, καπετὰν Μακρῆ; ἐρώτησεν ὁ βασιλιὰς.

— “Ακουσε, μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Μακρῆς. “Απὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ ἀποκλεισμοῦ στὸ Μεσολόγγι, ἡ μόνη δουλειὰ ποὺ ἔκανε ὁ παπὰς αὐτὸς ἦταν, ἅμα ἄρχιζε τὸ τουφέκι (καὶ ἦταν αὐτὸ καθημερινό, νύκτα - μέρα) νὰ τρέχῃ στὴν ἐκκλησιά. “Επαιρνε τὸ δισκοπότηρο στὰ χέρια του, μὲ τὸ φανάρι του, ἐπήγαινε ἀπὸ ἑπαλξὶ σὲ ἑπαλξὶ καὶ μεταλάβαινε τοὺς βαριά πληγωμένους καὶ τοὺς παρηγοροῦσε μὲ καλὰ λόγια. Καὶ ἐγκαρδίωνε τοὺς ἄλλους νὰ πολεμοῦν μὲ ὄρεξι καὶ μὲ ψυχὴ γιὰ νὰ ἔχουν τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Σοῦ ὀρκίζομαι στὴν πίστι μου, μεγαλειότατε, ὅτι δὲν ἐπέρασε ἡμέρα ἢ νύκτα, ποὺ νὰ μὴν τὸν ἰδῶ στὴν ἑπαλξὶ μου, ἐπάνω στὸ τουφέκι, καθὼς καὶ νὰ φέρῃ γύρω ὅλες τὶς ἄλλες ἐπάλξεις καὶ μέσα στὴν χώρα ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι. Καὶ στὴν “Εξοδο, μεγαλειότατε, ἦτο μαζί μας καὶ βόλι δὲν τὸν ἐπείραξε. Τότε δὲν εἶναι ἅγιος ὁ παπὰς αὐτός;

Γ. Βλαχογιάννη «Ίστορικὴ “Ανθολογία»

Ν. Δ. Μακρῆς

9. ΝΥΧΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
λυγοῦν τὰ πόδια
καὶ προσκυνοῦν γονατιστὰ στὴ φάτνη τους
τὰ ἄδολα βόδια.

Καὶ ὁ ζευγολάτης ξάγρυπνος θωρῶντάς τα
σταυροκοπιέται
καὶ λέει μὲ πίστι ἀπ' τῆς ψυχῆς τ' ἀπόβαθα:
«Χριστὸς γεννιέται!»

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
κάποιοι ποιμένες
ξυπνοῦν ἀπὸ φωνές ὕμνων μεσοῦρανες
στὴ γῇ σταλμένες.

Κι ἀκούοντας τὰ Ὁσαννὰ ἀπ' ἀγγέλων στόματα
στὸν σκόρπιο ἀέρα,
τὰ διαλαλοῦν σὲ χειμαδιὰ ἡλιοφώτιστα
μὲ τὴ φλογέρα.

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
— ποιὸς δὲν τὸ ξέρει; —
τῶν Μάγων, κάθε χρόνο τὰ μεσάνυχτα,
λάμπει τὸ ἀστέρι.

Γεώργιος Δροσίνης

10. Ο ΠΑΠΑΣ ΤΟΥ ΣΤΑΡΤΣΟΒΟΥ

Στην πόρτα τῆς ἐκκλησίας, ὕστερα ἀπὸ μιὰ μάχη, τὸ 1912, συναντήσαμε τὸν παπά, ψηλό, στεγνό, μὲ πρόσωπο γεμάτο ρυτίδες, μὲ ἀραιὰ γένεια ψαρά στὸ μυτερό του πηγούνι, μὲ ράσα τριμμένα, πρασινωπά, ζωνάρι γαλάζιο καὶ παντοῦφλες, ὅπου ἔπλεαν μέσα σ' αὐτὲς τὰ γυμνά κοκκαλιάρικα πόδια του. Εἶχε μάτια ἀεικίνητα, ἀστραποβόλα, διαπεραστικά, φλόγας ἐλληνικῆς μάτια, ἄγρυπνος φρουρὸς τοῦ ἀπλοϊκοῦ ποιμνίου του.

"Ὅταν ἐσκύψαμε νὰ τοῦ φιλήσωμε τὸ χέρι, ἐκεῖνος τὸ ἐτράβηξε πίσω δυνατά. Τὰ μάτια του ἐβούρκωσαν ξαφνικά. "Ἀρπαξε ἀπὸ τὸ χέρι ἐνὸς ἀπὸ μᾶς τὸ πηλήκιο καὶ ἐφίλησε τὸ ἐθνόσημο μὲ τὸ στέμμα, ὅπως θὰ ἐφιλοῦσε τὸ Τίμιο ξύλο. "Ἐπειτα μᾶς ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χέρι πατρικὰ καὶ μᾶς ὠδήγησε ἐμπρὸς στὴν Ὁραία Πύλη. Ἐστάθηκε ἐκεῖ μὲ εὐλάβεια, ἐσταυροκοπήθηκε, μᾶς ἐφίλησε ἕναν-ἕναν στὰ μέτωπα καὶ μὲ φωνὴ φλογερή, λαχανιασμένη, χαμηλὴ μᾶς εἶπε:

—Καὶ στὴν Πόλι, παιδιὰ μου, ἀδέλφια μου, "Ελληνέ-
μου!...

Μᾶς ἐφάνηκε πὼς ἡ εὐχὴ ἐκείνη ἔβγαινε ἀπὸ τὰ χεῖλη
τοῦ Παντοκράτορος, πού εὐλογοῦσε ἀπὸ τὸ μισοσκοτάδο τῆς
σκεπῆς τῆς ἐκκλησίας. Μᾶς ἐφάνηκε ὅτι ἦτο εὐχὴ τῆς Παρ-
θένου, πού ἐσήκωνε τὰ μάτια Της ἀπὸ τὸ Θεῖον βρέφος καὶ
μᾶς ἐκοιτοῦσε. "Οτι ἦτο ἡ εὐχὴ τῶν ἀγγέλων, πού ἐφύλαγαν
μὲ πύρινες ρομφαῖες τὶς πύλες τοῦ Ἱεροῦ. "Οτι ἦτο ἡ εὐ-
χὴ τῶν Ἀγίων, πού μᾶς ἐκοίταζαν ἀπὸ τοὺς σκοτεινοὺς τοί-
χους, ὅπου ἀντιφέγγιζαν τὴν λάμψη τους οἱ λιγοστὲς καν-
δῆλες.

«Ἀνέκδοτα τῶν δύο μας πολέμων»

Ἡλ. Π. Οἰκονομόπουλος

11. ΜΙΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΡΑΞΙΣ

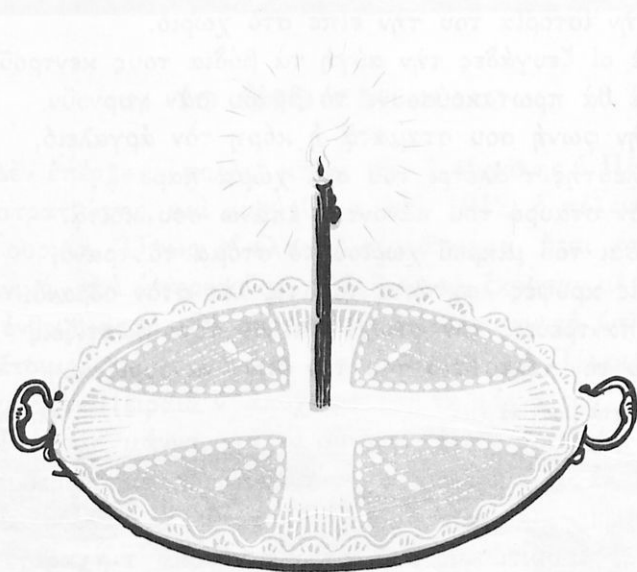
Ἐπροχωρούσαμε ὕστερα ἀπὸ τὴν μάχη τῶν Γιαννιτσῶν,
τὸ 1912, ἔλεγε ἓνας τραυματίας ὑπαξιωματικός, περνώντας
μέσα ἀπὸ τὰ ἐρείπια, πού ἄφησαν οἱ Τοῦρκοι, φεύγοντας ἀπὸ
τὰ κατεχόμενα μέρη.

"Ενας Τοῦρκος πληγωμένος, γεμᾶτος αἷματα, ἀνασηκώ-
θηκε σὲ λίγο στὸν ἀγκῶνά του, μόλις μὲ εἶδε. Ἐκοίταξε μὲ
λαχτάρα τὸ παγούρι μου καί, στὴν ἄγνωστη γιὰ μένα γλῶσ-
σά του, κάτι μὲ παρεκάλεσε. Κατέβηκα ἀπὸ τὸ ἄλογο, ἐξ-
εκρέμασα τὸ παγούρι μου καὶ τοῦ τὸ ἐπλησίασα στὸ στόμα.
"Ἦπιε ἀχόρταγα, μὲ ἐκοίταξε μὲ ἓνα βλέμμα εὐγνωμοσύνης
καί, πρὶν προφθάσῃ νὰ πῇ τίποτε ἄλλο, ἔπεσε ἀνάσκελα στὸ
χῶμα. Ἐπήδησα στὸ ἄλογό μου καὶ ἔφυγα. Ὁ Τοῦρκος εἶχε
πεθάνει!..

12. Η ΕΥΣΕΒΕΙΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΜΑΣ

Μᾶς εὐχαρίστησε ἐξαιρετικά, ὅταν ἐμάθαμε ὅτι στὸ χωριό, πού θὰ ἐμέναμε λίγες μέρες, ἔλεγε ἓνας τραυματίας ἀξιωματικός, ὑπῆρχε καὶ ἐκκλησία. Τὴν Κυριακὴ ἐπήγαμε στὴ λειτουργία πρῶι - πρῶι. Ἐψαλλαν δύο στρατιῶτες. Ἀδύνατον νὰ φαντασθῇς πόσο αἰσθανόμαστε τὴν ἀνάγκη τῆς ἐκκλησίας ἐκεῖ ἔξω. Καὶ γι' αὐτὸ ἐπηγαίναμε τακτικά, ὅσο ἐμέναμε σ' ἐκεῖνο τὸ χωριό. Καὶ θὰ θυμοῦμαι πάντα μὲ συγκίνησι, πού ἔβλεπα ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία θλιμμένες, μαυροφόρες γυναικοῦλες, νὰ μᾶς μοιράζουν κόλλυβα. Γιατί, μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας, ἐγένετο πάντοτε μνημόσυνο ἀποποίου ἐθνομάρτυρος.

13. Η ΚΑΜΠΑΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ

Κτυπᾷς καὶ τῶν περιστεριῶν τὸ κάτασπρο κοπάδι
 ξελογιασμένο ἀψήλωσε τὸ γαλανὸ τὸ βράδυ.
 Ἡ σιδερένια σου φωνὴ ἀπ' τὸ καμπαναριὸ
 ὅλη τὴν ἱστορία του τὴν εἶπε στὸ χωριό.
 Μὲ σέ οἱ ζευγάδες τὴν αὐγὴ τὰ βόδια τους κεντροῦν
 καὶ σέ θὰ πρωτακούσουνε τὸ βράδυ σάν γυρνοῦν.
 Μὲ τὴν φωνή σου σταματᾷ ἡ κόρη τὸν ἀργαλειό,
 ὁ δουλευτὴς τ' ἀλέτρι του στὸ χῶμα παρατᾷ
 καὶ τὸν σταυρό του κάνοντας ἐπάνω σου κοιτᾷ.
 Ἐσὺ 'σαι τοῦ μικροῦ χωριοῦ τὸ στόμα τὸ τρανό,
 πὺ τίς κρυφές λαχτάρεις του τίς λές στὸν οὐρανό.
 Ἐσὺ παντρεύεις τὸν φτωχὸ καὶ σὺ τότε βαπτίζεις
 καὶ σὺ τὸν τελευταῖό του τὸν ὕπνο νανουρίζεις.

« Ἀνοιχτὰ μυστικά »

Ἀλ. Φωτιάδης

14. ΤΟ ΙΕΡΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟ

Δὲν ἐπέρασαν πολλοὶ μῆνες πού ὁ Μιχάλης ὁ Πέλεκας ἦταν στρατιώτης, καὶ κηρύχθηκε, στὰ 1912, ὁ πόλεμος μετὰ τὴν Τουρκία. "Ὅπως σ' ὅλα τὰ συντάγματα, ἔτσι καὶ στὸ Μηχανικό, πού ὑπηρετοῦσε, οἱ ἄνδρες τὸ ἄκουσαν μὲ ἀκράτητο ἐνθουσιασμό. Οἱ στρατιῶτες ἐκαθάρισαν τὰ ὅπλα καὶ ἦταν ἐτοιμοὶ γιὰ τὰ σύνορα. Καὶ ὁ Μιχάλης ὁ Πέλεκας κατέβηκε στὸν Πειραιᾶ ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴ μάνα του.

— Φεύγομε, μάνα, γιὰ τὰ σύνορα. Ἦλθε ὁ καιρός. Πᾶμε νὰ ἐλευθερώσωμε τοὺς σκλάβους, ν' ἀνοίξωμε τὶς ἐκκλησίες, τὶς ἀλειτούργητες... Φεύγω! Τὴν εὐχή σου...

Ἀτάραχη τ' ἄκουσε ἡ χήρα, ἡ Σεριφιώτισσα.

— Μὲ τὴν εὐχή τῆς Παναγίας, παιδί μου, εἶπε. Ἐκρυψε ἓνα δάκρυ, πού κατέβηκε ἀπὸ τὰ μητρικὰ της μάτια, κι ἔτρεξε νὰ τοῦ ἐτοιμάσῃ τ' ἀσπρόρρουχα. Ὅστερα κατέβασε ἀπὸ

τὰ εἰκονίσματα τὸ μικρὸ Εὐαγγέλιο, ἱερὸ κειμήλιο τοῦ παπᾶ, τοῦ πατέρα της, σταυροκοπήθηκε, τὸ φίλησε καὶ εἶπε :

— Πᾶρέ το, παιδί μου, ὁδηγὸ σου καὶ φυλακτό σου.

Ὁ Μιχάλης τὸ ἔβαλε μ' εὐλάβεια κάτω ἀπὸ τὸ χιτῶνιό του καὶ κουμπώθηκε.

Ὅλα τ' ἀγαποῦσε ὁ Μιχάλης τὰ πατρογονικά κειμήλια καὶ ὅλα τὰ ἐσεβόταν, μὰ πιὸ πολὺ τὸ μικρὸ αὐτὸ Εὐαγγέλιο, πολύτιμο δῶρο χαρισμένο στὸν παπά, τὸν παππούλη του, ἀπὸ τὸν Πατριάρχη, τὸν καιρὸ πού πῆγε νὰ προσκυνήσῃ στὰ Ἱεροσόλυμα.

Μὲ τὸ Εὐαγγέλιο αὐτὸ στὰ χέρια ἐμεγάλωσε ὁ Μιχάλης. Κάθε Κυριακὴ ἐδιάβαζε τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἡμέρας δυνατὰ νὰ τ' ἀκούσῃ καὶ ἄλλῃ μιὰ φορὰ ἢ μάννα του. Καὶ τώρα πάλι, φεύγοντας ἀπὸ τὸ σπίτι του, τό 'παιρνε μαζί του σύντροφο καὶ βοηθὸ καὶ παρηγόρια.

Πῆρε λοιπὸν τὰ ρούχα του, ἔλλαξε τὸ φιλὶ τοῦ χωρισμοῦ μὲ τὴ μάννα του καὶ ξεκίνησε νὰ φύγῃ.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ, παιδί μου... ὦρα καλὴ! μουρμούρισε ἡ μάννα, ἡ νησιώτισσα, ἡ χαροκαμένη. Καὶ στάθηκε παλληκαρήσια στὴν ἐξώπορτα, δυνατὴ καὶ ἀδάκρυτη, ὥσπου τὸ παιδί της χάθηκε στὸ βάθος τοῦ δρόμου, τραβῶντας κατὰ τὴν Ἀθήνα.

Ὅπως ὅλα τὰ Σώματα, ἔτσι καὶ τὸ Μηχανικό, δοξάσθηκε στὸν πόλεμο. Τὸ τάγμα τοῦ Μιχάλη ἔκανε θαύματα. Σήκωσε προχώματα, ἔκαμε γεφύρια, βοήθησε τὸ Πεζικό, ἔδωσε χέρι στὰ κανόνια. Ἐγίνε κοσμαγάπητο. Περνοῦσε καὶ οἱ φαντᾶροι ἐφώναζαν :

— Γειά σας, σκαπανάκια! ζήτω...

Καὶ τὰ σκαπανάκια καμάρωναν καὶ ἐτραγουδοῦσαν, εὐθυμα καὶ γελαστὰ παιδιὰ, σὰν νὰ ἔκαναν γυμνάσια.

Ὁ Μιχάλης πρῶτος πάντα στὸ λόχο του. Ἡ μὲ τὴν ἀξί-
να ἐδούλευε ἢ μὲ τὸ τουφέκι, ἦταν τρομερός! Ὅταν εἶχαν
καταυλισμὸ καὶ ἀνάπαυσι, ἐξαπλωνόταν παράμερα, ἐβγαζε
ἀπὸ τὸν κόρφο του τὸ Ἱερὸ Βιβλίον καὶ ἀρχίζε νὰ διαβάζῃ:

*Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτὴρ μου, τίνα φοβηθήσομαι;
Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω;*

(Ψαλμὸς κζ')

Ὅστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἡ σημαία μας ἔφθασε ἐμπρὸς
στὰ Γιαννιτσά. Τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα ἐστάθηκαν ἐκεῖ
μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἱερή τους πόλιν.

Καὶ ἡ μάχη ἀρχισε. Ὁρμησε καὶ τὸ Πεζικὸ· μούγκρισαν
τὰ κανόνια, ἀνάψε ὁ τόπος.

— Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ! ἐφώναξε σὲ μιὰ στιγμή ὁ
Μιχάλης, σφίγγοντας τὸ τουφέκι του. Καὶ θυμήθηκε τὰ λό-
για, ποὺ ἄκουσε ἀπὸ τὸ δάσκαλό του, ὅταν ἦταν μικρός: «Κῦ-
μα θὰ γίνῃ μιὰ ἡμέρα ἡ Ἑλλάδα νὰ καταπιῇ τὸ βράχο!»

Ὁ ποταμὸς Λουδίας μὲ τὰ παραπόταμά του κυλοῦσε
ἀντίκρυ τὰ νερά του. Σκληρὴ ἦταν γιὰ τὸ στρατό μας ἡ ἐπί-
θεσι. Ὁ ἐχθρὸς ἦταν καλὰ ὠχυρωμένος σὲ βουνοπλαγιές.

Ἐξαφνα ἦλθε μιὰ διαταγή! Νὰ γεφυρωθῇ τὸ ποτάμι!...

Τὸ Μηχανικὸ ἔτρεξεν ἐκεῖ. Ἐφθασαν στὴν ὄχθη. Οἱ
ἄνδρες ἀρχισαν τὴ δουλειὰ γρήγορα, βιαστικά, νὰ στηθῇ γε-
φύρι, νὰ περάσῃ ὁ στρατός, ὁ νικητής. Ἀλλὰ ὁ ἐχθρὸς τοὺς
ἐνοίωσε καὶ τοὺς ἐβάλε στὸ σημάδι. Οἱ ὀβίδες ἐπεφταν γύρω
τοὺς, βουλιάζοντας μέσ' στὸ χῶμα, σηκώνοντας τὰ νερά τοῦ
ποταμοῦ, σκοτώνοντας κόσμο.

Ἀλλὰ οἱ ἄνδρες ἀτρόμητοι στὴ δουλειά τους. Τὰ ἐργα-
λεῖα ἐδούλευαν καὶ ὁ κρότος ἀκουόταν γρήγορος, βιαστικός,
ἐπίμονος. Τὸ πυροβολικὸ μας ἠθέλησε νὰ τοὺς προστατεύσῃ

καὶ οἱ Ἑλληνικὲς ὀβίδες περνοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια
τους, σκάζοντας μέσ' στὰ ἐχθρικὰ προχώματα.

Ὁ ἐχθρὸς κατάλαβε τὸν κίνδυνο. "Ἄν οἱ Ἕλληνες ἐπερ-
νοῦσαν τὸν ποταμό, ἦταν χαμένοι! Τάγματα πυκνὰ ἔτρεξαν
κατὰ τὸ ποτάμι καὶ ἄρχισαν νὰ ρίχνουν μὲ πείσμα. Τρομερὴ
ἦταν ἡ ὥρα ἐκείνη. Οἱ μισοὶ ἄφησαν τὰ ἐργαλεῖα κι ἔπιασαν
τὰ τουφέκια, οἱ ἄλλοι ἐδούλευαν στὸ γεφύρι.

Ὁ Μιχάλης ἔρριξε μιὰ ματιὰ γύρω καὶ εἶδε τοὺς ἀγαπη-
μένους του συντρόφους, ποὺ πολεμοῦσαν σὰν λεοντάρια. Σή-
κωσε σὲ μιὰ στιγμή τὴν ψυχὴ του στὸ Θεὸ καὶ εἶπε μέσα του :

— Κύριε, Κύριε, βοήθα τὴν Ἑλλάδα μας!

Τίποτε ἄλλο! Ἐπειτα ξανάπιασε τὴν δουλειά.

Ἐξαφνα ἔνοιωσε ἓνα δυνατὸ τράνταγμα, σὰν νὰ τὸν ἔ-
σπρωξε κανεὶς πίσω. Παρ' ὀλίγον νὰ πέσῃ. Ἀλλὰ τὴν ἴδια
στιγμὴ ἄκουσε πίσω του ἓνα δυνατὸ θόρυβο. Γύρισε καὶ εἶ-
δε. Ἦταν τὸ Πεζικό, ποὺ ἐρχόταν νὰ βοηθήσῃ τοὺς γεφυρο-
ποιούς, νὰ τοὺς προστατεύσῃ.

Σὲ λίγο ὁ ἐχθρὸς ἐξαλίσθηκε καὶ ὑπεχώρησε. Τὸ γεφύρι
ἐστήθηκε, τὰ στρατεύματα ἐπέρασαν καὶ προχωροῦσαν πρὸς
τὴν Θεσσαλονίκην. Σὲ λίγο περνᾷ δίπλα του ὁ Γεράσιμος ὁ
Κεφαλλονίτης :

— "Ε, Πέλεκα, τοῦ ἐφώναξε.

— Ἐδῶ εἶσαι καὶ σύ; εἶπε ὁ Μιχάλης.

— Ἐδῶ κι ὅλο ἐμπρός! ἀπάντησε ἐκεῖνος.

Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ξαφνίσθηκε καὶ δείχνοντας τὸ
στῆθος τοῦ Μιχάλη, στὸ μέρος τῆς καρδιάς, εἶπε :

— Μωρὲ Πέλεκα, μιὰ τρύπα ἔχεις ἐδῶ!

Ὁ Μιχάλης εἶδε καὶ τὰ ᾗχασε. Γρήγορα ὁμῶς θυμῆθηκε
τὸ τράνταγμα, ποὺ ἔνοιωσε τὴν ὥρα τῆς μάχης, κάτι κατά-
λαβε καί, ξεκουμπώνοντας τὸ χιτῶνίό του, ἔβγαλε τὸ Εὐαγ-
γέλιο.

Οἱ ἄνδρες τὸν περικύκλωσαν περίεργοι νὰ ἰδοῦν. Καὶ ὁ Μιχάλης σηκώνοντας ὑψηλά, ἔδειξε τὸ Ἱερὸ βιβλίον τρυπημένο ἀπὸ μιὰ σφαῖρα. Ἡ σφαῖρα εἶχε περάσει τὸ δερμάτινο ἐξώφυλλο καὶ εἶχε σφηνωθῇ στὸ βιβλίον ὡς τὴ μέση.

—Μέγας εἶσαι, Κύριε! εἶπε ἓνας στρατιώτης καὶ ἐσταυροκοπήθηκε.

Ἦταν ὁ Γεράσιμος ὁ Κεφαλλονίτης. Καὶ οἱ ἄλλοι ἔκαναν τὸ ἴδιο. Ὁ Μιχάλης ἐφίλησε τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸ ξανάβαλε στὸν κόρφο του.

«Ἡ πίστις σώζει», λέγει ἓνας θεῖος λόγος. Ὁ Μιχάλης εἶχεν ἀσάλευτη πίστι πάντα μέσα του. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη σὲ πολλὰς μάχας ἐπολέμησε καὶ πολλὰς φορές ἐκινδύνευσε καὶ στὸν πρῶτο καὶ στὸν δεύτερο πόλεμο. Ἀλλὰ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εὐχὴ τῆς μάνας του τὸν ἐφύλαξαν.

Ὅταν ἐγίνε εἰρήνη καὶ ἐγύρισαν τὰ Μηχανικά στὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ τοὺς πρῶτους, ποὺ ἐπήδησαν στὴν προκυμαία, ἦταν κι ἓνας ὑψηλός, γιγαντόσωμος λοχίας, ποὺ ἔφαχνε μὲ τὴ ματιὰ γυρεύοντας τοὺς δικούς του. Μιὰ γυναῖκα μὲ νησιώτικη μανδήλα ἐχύθηκε μέσα στὸ πλῆθος κι ἀγκάλιασε τὸν λοχία κλαίοντας ἀπὸ χαρά.

—Μιχάλη μου, παιδί μου! Δόξα νὰ ἔχῃ ὁ Ὑψιστος!

Ἦταν ἡ κυρὰ - Δημήτραινα, ἡ σεριφιώτισσα, ποὺ ἔδεχόταν τὸ γυιό της νικητή, μὲ δυὸ γαλόνια στὸ χέρι.

Τώρα ὁ Μιχάλης ὁ Πέλεκας δὲν εἶναι πιά στρατιώτης. Ἐπῆρε τὸ ἀπολυτήριό του ἀπὸ τὸν στρατό, ξαναγύρισε στὸ ἐργοστάσιο καὶ εἶναι ἀρχιτεχνίτης.

Ὑψηλὰ στὸ εἰκονοστάσι, ἀνάμεσα στὰ εἰκονίσματα, ξανάβαλε ἡ κυρὰ - Δημήτραινα τὸ ἱερὸ αὐτὸ κειμήλιο, ποὺ ἔσωσε τὴ ζωὴ τοῦ ἀγαπημένου της παιδιοῦ.

Στέφανος Δάφνης

15. ΑΪ - ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Στὸ χωριό μας, ποὺ δὲν εἶναι κι ὁμορφότερο στὴν πλάσι
μας ἀφῆσαν οἱ γονιοὶ μας μιὰ γερόντισσα ἐκκλησιά.
Δὲν τῆς ἔχουμε φτιαγμένο μαρμαρένιο εἰκονοστάσι·
τὰ καντήλια τῆς δὲν εἶναι κρυσταλλένια καὶ χρυσᾶ.

Φτωχικὰ ντυμένους ἔχει καὶ τοὺς γέρους τῆς παπάδες·
ταπεινοὶ κι οἱ δύο τῆς ψάλτες εἶναι πάντα ἐργατικοί.
Στὰ μανάλια τῆς μεγάλες δὲν ἀνάβουνε λαμπάδες·
στὸν Ἀφέντη Ἀϊ-Δημήτρη τὸ μικρὸ κεράκι ἀρκεῖ!

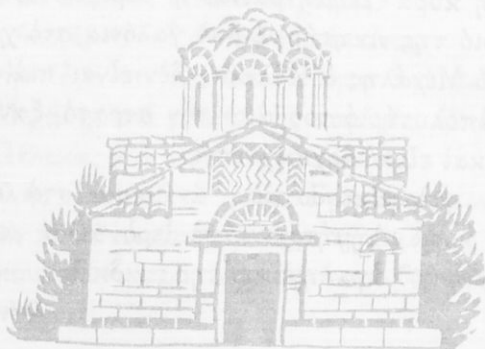
Κι ὅμως στὸ μικρὸ τῆς χῶρο, ποὺ ὅλους καὶ ὅλες δὲ μᾶς
πιάνει,

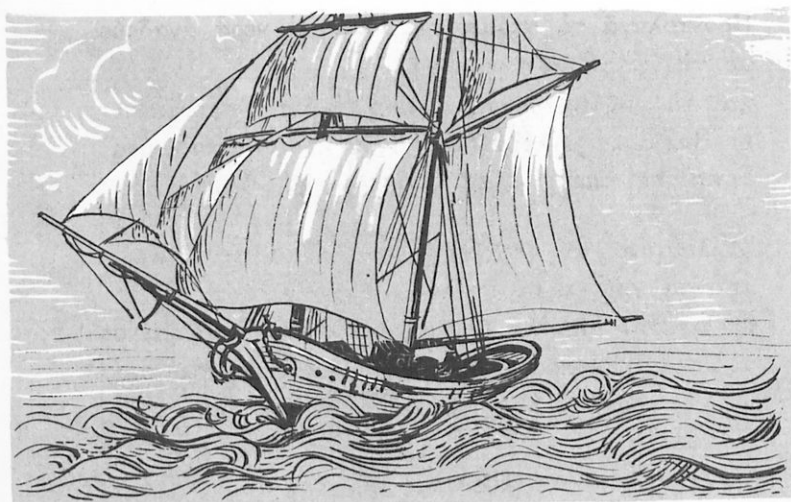
τοῦ Θεοῦ τὸ μεγαλεῖο τὸ αἰσθανόμαστε τρανό!
Πουθενὰ πιδ μωρωμένο δὲν καπνίζει τὸ λιβάνι,
πουθενὰ τὸ καντηλάκι δὲν σπιθάει πιδ φωτεινό.

Τὴν καλὴ μας ἐκκλησοῦλα! "Ὅλοι μας, ἐκεῖ στὴ μέση,
Χριστιανοὶ στὴν κολυμβήθρα γίναμε κλαψαριστά.
Θὰ γελάσωμε μιὰ μέρα καὶ γαμπροὶ στὴν ἴδια θέσι,
θὰ σωπάσωμε μιὰν ἄλλη μετὰ τὰ μάτια μας κλειστά...

« Πρωινὸ Ξεκίνημα »

Γεώργιος Ἀθάνας

Β' ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

16. ΖΗ, Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ;

Μέσ' στὸ πλατὺ τὸ πέλαγο καράβι ταξιδεύει.
Τριγύρω νύκτα ἀπλώνεται
καὶ μὲ τὸ ἀγέρι, ποὺ ἐλαφρὰ τὰ κύματα χαϊδεύει,
τὸ μπρίκι τὸ ἀσπροφόρετο κουνιέται, ἀργοσαλεύει,
σάν νύφη, ποὺ ὅλο καὶ λυγρὰ καὶ γλυκοκαμαρώνεται.

Μὰ ξάφνου, σάν νὰ κάρφωσε σ' ἀμμουδιαστὸ ἀκρογιάλι
τὶς δυὸ του ἄγκυρες μαζί,
τὸ μπρίκι στέκει· καὶ μπροστὰ στὴν πλώρη του προβάλλει
Γοργόνα θαλασσόβρεκτη μὲ ἀγριωπὸ κεφάλι:
— 'Ο Βασιλιάς 'Αλέξανδρος ἀπέθανε γιὰ ζῆ;

Βροντολογᾷ τὸ στόμα της, καὶ τὰ νερὰ ἀναδεύει
μὲ τὴν ψαρήσια της οὐρά,
καὶ τὸ γυναῖκειο της αὐτὶ ἀπόκρισι γυρεύει.

— Ὁ Βασιλιάς Ἀλέξανδρος στὸν κόσμον βασιλεύει,
ὁ ναύτης ἀποκρίνεται· ζωὴ νὰ ᾿χης, Κυρά!

Ἀλλοίμονο, ἂν τῆς ἔλεγε πὼς εἶναι πεθαμένος
ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιά!...

Εὐθὺς τὴν ἴδια τῇ στιγμῇ ὁ ναύτης ὁ καημένος
μαζὶ μὲ τὸ καράβι του θὰ βούλιαζε πνιγμένος,
καὶ ἡ Γοργόνα θ' ἄρχιζε νὰ κλαῖ τὸ βασιλιά.

Μὰ τώρα, πὺ ἐμαθε πὼς ζῇ, τὴν ὄψι της ἀλλάζει
καὶ μ' ὁμορφιὲς στολίζεται.

Γίνεται κόρη λυγερή, στὰ κύματα πλαγιάζει,
μὲ δυὸ ματάκια ὁλόγλυκα τριγύρω της κοιτάζει
κι ἀπ' τὰ ξανθὰ της τὰ μαλλιά τὸ πέλαγος φωτίζεται.

Τὸ μπρίκι πάλι ξεκινᾷ καὶ σιγαλαρμενίζει
στὴ θάλασσα τὴν γαλανή.

Καὶ ἡ Γοργόνα στὸν ἄφρὸ σὰν γλάρος φτερουγίζει,
λύρα κρατᾷ ὁλόχρυση καὶ παίζοντας ἀρχίζει
νὰ τραγουδῇ στὸ πέλαγος μ' οὐράνια φωνή!

Γεώργιος Δροσίνης

17. ΓΡΑΙΚΟΣ, ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΣ ΚΑΙ ΒΕΝΕΤΣΙΑΝΟΣ

(Παράδοσις)

Ήταν περασμένα τὰ μεσάνυχτα. Φωνή καμμιά! Κανένα ζωντανό δὲν ἔβγαζε φωνή στὰ ρημαγμένα μέρη. Καὶ ἂν κάπου - κάπου κανένα τριζόνι ἔκανε πὼς θὰ ἀρχίσῃ τὸν παραπεονιάρικο σκοπὸ τοῦ, ὡς καὶ αὐτὸ ἐσώπαινε ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ.

Μακριὰ ἀκούσθηκε καὶ ἓνα πετεινάρι νὰ λαλῇ πίσω ἀπὸ κάτι χαλάσματα, μὰ καὶ αὐτοῦ ἡ φωνὴ τρομαγμένη ἐπνίγηκε στὸ λαρύγγι τοῦ.

Οἱ Τοῦρκοι κλεισμένοι στὸ Κάστρο. Οἱ Βενετσιᾶνοι τριγυρίζουν σὰν τ' ἀγρίμια στὴ χώρα. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι τρυπωμένοι στὰ σπίτια τους. Βρισκόμαστε στὰ 1687.

Σβηστό ήταν τὸ καντήλι τῆς Ἀγίας Γλυκερίας στὸ Γαλάτσι, κοντὰ στὰς Ἀθήνας. Κανεὶς δὲν πηγαίνει νὰ προσκυνήσῃ. Καὶ μόνον τὸ κυπαρίσσι τῆς ἐκκλησίας, πού τὸ ἐφυσοῦσεν ὁ ἄνεμος, ἐπήγαινε κι ἐρχότανε, καὶ ὁ ἥσκιος του στὸν τοῖχο ἔμοιαζε σὰν καλόγηρος τυλιγμένος στὸ ράσο του.

Τὸ ἁγιασμένο νερὸ ἐκατρακυλοῦσε μурμουρίζοντας τὸν κατήφορο καὶ ἐπότιζε ὅ,τι εὔρισκε στὸ δρόμο του.

Νά, νά, καὶ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τῆς ὁμορφῆς ἐκκλησιᾶς τὸ δρόμο κάποιος προβάλλει.

Φθάνει σὲ κάτι χαλάσματα, βγάζει βαθὺ ἀναστεναγμό, καὶ ἀκούει πέρα ἀπὸ τὸ βράχο τὸν ἀντίλαλό του μόνο.

Ἔρχεται γύρω-γύρω ἀπὸ τὰ χαλάσματα, κουνώντας λυπημένα τὸ κεφάλι του.

Ποιὸς ἄλλος ἀπὸ σένα, ἄμοιρε Ἀθηναῖε, θὰ μποροῦσε νὰ γνωρίσῃ τὸ σπίτι σου;

Χαϊδεύει τὸ αἰγόκλημα, πού εἶχε φυτεμένο μὲ τὴν δύστυχη τὴν ἀδελφή του, σκύβει, παραμερίζει τὶς πέτρες σὰν κάτι νὰ γυρεύῃ. Ὅστερα φεύγει μακριὰ ἀπὸ κεῖ. Πάει κατὰ τὴν ἐκκλησιά, στέκεται, γονατίζει σὲ ἕναν τάφο ἐμπρὸς καὶ φιλεῖ τὸ μάρμαρό του.

Ἐχορτάριασε τοῦ γονιοῦ σου ὁ τάφος!

— Μὰ γιατί κλαῖς, σὰν μικρὸ παιδί; τάχα θὰ ζῆς καὶ σὺ αὔριο;

Τὰ ἀγριολούλουδα χύνουν γύρω τὴν μυρωδιά τους. Ξαπλώνεται στὴν γῆ, ἀκουμπᾷ τὸ κεφάλι του στὸν τάφο καί, κοιτάζοντας τὸν οὐρανό, ρωτᾷ τί ἔφταιξε καὶ ἔμεινε ἔρημος καὶ μονάχος στὸν κόσμος!

Αἰφνης ἀπὸ τὰ Τουρκοβούνια κάποιος ἄλλος προβάλλει. Οἱ νυκτερίδες τρελλὰ φτερουγίζουν καὶ τρίζουν γύρω του. Κατεβαίνει μονοπάτι-μονοπάτι, πηδᾷ ἕναν-ἕναν τοὺς βράχους καὶ κοιτάζει παντοῦ σὰν κάτι νὰ ζητῇ.

Ἡ ἀγριεμένη ὄψις του φαίνεται πιὸ ἄγρια μέσα στο σκοτάδι. Ἀλλοίμονο σ' ἐκεῖνον πού θὰ τὸν εὕρῃ στὸν δρόμο του ! Μὰ ὅσο πλησιάζει στὴν ἐκκλησιὰ κοντά, τόσο ἡμερώνει.

— Γιατί, ἐκτιρίνισες καὶ τρέμεις σὰν κορίτσι, ἄγριε Γενίτσαρε ;

Σὲ λίγο βλέπει ἓνα μαῦρο πρᾶγμα νὰ ἔρχεται ἀπὸ τὸ κάτω μέρος. Βαθὺ σκοτάδι καὶ δὲν διακρίνει τί νὰ εἶναι. Μὰ σὲ μιὰ ξαφνικὴ ἀστραπὴ βλέπει πὼς ἦταν ἄνθρωπος. Ἦταν Βενετσιᾶνς !

Ὁ Γενίτσαρος ἔγινε πάλι Γενίτσαρος, βγάζει τὸ χαντζάρι του καὶ χύνεται κατεπάνω του. Μὰ νά, ὁ Βενετσιᾶνος δὲν χωρατεύει. Πιάνει ὁ Γενίτσαρος μὲ τὸ ἀριστερὸ τὸ χέρι τὸ δεξιὸ τοῦ Βενετσιᾶνου, μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ πιάνει καὶ ὁ Βενετσιᾶνος μὲ τὸ ἀριστερὸ του χέρι τὸ δεξιὸ τοῦ Γενίτσαρου. Σκουντιοῦνται σὰν τ' ἀγρίμια καὶ μὲ τὰ πολλὰ ἔρχονται κοντά στὸν τάφο.

Πετιέται ὁ Ἀθηναῖος μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι καὶ βρίσκειται μπροστά τους.

— Ἐμένα βοήθα, πατριώτη, φωνάζει Ἑλληνικὰ ὁ Βενετσιᾶνος, νὰ σκοτώσωμε τὸν Τοῦρκο τὸν ἄπιστο !

— Κανένα δὲν βοηθῶ ! Τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Βενετσιᾶνους, ἅς τοὺς ἀγαποῦν οἱ ἄμυαλοι λαῖκοί. Ἐγὼ καὶ τοὺς δυὸ τοὺς ξέρω γιὰ ἐχθροὺς τῆς πατρίδος μου... "Ὅποιος εἶναι πιὸ γερός, ἅς φάῃ τὸν ἄλλον καὶ τοὺς δύο ἅς τοὺς φᾶνε τὰ σκυλιὰ καὶ τὰ κοράκια. Μὰ τραβηχθῆτε ἀπὸ δῶ ! Δὲν θὰ ἀφήσω νὰ χυθῇ αἷμα ἀνθρώπινο στοῦ πατέρα μου, τοῦ γέρο Χωραφᾶ, τὸν τάφο !

Γιατί μιὰ φωνὴ ἀπὸ δυὸ στόματα ἀκούγεται : « Ἀδελφέ μου ! » ; Γιατί μὲ μιᾶς πέφτουν τ' ἄρματα κάτω ; Γιατί ἀνοίγονται τρεῖς ἀγκάλες ;

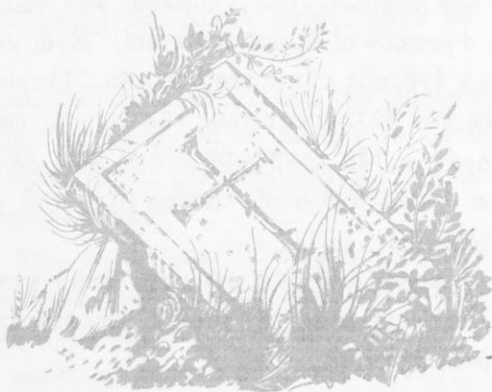
Ποιός τό ἔλιπε, ὁ πρῶτος, πού μικρός τὸν ἐπῆραν οἱ Γενίτσαροι, ὁ δεύτερος, πού παιδάκι τὸν ἐξαγόρασαν οἱ Βενετσιᾶνοι, καὶ ὁ μικρός, πού τάχα ἐστάθηκε πρὸ τυχερός, γιὰ πρώτη φορὰ νὰ σμίξουν, καὶ σὰν ἐχθροί, στοῦ πατέρα τους τὸν τάφο;

Κοντεύει νὰ ξημερώσῃ. Τὰ πουλάκια μέσα στὰ χαμόκλαδα τινάζουν τὰ φτερά τους, βγάζοντας χαρωπὴ λαλιά.

Τὸ νυκτοπούλι ἐκρύφθηκε στὰ χαλάσματα, νὰ μὴν τὸ εὔρῃ ἢ ἡμέρα. Τὰ ἄστρα τρεμοσβήνουν. Ἡ νυκτερίδα ἔγινε ἄφαντη.

Πόσο θὰ ἐσάστιζε ὁ διαβάτης, ἂν περνῶντας ἔβλεπε ἓνα Γραικό, ἓνα Γενίτσαρο καὶ ἓνα Βενετσιᾶνο, γονατισμένους σιμὰ - σιμά, νὰ χύνουν μαῦρο δάκρυ σ' ἓνα τάφου λιθάρι!

Λημ. Γ. Καμπούρογλου

18. Ο ΕΞΩΜΟΤΗΣ

“Ας γυρίσωμε για μιὰ στιγμή στοὺς μαύρους χρόνους τῆς σουλτανικῆς δουλείας, τῆς ὁποίας τὸ βάρος ἐπληρώνετο μὲ πολλοὺς τρόπους. Μὲ χρήματα, μὲ εἶδη πολύτιμα, μὲ τὴν γεωργικὴ καὶ τὴν λοιπὴ παραγωγὴ. Ἀλλὰ ἐπληρώνετο καὶ μὲ ψυχές! Καὶ ὁ φόρος αὐτὸς ἦτο ὁ βαρύτερος φυσικὰ καὶ ὁ σπαρακτικώτερος. Καὶ στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου ἐπληρώνετο, πλὴν τῶν ἄλλων φόρων, κυρίως ὁ φόρος αὐτός· καὶ μάλιστα μὲ νέους ὑγιεῖς καὶ δυνατούς, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ ὑπηρετοῦσαν στὸ ναυτικὸ τοῦ Σουλτάνου ἓνα διάστημα, ἀπελύοντο — ἂν βέβαια ἀπελύοντο καὶ ἂν εἶχαν ἐν τῷ μεταξὺ περιώσει τὴν ζωὴν των — καὶ ἐπέστρεφαν. Ἀς σημειωθῇ ὅτι, ἂν οἱ Γενίτσαροι, ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὸ παιδί-

μάζωμα τῶν Ἑλληνικῶν περιοχῶν, ἦσαν οἱ ἐπίλεκτοι στρατιῶται τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀκόμη περισσότερον ἀπαραίτητοι σ' αὐτὴν ἦσαν οἱ ναυτολογούμενοι Ἕλληνες τοῦ Αἰγαίου, γιατί οἱ Τοῦρκοι δὲν εἶχαν ἐπίδοσι στὴν θάλασσα.

Εὐρισκόμεθα στὴν Ὑδρα τὸ 1769. Μεταξὺ τῶν νέων, ποὺ ἐκκληρώθηκαν γιὰ τὴν δουλεία τῶν Σουλτανικῶν πλοίων, ἦτο καὶ ὁ Χατζῆ Καραντάνης. Τὸ πρᾶγμα ἦτο ἰδιαίτερος σημαντικόν, διότι ὁ νέος ἀνῆκε σὲ μεγάλη οἰκογένεια. Ἦτο μονογενής, ὀρφανὸς καὶ εἶχε νὰ φροντίσῃ αὐτὸς καὶ μόνος γιὰ τὴ μητέρα του. Αὐστηρὰ καὶ ἀγία ἦτο ἡ ἡλικιωμένη μητέρα του, πασίγνωστη γιὰ τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν εὐγένειά της.

Καὶ ὁ Χατζῆ Καραντάνης φεύγει ἓνα πρωὶ μὲ τοὺς ἄλλους νέους, ἐν μέσῳ τῶν θρήνων, τῶν εὐλογιῶν καὶ τῶν εὐχῶν ὅλου τοῦ νησιοῦ καὶ τῆς μητέρας του.

Γι' αὐτὴν ὁ καιρὸς ἔφευγε πικρὸς καὶ πολυδάκρυτος μὲ τὴν προσμονὴ τοῦ παιδιοῦ της.

Αἶφνης ἐπιστρέφει! Ἀλλὰ δὲν ἐπιστρέφει ὡς ἀφυπηρετήσας ναύτης. Ἐπιστρέφει ὡς κυβερνήτης δικρότου, ἀλαζονικὸς σαρικοφόρος, περαστικὸς ἀπὸ τὴν πατρίδα του, γιὰ νὰ ἰδῇ τὴν μητέρα του, καὶ πάλι νὰ φύγῃ.

Τὸ γεγονὸς κατέπληξε τὸ πολυστένακτο νησί καὶ ἐπλήγωσε τὴν ὑπερηφάνειά του. Καὶ ἄρχισαν τὰ σχόλια. Μεγάλῃ περιέργεια εἶχαν οἱ Ὑδραῖοι νὰ μάθουν πῶς θὰ ἐδέχετο τὸ παιδί της ἡ ἀρχόντισσα, ἡ ὁποία, ἀντὶ κοσμήματος, εἶχε πάντοτε στὸ στῆθός της ἓνα μεγάλο ἐλεφάντινο σταυρό. Καὶ ἐνῶ τὰ πάντα ἐπερίμεναν ἀπὸ αὐτὴν, ὅμως δὲν ἐφαντάζοντο καὶ ἐκεῖνο, ποὺ θὰ ἐγίνετο.

Ἡ Χατζῆ Καραντάναινα, ἅμα τὴν ἐπεσκέφθη ὁ γυιὸς

της καὶ ἔμαθε ἀπὸ τὸν ἴδιον ὅτι ἦλθε στὴν Ὑδρα κυβερνή-
της Σουλτανικοῦ δικρότου, τοῦ ἐζήτησε νὰ ἀνεβῇ μαζί του
στὸν ἐξώστη καὶ νὰ ἰδῇ τὸ πλοῖο. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ἔρριξε
κάτω στὸ λιθόστρωτο, ἀφοῦ τοῦ ἔδωσε τὴν κατάρρα της μὲ
ὅλη τὴν δύναμι τῆς ψυχῆς της. Ὁ Καραντάνης μένει νεκρός.
Τὸ αἷμά του βρέχει τὸ λίθινο ἔδαφος. Καὶ ἄφωνη καὶ ἀπο-
λιθωμένη ἡ μικρὴ κοινωνία τοῦ νησιοῦ συγκεντρώνεται ἔξω
ἀπὸ τὸ ἀρχοντικὸ καὶ γίνεται θεατὴς τῆς τραγωδίας τοῦ ἐξ-
ωμότου.

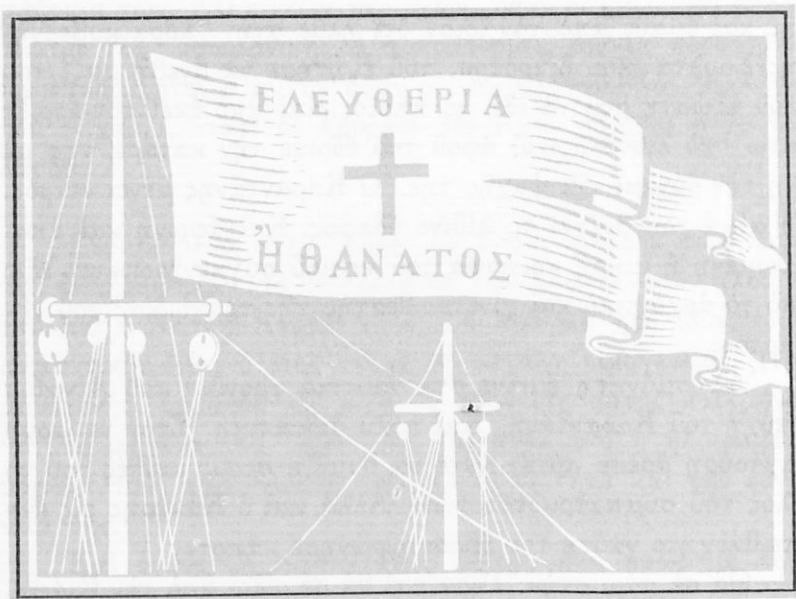
Ἀλησμόνητη ἔμεινε στὰ ναυτικὰ χρονικὰ τοῦ Αἰγαίου
ἡ τύχη τοῦ Καραντάνη. Καὶ πολὺ διδακτικὴ. Στὸν ναύαρχο
Σαχτούρη ἄρεσε πότε-πότε νὰ θυμίζῃ στοὺς ναῦτές του τὸ
τέλος τοῦ συμπατριώτου των. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κανάρης εἰς ἓνα
ἀπειθάρχητο ναύτη του ἐβροντοφώνησε κάποτε :

— Θὰ σὲ πάω στὴν Ὑδρα καὶ θὰ σὲ ρίξω ἀπὸ τὴν Κιάφα,
σὰν τὸν Καραντάνη!

Καὶ ἦτο φυσικόν, τὸ ἰδιότυπο τοῦτο δράμα νὰ μὴ ἀγνοή-
σῃ ἡ δημώδης ποίησις.

Ἴδου τὸ δημοτικὸ τραγούδι, ὅπως τὸ ἐνθυμοῦνται ἀκό-
μη οἱ γέροντες Ὑδραῖοι :

*Τὸ μάθατε τί γένηκε στῆς Κιάφας τ' ἀγροτόπι ;
Τοῦ Καραντάνη τὸ παιδί, τὸ Καρατανοπαίδι,
τό 'ριξε ἡ Καραντάναινα, 'κείνη ἡ ἀντρογυναῖκα,
στὸ καλντερίμι ἀπ' τὸν ὄντᾱ καὶ μνήσκει ἀκόμη τὸ αἷμα
στὰ πετρολίθαρα τῆς γῆς, πὺν 'χύθη σὰν ποτάμι.
Καὶ τό 'μαθεν ἡ γειτονιά κι ἡ παραπέρα ρούγα
καὶ τό 'δαν οἱ ἄντρες, τὰ παιδιὰ κι οἱ νιὲς καὶ τὰ κορίτσια,
μαννάδες πού 'χανε παιδιὰ καὶ νιὲς πού 'χαν ἀδέλφια.*

19. ΟΙ ΨΑΡΙΑΝΟΙ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙ

Τὴν πρώτη τοῦ Ἰουλίου 1823 ἓνα πλοίαριο, ἀφοῦ ἔλυσε τὰ πρυμνήσια, ἀπέπλευσε ἀπὸ τὰ Ψάρα. Μόλις ἐβγήκε ἀπὸ τὸ λιμάνι ἀνασύρει τὰ εἴκοσι κουπιά του καὶ ἀπλώνει τὰ πανιά.

Ὁ ζέφυρος ἐπνεενοῦριος καὶ τὸ μικρὸ σκάφος μὲ εὐστροφες κινήσεις ἐπηδοῦσε στὰ κύματα, κομψὸ καὶ ὑπερήφανο.

Ἦτο ὑπερήφανο, διότι δὲν ἔσχιζε ἐδῶ καὶ δύο χρόνια τὴν θάλασσα μὲ ξένη σημαία. Τώρα κυματίζει ἡ σημαία τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐπάνω της τὸ ἀθάνατο παράγγελμα «Ἐλευθερία ἢ θάνατος».

Σὲ λίγο ὁ ἥλιος κατεβαίνει μεγαλοπρεπῆς πρὸς τὴν θά-

λασσα. Ἡ νύκτα ἔρχεται μὲ τὰ ἀστέρια της. Οἱ ναῦτες ψάλλουν ὄχι ὅπως πρὶν πένθιμα τραγούδια, ἀλλὰ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Παπανικολῆ καὶ τοῦ Κανάρη. Ἄν τὴν ὥρα ἐκείνη συναντοῦσαν πλοῖο ἐχθρικό, βεβαίως νέες φλόγες θὰ ἐμεγάλωναν τὴν λάμψι τῶν φλογῶν τῆς Ἀλικαρνασσοῦ καὶ τῆς Χίου.

Ἀλλὰ γιὰ ποῦ ἐπήγαιναν οἱ ἀτρόμητοι ἐκεῖνοι;

Οἱ Ψαριανοί, οἱ τρομερὲς αὐτὲς μάστιγες τῶν Μουσουλμάνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, προετοιμάζαν νέαν ἐφοδὸν ἐναντίον των. Ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοιαρίου ἐπλεε γιὰ τὴν Λέρο, ὅπου, ὅπως ἔμαθε, εὐρίσκοντο πυροβόλα. Καὶ πυροβόλα δὲν εἶχε.

Φθάνοντας τὸ πρῶτὸ στὸν λιμένα τῆς Λέρου εἶδε δυὸ πλοῖα, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀνυψωμένες τίς σημαῖές των.

Τὸ γυμνασμένο ὅμως μάτι τοῦ πλοιάρχου ἀνεγνώρισεν ἀμέσως, ὅτι τὸ πρῶτο ἦτο αὐστριακὸ καὶ τὸ ἄλλο ἐλληνικό.

Ἄλλ' αὐτὸς ὑψώνει ἀγέρωχος τὴν πολὺπτυχη σημαία, ὅπου ἐδιάβαζες τὴν μαγικὴν λέξι: Ἐλευθερία.

Σὲ λίγῳ ἀνυψώνεται καὶ στὸν μεσαῖον ἰστὸ τὸ σῆμα τοῦ αὐστριακοῦ ναυάρχου. Συγχρόνως μία βάρκα μὲ ἓναν ἀξιωματικὸ ἐπλησίασε τὸ πλοiάριο καὶ ἐπροσκάλεσε τὸν κυβερνήτη στὴν ναυαρχίδα.

Ὁ κυβερνήτης ὠδηγήθηκε ἀνύποπτος στὴν ναυαρχίδα, ὅπου τὸν συνέλαβαν ἀμέσως καὶ τὸν ἔρριξαν δεμένον στὸ κῦτὸς της. Ἐπειτα συνέλαβαν καὶ τοὺς ναῦτες, πλὴν δύο, οἱ ὁποῖοι κατῴρθωσαν νὰ δραπετεύσουν. Καὶ ἔτσι ἀλυσόδετοι μεταφέρονται κατόπιν στὴ Σμύρνη.

Ἐμειναν ἐδῶ καὶ μέσα στὸ κῦτος ἓνα περίπου μῆνα, μῆνα ἀγωνίας καὶ θλίψεως, χωρὶς νὰ ξέρουν τί ἐσκέπτοντο περὶ αὐτῶν οἱ Αὐστριακοί.

Ἀπεβιβάσθησαν τέλος στὴν ξηρὰ γιὰ νὰ σταλοῦν, κα-

θῶς τοὺς εἶπαν, στὰ Ψαρά, παρεδόθησαν ὅμως στὸν πασᾶ.

Μακρὰ σειρὰ δεμένων αἰχμαλώτων διέσχιζε τότε τοὺς δρόμους τῆς μητροπόλεως τῆς Ἰωνίας. "Οἱ ἦσαν ἀνυπόδητοι, ὅλοι ἦσαν ρακένδυτοι καὶ στὰ γυμνά κεφάλια των ἀκόντιζε φοβερὲς ἀκτῖνες ὁ ἥλιος τοῦ Αὐγούστου. Ἀλλὰ καὶ ὅλοι ἐβάδιζαν ὑπερήφανοι.

Διαβαίνοντας κοντὰ στὴν ἀγία Φωτεινὴ, ἄκουαν τὶς ἱερὲς ψαλμωδίες καὶ τότε αἰσθάνθηκαν θερμὸ δάκρυ νὰ ἀναβλύζη ἀπὸ τὰ μάτια των.

Ἡ μακρὰ ὁδοιπορία ὑπῆρξε γεμάτη ὀδύνη. Ἐνῶ οἱ ὀδηγοὶ ἐπροχωροῦσαν ἐφιπποί, οἱ ταλαίπωροι δεσμῶται ἐπεφταν ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τοὺς πόνους. Καὶ τότε τοὺς ἐκρεμοῦσαν ὡς κτήνη στὶς οὐρὲς τῶν ἵππων καὶ ἔτσι ἐσύροντο στὶς πέτρες.

Αἰμόφυρτοι ἔφθασαν τέλος στὴν Κύζικο, ὅπου ἐπερίμεναν πλοῖο γιὰ νὰ τοὺς μεταφέρῃ στὴν Κωνσταντινούπολι.

Καὶ τὴν παραμονὴ τῆς ἀναχωρήσεώς των ἀπὸ ἐκεῖ, τὸ βράδυ, καθισμένοι στὴν ὄχθη μικροῦ ποταμοῦ, ἐθαύμαζαν τὴ δύσι τοῦ ἡλίου. Ἀλλὰ ἡ βαθεῖα σιγὴ, οἱ καλλονὲς τῆς φύσεως, ὁ ἱλαρὸς οὐρανὸς τῆς Ἀσίας ἐβύθισαν τοὺς δυστυχεῖς σὲ ἓνα αἶσθημα ἀθυμίας, ἄγνωστο σ' αὐτοὺς ἕως τώρα.

— "Ω! ἔλεγαν, ποιὸς ξέρει ἂν αὔριο τὴν ὥρα αὕτὴ θὰ ζοῦμε, ποιὸς ξέρει ἂν καὶ αὔριο θὰ προσευχώμεθα στὸν Θεὸ γιὰ τὴν πατρίδα!

Αἰφνης εἶδαν νὰ τοὺς πλησιάζῃ μιὰ σκιά, πού, ὅσο ἐπλησίαζε, ἐφαίνετο σὰν κατάλευκος γέρος μὲ βαθιὰ γένεια καὶ ἔνδυμα μοναχοῦ.

Ἐπὶ τέλους φθάνει κοντὰ των καὶ λέγει:

— Λάβετε, τέκνα, τὸ ἅγιον τοῦτο ὕψωμα, τὸ ἀγιασθὲν τὴν Μεγάλῃν Πέμπτην ἐπὶ τῆς ἱερᾶς Τραπεζῆς· φάγετε

αὐτὸ καὶ ἡ ἐλπίς θὰ ἀναγεννηθῇ εἰς τὰς καρδίᾳς σας! "Ἐχετε πάντοτε πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ αὐτὸς θὰ εἰσακούσῃ τὰς εὐχὰς σας.

Μόλις εἶπεν αὐτὰ ἡ σκιά, ἔγινεν ἄφαντη. Διεδόθη ἔκτοτε ὅτι ἦτο ἡ σκιά τοῦ Ἀγίου Νικολάου, προστάτου τῶν Ψαρῶν.

Ἦτο ἀκόμη βαθὺς ὄρθρος, ὅταν οἱ αἰχμάλωτοι, συνοδευόμενοι ἀπὸ εἴκοσι δύο ἐνόπλους, ἐρρίφθησαν στὸ βάθος σακολέβας, ἡ ὁποία ἀπέπλευσε πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολι.

Ὁ ἄνεμος ἔπνεεν ἀντίθετος καὶ ἀναγκάσθησαν νὰ ἀγκυροβολήσουν ὅχι μακριὰ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι. Ἀπ' ἐκεῖ ἔστειλαν ταχυδρόμο νὰ φέρῃ τὴν εἶδησι, ὅτι φθάνουν οἱ μελλοθάνατοι.

Οἱ δεσμῶται ἐσκέπτοντο τρόπους ἐκδικήσεως, ἀλλὰ ποῦ χέρια; Ἡ παραγγελία τοῦ ἀναχωρητοῦ τῆς Κυζίκου ξαναῆλθε στὴν μνήμη των καὶ ἐδυνάμωσε τὸ θάρρος των.

Τέλος πάντων ὁ ἄνεμος ἔπνευσε οὐριος καὶ τὸ πλοῖο ἄνοιξε τὰ πανιά.

Ἡ γλυκεῖα θάλασσα τοῦ Βοσπόρου ἐφαίνετο τώρα, οἱ κορυφές τῶν μιναρέδων ἄρχισαν νὰ χρυσίζουσιν, καὶ τῆς Ἀγίας Σοφίας ὁ θόλος ἐξεῖχε μεγαλοπρεπῆς. Τὰ καῖκια ἔπλεον ἐλαφρά. Καὶ οἱ εἴκοσι δύο φύλακες τῶν Ψαριανῶν ἔβλεπαν χάσκοντας τὴν Πόλιν.

Ἀκάθεκτος τότε, ὡς ἀστραπή, κατέβηκε στὴν κεφαλὴ τοῦ δεσμίου κυβερνήτη τολμηρὴ καὶ ἐπικίνδυνη ιδέα.

— Πλησίασε, εἶπε πρὸς ἓνα ἀπὸ τοὺς συντρόφους του, καὶ προσπάθησε νὰ κόψῃς μὲ τὰ δόντια σου τὰ δεσμὰ τῶν χερῶν μου. Πρέπει λοιπὸν νὰ πεθάνωμε, χωρὶς νὰ βάψωμε τὰ χέρια στὸ αἷμα τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος;

Πράγματι, ὁ σύντροφος ἐκεῖνος συντρίβει μὲ τὰ δόντια του τὰ δεσμὰ τοῦ πλοιάρχου, ὁ ὁποῖος ἔλυσε ἀμέσως τὰ

δεσμὰ τοῦ σωτῆρός του. Καὶ σὲ λίγη ὥρα οἱ δεσμῶται ἤϋραν καὶ πάλι τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν δύναμιν.

Ἀμέσως τότε ἀρπάζουν τὰ γιαταγάνια τῶν δημίων καὶ τὰ βυθίζουν στὰ στήθη των. Τὰ κουπιὰ, οἱ ἀλυσίδες, τὰ σχοινιά γίνονται φονικά ὄπλα καὶ ὅλο τὸ κατάστρωμα γεμίζει πτώματα καὶ αἵματα.

Ὁ κυβερνήτης, πληγωμένος στὰ χέρια, ἀρπάζει τὸ πηδάλιο, οἱ ναῦτες ὁρμοῦν πρὸς τὰ ἄρμενα καὶ τὸ πλοῖο στρέφεται πρὸς τὰ πίσω.

Καὶ τότε ἀκούσθηκε ἡ φωνὴ τοῦ ἥρωος κυβερνήτου Ἀνδρέα Σταματάρου, ἐνῶ τὰ πτώματα τῶν ἐχθρῶν ἔπεφταν στὴ θάλασσα:

— Πηγαίνετε, ἡμίονε, νὰ φέρετε στοὺς τυράννους τὴν εἰδησι, ὅτι στὴν καρδιὰ τοῦ Ἑλλήνος ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος δὲν σβῆνει.

Ὅμως ὁ ἄνεμος ἐκόπασε, καί, ὅταν ἔπνευσε πάλι, ἐμπόδιζε τὸ πλοῖο νὰ προχωρήσῃ. Μόλις μετὰ πέντε ἡμέρες καὶ μετὰ πολλὰς περιπέτειες οἱ ἀνδρεῖοι Ψαριανοὶ εἰσεχώρησαν στὰ Στενά. Ἐφοροῦσαν τὸ ἔνδυμα τῶν ἐχθρῶν γιὰ νὰ μὴ ἀναγνωρισθοῦν.

Ἀλλὰ ὅταν τὸ πλοῖον ἐπλησίασε στὰ φρούρια, κρότοι πυροβόλων ἀναγγέλλουν, ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ ἔξοδος, καὶ μία μάλιστα σφαῖρα ἐτρύπησεν ἕνα πανί. Ἐξακολουθοῦν ὅμως τὸν δρόμο των καὶ ὡς ἐκ θαύματος θὰ περάσουν ἀβλαβεῖς.

Εὐθὺς τότε ἐγονάτισαν καὶ δακρυσμένοι εὐχαρίστησαν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἔσωσε πάλι τοὺς στρατιώτας τῆς πατρίδος. Ἦτο ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἡ 14ῃ Σεπτεμβρίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐορτάζομε τὴν ὕψωσι τοῦ Σταυροῦ.

Δυστυχῶς ὅμως νέοι κίνδυνοι ἐπερίμεναν τοὺς φυγάδας. Ὁ κυβερνήτης βλέπει πρὸς τὸν ὀρίζοντα πολυάριθμο στόλο μεγάλων πλοίων νὰ εἰσέρχεται γρήγορα στὸν Ἑλλή-

σποντο. Ἦτο ὁ στόλος τοῦ Σουλτάνου, τὸν ὁποῖον κατεδίωκαν οἱ Ἕλληνες.

Πῶς ὅμως νὰ διαφύγουν τὸν νέον κίνδυνον; Ὁ ἀτρόμητος Ἀνδρέας δὲν ἐδείλιασε καὶ ἔκραξε πρὸς τοὺς συντρόφους του :

— Θάρρος ἀδελφοί! Ἐὰν ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, οὐδεὶς καθ' ἡμῶν. Δὲν μᾶς ἔσωσε γιὰ νὰ γίνωμε βορὰ θηρίων.

Καὶ με ἐξαίρετη τόλμη, πού ἐμπνέει στὰ στήθη μόνον ἡ ἀγάπη τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, διέσχισε τὸν στόλο με σημαία τουρκική. Ἀλλὰ ἓνα πλοῖο, πού τὸ εἶχε νομίσει ἐλληνικόν, ὁρμᾷ ἐναντίον του. Ἐπειδὴ ὅμως εἶδε ἀταραξίαν καὶ τὸ ἐνδυμα τῶν ναυτῶν, τὸ ἀφῆκεν ἀνενόχλητον.

Τότε ἡ σακολέβα ἐχώθηκε στὸν σωρὸ ἄλλων μικρῶν πλοίων, ἀπὸ ἐκεῖνα πού κατεδίωκαν τὰ ἐχθρικά. Ἡ προφητεία τοῦ μοναχοῦ τῆς Κυζίκου ἐβγῆκεν ἀληθινή!

Σὲ λίγες ἡμέρες οἱ ἀτρόμητοι Ψαριανοὶ ἐγύρισαν στὸ νησί των, μετὰ τρίμηνη καὶ πλέον αἰχμαλωσία καὶ κινδύνους, καὶ ἐνῶ τοὺς ἐνόμιζαν χαμένους! Ἀνέβηκαν στὸν ναὸ τοῦ ἀγίου Νικολάου γιὰ νὰ ὀρκισθοῦν ἐκ νέου ὅτι θὰ πεθάνουν ὑπὲρ πατρίδος καὶ πίστεως.

Δέκα μῆνες ἔπειτα ἄγρια στίφη κατέστρεφαν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου τὸ ἥρωικὸ νησί. Τότε ἐφάνηκε στὸ Παλαιόκαστρο σημαία λευκή, μετὶ τῆς λέξεως « Ἐλευθερία ἢ θάνατος » καὶ μετὰ ταῦτα ἐρυθρὸ χαραγμένο. Συγχρόνως Ἕλληνας ναύτης ἔσπευδε πρὸς τὴν πυριτιδαποθήκη.

Τρομερὸς κρότος ἐκλόνισε τὰ θεμέλια τῆς γῆς καὶ τέσσερες χιλιάδες ἀπίστων καὶ ἀρκετοὶ στρατιῶτες τῆς πατρίδος ἐτινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα.

(διασκευή)

20. ΤΟ ΚΡΥΦΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ἄπ' ἔξω μαυροφόρα ἀπελπισιά,
πικρῆς σκλαβιάς χειροπιαστὸ σκοτάδι·
καὶ μέσα στὴν θολόκτιστη ἐκκλησιά —
στὴν ἐκκλησιά, πού παίρνει κάθε βράδυ
τὴν ὄψι τοῦ σχολειοῦ —
τὸ φοβισμένο φῶς τοῦ κανδηλιοῦ
τρεμάμενο τὰ ὀνειράτα ἀναδεύει
καὶ γύρω τὰ σκλαβόπουλα μαζεύει.

Ἐκεῖ καταδιωγμένη κατοικεῖ
τοῦ σκλάβου ἢ ἀλυσόδετη πατρίδα·
βραχνὰ ὁ παπᾶς, ὁ δάσκαλος, ἐκεῖ
θεριεύει τὴν ἀποσταμένη ἐλπίδα
μὲ λόγια μαγικά.

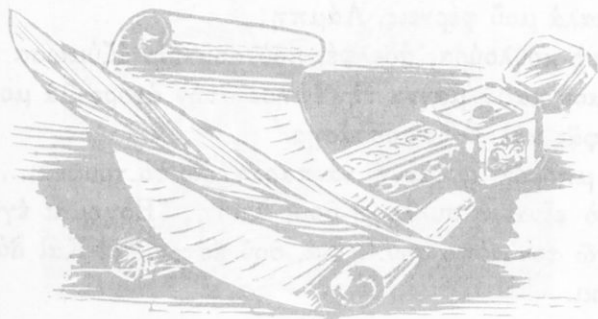
Ἐκεῖ ἡ ψυχὴ πικρότερο ἀγροικᾷ
τὸν πόνο τῆς σκλαβιάς της, ἐκεῖ βλέπει
τί ἔχασε, τί ἔχει, τί τῆς πρέπει.

Κι ἀπ' τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ψηλά,
ποὺ ἐβούβανε τὰ στόματα τῶν πλάνων
καὶ ρίχνει καὶ συντρίβει καὶ κυλᾷ
στὴν ἄβυσσο τοὺς θρόνους τῶν τυράννων,
κι ἀπὸ τὴν σιγαλιά,
ποὺ δένει στὸν λαιμὸ πνιγμοῦ θηλειά,
κι ἀπ' τῶν προγόνων τ' ἄφθαρτα βιβλία
ποὺ δείχνουν τὰ πανάρχαια μεγαλεῖα,
ἓνας ψαλμὸς ἀκούγεται βαθύς,
σὲ μελωδίες ἑνὸς κόσμου ἄλλου,
κι ἀνατριχιάζει ἀκούοντας καθεὶς
προφητικὰ τὰ λόγια τοῦ δασκάλου
μὲ μιὰ φωνὴ βαρειά :

« Μὴ σκιάζεσθε στὰ σκότη ! ἡ ἐλευθερία
σὰν τῆς αὐγῆς τὸ φεγγοβόλο ἀστέρι
τῆς νύκτας τὸ ξημέρωμα θὰ φέρη ».

« Ἀλάβαστρα »

Ἰωάννης Πολέμης .

21. Η ΣΟΥΛΙΩΤΟΠΟΥΛΑ

Στῆς μάχης τὸν καπνὸ, ποὺ
πνίγει τὸ λαγκάδι, ὁ σουλιώτης
ὅλα τὰ ἔχει λησμονήσει, πεῖνα καὶ
δίψα. Καὶ τὸ Σούλι πέφτει ξέμα-
κρα· καὶ σὰν λησμονημένο εἶναι
καὶ ἐκεῖνο τ' ἄχαρο.

Καὶ ἐκεῖ ποὺ πολεμάει τὸ
παλληκάρι τὸ ἀγλύκαντο, μέρα καὶ
νύκτα, ἀκούει μιὰ γνώριμη φωνή,
ποὺ τὸν ξυπνάει:

— Λοιπὸν τὸ Σούλι δὲν χάθηκε καὶ ζῇ.

Ἦταν ἡ Λάμπη, ἡ ἀδελφὴ τοῦ παλληκαριοῦ.

— Τί καλὰ μοῦ φέρνεις, Λάμπη;

— Ζεστὴ κουλούρα, ἀδελφέ, ποὺ σοῦ τὴν ἐζύμωσα μὲ τὰ
χεράκια μου καὶ ἡ μάννα τὴν ἔψησε στὴν ἀνθρακιά μονάχη.
Ἔλα νὰ φᾶς καὶ νὰ ξαποστάσης.

— Δὲν μπορῶ, καημένη, νὰ παρατήσω τὸ τουφέκι...

— Αὐτὸ εἶναι ἡ συλλογὴ σου, Νάση; Ἔρχομαι ἐγὼ καὶ
σοῦ κρατῶ τὸν τόπο σου... Νά, σοῦ ἔστρωσα! Καὶ δός μου
τὸ τουφέκι.

Χαμογελά ὁ ἀδελφὸς ὁ καπνισμένος. Καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ μάθῃ τὴν κορασιά πῶς πιάνουν τὸ τουφέκι.

Ὁ πόλεμος ἐβαστοῦσε πάντα. Μὲ χέρι σταθερὸ ἐγέμιζεν ἐκείνη καὶ σημάδευε. Καὶ ὁ ἀδελφὸς τῆς παραπέρα ἔτρωγε ἥσυχος καὶ μονάχα τὴν πεῖνα τοῦ ἄκουγε, τὴν θειεμένη μέσα του.

Καὶ ὁ πόλεμος ἐβαστοῦσε. Καὶ ἐκεῖ ἓνα βόλι ἦλθε καὶ ἐπέτυχε κατάστηθα τὴν κορασιά. Καὶ αὐτὴ ἔκανε καρδιά καὶ δὲν ἐμιλοῦσε. Τὸ αἷμα ἐπλημμύριζε τὸν κόρφο τῆς. Ἡ Λάμπη ἐσημάδευε καὶ ἐτουφεκοῦσε.

—Ἐφαγες, Νάση;

—Κοντεύω, ἀκόμη λίγο, Λάμπη.

Ἡ κόρη ἐξαναρώτησε καὶ δεύτερη καὶ τρίτη φορά. Καὶ τότε μὲ ἓνα πήδημα τὸ παλληκάρι βρέθηκε κοντὰ τῆς. Ἄρπαξε τὸ τουφέκι καὶ ἥσυχος, καθὼς εἶχε τραβηχθῇ, ἐξανάρχισε τὸν πόλεμο.

Ἀμίλητη ἡ σουλιωτοπούλα ἐπῆγε παραπίσω καὶ ἔπενε !...

Καὶ ὁ πόλεμος ἐβαστοῦσε...

« Μεγάλα Χρόνια ». 1930

Γιάννης Βλαχογιάννης

Μαῦρο πουλάκι ξέβγαινε 'πομέσα ἀπὸ τὸ Σούλι.
Εἶχε τὰ μάτια του θολά, τὰ νύχια ματωμένα
καὶ πέταγε ὀλομόναχο καὶ στὴν Φραγκιά τραβοῦσε.

Πατριῶτες τὸ ρωτήσανε, πατριῶτες τὸ ρωτᾶνε:

- Πουλάκι, ποῦθεν ἔρχεσαι καὶ ποῦθε κατεβαίνεις;
- 'Απὸ τὸ Σούλι ἔρχομαι καὶ στὴν Φραγκιά πηγαίνω.
- Πουλάκι, πές μας τίποτα ἀπὸ τὸ Κακοσούλι¹,
πού'κανε τὴν 'Αρβανιτιά καὶ φόρεσε τὰ μαῦρα.
- Τί νὰ σᾶς πῶ, μαῦρα παιδιά, τί νὰ σᾶς μολογήσω;
Πῆραν τὸ Σούλι, πῆράν το, πῆραν τὸν 'Αβαρίκο²,
τὴν Κιάφα τὴν περήφανη καὶ κοσμοξακουσμένη.
'Εκάη κι ὁ καλόγερος στὸ δοξασμένο Κούγκι³.

(λαϊκὸ τραγούδι)

1. Ἄλλη ὀνομασία τοῦ Σουλίου.

2. Χωρίον τοῦ Σουλίου.

3. Ὀνομαστὸ καὶ ἰσχυρότατο φρούριο τοῦ Σουλίου.

Ὁ γέρο-ἀγωνιστὴς ἐτελείωσε τὴ διήγησί του γιὰ τοῦ κάστρου τὴν παράδοσι.

— Ἐβγήκαμε μὲ ὅλες τὶς τιμές, ἔλεγε. Μὲ τ' ἄρματα καὶ μὲ τὰ πράγματά μας. Ἡ συμφωνία ἐφυλάχθηκε πιστὴ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Μὰ δὲν ἦταν γραμμένο νὰ τελειώσῃ ἔτσι αὐτὴ ἡ σκηνὴ τῆς πολιορκίας. Γιατί, κοντὰ στὴν συμφωνία τὴν γραπτὴ, ἔγινε κι ἄλλη, πιὸ παράξενη ἀπὸ τὴν πρώτη.

Καὶ τὴν ἔκανε μιὰ ἀπλὴ γυναῖκα. Ἡ Μάρω ἡ Σουλιώτισσα, νιόνυμφη καὶ χηρεμένη. Ὅσο ἐζοῦσεν ὁ ἄνδρας της, τὴν ἐσεβόταν ἡ φρουρά. Μὰ καὶ χήρα τώρα δὲν ἐχωράτεψε. Νομίζεις εἶχε πάρει τὸν ἀέρα ἐκείνου τοῦ παλληκαριοῦ, ποὺ ἦταν τὸ πρῶτο ἀνάμεσά μας. Καὶ ἡ παρθενικὴ της ντροπὴ μονάχα δὲν ἄφηνε τὴν χήρα νὰ δράξῃ τ' ἄρματα.

Καὶ τώρα βγαίνοντας ἀπὸ τὸ κάστρο ἡ Μάρω ἀκολουθοῦσεν ἀμίλητη, ἄκλαυτη, ἄσχημη, γιατί εἶχε σβήσει ἡ πεῖνα κάθε ἀνθὸ στὴν ὄψι της, ὅπως εἶχε κάμει νὰ στερέψῃ καὶ τὸ στερνό της δάκρυ. Ἀξαφνα ἡ Μάρω, ἐκεῖ ποὺ ἐπῆγαινε σκυφτή, ἔβαλε μιὰ φωνή. Καὶ εἶχαμε ἀδειάσει πιά τὸ κάστρο καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐτοιμάζονταν νὰ μποῦν. Ἐγύρισε ἡ Μάρω πίσω τρέχοντας καὶ ἐστάθηκε στὴν σιδερόπορτα τοῦ κάστρου ὁλόρθη μὲ τὴν παρδαλὴ μανδύλα της (τὰ μαῦρα τότε ποῦ νὰ τὰ ἔβρισκε; ὕστερα ἡ ζωὴ της ἐπέρασε μαυροντυμένη!).

— Σταθῆτε πίσω! εἶπε. Κανένας δὲν θὰ μπῇ!

Παραξένεψε πολὺ καὶ ἡ ὄψι καὶ ἡ φωνὴ της. Οἱ Ἀρβανῖτες τὴν ἐπῆραν μὲ τὸ καλό.

— Σῦρε! τῆς εἶπαν. Σκλάβα θὰ κρατηθῇς, ἂν μείνης. Τί ζητᾷς;

—Στὸ κάστρο μέσα ἐλησμονήθηκε ἄνθρωπος... Μπέσα γιὰ μπέσα¹;

—Μπέσα·εἶπε ἓνας Ἀρβανίτης.

Ἡ Μάρω ἐχάθηκε καὶ ἐξαναφάνηκε σὲ λίγο κρατῶντας στὴν ποδιά της κρυμμένο κάτι. Καὶ ἐπροχώρησε νὰ περάσῃ.

Οἱ Τοῦρκοι τώρα τὴν ἐκύκλωσαν στενά, θέλοντας νὰ ἰδοῦν τί εἶχε καὶ νὰ τῆς τὸ ἀρπάξουν.

Ἡ ἴδια ἡ Μάρω εἶδε τὸν κίνδυνο. Ἐτράβηξε τὸ χαντζάρι ἀπὸ τὸν κόρφο της, πού τὸ εἶχε πάντα σύντροφό της.

—Πίσω, ἐφώναζε. Τὴν μπέσα μὴν πατᾶτε!

Μὲ τὸ ἀριστερό της χέρι βαστῶντας τὴν ποδιά της ἀνοικτὴ ἔδειχνε τὰ κόκκαλα (λιβανισμένα κόκκαλα τοῦ ἀνδρός της). Καὶ ἐφοβέριζε μὲ τὸ μαχαίρι. Καὶ ἐπροχώρησε καὶ ἐπέρασε.

Ὅταν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα ἐσπάρθηκε τῆς Μάρως ἡ ἀποκοτιά², δὲν ἔμεινεν ὅψι νὰ μὴ γλυκαθῇ καὶ χεῖλι νὰ μὴ γελάσῃ. Καὶ ἦταν ἓνα ξαλάφρωμα στὴν πικραμμένη συνοδεία μας, πού ἐπροχωροῦσε βαρυκίνητα... Νοῦ καὶ καρδιά ποιὸς εἶχε πιά τὴν Μάρω νὰ θαυμάσῃ!

«Μεγάλα Χρόνια», 1930

Γιάννης Βλαχογιάννης

1. Πίστι στὸν λόγο.

2. Τόλμη.

24. Η ΔΕΣΠΩ

Ἄχος βαρὺς ἀκούεται, πολλὰ τουφέκια πέφτουν.

Μήνα σὲ γάμο ρίχνονται, μήνα σὲ χαροκόπι;

Οὐδὲ σὲ γάμο ρίχνονται, οὐδὲ σὲ χαροκόπι.

Ἡ Δέσπω κάνει πόλεμο μὲ νύφες καὶ μ' ἀγγόνια.

— Γεώργαινα, ρίξε τ' ἄρματα, δὲν εἶναι ἐδῶ τὸ Σούλι,

Ἐδῶ εἶσαι σκλάβα τοῦ πασᾶ, σκλάβα τῶν Ἀρβανίτων.

— Τὸ Σούλι κι ἂν προσκύνησε κι ἂν τούρκεψεν ἡ Κιάφα,

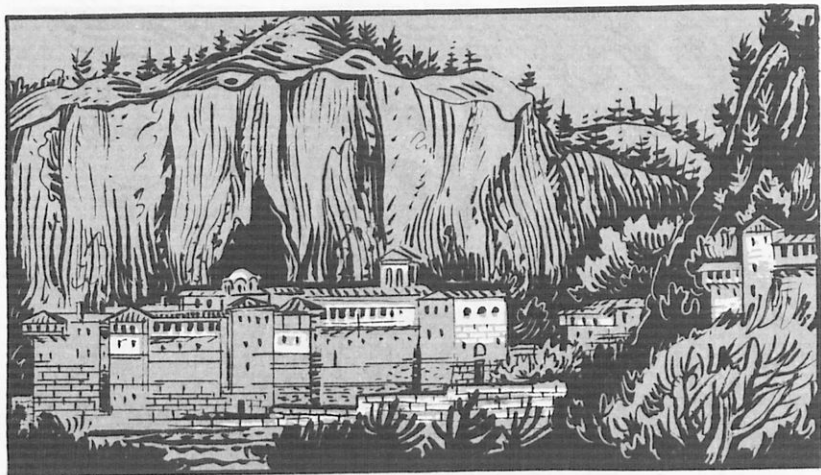
Ἡ Δέσπω ἀφέντες λιάπηδες δὲν ἔκαμε, δὲν κάμνει.

Δαυλὶ στὸ χέρι ἄρπαξε, κόρες καὶ νύφες κράζει:

— Σκλάβες Τουρκῶν μὴ ζήσωμε! Παιδιά, μαζί μου
ἐλᾶτε.

Καὶ τὰ φουσέκια ἀνάψανε κι ὅλοι φωτιά γενήξαν.

(δημοτικὸ τραγούδι)

25. ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΓΑ ΣΠΗΛΑΙΟΝ

Ἡ μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἔχει συνδεθῇ στενὰ μὲ τὸν Ἱερό μας ἀγῶνα. Ὁ δεσμὸς αὐτὸς ἐφάνηκε ἰδίως κατὰ τὴν τρίτην εἰσβολὴν τοῦ Ἱμβραήμ στὰ Καλάβρυτα, ἡ ὁποία ἐγένεν ἀπὸ τὰς Πάτρας, τὸν Ἰούνιο τοῦ 1827.

Ὁ Ἱμβραήμ ἐβάδισε εἰρηνικῶς πρὸς τὰ Καλάβρυτα καὶ ἐστρατοπέδευσε ἀπ' ἐξω. Κατὰ τὴ διαδρομὴ του ἔδιδεν ἐγγραφα ἀμνηστεύσεως στὰ ὑποτασσόμενα χωρία. Καὶ ἐνῶ στὸ στρατόπεδο ἐδέχετο τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ὑποτασσομένων, ἐσκέφθηκε ὅτι πρέπει μὲ κάθε θυσία νὰ καταλάβῃ τὴ Μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Διότι ἐγνώριζεν ὅτι αὐτὴ ἡ Μονὴ ἦτο κέντρο τῆς ἀναστάσεως τοῦ Γένους. Ὅπως ὑπῆρξε σ' ὅλους τοὺς αἰῶνας προπύργιον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἔτσι καὶ τώρα, εἰς ὅλον τὸν Ἀγῶνα, ὑπῆρξε προπύργιον τῆς ἐλευθερίας. Πολλοὺς ἐπροστάτευσε ἡ Μονὴ κατὰ τὶς ἐπιδρομὰς τοῦ Ἱμβραήμ καὶ πολλὰ ἐξώδευσε. Οὔτε καὶ αὐτὰ τὰ ἱερὰ ἀργυρᾶ σκευὴ ἐλογάριασε. Ὅλα τὰ ἐξηργύρωσε γιὰ

τις ανάγκες τοῦ Ἀγῶνος. Καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπρομηθεύθη-
κε ὅπλα καὶ εἶχε ἀνέκαθεν καὶ δύο κανόνια.

Τότε λοιπόν, εὐθὺς ὡς ἐπλησίασε ὁ Ἰμβραήμ στὰ Κα-
λάβρυτα, πλῆθος γυναικοπαίδων εἶχε καταφύγει στὸ Μέγα
Σπήλαιον. Καὶ ἐξακόσιοι πολεμιστὰι κατέφυγαν ἐπίσης ἐκεῖ
ὑπὸ τοὺς ἀρχηγούς Β. καὶ Ν. Πετμεζᾶν, γιὰ νὰ προστατεύ-
σουν καὶ τὴ Μονὴ καὶ τὰ γυναικόπαιδα. Ἐτοποθέτησαν
στοὺς πύργους τῆς Μονῆς τὰ κανόνια καὶ ἐκεῖ, κοντὰ σ' αὐ-
τά, ἐστάθηκαν οἱ πλεῖστοι ἀπὸ τοὺς μαχητὰς, βοηθούμενοι
καὶ ἀπὸ πολλοὺς μοναχοὺς ἐνόπλους. Οἱ ἄλλοι κατέλαβαν
θέσεις κοντὰ στὴ Μονὴ καὶ γύρω της. Μέσα στὴν Μονὴ
ἔμεναν τὰ γυναικόπαιδα καὶ προσηύχοντο στὴν Ὑπέρμαχον
Στρατηγὸν γιὰ τὴ σωτηρίᾳ αὐτῶν καὶ τοῦ Ἔθνους.

Ὁ Ἰμβραήμ, προτοῦ διατάξῃ ἔφοδο κατὰ τοῦ Μονα-
στηρίου, ἐπροσπάθησε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑποταγὴ τῶν μονα-
χῶν. Τοὺς ἔγραψε λοιπόν ἓνα γράμμα, στὸ ὁποῖον ὅμως ἔ-
λαβε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν ἐκ μέρους τοῦ Ἡγουμένου τῆς Μο-
νῆς Δαμασκηνοῦ:

«Ὑψηλότατε ἀρχηγέ τῶν Ὀθωμανικῶν δυνάμεων, χαῖ-
ρε. Ἐλάβομεν τὸ γράμμα σου καὶ εἶδομεν τὰ ὅσα γράφεις.
Ἡξεύρομεν ὅτι εἰσαι εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Καλαβρύτων πολ-
λὰς ἡμέρας καὶ ὅτι ἔχεις ὅλα τὰ μέσα τοῦ πολέμου. Ἡμεῖς
νὰ προσκυνήσωμεν εἶναι ἀδύνατον, διότι εἴμεθα ὠρκισμένοι
εἰς τὴν πίστιν μας: Ἡ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἢ νὰ ἀποθάνωμεν
πολεμοῦντες· καὶ κατὰ τὴν παράδοσίν μας δὲν γίνεται νὰ
χαλάσῃ ὁ ἱερὸς ὅρκος τῆς πατρίδος μας. Σὲ συμβουλευόμεν
ὅμως νὰ ὑπάγῃς νὰ πολεμήσῃς ἄλλα μέρη, διότι νὰ ἔλθῃς
ἐδῶ νὰ μᾶς πολεμήσῃς καὶ νὰ νικήσῃς δὲν εἶναι μεγάλο κα-
κό, διότι θὰ νικήσῃς παπᾶδες· ἂν ὅμως νικηθῇς, τὸ ὁποῖον
ἐλπίζομεν ἀφεύκτως μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, διότι ἔχομεν
καὶ θέσιν δυνατὴν, θὰ εἶναι ἐντροπὴ σου, καὶ τότε οἱ Ἕλλη-

νες θὰ ἐγκαρδιωθοῦν καὶ θὰ σὲ κυνηγοῦν πανταχοῦ. Ταῦτα σὲ συμβουλευόμεν καὶ ἡμεῖς καὶ κάμε,ὡς γνωστικός, τὸ συμφέρον σου. "Ἐχομεν καὶ γράμματα καὶ ἱερὸν ὄρκον ἀπὸ τὴν Βουλὴν καὶ τὸν ἀρχιστράτηγον Κολοκοτρώνην, ὅτι εἰς πᾶσαν περίστασιν πολλὴν βοήθειαν θὰ μᾶς στείλουν, στρατιώτας καὶ τροφάς.

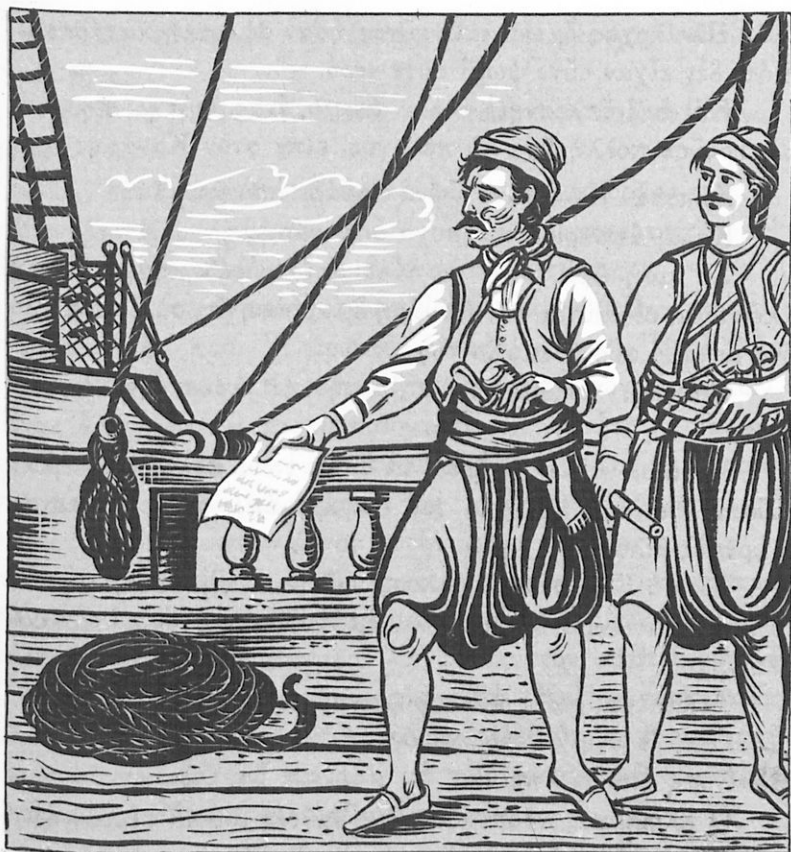
*Δαμασκηνὸς ὁ Ἑγούμενος
καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ παπᾶδες καὶ καλόγηροι
Τῇ 21 Ἰουνίου 1827, Μέγα Σπήλαιον».*

Μετὰ τὴν γενναίαν καὶ πατριωτικὴν αὐτὴν ἀπάντησιν τοῦ ἡγουμένου, ὁ Ἰμβραῆμ μεταχειρίσθηκε τῇ βίᾳ, γιὰ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς ἀνδρείους κληρικοὺς νὰ παραδοθοῦν. Στὴν ἀρχή, ἀφοῦ ἐπλησίασε καὶ κατεσκόπευσε τὰ γύρω τῆς Μονῆς, ἐτοποθέτησε κανόνια καὶ ὀπλίτας ἐπὶ τοῦ βουνοῦ Σταυρίου, ἀπέναντι τῆς Μονῆς. Καὶ τὴν 24ην Ἰουνίου τοῦ 1827 διέταξε τὴν ἔφοδο, πού διηύθυνεν ὁ ἴδιος.

Ἡ μάχη ἐκράτησε ἀπὸ τὸ πρωὶ ἕως τὸ βράδυ. Τὰ κανόνια καὶ τὰ ὅπλα τῶν ἐπιδρομέων δὲν ἐσταματοῦσαν, ἀλλὰ ματαίως. Ἡ Μονὴ ἐστέκετο ὀρθή. Οἱ ἀμυνόμενοι ἀπὸ τὴν Μονὴ ἔβλαπταν πολὺ τοὺς ἀπέναντι ἐχθρούς.

Ὁ Ἰμβραῆμ διέταξε τὸ ἱππικὸ του καὶ μέρος τοῦ πεζικοῦ νὰ ἀνεβοῦν στὴ δυτικὴ κατωφέρειαν τοῦ ἐλαιοσκεπασμένου βουνοῦ καὶ πυροβολῶντας νὰ πλησιάσουν ἀπὸ ἐκεῖ τὴν Μονή. Ἀλλά, ἐνῶ ἐπλησίαζαν, ἐσκοτώνοντο ἀπὸ τὶς σφαῖρες τῶν γενναίων πολεμιστῶν. Τότε ὁ Ἰμβραῆμ, ἀπελπισμένος καὶ βλέποντας τὰ ἀπόκρημνα βουνὰ καὶ φοβούμενος νὰ πλησιάσῃ, διατάσσει γενικὴν ὑποχώρησιν. Καὶ ὅλοι των ντροπιασμένοι ἔφυγαν στὰ Καλάβρυτα, ἐνῶ τὰ κανόνια καὶ οἱ καμπάνες τῆς Μονῆς ἐκροτοῦσαν καὶ οἱ ὑπερασπισταὶ καὶ νικηταὶ ἐδόξαζαν τὴν Ἀειπάρθενον.

Χρ. Σταυρόπουλος (διασκευή)

26. Η ΤΙΜΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΚΑΝΑΡΗ

Ὁ Κανάρης εἶχεν ἀποφασίσει νὰ πυρπολήσῃ τὸν φοβερὸ αἰγυπτιακὸ στόλο μέσα στὸ λιμάνι τῆς Ἀλεξανδρείας. Τὸ τολμηρὸ σχέδιο, δυστυχῶς, δὲν ἐπέτυχε καὶ οἱ Ἕλληνες πυρποληταὶ ἐσώθηκαν ὡς ἐκ θαύματος καὶ ἐπέστρεφαν στὴν Ἑλλάδα.

Πλοίαρχος ὅμως καὶ ναῦτες ἦσαν σὲ κακὴ κατάστασι, διότι δὲν εἶχαν οὔτε ψωμί οὔτε νερό.

Καὶ ἐνῶ ἔπλεαν μὲ οὐριον ἄνεμο, ἓνας ναύτης, ποῦ παρατηροῦσε πολλὴ ὥρα τὸ πέλαγος, εἶπε στὸν Κανάρη:

— Καπετὰν Κωνσταντῇ, ἓνα καράβι ἀπὸ μακριά!

— Καλά, ἀποκρίνεται ἡσυχα ὁ Κανάρης.

Σὲ μισὴ ὥρα, ὅταν τὰ δύο πλοῖα εὐρέθηκαν σὲ μικρὴ ἀπόστασι, οἱ ναῦται τοῦ Κανάρη διέκριναν, ὅτι τὸ ξένο πλοῖο ἦτο μεγάλο αὐστριακὸ ἰστιοφόρο.

— Ἐμπρός, παιδιά, τοὺς γάντζους! προστάζει ὁ Κανάρης.

Μερικοὶ ναῦτες ἐπῆραν τὰ ὅπλα των, ἄλλοι ἐκωπηλατοῦσαν. Σὲ λίγο ἡ βάρκα τοῦ Κανάρη ἐπλησίασε τὸ μεγαλοπρεπὲς πλοῖο.

Τότε ὁ Κανάρης μὲ ἄλλους ναῦτες ἀναρριχᾶται εἰς αὐτὸ καί, κρατῶντας τὸ πιστόλι, ἐμφανίζεται στὸν αὐστριακὸ πλοίαρχο.

— Τί θέλετε; ρωτᾷ κατατρομαγμένος ὁ πλοίαρχος.

— Θέλομε ψωμί, νερὸ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔχει τὸ καράβι, γιατί πεθαίνομε ἀπὸ τὴν πείνα.

Ὁ πλοίαρχος προστάζει τοὺς ναῦτές του νὰ φέρουν ψωμί, νερό, τυρὶ καὶ ἓνα βαρέλι μὲ παστὰ ψάρια.

Ἀφοῦ ὅλα αὐτὰ τὰ κατέβασαν στὴν βάρκα, ὁ Κανάρης λέγει πρὸς τὸν πλοίαρχο:

— Δὲν ἔχω χρήματα νὰ σὲ πληρώσω τώρα· γράψε σ' ἓνα χαρτὶ πόσο ἀξίζουν καὶ φέρε το νὰ τὸ ὑπογράψω!

— Δὲν κάνουν τίποτε, ἀποκρίνεται ὁ πλοίαρχος.

— Φέρε τὸ χαρτὶ καὶ γράψε δύο χιλιάδες γρόσια! εἶπε ἐντόνως ὁ Κανάρης.

Ἀφοῦ ὑπέγραψε τὸ χαρτί, ὁ Κανάρης εἶπε:

— Τὸ ἔθνος μας θὰ σὲ πληρώσῃ!

—'Αλλά, ἐτόλμησε νὰ ἀποκριθῇ ὁ πλοίαρχος, σεῖς δὲν ἔχετε ἔθνος.

Τότε τὰ μάτια τοῦ Κανάρη ἀστράπτουν καὶ μὲ ἀγανάκτησι λέγει :

—'Αν δὲν ἔχωμε ἔθνος, θὰ κάνωμε ! Καὶ ἐννοοῦσε φυσικὰ ὁ Κανάρης Κράτος. Διότι ἔθνος ὑπῆρχε. Διαφορετικὰ δὲν θὰ εἴχαμε τὸ εἰκοσιένα καὶ τὰς ἄλλας ἐπαναστάσεις.

Ἐπὶ τέλους ἐχωρίσθηκαν καὶ ὁ Κανάρης ἐφθασε αἰσίως στὴν πατρίδα του. Ἐπέρασαν ἀρκετὰ χρόνια. Ἡ Ἑλλάς ἐλευθερώθηκε καὶ ὁ Κανάρης ἦτο ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Ἐνας ἀπὸ τοὺς πιὸ πιστοὺς συντρόφους του ἦτο πλοίαρχος ἐμπορικοῦ πλοίου καὶ ἐταξίδευε στὸ Γαλάζι, γιὰ νὰ ἀγοράσῃ σιτάρι. Ἐκεῖ συνήντησε τὸν αὐστριακὸ πλοίαρχο, ὁ ὁποῖος δὲν τὸν ἀνεγνώρισε στὴν ἀρχή. Ὅταν ὁ Ἕλλην πλοίαρχος τοῦ ἐθύμισε τίς λεπτομέρειες τῆς συναντήσεώς των στὸ πέλαγος, ἐξανάφερε στὴν μνήμη του τίς τόσο δυσάρεστες γι' αὐτὸν στιγμές. Ὁ Ἕλλην τὸν παρεκίνησε νὰ ἔλθῃ στὰς Ἀθήνας, γιὰ νὰ πληρωθῇ. Καὶ ὁ αὐστριακὸς πλοίαρχος μετὰ πολλοὺς δισταγμοὺς ἐδέχθηκε. Καὶ ὁ παλαιὸς σύντροφος τοῦ Κανάρη μὲ τὸν Αὐστριακὸ πλοίαρχο ἐπῆγαν στὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν.

—'Εξοχώτατε, λέγει ὁ Ἕλλην πλοίαρχος, ἐνθυμεῖσαι, ποὺ ὑπέγραψες ἀπόδειξι γιὰ δύο χιλιάδες γρόσια σ' ἓναν πλοίαρχον κοντὰ στὴν Ἀλεξάνδρεια ;

—Ὁ Κανάρης ἐσκέφθηκε καὶ εἶπε :

— Αἶ, ναί, ἐνθυμοῦμαι !

— Νά, λοιπόν, ὁ πλοίαρχος ἤλθε νὰ πάρῃ τὰ χρήματα.

Τότε ὁ Κανάρης ἐζήτησε τὴν ἀπόδειξι, τὴν εἶδε καί, μὲ παράπονο πρὸς τὸν Αὐστριακὸ γιὰ τὴν παλιὰ δυσπιστία του, ὑπέγραψε ἔνταλμα καὶ ὁ πλοίαρχος ἐπληρώθηκε.

(κατὰ διασκευὴν)

27. Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΛΗ
(Υπό τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη τὸ 1822)

Φύσα, μαῖστρο ὄροσερὲ κι ἀέρα τοῦ πελάγου,
νὰ πᾶς τὰ χαιρετίσματα στοῦ Δράμαλη τὴν μάννα.
Τῆς Ρούμελης οἱ μπέηδες, τοῦ Δράμαλη οἱ ἀγάδες
στὸ Δερβενάκι κοίτουνται στὸ χῶμα ξαπλωμένοι.
Στρῶμά 'χουνε τὴν μαύρη γῆς, προσκέφαλο λιθάρια
καὶ γι' ἀπανωσκεπάσματα τοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψι!
Κι ἓνα πουλάκι πέρασε καὶ τὸ συχνορωτᾶνε:

- Πουλί, πῶς πάει ὁ πόλεμος, τὸ κλέφτικο ντουφέκι;
- Μποστὰ πάει ὁ Νικηταρᾶς, πίσ' ὁ Κολοκοτρώνης
καὶ παραπίσω οἱ Ἕλληνες μὲ τὰ σπαθιά στὰ χέρια!

(δημοτικὸ)

28. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

— Κολοκοτρώνα! Κολοκοτρώνα!

Ἔτσι ἔλεγαν τὰ τουρκάκια, στὰ βάθη τῆς Ἀσίας, καὶ τὸ αἷμά τους ἐπάγωνε. Ἡ φαντασία τους τὸν ἐπλαθε τεράστιο γίγαντα μὲ τρία μάτια. Τὸ μεσιανό, πελώριο, ἐπάνω ἀπὸ τὴν μύτη, στὸ μέτωπο. Τὸν ἤθελαν τριχωτὸ σὰν ἀρκούδα· μὲ φοβερά δόντια κάπρου, γυριστά, κοφτερά σὰν χαντζάρια.

Καὶ πῶς τὸν ἐφαντάσθησαν οἱ Εὐρωπαῖοι; Μεγαλοκέφαλο, τρομερὸν ἀτσίγγανο μ' ἀλλοίθωρα μάτια.

Καὶ οἱ ἄλλοι, πού τὸν εἶδαν κοντά; Μυτερό σταχτόχρωμο βράχο, ἀπ' αὐτοὺς πού εἶναι σπαρμένοι στὸ Αἰγαῖο, ἄγρια μορφή, σκαμμένη ἀπὸ τὸν καιρό, χαλασμένη ἀπὸ τὸν πόλεμο, φαγωμένη ἀπὸ τὴν ἀδιάκοπη ἀνησυχία, ὅμοια μὲ βράχο, πού τὸν δέρνουν τὰ κύματα. Καὶ ἓνας Γάλλος συνταγματάρχης, πού ἦταν μαζί του στὴν Τρίπολι σ' ὀλάκερη τὴν πολιορκία, τοῦ κολλάει ἓνα μουστάκι πελώριο.

Ἕνας νέος εἶχε φθάσει ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς, στὰ 1823, πρόσφυγας στὴν Τρίπολι. Μὲ φαντασία γεμάτη ἀπὸ τὰ παραμύθια τῆς Ἀσίας γιὰ τὸν Κολοκοτρώνη, ἔτρεξε, ἅμα ἔφθασε, στὸ σπίτι του, νὰ ἰδῇ τὸ ὑπεράνθρωπο τέρας. Εὐρῆκε κόσμο πολὺ ἐκεῖ πέρα. Ὁ Γέρος ἦταν μὲ ἄλλους καπεταναίους σὲ ἓνα ἰσόγειο δωμάτιο, ἀμέσως μετὰ τὴν αὐλή. Λαὸς καὶ ἑνοπλοὶ ἀκόλουθοι ἐφράζαν τὴν πόρτα. Ὁ νέος δὲν μποροῦσε νὰ ἰδῇ τίποτα, ἔσπρωχνε καὶ σπρωχνότανε νὰ ἀνοίξῃ δρόμο. Ὁ Οἰκονόμου, γραμματικὸς τοῦ ἀρχηγοῦ, τὸν ἔβλεπε, τοῦ κίνησε τὴν περιέργεια.

— Ποῦ θές νὰ πᾶς; τὸν ρώτησε. Τί γυρεύεις;

— Νὰ ἰδῶ τὸν Κολοκοτρώνη.

Ὁ Οἰκονόμου τὸν ἐβοήθησε νὰ φθάσῃ ἕως τὴν θύρα.

— Μὰ ποιὸς εἶναι; Ποιός;

Ἐχοίταξε ὅλους τοὺς ἄλλους, ἔξω ἀπὸ τὸ Γέρο, καὶ ἄς ἦταν ὀρθός. Ὅταν τοῦ εἶπαν, τέλος, « αὐτὸς εἶναι », ἀπόμεινε βουβός, σὰν κάποιος πού βλέπει νὰ σωριάζεται ἐμπρὸς τοῦ πύργου τετράψηλος. Δὲν μποροῦσε νὰ ῥθῇ στὰ σύγκαλά του. Σὰν νὰ μὴν ἦταν ἐκεῖ κανένας ἄλλος, εἶπε δυνατὰ μιλῶντας μὲ τὸν ἑαυτό του:

— Μπᾶ! εἶναι σὰν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους!

Ἄν τὸ φυσικὸ μποροῦσε ποτὲ νὰ δώσῃ τὴν παραμικρὴ

ιδέα τοῦ μεγαλείου τῆς ψυχῆς, νὰ ζωγραφίσῃ τὴν ἀπροσμέ-
τρητὴ δύναμί της, αὐτὸ δὲν ἦταν σίγουρα τὸ δικό του φυσι-
κό... Ἀνάστημα μέτριο, κορμὶ κανονικό, συμμετρικό, λιγνόν,
σβέλτο, χωρὶς τίποτε τὸ ἐξαιρετικό. Ἐμπρὸς σὲ ἄλλους κλέ-
φτες θὰ φαίνονταν νᾶνος. Ἡ μορφή του, σουρωμένη, ξερο-
ψημένη, ἔδειχνε ἀκόμη πιὸ ἀδύνατη μέσα στὰ μακριὰ μαλ-
λιά του, ποὺ ἐκυμάτιζαν στοὺς ὤμους. Τὸ μέτωπό του, ψη-
λὸ καὶ στερεό, αὐλάκωναν δυὸ τρεῖς βαθιεῖς ρυτίδες. Ἡ μύ-
τη του, κάπως χονδρὴ, μεγαλοῦτσικη, ἐλαφρὰ γυριστή. Δυὸ
μεγάλες γραμμὲς ἐπάνω ἀπὸ τὸ δασὺ μουστάκι, κατέβαιναν
ἀπὸ τὴν ἄκρη τῶν ρουθουνιῶν καὶ ἔζωναν μὲ ἓνα μισοφέγ-
γαρο, τὸ πλατύ, παχὺ στόμα του. Ἐνα δόντι ἐκαβαλλίκευε
λιγὰκι τὸ κάτω χεῖλος, ποὺ δὲν ἔσμιγε ἐντελῶς μὲ τὸ ἐπάνω.
Τὸ σαγόνι του ἄρχιζε μὲ ἀδρὴ γραμμὴ, ἔσβηνε ὅμως πιὸ
κάτω ἀπαλά. Δὲν εἶχε μεγάλα μάτια. Κάτω ἀπὸ πυκνὰ φρύ-
δια, μέσα στὶς βαθιεῖς κόγχες τους, ἐφαίνονταν μάλιστα μι-
κρότερα πολὺ ἀπὸ ὅσο ἦταν πραγματικά. Ἡ ἔκφρασίς τους
ἐστεκόταν ὅλη στὴν ματιὰ του. Ἡ συχη, ἄμεση, ἄτρομη,
ἔχωνόταν ὁλόισια, σὰν μύτη ἀτσαλιοῦ, στὸ εἶναι τῶν ἄλλων!
Ἦταν κοντολογίης μορφή χαρακτηριστική, μὰ ὄχι φωνακτὴ
καὶ αὐστηρή, χωρὶς νὰ εἶναι ἄγρια. Κάτι ποὺ θὰ μπορούσε
νὰ ξαφνιασῇ στὸ τραχύ του πρόσωπο δὲν ἦταν οὔτε μύτες,
οὔτε στόματα, οὔτε μῆλα πεταγμένα καὶ βαθουλώματα, μὰ
ἓνας ἀέρας, γεμᾶτος χριστιανικὴ ἐγκαρτέρησι, βαθιὰ καλω-
σύνη καὶ ἀνθρωπιά, μιὰ γλύκα σὰν ἀσκητῆς, ποὺ δὲν ἤξερες
τί γυρεύει σ' ἓναν πρωτοκλέφτη, ποὺ εἶχε σπεῖρει μὲ ἀνοι-
κτὰ τὰ χέρια, τόσες φορές, τὸν θάνατο.

Εὐκόλο δὲν ἦταν νὰ διαβάσῃς αὐτὴ τὴν μορφή. Κάτω
ἀπὸ τὴν ἐπιφανειακὴ ἀπλότητά της, ἐξεχώριζες τίς πιὸ σύν-
θετες καὶ ἀπροσδόκητες ἐνώσεις. Ἐφθανε πολλὲς φορές ἓνας
λόγος, γιὰ νὰ πάρῃ τὸ ἥσυχο μάτι του μιὰ ἔκφρασι τρομε-

ρή, παγερή. Τὸ πρόσωπό του ἄλλαζε ἀπότομα. Ὁ ἀγγελικὸς ἀέρας τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς ὑποταγῆς, ἡ ἐγκαρδιότης καὶ ἡ γλύκα ἔσβηναν στὴν στιγμή. Ἐφώναζε σὰν λεοντάρι. Καὶ ἀντιλαλοῦσαν τὰ φαράγγια τοῦ Μοριᾶ, σὰ νὰ ἐβροντοῦσε ἀπὸ ψηλά. Τὸ ἴδιο καὶ στὸ ξέσπασμα τοῦ κεφιοῦ του. Μὰ ἓνας μονάχα θὰ μπορούσε νὰ σταθῇ πλάι του: ὁ νικητὴς τῆς Ἀράχωβας. Μεγάλος στρατιώτης, γεννημένος στρατηγός, ὁ Καραϊσκάκης.

Ἀλλὰ θὰ ἐστένευε κανένας πολὺ παράξενα τὴν μορφή τοῦ Γέρου, ἂν τὸν ἔπαιρνε σὰν ἀπλῇ στρατιωτικῇ ἀξίᾳ. Ὁ Ἱμπραῆμ μάλιστα ἔφθασε νὰ πῇ, ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης, ὡς στρατιωτικός, δὲν ἄξιζε δυὸ παράδες! Ὁχι σωστός, βέβαια, λόγος, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ Γάλλος στρατηγὸς Ραιμπώ, ποὺ δὲν ἐχώνευε διόλου τὸν Κολοκοτρώνη, τοῦ ἀναγνωρίζει τὴν «φυσικὴ ἀντίληψι τοῦ πολέμου», μὲ ἄλλα λόγια τὸ στρατηγικὸ μυαλό.

Μὰ ὁ Κολοκοτρώνης δὲν εἶναι μονάχα ὁ μεγάλος πολέμαρχος. Εἶναι κάτι πολὺ πλατύτερο ἀπ' αὐτό. Εἶναι ὁ γνήσιος «ἄνθρωπος τοῦ Εἰκοσιένα».

Δὲν ὑπάρχουν γιὰ τὸν Κολοκοτρώνη ραγιαδες.

—Ἕλληνες! φωνάζει στὸν ἐλεύθερο λαό, ποὺ θέλει νὰ ξεσηκώσῃ ὁλόκερο.

Βλαστάρι τοῦ Μοριᾶ μιλεῖ σὰν ἀρχηγὸς λαοῦ, ποὺ δὲν ἐδέχθηκε ποτὲ ζυγό. Εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ τὴν ἀνάμνησι καὶ τὴν ὑπερηφάνεια γιὰ τὰ παλιά Ἑλληνικὰ τρόπαια. Ἐρχεται νὰ ξαναδέσῃ τὴν κομμένη παράδοσι.

Ὅταν ἐπῆραν τὸ Ναύπλιο, ἐπῆγεν ὁ Ἀγγλὸς πλοίαρχος Ἀμιλτον καὶ τὸν εἶδε. Τοῦ εἶπε ὅτι ἔπρεπε νὰ ζητήσουν οἱ Ἕλληνες συμβιβασμὸ καὶ ἡ Ἀγγλία νὰ μπῇ στὴ μέση.

—Αὐτὸ δὲν γίνεται, εἶπε ξερὰ ὁ Κολοκοτρώνης. Ἐλευθερία ἢ θάνατος! Ἐμεῖς ποτὲ συμβιβασμὸ δὲν ἐκάμαμε μὲ

τὸν Σουλτάνο. "Ἄλλους ἔκοψε, ἄλλους ἐσκλάβωσε μὲ τὸ σπαθὶ καὶ ἄλλοι, καθὼς ἐμεῖς, ἐζούσαμε ἐλεύθεροι ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ. Ὁ βασιλέας μας ἐσκοτώθη· καμμιά συνθήκη δὲν ἔκαμε. Ἡ φρουρά του εἶχε παντοτινὸ πόλεμο μὲ τοὺς Τούρκους καὶ δυὸ κάστρα ἦταν ἄπαρτα.

— Ποιὰ εἶναι ἡ φρουρά του; Καὶ ποιὰ τὰ κάστρα;

— Ἡ φρουρά τοῦ βασιλιᾶ μας εἶναι οἱ κλέφτες. Καὶ τὰ κάστρα μας, ἡ Μάνη, τὸ Σούλι καὶ τὰ βουνά.

Ὁκτὼ γενιὲς Κολοκοτρωναίων ἐστάθηκαν μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι κατὰ τῶν Τούρκων. Ἀβοήθητος, ἀφημένος τόσες φορές ἀπὸ τὸ πρῶτο φουσέκι. Καὶ ὅμως ἐφύσησε στοὺς "Ἕλληνες τὴν ἀδάμαστη πνοή, πὺ ἐψύχωνε τὰ δικά του στήθη. Τοὺς ἀπλοῦς γεωργούς, ἀπὸ λαγούς, πὺ ἔτρεμαν τὰ ὄπλα καὶ ἄκουγαν «Τοῦρκοι» καὶ ἐγίνονταν ἄφαντοι, σὲ λίγες ἐβδομάδες μέσα τοὺς ἀνέδειξε ἥρωες καὶ σὲ λίγο ἐρωτοῦσαν:

— Ποῦ εἶναι οἱ Τοῦρκοι;

Γιὰ νὰ τοὺς κυνηγήσουν. Τοὺς ἔμαθε νὰ ἀγαπιοῦνται, νὰ πονοῦν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, τόσο νὰ φυλάγονται, ὅσο καὶ νὰ ἀψηφοῦν τὰ βόλια. Νὰ μάχωνται ἐναντίον τοῦ ἵππου, νὰ ρίχνουν φρούρια δυνατά, νὰ συντρίβουν καὶ νὰ σκορπίζουν στρατιές· νὰ σέρνουν νικημένους τοὺς πασάδες, νὰ κερδίζουν μὲ τὸ σπαθὶ τοὺς ἄρματα βαρύτιμα καὶ μυριοπλουμισμένα.

Στὰ Δερβενάκια, στὴν καταστροφὴ τοῦ Δράμαλη, ἓνας νέος χωριάτης μὲ μιὰν ἀγκλίτσα ἐστεκόταν ἐμπρὸς του καὶ ἐχάζεψε.

— Τί εἶσαι ἐσύ, Ἕλληνα;

— Βοσκός.

— Καὶ γιατί δὲν πᾶς νὰ πολεμήσης;

— Δὲν ἔχω ἄρματα.

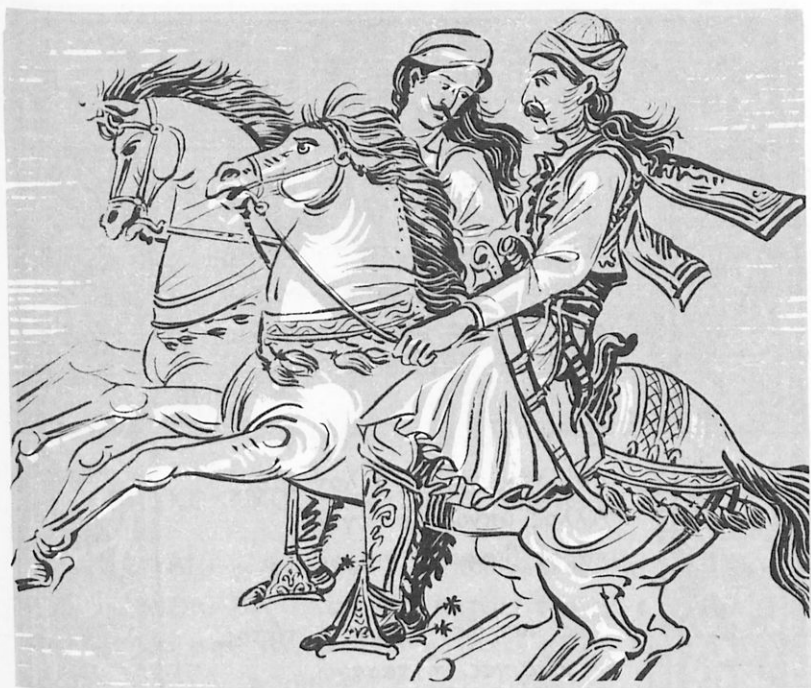
— Καὶ ἡ ἀγκλίτσα εἶναι ὄπλο, "Ἑλληνα! Πήγαινε μ' αὐτὴ νὰ σκοτώσης Τούρκους καὶ νὰ πάρης τ' ἄρματα τους.

Ἐγύρισε κάποτε σὰν ἀστακὸς· ἐτρόμαξε κι ὁ ἴδιος νὰ τὸν γνωρίσῃ. Τὸν εἶχε ἀλλάξει σὲ πολεμιστὴ μέσα σὲ λίγες ὥρες! Ἐφύτεψε τὴν ἀσάλευτη πίστι του βαθιὰ στοὺς ἄλλους. Καὶ στὶς πιὸ δύσκολες ὥρες, ὅταν καὶ οἱ δυνατώτεροι ἐλύγιζαν σὰν καλάμια, ἔφθανε νὰ κτυπήσῃ τὴν γῆ με τὸ σπαθί του, γιὰ νὰ βγάλῃ νέους πολεμιστάς.

« Ὁ Γέρος τοῦ Μωριᾶ »

Σπύρος Μελάς (διασκευὴ)

29 ΟΙ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΟΙ

Λάμπει ὁ ἥλιος στὰ βουνά, λάμπει καὶ στὰ λαγκάδια.
 Ἔτσι λάμπει κι ἡ κλεφτουριά, οἱ Κολοκοτρωναῖοι,
 πῶχουν τ' ἀσήμια τὰ πολλά, τὶς ἀσημένιες πάλες,
 ὅπου δὲν καταδέχονται τὴν γῆς νὰ τὴν πατήσουν!

Καβάλλα πᾶν στὴν ἐκκλησιά, καβάλλα προσκυνᾶνε,
 καβάλλα παίρν' ἀντίδερὸ ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.
 Ρίχνουν φλωριά στὴν Παναγιά, φλωριά καὶ στοὺς ἀγίους·
 καὶ στὸν ἀφέντη τὸν Χριστὸ τὶς ἀσημένιες πάλες.

(δημοτικό)

30. Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΙΤΣΑΣ

Ἀκούω κούφια τὰ τουφέκια,
ἀκούω σμίξιμο σπαθιῶν,
ἀκούω ξύλα, ἀκούω πελέκια,
ἀκούω τρίζιμο δοντιῶν.

ὦ! τί νύκτα ἦταν ἐκείνη,
πού τὴν τρέμει ὁ λογισμός!
Ἄλλος ὕπνος δὲν ἐγένη
πάρεξ θάνατος πικρός.

Τῆς σκηνῆς ἡ ὥρα, ὁ τόπος,
οἱ κραυγές, ἡ ταραχή,
ὁ σκληρόψυχος ὁ τρόπος
τοῦ πολέμου καὶ οἱ καπνοί.

Καὶ οἱ βροντὲς καὶ τὸ σκοτάδι,
ὅπου ἀντίσκοφτε ἡ φωτιά
ἐπαράσταιναν τὸν Ἄδην,
πού ἐκαρτέρειε τὰ σκυλιά.

Ἀπὸ τὸν «Ἕμνον εἰς τὴν Ἑλευθερίαν»
Διονύσιος Σολωμός

31. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Στά 1819 εἶχεν ἔλθει ὁ Καποδίστριας ἀπὸ τῇ Ρωσία στὴν Κέρκυρα. Στὸ σπίτι τοῦ πατέρα του εἶχε τραπέζι σὲ πολλοὺς καὶ στὸν Κολοκοτρώνη. Ἐκεῖ ποὺ ὁ ἴδιος ὁ Κολοκοτρώνης ἐλιάνιζε τὸ ἀρνὶ (ἦταν, φαίνεται, Πάσχα), τοῦ λέγει ὁ Καποδίστριας :

— Ἐφέτος ἐδῶ καὶ τοῦ χρόνου στὴν Πελοπόννησο!

Ὁ Κολοκοτρώνης τὸ ἐφύλαξε αὐτὸ καλὰ στὸ νοῦ του.

Ἄμα ἐκηρύχθηкен ἡ Ἐπανάστασις, ἔγραψε στὸν Καποδίστρια, νὰ ἔλθῃ νὰ φᾶνε τὸ ἀρνί.

« Ἀπομνημονεύματα »

Ν. Σπηλιάδης (διασκευή)

32. Η ΦΟΥΝΤΑ ΤΟΥ ΣΠΑΘΙΟΥ

"Όσες φορές κι ἂν ὑπηρετήσε σὲ ξένη στρατιωτικὴ ὑπηρεσία, ὁ Κολοκοτρώνης δὲν ἐκρέμασε ποτὲ φούντα στὸ σπαθί του, ἐξηγῶντας κατὰ γράμμα τοὺς στίχους τοῦ πολεμιστηρίου τραγουδιοῦ τοῦ Ρήγα :

Κάλλιο γιὰ τὴν πατρίδα κανένας νὰ χαθῇ
ἢ νὰ κρεμάσῃ φούντα γιὰ ξένον στὸ σπαθί.

Ὁ ἴδιος ὁ Κολοκοτρώνης γράφει, ὅτι ἐφύλαξε πίστι στὴν παραγγελία τοῦ Ρήγα καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἀξίωσε καὶ ἐκρέμασε φούντα στὸ Γένος του, ὡς στρατιώτης του. Χρυσῇ φούντα δὲν ἐστόλισε τὸ σπαθί του, ὅταν ὑπηρετοῦσε σὲ ξένα κράτη.

« Ὁ Γέρων Κολοκοτρώνης »

Γεώργιος Τερτσέτης (διασκευή)

33. ΣΥΝΟΡΑ ΠΛΑΤΥΤΕΡΑ

"Όταν ἔγινε γνωστὸν ὅτι οἱ Μεγάλες Δυνάμεις ἐξέλεξαν τὸν Λεοπόλδο ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος, στὰ 1830, συνεδρίασε ἡ Γερουσία καὶ ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ ἀναφορὰ πρὸς τὸν Λεοπόλδο καὶ νὰ τονίζῃ ὅτι εἶναι ἀνάγκη τὰ σύνορα τοῦ Κράτους νὰ γίνουν πλατύτερα.

Ὁ Κολοκοτρώνης, ἀφοῦ ἄκουσε τὴν ἀναφορὰ, εἶπε :

— Θέλομε νὰ ἔχῃ ὁ βασιλιάς τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν θρησκεία τῶν Ἑλλήνων. Γιὰ τὴν πίστι καὶ γιὰ τὴν πατρίδα ἐμεῖς ἐπήραμε τὰ ἄρματα.

"Ετσι ἐμπῆκε καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη ἡ γνώμη μέσα στὴν ἀναφορὰ.

Ἐφημερὶς « Ἡλῖος », 1856

(διασκευή)

34. Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1823 ὁ πασᾶς τῆς Σκόδρας Μουσταῆς ἔλαβε διαταγὴ νὰ ὑποτάξῃ τὴν ἐπαναστατημένη δυτικὴ Ἑλλάδα. Κατεβαίνοντας ἐλογάριαζε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὰ Ἀγγραφα. Καὶ γιὰ τοῦτο, μὲνις ἔφθασε στὴν Λάρισα, ἐζήτησε νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ ὁ ἴδιος ὁ Καραϊσκάκης, ἀρματολὸς τότε τῶν Ἀγράφων, νὰ τὸν προσκυνήσῃ.

Μὰ τὸ στρατηγικὸ μυαλὸ τοῦ Καραϊσκάκη ἐκατάλαβε

ἀμέσως, πὼς ἐμπρὸς στὴν μεγάλη δύναμι, πὺ ἐφερνε μαζί του ὁ Μουσταῆς, θὰ ἦταν πολὺ παράτολμο νὰ ἀντισταθῇ κανεὶς σ' ἐκεῖνα τὰ μέρη. Ἔτσι ὁ Καραϊσκάκης, ἀφοῦ ἔστειλε στὸν Μουσταῆ κοροῦδευτικὴ ἀπάντησι, ἐτραβήχθηκε ἀπὸ τὰ Ἀγραφα μὲ τὸ μικρὸ του στρατό. Τριακόσια παλληκάρια περίπου ἄφησε στὸ Καρπενήσι μὲ ἀρχηγὸ τὸν Μᾶρκο Μπότσαρη. Καὶ αὐτὸς μὲ μερικοὺς ἄλλους ἐτράβηξε γιὰ τὸν Προυσὸ τῆς Εὐρυτανίας. Τοῦ εἶχαν πεῖ νὰ πάῃ νὰ μείνῃ λίγον καιρὸ σὲ ὄρεινὸ μέρος, γιὰτὶ τὸν ἔτρωγαν οἱ ἀδιάκοπες θέρμες.

Ἡ ἑλonoσία τότε ἀκόμη δὲν εἶχε γίνεῖ γνωστὴ ὡς ξεχωριστὴ ἀρρώστια. Καὶ ὁ Καραϊσκάκης δὲν ἤξερε μὲ τί τρόπο νὰ γιαιτρευθῇ. Ἦταν ἄνθρωπος νευρικὸς καὶ στενόχωρος· ἡ ὄψι του πάντα στεγνὴ, μελαχροινὴ, μὲ δυὸ μάτια σπιθοβόλα· τὸ ἀνάστημα κοντὸ καὶ τὸ σῶμά του ἀδύνατο. Τὰ δυὸ χρόνια, πὺ ἔκανε νέος στὰ Γιάννενα, μέσα στὰ σίδερα τῆς φυλακῆς τοῦ Ἀλήπασα, τοῦ εἶχαν βλάψει πολὺ τὴν υἱεία.

Στὸ Μοναστήρι τοῦ Προυσοῦ, ὅπου ἐστάθμευσεν ὁ Καραϊσκάκης μὲ τὰ παλληκάρια του, ἐφάνηκε μιὰ μέρα ἕνας πλανόδιος γιαιτρὸς μὲ βράκες, πὺ ἔλεγε πὼς ἦλθεν ἀπὸ τὰ νησιά. Ἐγύριζε τὰ χωριά κηρύττοντας πὼς γιαιτρεύει κάθε πληγὴ καὶ ἀρρώστια, μὰ περισσότερο φαίνεται πὼς ἐφρόντιζε γιὰ τὸ πουγκὶ του. Παρουσιάσθηκε στὸν Μῆτρο Σκυλοδῆμο, τὸ πρωτοπαλλήκαρο τοῦ Καραϊσκάκη ἀπὸ τὸν Βάλτο. Τοῦ εἶπε τὴν ιδιότητά του καὶ ἐζήτησε νὰ ἰδῇ τὸν καπετάνιο, πὺ ἔμαθε ἀπὸ τὰ κάτω χωριά πὼς εἶναι ἄρρωστος βαριά.

Ὁ Καραϊσκάκης στὴν ἀρχὴ ἀρνῆθηκε νὰ δεχθῇ τὸν Φράγκο, ὅπως τὸν εἶπαν στὸ στρατόπεδο. Μὰ ὁ γιαιτρὸς ἐπέμεινε, καὶ ἔλεγε τοῦ Σκυλοδῆμου:

— Ἀς μὲ ἀφήσῃ ὁ Καπετάνιος νὰ τὸν ἰδῶ καί, ἂν δὲν τὸν γιαιτρέψω, ἄς μὲ κόψῃ.

—Τί θέλεις Φράγκο; τοῦ εἶπε μὲ τραχύτητα ὁ Καραϊσκάκης, σὰν τὸν πρωτοαντίκρισε.

—Νὰ σὲ γιατρέψω, στρατηγέ, καὶ θὰ τὸ ἰδῇς! Μὰ τί θὰ μοῦ τάξης;

—Ἄν μὲ γιατρέψῃς ἔχεις δυὸ χιλιάδες γρόσια, τοῦ ἀποκρίθηκε ἀπελπισμένος ἀπὸ τὸν πυρετό του ὁ Καραϊσκάκης.

Ἄρχισε λοιπὸν ὁ γιατρός ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα τὰ μαντζούνια. Τὰ ἐκατάπινε θέλοντας καὶ μὴ ὁ Καραϊσκάκης, χωρὶς νὰ βαρυγομᾷ.

Ὁ καιρὸς ἐπερνοῦσε. Τὰ γιατρικὰ ἔδιναν καὶ ἔπαιρναν, μὰ τοῦ ἄναβαν περισσότερο τὸν πυρετό ἢ κατὰστασί του ἐπήγαινε στὸ χειρότερο. Τοῦ Καραϊσκάκη τότε ἐπέρασε ἀπὸ τὸν νοῦ ἡ ὑποψία, μήπως ὁ Φράγκος ἦταν βαλτὸς νὰ τὸν φαρμακώσῃ. Καὶ γιὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἰατρικὴ του ἀξία καὶ νὰ μάθῃ ἐκεῖνο, ποὺ ἤθελε, ἐσοφίσθηκε τὸ ἀκόλουθο στρατήγημα.

Τὴν ὥρα, ποὺ ὁ γιατρός θὰ ἐπήγαινε νὰ τοῦ κάμῃ τὴν τακτικὴ του ἐπίσκεψι, διέταξε τὸν Σκυλοδῆμο νὰ πλαγιάσῃ στὸ κρεβάτι πλάι του. Ὁ Σκυλοδῆμος, ποὺ ἦταν θηρίο μοναχὸ στὴ δύναμι καὶ στὴν γεροσύνη, ἐπλάγιασε πλάι του καὶ ἐσκεπάσθηκε ὅλος μὲ τὴν ἴδια βελέντζα καὶ τὴν ἴδια κάπα τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Καραϊσκάκη. Καὶ ἔτσι δὲν ἐφαίνετο ὅτι καὶ οἱ δύο βρίσκονται πεσμένοι στὸ ἴδιο στρώμα.

Ὁ γιατρός, καθὼς ἐμπῆκε στὸ κατάλυμα, ἐρώτησε τὰ νεώτερα τῆς υγείας τοῦ στρατηγοῦ. Ὁ Καραϊσκάκης ἔκαμε τὸ μισοκακόμοιρο, λέγοντας πὼς αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του καλύτερα, καὶ πὼς αὐτὸ τὸ χρωστᾷ στὰ γιατρικὰ του.

Τότε ὁ γιατρός ἐζήτησε τὸ χέρι τοῦ ἀρρώστου, γιὰ νὰ ἀκούσῃ τὸν σφυγμὸ του. Μὰ τὴν στιγμὴ ἐκείνη ὁ Καραϊσκάκης ἔκαμε κρυφὸ νόημα στὸν σύντροφό του Σκυλοδῆμο. Καὶ ἔτσι αὐτὸς ἐμισοπρόβαλε σιγὰ-σιγὰ τὸ δικό του τὸ χέρι

μέσα από τὰ σκεπάσματα. Ὁ γιατρός τὸ ἔπιασε καὶ μὲ προσοχὴ ἄρχισε νὰ σφυγμομετρᾷ τὸν ἄρρωστο καὶ νὰ συλλογίζεται γιὰ κάμποση ὥρα. Ὑστερα, γυρίζοντας στὸν Καραϊσκάκη, τοῦ εἶπε.

— Καλά, πολὺ καλὰ πᾶμε, καπετάνιο μου. Μονάχα πῶς ἀκούω ἀκόμη μεγάλη ἀδυναμία.

Ἐπετάχθηκε ὁλόρθος ὁ Καραϊσκάκης θυμωμένος:

— Πιάστε τον, δέστε τον καὶ δώστε του πενήντα ραβδιές στὰ πισινά. Αὐτὸς ἔχει σκοπὸ νὰ μὲ ξεκάμη ἐφώναζε στὰ παλληκάρια του μὲ ὀρμὴ.

Καὶ σιμώνοντας τὸν γιατρό:

— Ποιὸς ἔχει ἀδυναμία; Αὐτὸς ἔχει ἀδυναμία — καὶ ἔδειξε τὸ θηρίο, τὸν Σκυλοδῆμο — ποὺ καβαλλικεύει φοράδα τρέχοντας;

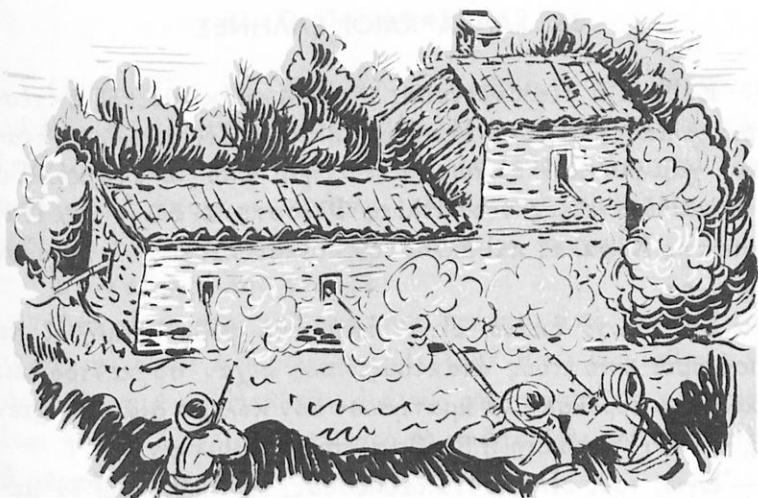
Τὰ παλληκάρια τοῦ Καραϊσκάκη στὴ στιγμὴ ἔσυραν τὸν γιατρὸ μαλλιοκούβαρα καὶ τὸν ἐβγαλαν ἔξω, δίνοντάς του ὄχι πενήντα, μὰ πολὺ περισσότερες ραβδιές.

— Ἐλα, ἔχε χάρι, τοῦ εἶπαν. Δὲν σὲ σκοτώνομε, μὰ τὸ δειλινὸ νὰ μὴ σὲ βρῇ ἐδῶ πέρα.

«Ἡμερολόγιον τῆς Μεγ. Ἑλλάδος», 1926

Ρήγας Γκόλφης (διασκευὴ)

35. ΣΤΟ ΧΑΝΙ ΤΗΣ ΓΡΑΒΙΑΣ

Στὸ χάνι τῆς Γραβιάς, στὶς 8 Μαΐου τοῦ 1821, οἱ Τοῦρκοι εἶχαν φθάσει ὥς τὶς πολεμίστρες, πού εἶχαν ἀνοίξει οἱ κλεισμένοι "Ἕλληνες γιὰ τὰ τουφέκια τους. "Ένας Τοῦρκος ἄρπαξε τὸ τουφέκι τοῦ Γιάννη Φαρμάκη ἀπὸ τὴν μπούκα καὶ τοῦ ἔβγαλε τὴν τουφεκόβεργα. Τότε ὁ Φαρμάκης λέγει στὸν πλαϊνὸ του σύντροφο :

— Πᾶρε καὶ τὸ δικό μου τὸ τουφέκι, γέμιζε καὶ τὰ δυὸ μὲ τὴν δική σου τουφεκόβεργα καὶ δίνε μου νὰ ρίχνω γρήγορα. Ξέρω καλὸ σημάδι.

Ὁ Φαρμάκης, παλιὸς κλέφτης, ἦταν περίφημος στὸ σημάδι. Ἔτσι ἐσκότωσε Τούρκους ἐκεῖ μὲ τὸ χέρι του δέκα ὀκτώ.

Ὁ τρόπος αὐτός, ἓνας νὰ γεμίζῃ καὶ ἄλλος νὰ ρίχνῃ, δὲν ἦταν ἀσυνήθιστος στοὺς κλέφτικους πολέμους.

« Ἱστορικὴ Ἀνθολογία », 1927

Γιάννης Βλαχογιάννης (διασκευῇ)

Ἐφθασε ὁ Παπαφλέσσας στὸ Μανιάκι μὲ τρεῖς-τέσσερις χιλιάδες στρατό. Μὰ ὅλοι ἔβλεπαν ὅτι τὸ μέρος ἦταν πολὺ χαμηλὸ καὶ εὐκόλο νὰ πατηθῇ ἀπὸ τὸ ἵππικόν. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀνεψιὸς του Ἥλίας Φλέσσας, ὁ φίλος του Παναγιώτης Κεφάλας καὶ ἄλλοι τὸν συνεβούλευσαν νὰ πιάσουν ψηλότερα.

Στὸ βουνὸ ἐπάνω εἶχαν ἤδη ἀπὸ φόβο σταθῇ οἱ περυσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀτάκτους, ποὺ εἶχαν συγκεντρώσει. Ἐκεῖ θὰ μπορούσαν νὰ κρατήσουν τὸν πόλεμον μιὰ-δυὸ ἡμέρες, ὥσπου νὰ φθάσῃ ἡ βοήθεια, ποὺ ἐπερίμεναν.

—Ἐγὼ, τοὺς εἶπε ὁ Παπαφλέσσας, δὲν ἤλθα ἐδῶ νὰ μετρήσω τὸν στρατὸ τοῦ Ἱμπραήμ πόσος εἶναι, ἀπὸ τὰ ὑψώματα. Ἦλθα νὰ πολεμήσω! Οὔτε ἐτρελλάθηκε ὁ Ἱμπραήμ νὰ χάνῃ τίς ὥρες τοῦ ἐκεῖ, ὅπου δὲν ἐλπίζει νὰ κερδήσῃ νίκη, μὰ θὰ πάῃ ἴσια κατὰ τὴν Τρίπολι. Καὶ ἐγὼ τότε θὰ μείνω νὰ μαζεύω ἀπὸ πίσω τὰ καρφοπέταλά του. Ἄν ὅμως τὸν κρατήσω ἐδῶ στὸ Μανιάκι σώζω τὸν Μοριά. Γιατὶ θὰ τὸν κάμω τὸν Ἱμπραήμ νὰ γυρίσῃ πίσω, ὅπως ὁ Δράμαλης, ἀλλιῶς θὰ πληρώσῃ ἀκριβὰ τὸ αἷμά μου καὶ θὰ τὸ συλλογισθῇ καλὰ ὕστερα νὰ μπῇ στὴν καρδιά τοῦ Μοριά. Καθίστε ἐδῶ νὰ πεθάνωμε σὰν ἀρχαῖοι Ἕλληνες.

Καὶ πράγματι ἐκάθισεν ἐκεῖ καὶ ἀπέθανε σὰν ἀρχαῖος Ἕλλην!...

Ὁ Ἱμπραήμ, ἀργότερα καὶ σὲ ξένους καὶ σὲ Ἕλληνες καὶ στὸν Θεόδωρο Γρίβα στὰ 1844, ποὺ εἶχε πάει στὴν Αἴγυπτο, εἶπε, πὼς δέκα ἀκόμη σὰν τὸν Παπαφλέσσα νὰ εὔρισκε νὰ τοῦ ἀντισταθοῦν στὸν Μοριά, θὰ γύριζε πίσω στὸν τόπο του.

« Ἱστορικὴ Ἀνθολογία », 1927

Δ. Γ. Δημητράκης (διασκευή)

Οί γενναῖοι, πού ἔμειναν καὶ ἀπέθαναν στὸ Μανιάκι, γρήγορα εἶχαν καταλάβει ὅτι θὰ ἐχάνονταν, γιατί εἶδαν πὼς εἶχαν κυκλωθῇ στενὰ ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους. "Ὁμως τοῦ Παπαφλέσσα ἡ ἀπόφασι, καὶ πρὶν μποῦν στὰ ταμπούρια τους, ἦταν μιὰ καὶ μόνη: Νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ σκοτωθῇ...

Στὸν ἀδελφό του ἔγραφε:

« Δὲν εἶμαι σὰν καὶ σᾶς, πού τρέχετε ἀπὸ ράχι σὲ ράχι, σὰν νὰ εἰσθε ὁ Προφήτης Ἡλίας. Ἐγὼ ὠρκίσθηκα νὰ χύσω τὸ αἷμά μου γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς πατρίδος· καὶ αὕτη εἶναι ἡ ὥρα! Εὐχομαι στὸν Θεὸ τὸ πρῶτο βόλι τοῦ Ἰμπραήμ νὰ μὲ πάρῃ στὸ κεφάλι ».

Τὸ ἐβλεπε λοιπὸν καὶ ὁ ἴδιος καὶ οἱ ἄλλοι, πὼς ἡ μάχη αὕτη ἦταν χαμένη. "Ὁμως κανεὶς δὲν ἐτόλμησε νὰ μιλήσῃ γιὰ φυγὴ στὸν Παπαφλέσσα. Τέλος ὁ Κεφάλας καὶ ὁ Παπαγιώργης ἐπῆγαν κοντά του καὶ γλυκὰ τοῦ ἐμίλησαν νὰ φύγουν..

— "Ἐχασα τὶς ἐλπίδες μου καὶ ἀπὸ σένη! εἶπε στὸν Κεφάλα ὁ Παπαφλέσσας. Ἀλλοιῶς σὲ ἐτιμοῦσα. Καὶ σύ, παπᾶ, μοῦ τὰ ἐντρόπιασες, εἶπε στὸν Παπαγιώργη, πιάνοντας τὰ γένηα του. Δὲν ξέρετε πὼς, ἅμα βγῇ ἀπὸ τὸ ταμπούρι τοῦ ὁ στρατιώτης ὁ ἄτακτος, πουθενὰ δὲν θὰ σταθῇ; Καὶ τότε πέντε Ἀραπάδες καβαλλάρηδες θὰ μᾶς σφάξουν ὅλους.

Τότε ὁ Βοῦδῆς ὁ Μαυρομιχάλης εἶπε:

— Πᾶμε στὰ ταμπούρια μας, κι ὅποιος μείνῃ, ἄς ἀκούῃ τῶν γυναικῶν τὰ μοιρολόγια.

« Βίος Παπαφλέσσα »

Φώτιος Χρυσανθακόπουλος (διασκευὴ)

“Όταν οί Έλληνες ἄρπαξαν τὰ ὅπλα καὶ ἔκαμαν τὴν Ἐπανάστασι, ἔτυχε ὁ φοβερός Ὀδυσσεύς, ὁ γυιὸς τοῦ Ἀνδρούτσου, νὰ πολιορκῇ τὴν Ἀκρόπολι τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἦσαν κλεισμένοι οἱ Τοῦρκοι.

Ὁ πόλεμος στὶς πολιορκίες ἐπροχωροῦσεν ἀργά. Δὲν ἦταν τότε γνωστὰ τὰ σημερινὰ καταστρεπτικὰ μέσα. Καὶ δὲν ἦταν σπάνιο κάπου νὰ βλέπῃς τὰ ἐχθρικὰ χέρια σταυρωμένα καὶ ἀνεργα, γιατί ἔλειπαν πολεμοφόδια. Κάτι παρόμοιο θὰ συνέβαινε βέβαια καὶ τὴν ἡμέρα, ὅπου ἔγινε τὸ ἀκόλουθο ἐπεισόδιο.

Ἐξύπνησαν τὰ παλληκάρια τοῦ Ὀδυσσέως πρῶι-πρῶι καὶ ρίχνοντας τυχαῖα τὰ μάτια στὴν Ἀκρόπολι, ροδοκόκκινη ἀπὸ τὸ πρῶτο γλυκοχάραγμα, εἶδαν κάτι παράξενο. Οἱ Τοῦρκοι, ἀνεβασμένοι ἐπάνω στὸν Παρθενῶνα, κατέστρεφαν τὰ ὠραῖα ἐκεῖνα μνημεῖα. Τόσο παράξενη καὶ ἀκατανόητη τοὺς ἐφάνηκε τέτοια ἀνώφελη βαρβαρότης, ὥστε ἔτρεξαν ἀμέσως καὶ εἰδοποίησαν τὸν Ὀδυσσεά. Ὁ στρατηγός, ἅμα ἐβεβαιώθηκε καὶ αὐτὸς μὲ τὰ μάτια του, ἔστειλε τρία τέσσερα ἀπὸ τὰ παλληκάρια του νὰ πλησιάσουν στὴν Ἀκρόπολι καὶ νὰ ρωτήσουν τοὺς Τούρκους, γιατί ἔδειχναν τέτοια ἀγριότητα στὰ μάρμαρα.

Ἐπέταξαν μὲ μιᾶς οἱ γενναῖοι ἐκεῖνοι καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα ἔφεραν στὸν στρατηγὸ τὴν ἀπόκρισι. “Ὅτι οἱ Τοῦρκοι, μὴ ἔχοντας ἄλλο μολύβι νὰ χύσουν βόλια, εὗρηκαν ὅτι μέσα στοὺς μαρμαρίνους στύλους τοῦ Παρθενῶνος ἦταν τὸ μέταλλο αὐτό. Τὸ μολύβι τοῦτο ἐχρησίμευε γιὰ νὰ συνδέη στερεὰ τὰ κιονόκρανα. Ἐσκέφθησαν λοιπὸν νὰ ἀφαιρέσουν τὸ μολύβι αὐτὸ καταστρέφοντας τὰ μάρμαρα.

Ἡ ἀπόκρισι αὕτῃ ἔφερε σὲ μεγάλη ἀπελπισία τοὺς

"Ελληνες. Καί για νά σώσουν ἀπὸ τὴν καταστροφή τὰ μνημεῖα τοῦ μεγαλείου τους, ὅλοι μὲ μιὰ φωνὴ ἀπεφάσισαν νὰ εἰδοποιήσουν τοὺς Τούρκους, ὅτι ἦταν ἔτοιμοι νὰ τοὺς προμηθεύσουν ὅσο μολύβι τοὺς ἐχρειάζετο γιὰ τὴν ὑπεράσπισί τους!

"Ἐτσι καὶ ἔγινε. Οἱ "Ἕλληνες, δίδοντας στοὺς ἐχθροὺς βόλια γιὰ νὰ τοὺς σκοτώσουν, ἐξαγόρασαν μὲ τὸ αἷμά τους τὰ πολύτιμα ἐκεῖνα μάρμαρα...Γιατὶ τὰ μάρμαρα αὐτὰ ἦταν προωρισμένα νὰ ζήσουν, γιὰ νὰ ἰδοῦν καὶ πάλι ἀναστημένο γύρω τους τὸ δουλωμένο "Ἔθνος.

39. ΤΑ ΑΓΙΑ ΛΙΘΑΡΙΑ

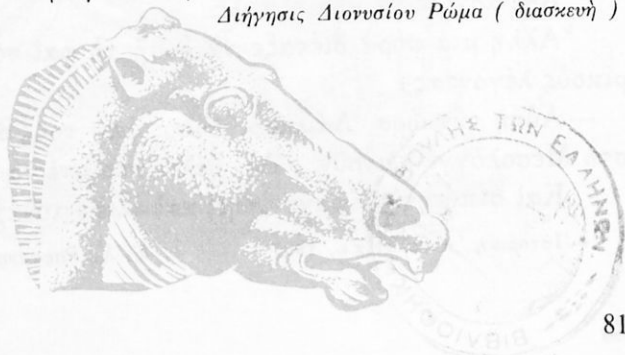
"Ὅταν ὁ βασιλιᾶς "Ὁθων γιόρταζε τὰ εἴκοσι πέντε χρόνια τῆς βασιλείας του, ἓνα πλοῖο ἔφερνε ἀπὸ τὰ Ἑπτάνησα καὶ ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου κόσμο πολὺ, καὶ ἰδίως ἀγωνιστὰς τοῦ Εἰκοσιένα. "Ἦθελαν νὰ συγχαροῦν τὸν βασιλέα τους.

'Αφοῦ ἐπέρασε τὸ πλοῖο τὴν Αἴγινα, ἐφάνηκεν ἡ 'Ακρόπολις λαμπρή. "Ὅλοι ἐκάρφωσαν τὰ μάτια καὶ ἄπλωσαν τὰ χέρια πρὸς τὰ ἐκεῖ. Τότε ὁ στρατηγὸς Τσόκρης, ὁ 'Αργεῖτης, εἶπε μὲ δυνατὴ φωνή:

— Νά, ἐκεῖνες οἱ πέτρες μᾶς... ἐλευθέρωσαν!

Βλαχογιάννη « Ἱστορικὴ Ἀνθολογία », 1927

Διήγησις Διονυσίου Ρώμα (διασκευή)

40. Ο ΣΟΛΩΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙ

Εΐμαστε στὰ 1825, τὸν Ἰούλιο. Ἀκούονται κανονιές ὅλο τὸ πρωὶ ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι. Μιά ψηλὴ στήλη καπνοῦ, σὰν νὰ εἶναι ἀπὸ σπαρτά, ποὺ καῖνε, ἐφαινόταν ὅλο τὸ ἀπόγευμα. Τὴν νύκτα ἡ φλόγα ἐξεχώριζε καθαρὴ.

Ὁ Ἐθνικός μας ποιητὴς Σολωμὸς ἐζοῦσε στὸ Ἀκρωτήρι τῆς Ζακύνθου μὲ τὸν ὑπηρέτη του. Ὁ ὑπηρέτης ἀργότερα ἔλεγε :

— "Ἐνα μεσημέρι ἀκοῦμε κανονιές καὶ τὸ ἀφεντικὸ ἐβγῆκε ἔξω ἀπὸ τὸ δωμάτιό του καὶ ἐστάθηκε στὸ λόφο. "Ἐπειτα ἀνασηκώνοντας τὰ χέρια στὸν οὐρανὸ ἐφώναξε δυνατὰ, μὰ πολὺ δυνατὰ: « Βάστα, καημένο Μεσολόγγι, βάστα!... »

Καὶ ἔκλαιγε σὰν παιδί.

"Ἐνα ἄλλο βράδυ μὲ ἀστροφεγγιὰ ἦταν καθισμένος στὴ ρίζα μιᾶς ἐλιᾶς καὶ ἔπειτα ἀπὸ πολλὴ σιωπὴ εἶπε στὸν ὑπηρέτη του :

— Λάμπρο, τί νὰ γίνωνται ἐκεῖ κάτω τ' ἀδελφια μας ;

Καὶ ἄρχισε νὰ κλαίῃ πάλι.

"Ἄλλη μιὰ φορὰ διέταξε νὰ δοθῇ τὸ φαῖ του στοὺς χωρικοὺς λέγοντας :

— Αὕτῃ τὴν ὥρα, Λάμπρο, πόσοι ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μας στὸ Μεσολόγγι πεινοῦν... Δὲν θέλω περιστέρια !

Καὶ ὁ ποιητὴς ἔφαγε ψωμὶ καὶ ἐλιές μονάχα.

« Ἱστορικὴ Ἀνθολογία », 1927

Σ. Χ. Ραφτάνης (διασκευὴ)

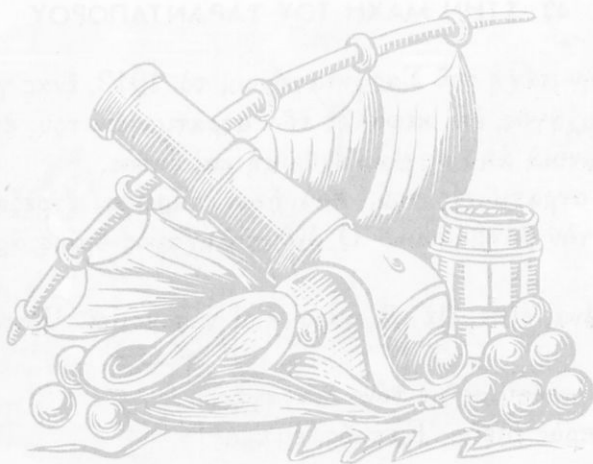
Νά 'μουν πουλί νά πέταγα, νά πήγαινα τ' ἀψήλου,
 ν' ἀγνάντευα τῇ Ρούμελῃ, τὸ ἔρμο Μεσολόγγι,
 πῶς πολεμᾷ μὲ τὴν Τουρκιά, μὲ τέσσερους πασάδες.
 Πέφτουν κανόνια στὴν στεριά καὶ μπόμπες τοῦ πελάγου,
 πέφτουν τὰ λιανοτούφεκα σὰν ἄμμος, σὰν χαλάζι.

Καὶ ὁ Μακρῆς τοὺς φώναζε καὶ ὁ Μακρῆς φωνάζει:

« Παιδιά, βαστάτε τ' ἄρματα καὶ τὰ βαριά τουφέκια,
 καὶ τὸ μαντᾶτ' μᾶς ἔρχεται στεριά καὶ τοῦ πελάγου,
 Καραϊσκάκης τῆς στεριᾶς κι Ὑδραῖοι τοῦ πελάγου ».
 Μῆτε μαντᾶτο ἔφθασε, μῆτε βοήθεια φθάνει.

Καὶ οἱ κλεισμένοι ξώρμησαν μὲ τὰ σπαθιά στὰ χέρια
 καὶ οἱ Τοῦρκοι τοὺς ἐσταύρωσαν καὶ τοὺς διαμοιράζουν.
 Πῆραν κεφάλια ἀμέτρητα καὶ ζωντανοὺς ἀμέτρους
 καὶ λίγοι ξεγλυτώσανε πλέοντας μέσ' στὸ αἷμα.

(δημοτικὸ)

42. ΣΤΗΝ ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ

Στὴν μάχη τοῦ Σαράνταπόρου, τὸ 1912, ἓνας γενναῖος ἀνθυπολοχαγός, ἐπὶ κεφαλῇς τῶν στρατιωτῶν του, ἐπληγώθηκε ξαφνικὰ ἀπὸ σφαῖρα ἐχθρική καὶ ἔπεσε.

Οἱ στρατιῶτές του, ποὺ ἦταν παρέχει, ἔτρεξαν ἀμέσως νὰ τὸν βοηθήσουν. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς ὅμως ἀρνήθηκε ἐπίμονα.

—Ἐμένα, εἶπε, θὰ μὲ πάρουν οἱ νοσοκόμοι. Ἐσεῖς προχωρεῖτε.

Καὶ πρόσθεσε μὲ τόνο διαταγῆς:

—Ἐμπρὸς ἐσεῖς. Ἐμπρός, ἐμπρός!

« Ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος »

Ν. Σπανδωνῆς (διασκευὴ)

43. Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΚΑΙ Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Τὴν παραμονὴ τῆς καταλήψεως τῆς Θεσσαλονίκης, σὲ μιὰ στιγμὴ ἀναπαύσεως, ἓνας στρατιώτης ἦταν ξαπλωμένος μακάρια ἐπάνω στὸ χῶμα.

Ἐξαφνα τοῦ ἐφώναξαν οἱ ἄλλοι :

— Συνάδελφε, σήκω ἀπὸ χάμω. Ὁ ἀρχιστράτηγος ἔρχεται. Ὁ Διάδοχος!

Ὁ στρατιώτης ἐφαντάσθηκε πὼς τὸν ἐγελοῦσαν καὶ ἀνταποδίδοντας τὰ ἀστεῖα, ὅπως ἐνόμιζε, εἶπε :

— Καὶ πότε θὰ φθάσωμε, Ὑψηλότατε, στὴν Θεσσαλονίκη;

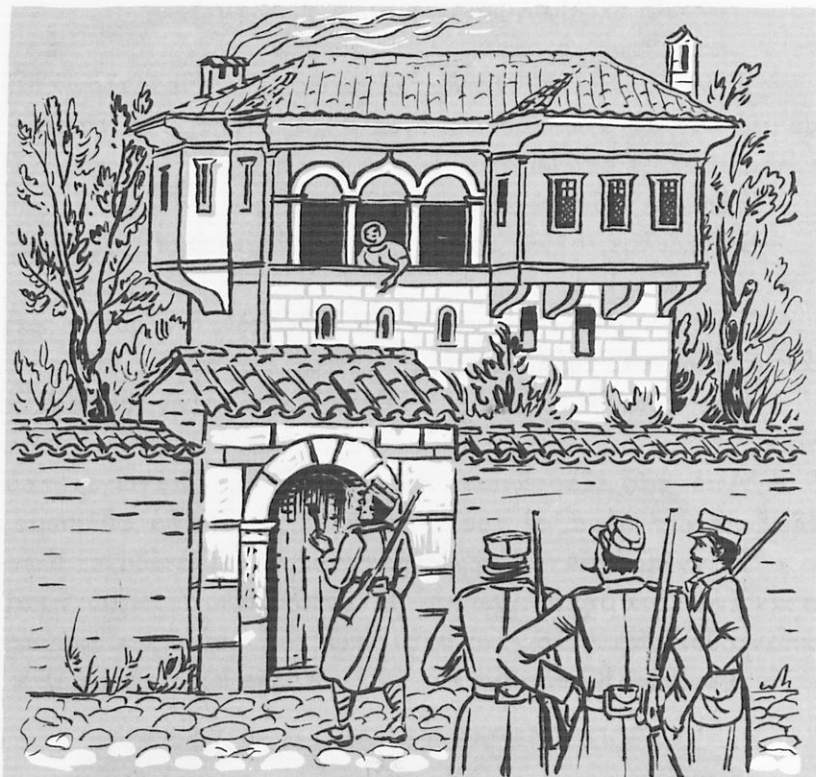
— Ἀπὸ σᾶς ἐξαρτᾶται... Ἄν δείξετε τὴ διαγωγὴ, ποὺ ἐδείξατε ὡς τώρα, σὲ τρεῖς - τέσσερις ἡμέρες θὰ φθάσωμε.

Ἦταν πράγματι ὁ ἀρχιστράτηγος, ὁ τότε Διάδοχος Κωνσταντῖνος, ἓνα βῆμα πίσω ἀπὸ τὸν ξαπλωμένο στρατιώτη καὶ ἀπαντοῦσε χαμογελῶντας στὴν ἐρώτησι, ποὺ εἶχεν ἀκούσει.

« Ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος »

Ν. Σπανδωνῆς (διασκευὴ)

44. Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΜΑΣ

Ἐπηγαίναμε γιὰ τὴ Φλώρινα. Ἐνυκτώσαμε σὲ κάποιο τουρκικὸ χωριὸ καὶ ἀφοῦ ἐξασφαλίσουμε τοὺς αἰχμαλώτους, ποὺ συνωδεύαμε, τρεῖς-τέσσερες στρατιῶτες, ἐλεύθεροι ὑπηρεσίας, ἐκτυπήσαμε σὲ ἓνα σπίτι.

Ἐπειτα ἀπὸ πολλοὺς κόπους ἡ θύρα ἀνοιξε καὶ μιὰ γριά τούρκισσα παρουσιάσθηκε. Μόλις μᾶς εἶδε ἄρχισε νὰ φωνάζη, νὰ κλαίη, νὰ μᾶς παρακαλῇ. Μάταια τὴν ἐβεβαιώναμε, πὼς δὲν ἔχει τίποτε νὰ φοβηθῇ.

Ἐξαφνα ἐπάνω ἀπὸ κάποιο παράθυρο, στὸ βάθος τῆς αὐλῆς, διακρίναμε κάποιαν ἄλλη χανούμισσα, νέα, μὲ σκεπασμένο τὸ πρόσωπο. Ἐζητήσαμε ἓνα μέρος νὰ μείνωμε· καὶ αὐτὴ μὲ φωνὴ τρεμουλιαστὴ ἀπὸ τὸν φόβο τῆς κάτι εἶπε στὴ γριὰ καὶ μᾶς ὠδήγησε μέσα στὸ σπίτι. Ἐκεῖ εὐρήκαμε τὴ νέα μὲ σκεπασμένο πάντα τὸ πρόσωπο. Ἐτρεμαν τόσο πολὺ τὰ χέρια τῆς, ποὺ κάποιος ἀπὸ μᾶς τῆς ἐπῆρε τὸ φῶς, ποὺ ἐκρατοῦσε, γιὰ νὰ μὴν τῆς πέση. Ἐκλαιγε καὶ αὐτὴ. Προσπαθήσαμε νὰ τὴν βεβαιώσωμε ὅτι δὲν εἶχε νὰ φοβηθῇ τὸ παραμικρό.

Καὶ ἐκεῖνη τότε σιωπηλὴ μᾶς ἀνοιξε μιὰ θύρα καὶ μᾶς ἔδειξε νὰ περάσωμε.

Ἦταν μιὰ πρώτης τάξεως τουρκικὴ σάλα. Δὲν θέλαμε νὰ λερώσωμε μὲ τὰ λασπωμένα ροῦχα μας τὰ ὠραῖα διβάνια καὶ ἐζητήσαμε ἓνα ἄλλο πιὸ μέτριο κατάλυμα. Σιωπηλὴ ἡ νεαρὴ τούρκισσα μᾶς ὠδήγησε σ' ἓνα ἄλλο δωμάτιο, ὅπου ἐκοιμηθήκαμε.

Τὸ πρῶτὸ μᾶς ἔφεραν ἓνα πλουσιώτατο πρόγευμα, μὰ δὲν τὸ ἀγγίζαμε. Ἐφοβόμαστε μήπως μᾶς ἐδηλητηρίαζαν! Φοβᾶται ὁ Γιάννης τὸ θεριὸ καὶ τὸ θεριὸ τὸν Γιάννη, ποὺ λέει καὶ ἡ παροιμία.

Ἐφύγαμε καὶ μόνον ὅταν ἀποχαιρετίσαμε εὐχαριστῶντας γιὰ τὴν φιλοξενία, ἡ τούρκισσα ἐγέλασε μὲ ἀνακούφισι καὶ μᾶς εὐχήθηκε κατευόδιο.

« Ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος »

Ν. Σπανδωνῆς (διασκευὴ)

45. ΣΚΑΡΦΑΛΩΜΕΝΟΙ ΣΤΟ ΜΠΙΖΑΝΙ

Είχα βρεθῇ στὶς προφυλακές, στὸ Μπιζάνι, ἐμπρὸς σὲ μιὰ ομάδα Κρητῶν καὶ εὐζώνων, ποὺ ἐκαθαρίζονταν στὴν λιακάδα.

—“Ε, καλὸ παλληκάρι, πῶς τὰ περνᾶτε ἐδῶ;

— Πῶς νὰ τὰ περνᾶμε; εἶπε ὁ Κρητικὸς. Συνηθίσαμε πιά. Τὴν ἡμέρα ἔχομε κουβέντα μὲ τὰ τοπομαχικὰ τοῦ Μπιζανιοῦ. Πέφτει ἡ ἡμέρα καὶ ἀρχίζουν οἱ νυκτερινοὶ αἰφνιδιασμοί... Τὰ βουνὰ γύρω μας τραντάζονται ὁλοένα ἀπὸ τὶς ὀβίδες. Λὲς καὶ ἔχουν αἰώνιο σεισμό!.. Τρία ἡμερόνυχτα τώρα δὲν ἐσηκώσαμε κεφάλι ἀπὸ τὰ ὀχυρώματά μας. Σήμερα μονάχα μᾶς ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ παίξουμε λιγάκι ἀπὸ κοντά...

— Καὶ αὐτοί, πὺς κάνουν τὴν ἐπίθεσι, εἶναι Τοῦρκοι ἢ Ἀλβανοί;

“Ενας δεκανεὺς τῶν εὐζώνων μου ἀπαντᾷ :

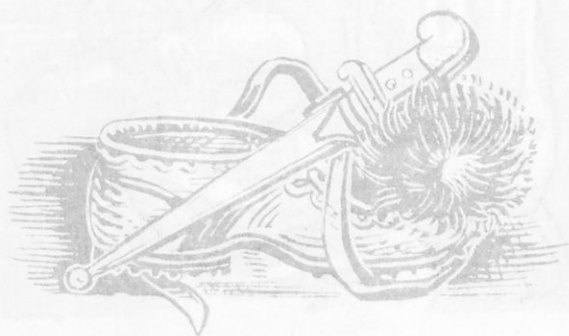
— Ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν στίς προφυλακές. Σὰν νυκτώ-
σῃ καλὰ, νὰ σου καὶ οἱ φίλοι μας οἱ Τουρκαλβανοί, ὅλο καὶ
μεθυσμένοι μᾶς ἔρχονται μπουλούκια - μπουλούκια. Κάποτε
μᾶς μιλοῦν Ἑλληνικά, γιὰ νὰ μᾶς γελάσουν τάχα. Μὰ ἐμεῖς
τίποτε!... Ἀρχίζομε πῦρ ὁμαδόν. Μισὴ ὥρα δὲν κρατοῦν.
Ὑστερα, ὅπου φύγη - φύγη. Πολλὲς φορές τοὺς πιάνομε σὰν
λαγούς, ἅμα ἔρχονται κατ’ ἐπάνω μας. Κούφια κορμιά, ἀ-
φέντη μου, δὲν ἀξίζουν μιὰ γυροβολιὰ τοῦ τσαρουχιοῦ μου.
Οὔτε τοὺς λογαριάζομε πιά. Μονάχα πὺς εἶναι νηστικοὶ
καί, ἅμα τοὺς πιάσωμε, μᾶς τρῶνε τίς κουραμάνες σὰν
παντεσπάνι! Τὸ πρῶι - πρῶι μπόμπες, ὅλη τὴν ἡμέρα πό-
λεμος καὶ Ζήτωωωω! Νυκτώνει καὶ ἀρχίζουν οἱ αἰφνιδια-
σμοί. Ξημερώνει, καινούργιες μπόμπες, καινούργιος πόλε-
μος, καινούργια Ζήτωωωω... Καὶ ἔτσι τὰ περνοῦμε, ὅπως
θέλει ὁ Θεός, ἀφέντη μου.

Ἐσταυροκοπήθηκα καὶ ἔφυγα ψιθυρίζοντας :

— Εἶδα ὥς τώρα τρεῖς πολέμους τριῶν διαφόρων λαῶν.
Πουθενὰ δὲν εἶδα τέτοιαν ἀπάθεια ἐμπρὸς στὸν θάνατο!

« Ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος »

Ν. Σπανδωνῆς (διασκευῇ)

“Έχω τόσα νά γράψω! έγραφε ένας πολεμιστής καί δημοσιογράφος τό 1913. ‘Αλλά τήν ήμέρα νικοῦμε’ τή νύκτα παίρνομε δυνάμεις γιά νέους άγῶνες. Καί τώρα, άν καί εἶμαι άπέναντι άπό τόν έχθρό, πού θά τόν τσακίσωμε αύριο, κλέβω λίγες στιγμές γιά νά σᾶς γράψω δυό λόγια.

Τί νά σᾶς πῶ! “Ο,τι καί άν σᾶς πῶ, δέν μπορεῖτε νά φαντασθῆτε τί γίνεται έδῶ. Εἶναι τρέλλα χαρᾶς, μανία όργῆς, δίψα νίκης, ξέρω καί έγώ τί εἶναι; “Οχι, μιά, σαράντα Σόφιες μπορούμε νά πάρωμε! Εἶμαι εὐτυχής, πού φορῶ τὸ χακί. Εἶμαι εὐτυχής, πού σᾶς γράφω, ένῶ άπέχω λίγα μέτρα άπό τόν έχθρό καί μέ τήν συνοδεία τῆς μουσικῆς τοῦ κανονιοῦ.

« ‘Ανέκδοτα τῶν δύο μας πολέμων » ‘Ηλ. Οἰκονομόπουλος (διασκευή)

47. "ΣΤΗΝ ΣΟΦΙΑ",...

Στὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸ πόλεμο τοῦ 1913 ἐπέρασα εἰκοσι τέσσερες ὥρες στὸ Στρατηγεῖο τοῦ σταθμοῦ Χατζή-Μπεηλίκ. Ἦμουν σὲ ἀπόστασι δέκα βημάτων ἀπὸ τὸ τραπέζι, ὅπου μὲ τὸ φῶς μιᾶς λάμπας πετρελαίου ὁ Κωνσταντῖνος μὲ τὸ Ἐπιτελεῖό του κατέστρωνε τὸ σχέδιο τῆς μάχης τοῦ Πετσόβου. Μαζὶ μὲ τὸν Διάδοχο, τοὺς πρίγκιπες καὶ τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ Ἐπιτελείου ἐμελετοῦσε τοὺς χάρτες καὶ ἐσημείωνε διάφορες διαταγές.

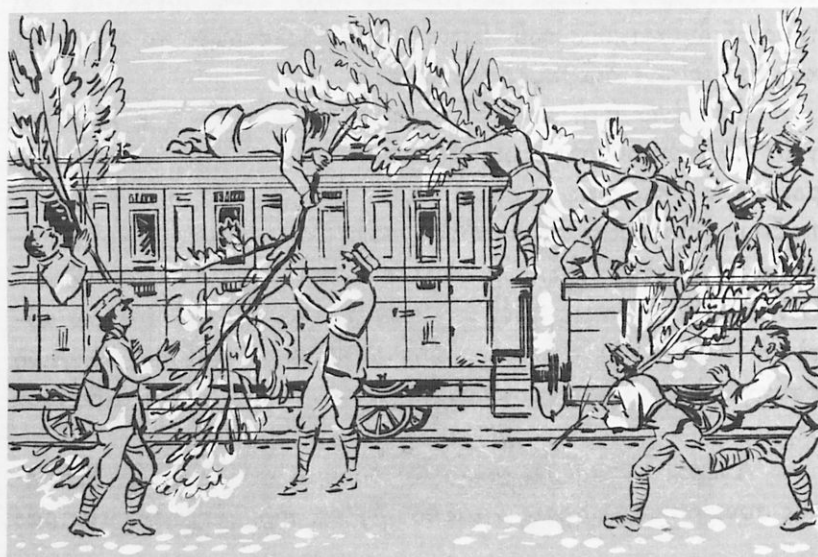
Καὶ ἐνῶ στὸ τραπέζι ἐκεῖνο ἐργαζόταν ὁ ἐγκέφαλος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἤρχοντο κάθε στιγμὴ ἀγγελιαφόροι καὶ ὁ τηλέγραφος ἐδούλευε ἀδιάκοπα. Ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοί καὶ στρατιῶτες, πληθυσμὸς μιᾶς μικρῆς πόλεως, κινοῦνται διαρκῶς. Ἄλλοι καπνίζουν καὶ τραγουδοῦν. Εἶναι ἀπίστευτο μὲ ποιὰ εὐχαρίστησι κάνει τὸν πόλεμο αὐτὸν ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Τὸν αἰσθάνεται σὰν ἓνα ἀληθινὸ πανηγύρι καὶ παραπονιοῦνται μόνον ὅσοι δὲν λαμβάνουν μέρος.

Ἀνεβαίνοντας μὲ τὸν σιδηρόδρομο στὸ Χατζή-Μπεηλίκ συναντήσαμε τρεῖς ἀμαξοστοιχίες, πού ἔφερναν ἐπιστρά-

τους. Ήταν νέοι κληρωτοὶ Ρουμελιῶτες καὶ ἔσπευδαν νὰ συμπληρώσουν τὰ κενά, πού ἄφησαν οἱ μάχες τῆς Δοϊράνης, τῆς Στρώμνιτσας καὶ τοῦ Δεμίρ-Ίσάρ.

Οἱ νεαροὶ ἐπίστρατοι, παιδιὰ ἀμούστακα ἀκόμη, δὲν ἔδειχναν πῶς ἐπήγαιναν στρατιῶτες σὲ ἕναν ἀπὸ τοὺς πιὸ αἱματηροὺς πολέμους. Ἐφαίνοντο σάν νὰ ἐπήγαιναν ἐκδρομὴ ἢ σὲ γάμο ἢ σὲ κανένα πανηγύρι.

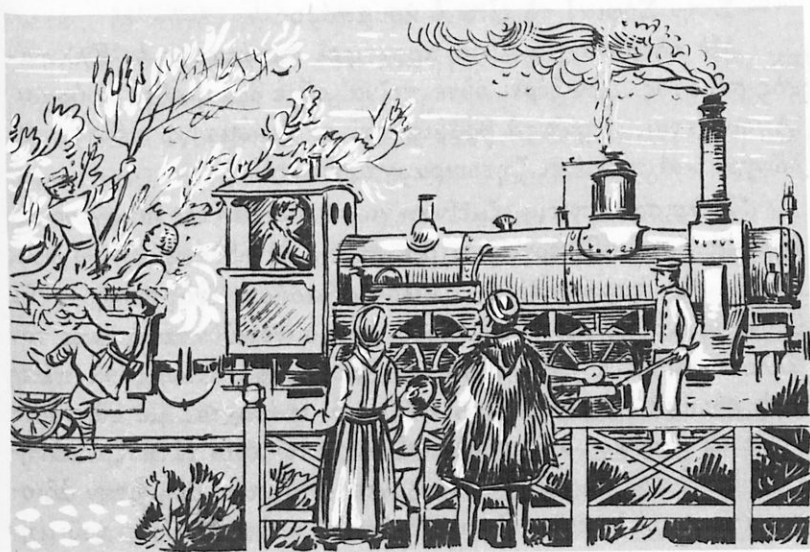
Οἱ ἀμαξοστοιχίες, πού τοὺς μεταφέρουν ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη στὴν πρώτη γραμμή, σταματοῦν λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι μιὰ ὁλόκληρη ὥρα, ἕως ὅτου νὰ περάσῃ κάποια ἄλλη ἀμαξοστοιχία. Ξέρετε πῶς περνοῦν τὴν ὥρα αὐτή; Κάνουν σωστὴ λεηλασία στὶς ἀκακίες τοῦ δάσους, πού εἶναι ἐκεῖ κοντά, καὶ στολίζουν μὲ πελώριους κλώνους τὰ βαγόνια τοῦ σιδηροδρόμου. Καὶ μερικὰ ἀπ' αὐτὰ οὔτε φαίνονται ἀπὸ τὸν πλούσιο καὶ πυκνὸ στολισμό. Καὶ μέσα ἀπ' αὐτὰ τὰ κινούμενα δάση οἱ Ἕλληνες στρατιῶτες τραγουδοῦν τὸ τρα-

γούδι τῆς ἐποχῆς, πού τὸ ἔκαμε κάποιος λαϊκὸς ποιητῆς τοῦ στρατοῦ:

Στὴν Βουλγαρία θὰ πᾶμε
νὰ πολεμήσωμε.
Στὴν Σόφια θὲ νὰ μποῦμε
νὰ τοὺς νικήσωμε...

Πράγματι, τὸ σύνθημα τοῦ στρατοῦ εἶναι νὰ μπῇ στὴ Σόφια. Αἰώνων μῖσος τῆς φυλῆς, πού ἐκοιμόταν στὰ βάθη τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἐξύπνησε ξαφνικὰ καὶ ἐπετάχθηκε ἀκράτητο. "Οἱ αὐτοὶ οἱ στρατιῶτες, ἀκόμη καὶ ἐγγράμματοι, κρύβουν μέσα τους κάτι ἀπὸ τὸ δίκαιο μῖσος τοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου. Τὰ ὄργια τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τόσους αἰῶνες, οἱ σφαγές τοῦ Δεμίρ-Ἰσάρ καὶ τοῦ Δοξάτου, ἡ καταστροφή τῶν Σερρών, ἡ ἀνάνδρη σφαγὴ τῶν δώδεκα αἰχμαλώτων εὐζώνων, ἐζωντάνευσαν τὸ μῖσος. Καὶ ὁ πόλεμος μεταξὺ τῶν Ἑλλή-

νων καὶ τῶν Βουλγάρων δὲν μοιάζει μὲ τὸν πόλεμο ποὺ ἔγινεν ἐδῶ καὶ λίγους μῆνες μὲ τοὺς Τούρκους. Εἶναι πόλεμος ἐξοντώσεως.

Νὰ προσθέσετε σὲ ὅλα αὐτὰ καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ στρατοῦ γιὰ τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνο, ποὺ τὸν λατρεύουν σὰν Θεό τους, γιὰ νὰ καταλάβετε τὸν ἥρωισμό καὶ τὰ θαύματα.

— Στὴν Σόφια! τὸ εἶπε ὁ κουμπάρος...

Ὁ κουμπάρος εἶναι ὁ Βασιλιᾶς, ἀφότου ὁ Κωνσταντῖνος ἐπῆρε γιὰ νονοὺς τῆς κόρης του τὸν στρατὸ καὶ τὸν στόλο. Ἀπὸ τότε καὶ ὁ τελευταῖος φαντάρος καὶ ὁ τελευταῖος βουνήσιος εὐζωνος καὶ ὁ ἐθελοντής, ποὺ ἦλθε νὰ πολεμήσῃ ἀπὸ τὴ μακρινὴ σημεῖο τοῦ κόσμου, τὸν ὀνομάζει κουμπάρο. Ἔχουν πιά πρὸς τὸν Βασιλέα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐκείνη τὴν πνευματικὴ συγγένεια τῶν κουμπάρων, ποὺ μόνον στὴν Ἑλληνικὴ ἐκκλησίᾳ καὶ στὰ πατροπαράδοτα Ἑλληνικὰ ἔθιμα τὴν εὐρίσκομε. Πουθενὰ ἄλλου. Σὲ καμμιά ἄλλη θρησκεία καὶ σὲ κανενὸς ἄλλου λαοῦ τὰ ἔθιμα.

— Στὴν Σόφια! τὸ εἶπε ὁ κουμπάρος.

Μὲ τὸ σύνθημα αὐτὸ προχωρεῖ ἀκράτητος ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Δὲν ξέρει οὔτε πεῖνα, οὔτε δίψα, οὔτε κούρασι. Ἀγωνίζεται, περνᾷ τὰ βράχια καὶ τὰ ὑψώματα, πέφτει γελώντας καὶ πεθαίνει ζητωκραυγάζοντας!

Ἐκλείσαν σπίτια, ἔμειναν χωρὶς προστάτες οἰκογένειες, ἐσταμάτησε κάθε ἐργασία, μὰ κανεῖς δὲν βλέπει γύρω του, κανεῖς δὲν παραπονιέται. Ὅλοι ἀδειάζουν τὸ ποτήρι τῆς θλίψεως καὶ πηγαίνουν ἐμπρός. Καὶ συνερίζονται ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ποῖος νὰ πεθάνῃ χωρὶς παράπονο ἢ ποῖος νὰ πέσῃ πιὸ ἥρωικά. Θαυμάσιοι οἱ εὐζωνοὶ πιάνοντας μὲ τὰ χέρια τοὺς τὰ κανόνια. Μὰ μήπως εἶναι κατώτεροι οἱ πεζοί; Μήπως δὲν ἦταν γενναῖοι οἱ ἐθελονταί; Μήπως δὲν ἦταν ἀξιόθυχμαστοὶ οἱ ἱππεῖς, οἱ πυροβοληταὶ καὶ οἱ ἄνδρες τοῦ μη-

χανικοῦ; Ποιός ἔμεινε πίσω στὸν ἀγῶνα αὐτόν, ποὺ ἐθύμιζε τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Σπαρτιάτη, τὴν ἀπόλυτη περιφρόνησι στοὺς κόπους, στοὺς πόνους καὶ στὸν θάνατο;

Μόνο μιὰ ταπεινωτικὴ ὁμολογία τῆς Βουλγαρίας θὰ μπορούσε νὰ σταματήσῃ τὸν ἀνθρώπινο αὐτὸ χείμαρρο νὰ μὴ χυθῇ καὶ καταπνίξῃ τὴν Σόφια! Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος φόβος τοῦ στρατοῦ.

Ἕνας λεβέντης εὐζωνος, γαλατᾶς στὴν Ἀθήνα πρὶν, διαβάζοντας στὶς ἐφημερίδες στὸ Χατζῆ Μπεηλὶκ ὅτι ἡ Βουλγαρία ἐγονάτισε καὶ παρακαλεῖ τὶς Μεγάλες Δυνάμεις, ἐσήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ ρώτησε:

— Πόσες ἡμέρες δρόμος εἶναι ἀπὸ ἐδῶ ἕως τὴν Σόφια, πατριώτη;

— Μά... ὀκτώ - δέκα, ἀπῆντησα.

Ὁ εὐζωνος ἐκτύπησε τὸ χέρι στὸ γόνατό του ἀγανακτημένος καὶ εἶπε:

— Δὲν θὰ προφθάσωμε!... Ἀχ, σκυλόφραγκοι, τί μᾶς κάνουνετε... Μ' αὐτὸν τὸν καημὸ θὰ πεθάνω!...

Προσπάθησα νὰ τὸν παρηγορήσω. Τοῦ εἶπα ὅτι, καὶ αὐτὸ ἂν γίνῃ, δὲν θὰ σημαίνει τίποτε ἄλλο παρὰ πῶς οἱ Βούλγαροι ἐνίκηθησαν ἐντελῶς καὶ ἔτσι ἱκανοποιεῖται ἡ Ἑλληνικὴ φιλοτιμία. Ὁ εὐζωνος ὅμως ἐκούνησε τὸ κεφάλι:

— Ἀμ δὲν εἶναι τὸ ἴδιο, εἶπε. Πρέπει νὰμποῦμε στὴν Σόφια, νὰ δείξωμε σ' αὐτοὺς πῶς μπαίνει ὁ Ἕλληνας νικῆσι. Ὅχι ὅπως μπαίνουν αὐτοί! Νὰμποῦμε καὶ νὰ μὴ πατήσωμε μυρμήγκι. Καὶ ἂν πιοῦμε ἓνα καφέ, νὰ τὸν πληρώσωμε καὶ ν' ἀφήσωμε καὶ μιὰ δεκάρα στὸ παιδί...

Νά, ὁλόκληρη ἡ Ἑλληνικὴ ὑπερηφάνεια. Νά, ὁ πιὸ εὐγενικὸς πολιτισμὸς τοῦ κόσμου σὲ μιὰ φράσι ἐνὸς ἀσήμαντου, ἐνὸς ἀγνώστου, ταπεινοῦ γαλατᾶ τῶν Ἀθηναίων!...

« Ἀνέκδοτα τῶν δύο μας πολέμων » Ἡλ. Οἰκονομόπουλος (διασκευή)

Ἐλίσά, 21 Σεπτεμβρίου 1913

Ἀδελφέ.

Μοῦ γράφεις, ἂν ὑποφέρω. Οἱ κόποι καὶ τὰ βάρσανα δὲν ἔχουν καμμιὰ σημασία γιὰ μᾶς. Ἐλησμονήσαμε ὅτι εἴμαστε ἄνθρωποι! Καὶ τὸ σπουδαιότερο, ὅτι μᾶς ἐλησμόνησε καὶ ἡ φύσις, ἡ ὁποία ἐκουράσθηκε νὰ μᾶς πειράζῃ μὲ τὶς ἀρρώστιες τῆς. Ὁ βίος ἐδῶ εἶναι εὐχάριστος. Μόνον ἡ ιδέα, ὅτι μᾶς ἀπειλοῦν οἱ γείτονες, μᾶς ἔχει σκυλιάσει ὅλους. Ἐμεῖς δὲν εἴμαστε γι' αὐτοῦ πλέον. Ἐδῶ εἶναι ἡ θέσις μας καὶ ὁ τάφος μας. Τὰ μέρη αὐτὰ εἶναι πληρωμένα μὲ αἶμα. Κάθε βουνὸ καὶ κάμπος εἶναι στολισμένα μὲ σταυρούς. Κοιμῶνται ἐκεῖ οἱ σύντροφοί μας. Ἄς μὴν ἀνησυχῇ κανεὶς. Ὅσο εἶναι ἐδῶ ὁ στρατός, ἡ μεγάλη Ἑλλάς θὰ εἶναι ἀπρόσβλητη. Ἐμάθαμε πλέον τὸ μυστικὸ τῆς νίκης. Ἐχομε τὸ μονοπώλιο τῆς παλληκαριᾶς. Ἄς τὸ μάθουν ὅλοι αὐτό.

— Τί δουλειὰ κάνεις;

— Πολεμῶ, ἀπαντᾷ ὁ ἐρωτώμενος στρατιώτης.

Σὲ φιλῶ

ὁ ἀδελφός σου

49. ΤΟ ΕΠΟΣ 40-41

Τρεῖς ὥρες μετὰ τὴν κήρυξι τοῦ πολέμου ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν Ἰταλία, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως αἰμύνηστος Ἰωάννης Μεταξᾶς ἀπηύθυνε τὸ ἐξῆς διάγγελμα:

Πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν,

Ἡ στιγμή ἐπέστη, πού θὰ ἀγωνισθῶμεν διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν τιμὴν τῆς. Μολονότι ἐτηρήσαμεν τὴν πλέον αὐστηρὰν οὐδετερότητα καὶ ἴσιν πρὸς ὅλους, ἡ Ἰταλία, μὴ ἀναγνωρίζουσα εἰς ἡμᾶς τὸ δικαίωμα νὰ ζῶμεν ὡς ἐλεύθεροι Ἕλληνες, μοῦ ἐξήτησε σήμερον τὴν 3ην πρωινήν τὴν παράδοσιν τμημάτων τοῦ Ἐθνικοῦ ἐδάφους, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς βούλησιν, καὶ ὅτι πρὸς κατάληψιν αὐτῶν ἡ κίνησις τῶν στρατευμάτων τῆς θὰ ἤρχιζε τὴν 6ην πρωινήν. Ἀπήντησα εἰς τὸν Ἰταλὸν πρέσβυν, ὅτι θεωρῶ καὶ τὸ αἶτημα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον γίνεται τοῦτο ὡς κήρυξιν πολέμου τῆς Ἰταλίας κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Τώρα θὰ ἀποδείξωμεν, ἐὰν πράγματι εἴμεθα ἄξιοι τῶν προγόνων μας καὶ τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐξησφάλισαν οἱ προπάτορές μας. "Ὅλον τὸ ἔθνος ἃς ἐγερθῇ σύσσωμον! Ἀγωνισθῆτε διὰ τὴν Πατρίδα, τὰς γυναῖκας, τὰ παιδιὰ σας καὶ τὰς ἱεράς μας παραδόσεις.

«Νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών».

Ἰωάννης Μεταξᾶς

Μετὰ μίαν ὥραν ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Β' ἀπηύθυνε τὸ δικό του διάγγελμα:

Πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν,

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως σᾶς ἀνήγγειλε πρὸ ὀλίγου ὑπὸ ποίους ὅρους ἠναγκάσθημεν νὰ κατέλθωμεν εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Ἰταλίας, ἐπιβουλευθείσης τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν στιγμὴν εἶμαι βέβαιος, ὅτι κάθε Ἕλληνα καὶ κάθε Ἑλληνίδα θὰ ἐκτελέσουν τὸ καθήκον των μέχρι τέλους καὶ θὰ φανοῦν ἀντάξιοι τῆς ἐνδόξου ἡμῶν ἱστορίας.

Μὲ πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰ πεπρωμένα τῆς φυλῆς τὸ Ἕθνος σύσσωμον καὶ πειθαρχοῦν ὥς εἰς ἄνθρωπος θὰ ἀγωνισθῇ ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν μέχρι τῆς τελικῆς νίκης.

Ἐν τοῖς Ἀνακτόροις τῶν Ἀθηνῶν, 28 Ὀκτωβρίου 1940

Γεώργιος Β'

Καὶ πράγματι τὸ Ἕθνος ἐτήρησε τὴν υπόσχεσι, ποὺ ἔδωκεν ὁ Βασιλεὺς πρὸς ὅλον τὸν κόσμον: Ἀγωνίσθηκε ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν μέχρι τῆς τελικῆς νίκης.

Καὶ ἡ ἀναγνώρισις ἤλθε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ στρατάρχου λόρδου Οὐέιβελ, ἀρχιστρατήγου τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων τῆς Μέσης Ἀνατολῆς κατὰ τὰ σκοτεινὰ ἔτη 1940 - 41.

Ἴδου τί εἶπε ὁ στρατάρχης ἀπὸ τὸν Ραδιοφωνικὸ σταθμὸ τοῦ Λονδίνου τὸ βράδυ τῆς 27 Ὀκτωβρίου 1947, παραμονὴν τῆς ἐβδόμης ἐπετείου τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον μας:

«Ἀπὸ τὴν μακραίωνα καὶ περίλαμπρον ἱστορίαν της ἡ Ἑλλάς πολλὰς ἐπετείας δύναται νὰ ἐορτάζῃ καὶ νὰ ἐνθυμῇται μὲ ὑπερηφάνειαν. Καμμία ὅμως δὲν εἶναι λαμπρότερα ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, πρὸ ἐπτὰ ἐτῶν, ὅταν, εἰς τελείως ἀπρόκλητον ἐπίθεσιν ἐνὸς ἄρπαγος τυράννου καὶ ἐνὸς κενოდόξου λαοῦ, ἡ Ἑλλάς σύσσωμος ἀντέταξε

τὸ θρυλικὸν ΟΧΙ. Χωρὶς νὰ διστάσῃ οὔτε στιγμὴν, ἐδέχθη, ὅπως καὶ εἰς τὸ παρελθόν, νὰ ἀγωνισθῇ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Περιεφρόνησε τὰς θυσίας. Ἐδιαφόρησε διὰ τὴν τεραστίαν ὕλικὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀντιπάλου. Καὶ ἠνωμένη ἡ Ἑλλάς ὡς εἷς ἄνθρωπος ὑπερήσπισε τὴν παναρχαίαν κληρονομίαν της.

»Τὴν ἡμέραν ἐκείνην προσετρέξατε, Ἕλληνες, ὡς σύμμαχοί μας, οἱ μόνοι μας σύμμαχοι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, εἰς τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Εὐρώπης καὶ ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Σᾶς προσεφέραμεν πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν ἀπὸ τὰς περιορισμένους δυνάμεις μας. Ἐπὶ ἐξ μῆνας ἐπολεμήσαμεν ὁ εἷς παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἄλλου, μέχρις ὅτου ἡ Ἑλλάς ὑπέκυψε εἰς τὴν συντριπτικὴν ὑπεροχὴν τῆς Γερμανίας, ἡ ὁποία ἐν τῷ μεταξῷ, διὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν ἡττωμένην Ἰταλίαν, ἐκήρυξε τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος.

»Ἐχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἐκφράζω τὰ αἰσθήματα ὅλων τῶν τότε συμπολεμιστῶν μου τοῦ Στρατηγείου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἂν βεβαιώσω, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσωμεν καὶ δὲν θὰ παύσωμεν ποτὲ νὰ θαυμάζωμεν τὴν ἀνδρείαν, τὴν καλωσύνην καὶ τὴν γενναιοφροσύνην τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ τὴν γοητείαν τῆς ἐνδόξου χώρας του.

»Σᾶς εὐχόμεθα ὅλοι ἡμεῖς, οἱ παλαιοὶ συμπολεμισταί σας, εὐτυχῇ διέξοδον ἀπὸ τὰ σημερινά σας δεινά. Σᾶς εὐχόμεθα νὰ εἰσθε καὶ τώρα ἠνωμένοι, ὅπως ἦσθε ἠνωμένοι καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Ἰταλῶν καὶ τῶν Γερμανῶν».

Καὶ ἐπρόσθεσε Ἑλληνικὰ ὁ Οὐέιβελ :

Ζήτω ἡ Ἑλλάς!

Ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀχ. Κύρου « Ἡ Ἑλλάς ἔδωσε τὴν νίκην »

50. ΣΤΟΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΧΡΟΝΟ

(Ἀκροστιχῆς)

Χ- ρόνε, ὅλοι σὲ ραίνουν μ' ὄμορφα λουλούδια,

Ρ- ῖγος στὸν καθένα δίνεις στὴν ματιά σου,

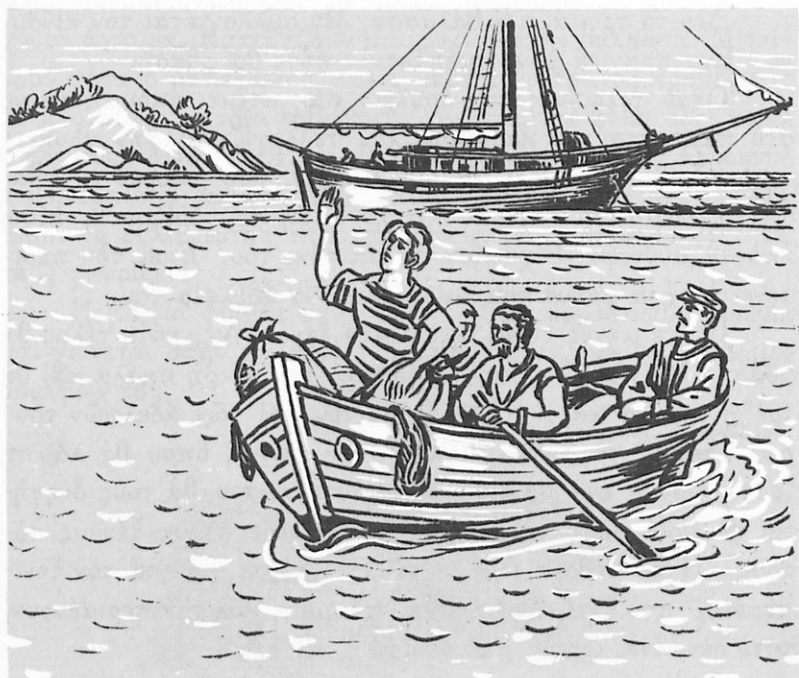
Ὅ- λοι σὲ προσμένουν μὲ χαρᾶς τραγούδια,

Ν- ἄρθης νὰ σκορπίσης μέσ' ἀπ' τὴν καρδιά σου

Ὅ- λες τὶς χαρές σου σὰν γλυκὰ ἀγγελούδια

Σ- τὴν ψυχὴ μας πάνω γιὰ χαρίσματά σου.

51. ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟ

Πέντε μῆνες τώρα λείπει στὰ ξένα τὸ ναυτόπουλο. Σω-
στοὺς πέντε μῆνες!... Ἄχ, πόσο ἐπεθύμησε τὴν πατρίδα
του!

Τὸ καράβι, ὅπου δουλεύει, ἐπῆγε σὲ μακρινούς τόπους,
ἐσταμάτησε σὲ πολλὰ λιμάνια καὶ τώρα γυρνᾷ πίσω. Νύκτα
καὶ μέρα ταξιδεύουν. Μόνον οὐρανὸ καὶ θάλασσα βλέπουν.
Ὁ ἀέρας σφυρίζει μέσα στὰ ἄρμενα, φουσκώνει τὰ πανιά,
τὰ κύματα κτυποῦν τὸ καράβι, μὰ τὸ ναυτόπουλο δὲν τρο-
μάζει. Εἶναι γενναῖο ναυτόπουλο καί, μόλις προστάξῃ ὁ κα-
πετάνιος, σκαρφαλώνει στὰ ξάρτια καὶ λύνει ἢ δένει τὰ
πανιά.

Δὲν τὸ τρομάζει ἡ θάλασσα, δὲν συλλογιέται τὸν κίνδυνον. Ἕνα πράγμα μόνο σκέπτεται: πότε θὰ φθάσῃ.

Ὅταν τελειώσῃ τὴν δουλειά του, στέκει ἀκουμπισμένο στὸ παραπέτο τοῦ καραβιοῦ καὶ συλλογίζεται τὴν γλυκειά του πατρίδα. Κοιτάζει μακριά, μακριά, ὅσο μπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ βλέμμα του, μήπως στὴν ἄκρη τοῦ ὀρίζοντα, πίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα, ξεχωρίσῃ τὸ σπιτάκι του. Ἐκεῖ τὸν περιμένει ἡ χήρα μάννα του καὶ τὰ ὀρφανὰ ἀδελφία του.

Πέντε μῆνες τώρα λείπει στὰ ξένα. Ἀχ, πότε τέλος θὰ φθάσῃ; Μὲ ποιά λαχτάρα θὰ ἀνεβῇ τὴν μικρὴ σκάλα καὶ θὰ τρέξῃ στὴν ἀγκαλιά τῆς μάννας του καὶ τῶν ἀδελφῶν του! Καὶ ἔπειτα, τὸ βράδυ, κοντὰ στὴν γωνιά, ὅπου θὰ λάμπῃ ζεστὴ φωτιά, ἐνῶ θὰ εἶναι ὅλοι τριγύρω του, θὰ τοὺς διηγῇται σὲ ποιά μέρη ἐταξίδεψε καὶ τί εἶδε στοὺς ξένους τόπους. Ἦταν βέβαια ὠραῖοι οἱ ξένοι τόποι, μὰ γιὰ τὸν ξενιτεμένο, πού ἔχει ἀγαπημένα πρόσωπα καὶ τὸν περιμένουν, ποτὲ δὲν εἶναι ὠραία ἡ ξενιτειά.

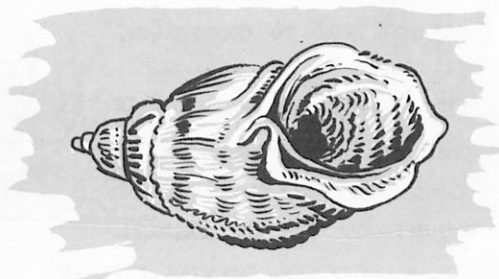
Πότε, πότε θὰ φθάσῃ; Τὸ περισσότερο βιάζεται νὰ φθάσῃ, γιατί μὲ τὸν μισθὸ πού ἐπῆρε, ἀγόρασε γιὰ ὅλους κάτι. Γιὰ τὸ ἓνα ἀδελφάκι ἀγόρασε ὑποδήματα, γιὰ τὸ ἄλλο καπελλάκι καὶ γιὰ τὴν μητέρα μερικὰ μέτρα πανὶ γιὰ νὰ ράψῃ φόρεμα. Μὲ ποιά χαρὰ θὰ δώσῃ στὸν καθένα τὸ δῶρό του καὶ μὲ ποιά χαρὰ θὰ τὸ πάρῃ ὁ καθένας! Καὶ θὰ βγάλῃ αἴφνης ἀπὸ τὴν τσέπη τοῦ ναυτικοῦ πανταλονιοῦ, δεμένα στὸ μαντήλι του, τὰ χρήματα, πού τοῦ ἔμειναν. Αὐτὰ θὰ τὰ δώσῃ στὴν δυστυχισμένη τὴν μητέρα του, νὰ ἀγοράσῃ σιτάρι, κρέας καὶ ὅ,τι ἄλλο θέλει.

Ἐνῶ σκέπτεται ὅλα αὐτά, κοιτάζει καὶ στὴν ἄκρη τῆς θάλασσας, πού ἀπλώνεται ἐμπρὸς του, καὶ τί διακρίνει; Τὴν πατρίδα του! Τὸ καράβι σχίζει γρήγορα τὰ κύματα. Ὀλοένα πλησιάζουν. Νὰ φαίνονται τὰ σπίτια. Οἱ ναῦτες καὶ αὐτοὶ

μαζί σκορπίζονται στὰ κατάρτια, μαζεύουν τὰ παννιά. Ρίχνουν ἄγκυρα. Κατεβάζουν μιὰ βάρκα στὴν θάλασσα. Μπαίνουν μέσα ὁ καπετάνιος, τρεῖς ναῦτες καὶ αὐτὸς τραβῶντας τὸ κουπί. Ἡ καρδιά του κτυπᾷ δυνατά. Νὰ εἶναι ὅλοι καλὰ σπίτι του ; Μὴν ἔπαθε κανεὶς τίποτε ; Μήπως εἶναι ἄρρωστη ἡ μητέρα του, κανένα ἀδελφάκι του ; Πῶς ἀνησυχεῖ ! Ἀλλὰ ποιοὶ νὰ εἶναι αὐτοί, ποὺ περιμένουν στὴν ἀκρογιαλιά ; ὦ, τοὺς γνωρίζει !

Ἡ βάρκα φθάνει στὴν ξηρὰ καὶ τὸ ναυτόπουλο τρέχει καὶ χάνεται στὴν ἀγκαλιά τῆς μητέρας του καὶ τῶν μικρῶν ἀδελφῶν του.

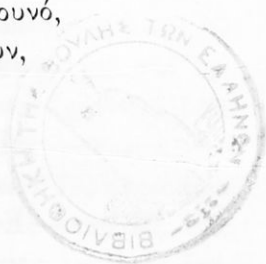
Ἀριστοτέλης Κουρτίδης

52. Ο ΕΛΛΗΝ ΝΑΥΤΗΣ

Τὰ νέφη ἀστράφτουν στὸ βουνό,
βροντοῦν καὶ μπουμπουνίζουν,
ἐσχέπασαν τὸν οὐρανό,
τὸ κῦμα φοβερίζουν.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ τὸ πανί του σιάζει :
— Ἐγὼ ἔμαι Ἑλληνικὸ παιδί,
τὸ νέφος δὲν μὲ σκιάζει.

Ἀγέρας πέφτει στὰ παννιά
τὰ σχίζει καὶ τ' ἀρπάζει,
καὶ σβιντζινίζει τὰ σχοινιά
καὶ τὸ κατάρτι σπάζει.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
παρών, ὅπου προστάζουν:
— Ἐγώ 'μαι Ἑλληνικὸ παιδί,
ἀνέμοι δὲν μὲ σκιάζουν.

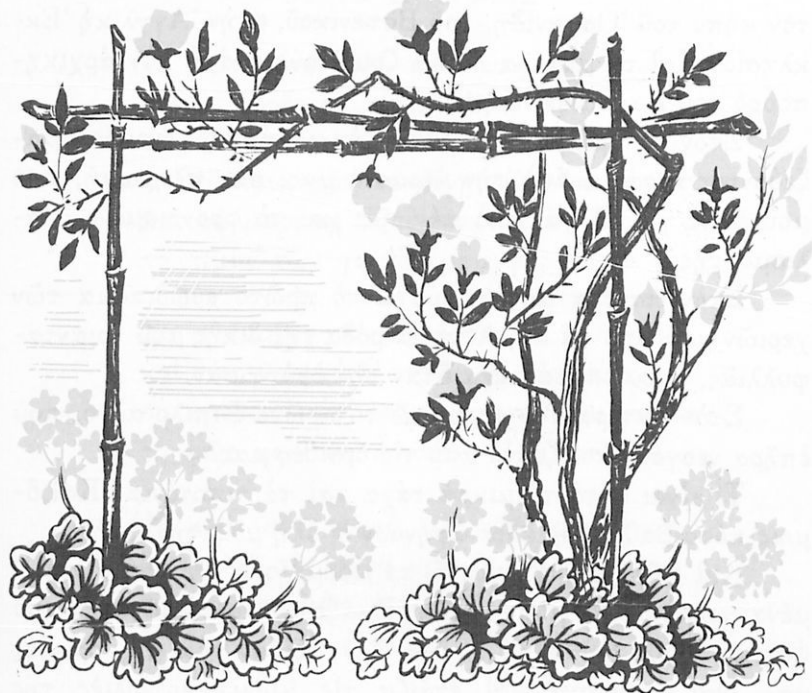
Ἡ θάλασσα λυσομανᾷ
καὶ κυματεῖ κι ἀφρίζει,
τὸ πλοῖό του καταπονᾷ,
τὸ σπᾷ καὶ τὸ σκορπίζει.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ μιὰ σανίδα ἀρπάζει:
— Ἐγώ 'μαι Ἑλληνικὸ παιδί,
φουρτουνά δὲν μὲ σκιάζει.

Τὸ ἓνα κῦμα τὸν πετᾷ
καὶ τ' ἄλλο τόνε χάφτει
κι ἡ μαύρη θάλασσα ζητᾷ
νὰ καταπιῇ τὸν ναύτη!

Μὰ αὐτὸς ἀκόμη τραγουδεῖ
καὶ κολυμπᾷ καὶ πάει:
— Ἐγώ 'μαι Ἑλληνικὸ παιδί
κι ὁ Πλάστης μὲ φυλάει.

Γεώργιος Βιζυηνός

53. ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΜΑΣ ΠΕΡΙΒΟΛΙ

Τί νά πρωτοθυμηθῶ ἀπὸ τὸν κόσμον τὸν ζωντανὸ καὶ τὸν φυτικὸ τοῦ μικροῦ περιβολιοῦ καὶ τῆς αὐλίσσας μας! Ὁ πατέρας μου εἶχε μεγάλη ἀγάπη καὶ στὰ δέντρα καὶ στὰ ἄνθη καὶ στὰ χορταρικά. Καὶ κοντὰ σ' αὐτά, στὰ ζωντανά, ὅσα μπορούσε νὰ θρέψῃ, χωρὶς νὰ τοῦ χαλοῦν τὰ φυτεμένα.

Ἀπὸ ὅλα ἤθελε νὰ ἔχῃ κάτι διαλεκτὸ καὶ ἐχρησιμοποιοῦσε τὶς φιλίες του καὶ στὰς Ἀθήνας καὶ στὶς ἐπαρχίες, γιὰ νὰ τὰ προμηθεύεται. Ἔτσι εἶχε φέρεи διάφορες λεμονιές ἀπὸ τὸν Πόρο, μιὰ κοντούλα κιτριὰ ἀπὸ τὴν Νάξο, δυὸ κερασιές ἀπὸ τὴν Κηφισιά. Τὶς τριανταφυλλιές του τὶς εἶχε ἀπὸ τὸν περίφημον ἀνθόκηπον τοῦ Ἰλισσοῦ, τοὺς διπλοὺς μενεξέδες ἀπὸ

τὸν κῆπο τοῦ Ὀρφανίδη, τοῦ Βοτανικοῦ, στὴν Ἀγγλικὴ Ἐκκλησίᾳ. Καὶ τὰ μεγάλα διπλᾶ ζουμποῦλια ἀπὸ τὸν ἀρχικηπουρὸ τοῦ Βασιλικοῦ Κήπου.

Στὸν πατέρα μου χρεωστῶ τὴν χαρά, ποὺ ἔνοιωσα μαζεύοντας κεράσια ἀπὸ τὴν κερασιά μας, σὰν πληρωμή, ποὺ μοῦ ἔδινε γιὰ τὸ τακτικὸ πότισμα καὶ τὸ φροντισμένο σκόλισμά της.

Στὸν πατέρα μου χρεωστῶ τὸ πρῶτο εὐώδιασμα τῶν χειρῶν μου ἀπὸ τὰ ἀπριλιάτικα ρόδα τῆς δικῆς μου τριανταφυλλιᾶς, ποὺ ἐπαράστεκα ὅταν τὴν ἐφύτευσαν.

Στὸν πατέρα μου χρεωστῶ τὸ πρῶτο ἄσπιλο αὐγό, ποὺ ἐπῆρα νεογέννητο, ζεστὸ ἀπὸ τὶς ὄρνιθές μας.

Τί εἶναι αὐτὰ τὰ μικρὰ τάχα καὶ τὰ τιποτένια! Καὶ ὅμως πόσο βαθιὰ σημάδια ἀφήνουν σ' ὅλη μας τὴν ζωὴ!

Καὶ πῶς νὰ μὴ θυμηθῶ τὰ μυρμήγκια μου, τὰ ἀγαπημένα μικρὰ ξανθὰ μυρμήγκια. Ἐμάζεψα ὅλα τὰ ψίχουλα τοῦ ψωμιοῦ ἀπὸ τὸ τραπέζι, ὅσα δὲν ἄξιζαν γιὰ τὶς ὄρνιθές μας, καὶ ἐπήγαινα καὶ ἐτάιζα τὶς μυρμηγκοφωλιές τῆς αὐλῆς! Ἦτο παιδικὴ πλάνη ἢ μὲ ἐγνώρισαν καὶ μὲ ἐπρόσμεναν τὴν συνηθισμένη μεσημεριάτικη ὥρα καὶ ἐπαραφύλαγαν στὴν ἄκρη τῆς τρύπας τὸν ἐρχομό μου; Καὶ πόσες φορές δὲν ἔμεινα πεσμένος κάτω μὲ τὸ σαγόνι στὶς δύο παλάμες καὶ τοὺς ἀγκῶνες στὶς πλάκες τῆς αὐλῆς, παρακολουθώντας τοὺς δρόμους σας, τὶς φροντίδες σας, τὰ κρυφομιλήματά σας, ὅταν κάτι, ἐξαιρετικὸ βέβαια, σᾶς ἔκανε νὰ ζητᾶτε τὴν γνώμη ἢ τὴν βοήθεια καὶ ἄλλων μυρμηγκιῶν τῆς φωλιᾶς σας!

« Σκόρπια φύλλα τῆς ζωῆς μου »

Γεώργιος Δροσίνης (διασκευή)

54. ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΑΣ

ὦ σπίτι μας καλὸ καὶ τιμημένο,
χίλιες φορές νὰ εἶσαι εὐλογημένο·
κι ἅγια πάντα τοῦ Θεοῦ ἡ ματιὰ
στ' ἀδέλφια μου νὰ δίνῃ εὐλογία
καὶ νὰ μυρώνῃ ἀδιάκοπα μὲ ὑγεία
τὰ τίμια τῶν γονιῶν μου γηρατεία!

Σὺ μ' ἔμαθες τὸν Πλάστη νὰ πιστεύω
καὶ τὴν γλυκειὰ Πατρίδα νὰ λατρεύω,
σὺ κρύβεις μέσ' στὸ λατρευτὸ σου κτίριο
τὸ φῶς καὶ τῆς ἀγάπης τὸ μυστήριο.

Ἡ κάθε σου γωνιά καὶ κάθε σου ἄκρη
ἀντιλαλεῖ τὸ γέλιο μου ἢ τὸ δάκρυ,
τῶν τραγουδιῶν μου ἦχο ἢ στεναγμό,
τὸν πόνο, τὴν ἐλπίδα, τὸν καημό.

Καὶ τ' ἄψυχα ὅλα ἀκόμα μὲ γνωρίζουν
κι ἀγάπης λόγια γύρω ψιθυρίζουν
τραπέζι, εἰκονοστάσι καὶ σταμνί.
Χαμόγελο μοῦ δείχνει κάθε εἰκόνα,
καὶ τὴν ἀγκάλη ἀνοίγει ἡ πολυθρόνα,
ποὺ κάθονται οἱ γονιοί μου οἱ σεμνοί.

Γεώργιος Στρατήγης

55. Η ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΤΟΥ ΝΑΥΑΡΧΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΚΑΝΑΡΗ

Τὸ 1859 ἐταξίδευσε στὴν Ἑλλάδα ἡ Σουηδὴ περιηγήτρια Φρειδερίκη Μπρέμερ, ἡ ὁποία, ὅσο λίγοι ξένοι, εἶδε μὲ ὀξυδέρκεια τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα. "Ὅταν ἐφθασε στὰς Ἀθήνας, τὸ πρῶτο πού ἐθεώρησε χρέος της νὰ κάμῃ ἦτο νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ἐνδοξότερο ἀπὸ τοὺς ζῶντας ἀγωνιστάς, τὸν Κωνσταντῖνο Κανάρη. Τὸν ἤρε στὴν πτωχικὴ του κατοικία, στὴν συνοικία Κυψέλης.

Ἡ ζωηρὴ ἐντύπωσις ἀπὸ τὸν πυρπολητὴ, πού ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα, ὅσο ἴσως τὴν ἐδόξασε μόνον τὸ Μεσολόγγι, δὲν ἐσκίασε τὴν ἐπίσης ζωηρὴ ἐντύπωσί της ἀπὸ τὴν γυναῖκα τοῦ Κανάρη. Καὶ ἰδοὺ τὶ μᾶς λέγει γι' αὐτήν:

« Ἡ κυρία Κανάρη ἐστέκετο σιωπηλὴ καὶ ἄκουε τὴν διήγησι τοῦ συζύγου της μὲ συμπάθεια καὶ ἐνδιαφέρον. Ἐπροχώρησα πρὸς αὐτὴν καὶ τὴν ἐρώτησα μὲ τὸν διερμηνέα μου, ποιά ἦσαν τὰ συναισθήματά της, ὅταν ὁ Κανάρης ἐφυγεν ἀπὸ τὸ νησί γιὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ κάποιον ἀπὸ τοὺς ἐπικινδύνους τοῦ ἄθλους. Μοῦ ἀπήντησεν ὅτι θὰ ἤθελε νὰ μὴ ἔμενε μόνη, ἀλλὰ νὰ ἦτο μαζί του εἰς τὸ πυρπολικόν. « Μόνον ἡ σκέψις τῆς πατρίδος μ' ἐσυγκρατοῦσε », ἐπρόσθεσε.

» Καὶ ἐξακολουθεῖ: « Ἐκείνη τὴν νύχτα πού ὁ Κανάρης ἐτίναξε στὸν ἀέρα τὴν ναυαρχίδα τοῦ Καπετάν Πασᾶ, ἐγέννησε μὲ μεγάλους πόνους τὸ πρῶτό της παιδί. Καὶ ὅταν ἄκουσε ὅτι ὁ λαὸς ἐπευφημοῦσε καὶ μὲ ἀναμμένες λαμπάδες

συνώδευε τὸν πυρπολητὴ στὴν ἐκκλησίᾳ τῶν Ψαρῶν, μὲ δυσκολία οἱ γυναῖκες, ποὺ παράστεκαν στὸν τοκετό της, κατάρθωσαν νὰ τὴν ἐμποδίσουν νὰ τρέξῃ καὶ ἐκείνη κοντὰ του. Καὶ συμπληρώνει ἡ Δέσποινα: «Ὅταν ἔπειτα ἦλθε ὁ Κωνσταντῆς στὸ σπίτι καὶ ἐκατάλαβα ἀπὸ τὰ καψίματα στὸ δέρμα καὶ τὰ φρύδια τὸν κίνδυνο ποὺ διέφυγε, τότε δὲν ἤμυρρεσα νὰ κρατηθῶ. Μοῦ ἔτρεχαν ποτάμι τὰ δάκρυα καὶ τόση ἦτο ἡ συγκίνησίς μου, ὥστε μόλις καὶ μετὰ βίας ἤμυρρεσα νὰ αἰσθανθῶ καὶ ἐγὼ τὴν χαρὰ τοῦ ἀνδρός μου, ποὺ ἔπαιρνε στὰ χέρια του τὸ πρῶτο παιδί μας».

»Μὲ βαθειὰ συναίσθησι τοῦ τί ἔλεγε καὶ μὲ περιπαθῆ ἀπλότητα μοῦ διηγῆθη ὅλα αὐτὰ ἡ γηραιὰ κυρία», λέγει ἡ περιηγήτρια. Καὶ καταλήγει συγκινημένη ἡ Μπρέμερ:

«Δὲν ἤμυρρω νὰ περιγράψω τὴν εὐχαρίστησί μου ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψι αὐτὴ στὸ γηραιὸ καὶ ἥρωικὸ Ἑλληνικὸ ζεῦγος, τὸ ὁποῖον τώρα, στὸ εἰρηνικὸ του γῆρας, ἔφερε στὴν μνήμη μου τὸ ἀρχαῖο ἐκεῖνο πρότυπον ὅλων τῶν ἀρμονικῶν συζύγων, τὸ ζεῦγος τῶν συζύγων τῆς Φρυγίας, ποὺ ἐζήτησαν ἀπὸ τοὺς θεοὺς, ὅταν κάποτε τοὺς ἐπεσκέφθησαν στὸ σπίτι των, μιὰ χάρι καὶ μόνον: νὰ ἀποθάνουν τὴν ἴδια ἡμέρα!».

Ὡραία καὶ γενναία γυναῖκα καὶ μὲ χαρίσματα πολλὰ καὶ μὲ ἓνα παιδί πάντοτε στὴν ἀγκαλιὰ ἐμφανίζονται οἱ περιηγηταὶ τὴν Δέσποινα Κανάρη. Καὶ ὅταν τὸ 1881 ἔκλεισε τὰ μάτια, μία ἑφημερὶς τῆς ἐποχῆς περιγράφει τὴν διάσωσί της κατὰ τὴν καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν καὶ σημειώνει:

«Ἐν μέσῳ τῆς συγχύσεως τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ σιδήρου, καίτοι ἦτο ἔγκυος, λαβοῦσα τὰ δύο τέκνα αὐτῆς, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν — διότι ἦτο ἀρίστη κολυμβήτρια — καὶ ἔσωσε ταῦτα, σωθεῖσα καὶ αὐτὴ ἐν τῇ λέμβῳ τοῦ πενθεροῦ της».

«Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος»

Ε. Π. Φωτιάδης

56. MANNA

Μάννα! Δεν βρίσκεται
λέξι καμμία
νά 'χη στὸν ἥχο της
τόση ἀρμονία.
Σὰν ποιός νά σ' ἄκουσε
μέ στῆθος κρύο,
ὄνομα θεῖο;

Παιδι ἀπὸ σπάργανα
ζωμένο ἀκόμα
μὲ χάρι ἀνοίγοντας
γλυκά τὸ στόμα,
γυρνάει στὸν ἄγγελο,
ποῦ τ' ἀγκαλιάζει,
καὶ Μάννα κράζει!

Στὸν κόσμο τρέχοντας
ὁ νέος διαβάτης
πέφτει στ' ἀγνώριστα
βρόχια τ'ς ἀπάτης,
κι ἀναστενάζοντας
Μάννα μου! λέει,
Μάννα! Καὶ κλαίει.

Τῆς νιότης φεύγουνε
τ' ἄνθια κι ἡ χάρι,
τριγύρω σέρνεται
μ' ἀργὸ ποδάρι,
ὥσπου στὴν κλίνη του,
σὰν βαρεμένος
πέφτει ὁ καημένος.

Καὶ πρὶν τὴν ὕστερη
πνοή του στείλῃ,
ἀργὰ ταράζοντας
τὰ κρύα του χεῖλη,
καὶ μὲ τὸ Μάννα μου!
πρώτῃ φωνή του,
πετᾷ ἡ ψυχὴ του!...

Γεράσιμος Μαρκουᾶς

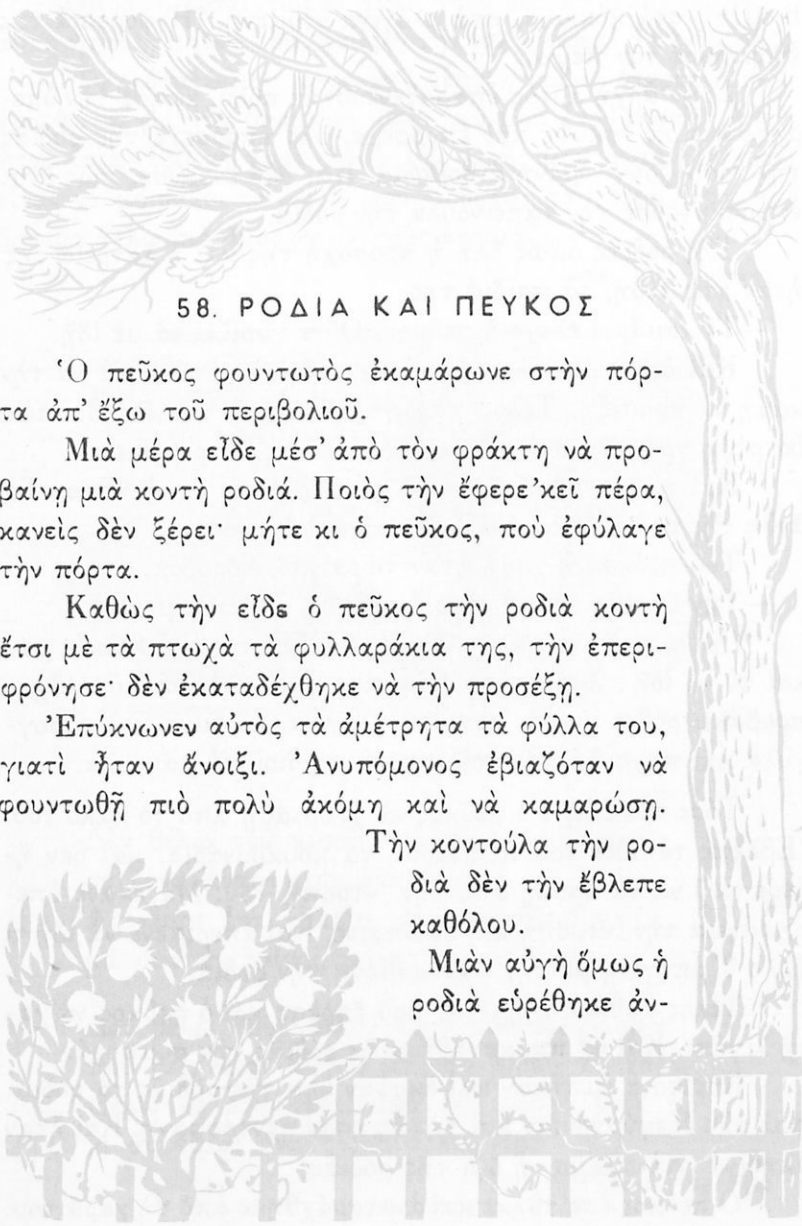
57. ΤΟ ΚΟΥΠΙ ΚΑΙ ΤΟ ΤΙΜΟΝΙ

‘Ησύχαζ’ ἡ θάλασσα. Τὸ κουπὶ θυμῶνει,
στρέφεται περήφανο, λέγει στὸ τιμόνι:
— Σκλάβος ἀλευθέρωτος πάντοτε δουλεύω,
σέρνω βάρη ἀσήκωτα καὶ τὰ κουβαλῶ,
μανιωμένα κύματα σχίζω καὶ παλεύω,
βγαίνω στὸ γιאלό.

Καὶ ἐνῶ μερόνυκτα στὴ δουλειᾷ πεθαίνω,
ἐσὺ πάντα ξέγνοιαστο καὶ ξεκουρασμένο
ἀκουμπᾷς στὴν πρύμνη σου, καὶ δουλειά σου μόνη
νὰ γυρίζης ἤσυχο καὶ καμαρωτό...
Φύγε, ξεφορτώσου με, ἄχρηστο τιμόνι,
εἶσαι περιττό!

Τρικυμία πλάκωσε καὶ τὸ κῦμ’ ἀφρίζει,
τὸ κουπὶ ἀνδρειεύεται, τὸν ἀγῶνα ἀρχίζει.
Μανιωμέν’ ἡ θάλασσα, σὰν θεριό, φουσκώνει
κι ἀψηφᾷ στὴν λύσσα της χίλια δυὸ κουπιὰ...
Τὸ κουπὶ ραγίζεται: «Πρόφθασε, τιμόνι,
δὲν ἀντέχω πιά!».

Ἰωάννης Πολέμης

58. ΡΟΔΙΑ ΚΑΙ ΠΕΥΚΟΣ

Ὁ πεῦκος φουντωτὸς ἐκαμάρωνε στὴν πόρ-
τα ἀπ' ἑξῶ τοῦ περιβολιοῦ.

Μιά μέρα εἶδε μέσ' ἀπὸ τὸν φράκτη νὰ προ-
βαίνει μιὰ κοντὴ ροδιά. Ποιὸς τὴν ἔφερε' κεῖ πέρα,
κανεῖς δὲν ξέρει· μήτε κι ὁ πεῦκος, ποὺ ἐφύλαγε
τὴν πόρτα.

Καθὼς τὴν εἶδε ὁ πεῦκος τὴν ροδιά κοντὴ
ἔτσι μὲ τὰ πτωχὰ τὰ φυλλαράκια της, τὴν ἐπερι-
φρόνησε· δὲν ἐκαταδέχθηκε νὰ τὴν προσέξῃ.

Ἐπύκνωνεν αὐτὸς τὰ ἀμέτρητα τὰ φύλλα του,
γιατὶ ἦταν ἀνοιξι. Ἄνυπόμονος ἐβιαζόταν νὰ
φουντωθῇ πιὸ πολὺ ἀκόμη καὶ νὰ καμαρώσῃ.

Τὴν κοντούλα τὴν ρο-
διά δὲν τὴν ἐβλεπε
καθόλου.

Μιὰν αὐγὴ ὅμως ἡ
ροδιά εὐρέθηκε ἀν-

θισμένη στα κόκκινα, στα φλόγινα ντυμένη. Ἡ φορεσιά της ἐθάμπωσε τὸν πεῦκο.

Στὴν ἀρχὴ αὐτὸς ἐπαραξενεύθηκε πολὺ, ἄφησε τὴν ὑπερηφάνεια κι ἔσκυψε καὶ ἐπρόσεχε, ὅλο ἐπρόσεχε τῆς ροδιᾶς τὴν τόσο φουντωμένη ἀνθοβολιά. Καὶ δὲν ἐνοιωσε, πὼς ἔτσι ἐπροσκυνοῦσε τὴν ταπεινούλα τὴν ροδιά.

Τῆς ροδιᾶς ὅμως ὅλη ἡ προσοχή της καὶ ἡ λατρεία της ἦταν στὰ ἄνθη, τὰ παιδιὰ της.

— Τί καμὰρι! ἔλεγε ὁ πεῦκος. Οὔτε γυρίζει νὰ μὲ ἰδῇ.

Καὶ ἐφυσομανοῦσε, ἐσειόταν καὶ ἐλυγιόταν, γιὰ νὰ τὴν κάμῃ νὰ προσέξῃ. Τέλος παρηγορήθηκὲ μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ ρέψῃ γρήγορα στὸ χῶμα τῆς ροδιᾶς ἡ ὑπερηφάνεια.

Καὶ ἡ ὥρα αὐτὴ φαίνεται πὼς ἐρχόταν στ' ἀλήθεια. Τὰ ἄνθη τῆς ροδιᾶς ἓνα - ἓνα ἔσβηναν καὶ ἐχάνονταν.

Τοῦ πεύκου ἡ χαρὰ ἦταν τώρα πολυθόρυβη.

— Τὴν ἐπαθες καλὰ! εἶπε ὁ πεῦκος. Τὸ ἐπερίμενα.

Ὅμως τί ἔγινε πάλι μιὰν αὐγὴ; Ἐξύπνησε ὁ πεῦκός μας καὶ τί νὰ ἰδῇ; Στὸν τόπο τῶν πεσμένων λουλουδιῶν εἶχαν προβάλει ρόδια μικρά, μεγάλα, φλόγινα, κόκκινα καὶ στρογγυλά καὶ παχουλὰ, σὰν τοῦ μικροῦ παιδιοῦ τὰ μάγουλα.

Τότε πιὰ ἐπῆγε ὁ πεῦκος νὰ χλομιάσῃ ἀπὸ τὸ κακό του. Ἐβλεπε τὰ δικά του τὰ παιδιὰ, τὰ κουκουνάρια, καὶ δὲν ἤξερε ποῦ νὰ τὰ κρύψῃ ἀπὸ τὴν ἄντροπὴ του. Μὰ ἔκανε ὑπερηφάνεια τὴν ἄντροπὴ καὶ ἐσώπαινε. Καὶ ἐπερίμενε νὰ ἰδῇ τί ἄλλο θ' ἀπογίγῃ μὲ τὴν φαντασμένη τὴν ροδιά.

Τέλος ἐφθασε ἡ ἡμέρα, ποῦ ἔπρεπε καὶ ὁ πεῦκος νὰ χαρῇ λιγάκι. Καὶ νὰ παρασταθῇ στῆς ροδιᾶς τὴν συμφορὰ.

Κορίτσια ἐμπῆχαν καὶ ἐκοψαν ὅλα τῆς ροδιᾶς τὰ ρόδια. Καὶ τὴν ἐξεγύμνωσαν καὶ τὴν ἄφησαν πεντάρφανη. Καὶ ἦταν ἀληθινὰ γιὰ κλάμα ἡ ὄψις τῆς ροδιᾶς.

Ὁ πεῦκος ἐσείσθηκε καὶ ἀναταράχθηκε ἀπὸ τὴ χαρὰ του.

—“Ομορφη είσαι τώρα! είπε στην ροδιά. Παρηγορήσου, αὐτὴ ἦταν ἡ μοῖρά σου, καὶ δὲν τὴν ἐγλύτωσες! Τί ἐνόμισες;

— Ὑψηλότατέ-μου ἄρχοντα! είπε ἡ ροδιά. Θαρρεῖς πῶς ἔχω λύπη γιὰ τὸν θησαυρό μου, πὺ μοῦ ἐτρύγησαν; Αὐτὴ ἦταν ἴσια-ἴσια ἡ χαρά μου! Τῆς ζωῆς μου ὁ μόνος λόγος εἶναι νὰ μοιράζω τὰ καλὰ μου σ’ ὅσους τὰ χρειάζονται καὶ ὕστερα ἄλλα πιδ ὁμορφα νὰ τοὺς ἐτοιμάζω.

Γιάννης Βλαχογιάννης

59. ΤΙ ΘΕΛΩ

Δὲν θέλω τοῦ κισσοῦ τὸ πλάνο ψήλωμα,
σὲ ξένα ἀναστηλώματα δεμένο.

“Ἄς εἶμαι ἓνα καλάμι, ἓνα χαμόδενδρο,
μὰ ὅσο ἀνεβαίνω, μόνος ν’ ἀνεβαίνω.

Δὲν θέλω τοῦ γιαλοῦ τὸ λαμπροφέγγισμα,
ποὺ δείχνεται ἄστρο μὲ τοῦ ἡλιοῦ τὴ χάρι.
Θέλω νὰ δίνω φῶς ἀπὸ τὴν φλόγα μου
κι ἂς εἶμαι ἓνα ταπεινὸ λυχνάρι!

Γεώργιος Δροσίνης

Στὴν Βιβλιοθήκη τοῦ Πανεπιστημίου Μπράουν (Brown) τῆς Πολιτείας Ρόντ 'Αϊλαντ τῆς 'Αμερικῆς εἶναι κρεμασμένη στὸν τοῖχο ἡ εἰκόνα ἑνὸς νέου φουστανελλοφόρου. Τὸ πρόσωπό του ἔχει δυνατὴ ἔκφρασι καὶ φλογερὴ ματιά. Ἄν εἶχε μουστάκι καὶ γένεια, θὰ νόμιζες ὅτι εἶναι Ἕλληνας ἥρωας τοῦ 1821. Εἶναι ὁ Χάου.

Τὸ ὄνομα τοῦ Σαμουήλ Γκρίντλεϋ Χάου εἶναι ἀναπόσπαστα δεμένο μὲ τὴν νεώτερη ἱστορία τῆς Χώρας μας. Μεταξὺ τοῦ 1825 καὶ 1867 ὁ Χάου ἦλθε τέσσαρες φορές στὴν Ἑλλάδα καὶ ἐργάσθηκε μὲ ἐνθουσιασμό καὶ αὐταπάρνησι γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι καὶ τὸ μεγάλωμά της.

Μέσα στὸ διάστημα αὐτὸ ἔλαβε μέρος σ' ἐκστρατεῖες, πολέμησε, περιποιήθηκε τραυματίες καὶ ἀσθενεῖς, ἔκαμε μεγάλο φιλανθρωπικὸ ἔργο γιὰ πτωχοὺς καὶ εὐεργέτησε μὲ πολλοὺς τρόπους τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Χάου ἐσπούδαζε τὴν ἱατρικὴ στὴν Ἀμερικὴ, ὅταν οἱ Ἕλληνες ἐξεσηκώθηκαν καὶ ἄρχισαν τὸν ἀγῶνα γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν μακρόχρονη δουλεία. Τὸ σύνθημα «Ἐλευθερία ἢ θάνατος», ποὺ ἐκήρυξαν οἱ ἐπαναστάτες, συνεκίνησε βαθιὰ τὴν εὐαίσθητη ψυχὴ τοῦ Χάου καὶ ἄλλων Ἀμερικανῶν.

Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1824, γιατρὸς πιά, φεύγει γιὰ τὴν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα, ἀφήνοντας πίσω του γονεῖς καὶ φίλους. Ἦταν Δεκέμβρης, ὅταν ἔφθασε στὴν Μάλτα. Ἀπ' ἐκεῖ στέλνει ἓνα γράμμα σὲ κάποιον φίλο του καὶ μαζί μὲ ἄλλα τοῦ γράφει: «Οἱ πιθανότητες γιὰ νὰ γυρίσω δὲν εἶναι πολλές, ἀλλὰ λίγο μὲ μέλει γι' αὐτό».

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1825 βγαίνει στὴν Μονεμβασία καὶ ἀπ'

ἐκεῖ πηγαίνει στο Νάυπλιο. Χωρίς χρονοτριβή, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησι τὸν διορίζει ἱατροχειρουργὸ γιὰ τὸ στρατόπεδο τῆς Παλαιᾶς Πάτρας. Ἔτσι ἀρχίζει νὰ μετέχῃ στὸν ἐλλη-
νικὸν Ἀγῶνα καὶ νὰ προσφέρῃ τὶς ὑπηρεσίες του ὡς γιατρός
καὶ στρατιώτης.

Ἡ τύχη του πιά εἶναι κοινὴ μὲ τὴν τύχη τοῦ Ἑλλήνος
στρατιώτη. Μαζί του εἶναι στίς πορεῖες, στὰ στρατόπεδα,
στὶς κακουχίες, στὶς μάχες, στὶς ἀγωνίες, στὴν πεῖνα, στὶς
στερήσεις. Οἱ μάχες, οἱ κινήσεις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ ἐ-
χθροῦ, ἡ διαγωγή καὶ ἡ συμπεριφορὰ τῶν ἀρχηγῶν, ἡ κατάν-
τια καὶ ἡ ἐξαθλίωσι τῶν κατοίκων, οἱ καταστροφές, τὸν συγκι-
νοῦν βχθιά. Δοκιμάζει ἐνθουσιασμοὺς γιὰ τὶς νῆκες τῶν Ἑλ-
λήνων καὶ θλίψι γιὰ τὶς ἥττες.

Στὸ ἡμερολόγιό του, γραμμένο ἀπὸ τὸν ἴδιο, περιγρά-
φει μὲ μεγάλη δύναμι τὶς χαρές καὶ τὶς συγκινήσεις του γιὰ
τὴν συμμετοχὴ του στὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασι καὶ ὁμιλεῖ
μὲ συμπάθεια καὶ ἀγάπη γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Λαό, ποῦ γιὰ
χάρι του τόσα ὑπέφερε.

« Γρήγορα συνηθίζει κανεῖς, γράφει στὸ ἡμερολόγιό του,
στὴν ζωὴ τοῦ Ἑλλήνος στρατιώτη. Εἶναι τώρα δυὸ μῆνες,
ποῦ δὲν ἔβγαλα τὰ ροῦχά μου τὴν νύκτα. Γιὰ στῤῥωμα ἔχω
τὸ πάτωμα καὶ γιὰ σκέπασμα μιὰ κουβέρτα. Καὶ ὅμως κοι-
μᾶμαι βαθιά, σὰν στὸ πουπουλένιο στῤῥωμα μὲ τὰ λινὰ σεν-
τόνια.

» Σὲ λίγον καιρὸ μπόρεσα νὰ παραβγῶ μὲ τοὺς βουνήσιους
στρατιῶτες στὴν ἱκανότητα νὰ ὑποφέρω κούρασι, πεῖνα καὶ
ἀγρυπνία. Μποροῦσα νὰ κουβαλῶ τὸ τουφέκι μου καὶ τὴν
βαρεία ζώνη μὲ τὸ γιαταγάνι καὶ τὰ πιστόλια ὅλη τὴν ἡμέρα,
σκαρφαλώνοντας στὶς κλεισοῦρες. Μποροῦσα νὰ τρώγω ξυ-
νῆθρες καὶ σαλιγκάρια ἢ νὰ μὴ φάγω τίποτε καὶ τὴν νύκτα

νά ξαπλώνωμαι κατὰ γῆς, τυλιγμένος μονάχα μὲ τὴ μαλ-
λιαρὴ κάπα, καὶ νά κοιμᾶμαι σάν ψόφιος.

» Μοῦ ἤρεσε ὑπερβολικὰ ἡ ἔξαψι τοῦ πολέμου. Οἱ κίνδυ-
νοι τοῦ ἔδιναν οὐσία. "Ἡμουν πολὺ εὐτυχισμένος, ὅσο μπο-
ροῦσαν νά μὲ κάμνουν εὐτυχισμένο τὰ νιάτα, ἡ ὑγεία, ὁ εὐ-
γενὴς σκοπὸς τοῦ ἀγῶνος καὶ μιὰ πολὺ καθαρὴ συνείδησι.
Δὲν ἐσκεπτόμουν ἄλλη δόξα παρὰ μονάχα τὴν ἐπιδοκιμασία
τῶν γύρω μου.

» Εἶχα κοινὲς τὶς κακουχίες μὲ τὸν ἑλληνικὸν λαὸν καὶ
στρατόν. "Ετσι ἐπέτυχα νά μ' ἀγαποῦν οἱ χωρικοὶ καὶ στρα-
τιῶτες. Εἶχα πολλοὺς φίλους ἀνάμεσα στοὺς ταπεινοὺς τῆς
ζωῆς. 'Ο Θεὸς νά τοὺς βοηθῇ!

» Μπορῶ νά εἰπῶ εἰλικρινὰ ὅτι εὐρῆκα τοὺς "Ελληνας μὲ
μεγάλαι αἰσθήματα. Εἶναι τίμιοι καὶ δὲν ξεχνοῦν τὸ καλὸ, ποῦ
τοὺς κάνουν. 'Αξιίζουν νά τοὺς ἔχῃς ἐμπιστοσύνη.

» Δὲν ἐφόρεσα ἀκόμα τὴν 'Ελληνικὴ ἐνδυμασία. "Εχω ἓνα
ἀρκετὰ σεβάσμιο μουστάκι. Σιγὰ-σιγὰ ἀρχίζω νά μιλῶ τὴν
'Ελληνικὴ γλῶσσα, μὰ εἶναι ἐξαιρετικὰ δύσκολη».

Σὲ ἐπιστολὴ στὸν πατέρα του γράφει:

« Οἱ "Ελληνες στρατιῶτες εἶναι κακοντυμένοι. Μὰ δὲν
ἔχουν καὶ τροφές. Μισθὸ δὲν παίρνουν. Εἶναι ἀμαθεῖς. "Ενας
στοὺς εἴκοσι ξέρεي νά διαβάξῃ ἢ νά γράφῃ. 'Αλλὰ εἶναι πολὺ
ἐξυπνοι, ζωηροί, σάν τὶς γίδες στὰ βουνά, καὶ ἀνδρεῖοι, ἂν
τοὺς ἀφήσῃς νά πολεμήσουν μὲ τὸ δικό τους τρόπο, πυροβο-
λῶντας πίσω ἀπὸ βράχους καὶ δένδρα. Οἱ ναῦτες μποροῦν νά
συγκριθοῦν μὲ τοὺς ναῦτες ὅλου τοῦ κόσμου. Πάντοτε νικοῦν
τοὺς Τούρκους στὶς ναυμαχίες. "Εχω πλήρη ἐμπιστοσύνη
στὴν ὑπεροχὴ τους».

'Ο Χάου δὲν ἔκλεινε τὰ μάτια του καὶ στὰ σφάλματα, ποῦ
ἐγίνονταν: 'Εδυσανασχετοῦσε γιὰ κάθε ἀταξία, τὶς διχόνοιες,
τὴν ἀδράνεια, τοὺς ἐγωισμούς. Γιὰ ὅλα ὅμως εὗρισκε ἐλα-

φρυντικό τὸν ξένο σκληρὸ ζυγὸ. Κάποτε ἐγράφηκαν ἀπὸ Ἀμερικανοὺς λόγια πικρά γιὰ σφάλματα στὸν Ἀγῶνα καὶ γιὰ ἐλαττώματα, πού εἶχαν Ἕλληνες καπεταναῖοι καὶ στρατιῶ-
τες. Σ' αὐτοὺς ὁ Χάου ἀπήντησε :

« Πρέπει ὅλοι τους νὰ σκεφθοῦν, πῶς γιὰ τετρακόσια χρόνια ἡ Ἑλλάς ἐπιεζόταν κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τυραννίας πιὸ συντριπτικῆς καὶ ἀπὸ τὴν δουλεία τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν. Καὶ ὅμως μπορῶ νὰ εἰπῶ, χωρὶς φόβο νὰ μὲ διαψεύσῃ κανεὶς, πῶς ὁ Νεοέλληνας, παρ' ὅλη τὴ δουλεία, εἶναι πιὸ ἐνάρετος καὶ ἀπὸ τὸν Σικελό, τὸν Ἰταλό, τὸν Ἰσπανὸ ἢ τὸν Ρῶσο καὶ πῶς ἔχει περισσότερη εὐφυΐα καὶ ἀντίληψι καὶ τὴν ἴδια ἱκανότητα, πού ἔχει ὁ καθένας, πού κατοικεῖ στὴν Εὐρώπῃ ».

Ὁ Χάου ἐδοκίμασε μεγάλη εὐτυχία καὶ χαρά, γιατί ἡ Ἑλλάς τοῦ ἀνεγνώρισε τὶς ὑπηρεσίες του. Τὸ 1835 ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τοῦ ἔδωσε τὸν Σταυρὸ τοῦ Σωτῆρος. Στὸ ἔγγραφο πού ἔλαβε ὁ Χάου μαζὶ μὲ τὸ παράσημο, ἀπήντησε μὲ ταπεινοφροσύνη :

« Οἱ πτωχεὶς προσωπικὲς ὑπηρεσίες, πού προσέφερα στὴν Ἑλλάδα τὴν ζοφερή της ὥρα, δὲν ἦταν τέτοιες πού νὰ ἀξίζουν ἀνταμοιβή. Ἀρκετὴ ἀμοιβὴ μοῦ ἦταν ἡ ἱκανοποίησις, ὅτι μπόρεσα νὰ δώσω κάτι στὴν Ἰδέα τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Φιλανθρωπίας. Ἄν δὲν εἶχα τὴν ἱκανότητα, εἶχα τὴν διάθεσι νὰ ὑπηρετήσω στὴν ὑπόθεσι τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ κοινοῦ μὲ τοὺς συμπατριῶτές μου ἐδοκίμασα μεγάλο ἐνθουσιασμό γιὰ τὸν ἱερὸ σκοπὸ της. Καὶ ὁ ἐνθουσιασμός ἐμεγάλωσε μὲ τὴν παραμονή μου στὴν κλασσικὴ γῆ καὶ τὴν γνωριμία μου μὲ τοὺς ζωντανούς της πατριῶτες ».

« Ἀμερικανοὶ Φιλέλληνες »

Θᾶνος Βαγενᾶς—Εὐρύδ. Δημητρακοπούλου
(Κατὰ διασκευὴν Θ. Παρασκευοπούλου)

61. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

- Ἐργασιεργία. Κάμε καλὸ κι ἄς κοίτεται. Κάμε τὸ καλὸ καὶ
ρίξ' το στὸ γιανό.
- Ἀδικία. Ἀδικίας σπειρὶ σπαρμένο, κι ἂν φυτρώσῃ, δὲν στα-
χυάζει. Ἀδικομαζωμένα, ἀδικοσκορπισμένα. Ἀνεμομα-
ζώματα, ἀνεμοσκορπίσματα.
- Ἀλήθεια καὶ ψεῦδος. "Ὅταν λέγῃς τὴν ἀλήθεια, τὸν Θεὸ ἔχεις
βοήθεια. Ἡ ἀλήθεια πλέει σὰν τὸ λάδι στὸ νερό.
- Ἀλληλοβοήθεια. Τό'να χέρι νίβει τ' ἄλλο καὶ τὰ δυὸ τὸ
πρόσωπο. Βάστα με νὰ σὲ βαστῶ, ν' ἀνεβοῦμε στὸ βουνό.
"Ὅποιος δὲν ξέρεي νὰ βοηθήῃ, μένει κατὰμονος καὶ δυ-
στυχάει.
- Ἀλόγιστος ἐνέργεια. "Ὅποιος δὲν βλέπει ποῦ πατεῖ, στὴν
λάσπη θὲ νὰ πέσῃ.
- Ἀνταπόδοσις. Ὁ καθένας, ὅπως δουλεύει, πληρώνεται. Ὁ
Θεὸς ἀργεῖ, ἀλλὰ δὲ λησμονεῖ.
- Βία. "Ὅποιος τρέχει στὴν ἀρχή, γρήγορα ἀποσταίνεται.
"Ὅποιος βιάζεται σκοντάφτει. Ἡ βιάση ψήνει τὸ ψωμί,
μὰ δὲν τὸ καλοψήνει. "Ὅσο βιάζεται ἡ γριά, τόσο κόβε-
ται ἡ κλωστή.

Γερόντων πείρα. "Ακουε γέρου συμβουλή καὶ παιδεμμένου γνώμη.

Εἰς Θεὸν πίστις. Ὁ Θεὸς εἶναι ψηλά, μὰ βλέπει χαμηλά. Ἀρνί, ποὺ βλέπει ὁ Θεός, ὁ λύκος δὲν τὸ τρώγει. Δὲν ἔχει ὁ φτωχός, μὰ ἔχει ὁ Θεός. Μὴν ἀπελπίζης ἄνθρωπο μὲ τὴ δική σου γνώσι, γιατί δὲν ξέρεις ὁ Θεὸς τί ἔχει νὰ τοῦ δώσῃ.

Ἔργασία — ἀργία. Ἡ δουλειὰ νικάει τὴν φτώχεια. Ἐκατσε ἡ δουλειὰ στὴν πόρτα κι ἐκυνήγησε τὴν φτώχεια. Ὁ δουλευτῆς ποτέ του δὲν πεινάει. Ἡ πείνα περνάει ἀπὸ τὸ κατώφλι τοῦ δουλευτῆ καὶ μέσα δὲν μπαίνει. Ἡ ἀργία γεννᾷ κάθε ἁμαρτία. Ὁ ἀργὸς κάθε μέρα τὸ ἔχει γιορτή.

Εὐγένεια. Ἄν χάθηκαν τὰ χρήματα, ἡ ἀρχοντιά ἀπομένει. Ἡ ἀρχοντιά μυρίζει ἀπὸ μακριά. Βασιλικὸς κι ἂν μαραθῇ, τὴν μυρωδιὰ τὴν ἔχει.

Ὀκνηρία. Ὅποιος βαριέται, πολλὰ στερένεται. Ἀκαμάτης νέος, γέρος διακονιάρης. Ἀκαμασιά, σπιτιοῦ ξεθεμελιώστρα. Ἄν πεινάῃ ὁ ἀκαμάτης, ψυχοπόνεσι δὲν ἔχει.

Πονηρῶν καταστροφή. Ὅποιος ἀνακατεύεται μὲ τὰ πίτουρα τὸν τρῶν οἱ κόττες.

Σύνεσις. Τὰ γράμματα εἶναι καλὰ, μὰ νὰ ᾿χῃς νοῦ καὶ γνώσι.

Ἀπὸ τὴν συλλογὴν παροιμιῶν Ν. Πολίτου

1. Τὸ μάτι.

Ἐνοιγοκλειοῦν οἱ κάμαρες
καὶ κρότος δὲν γροικιέται.

2. Ὁ καπνός.

Ἀπὸ μητέρα κόκκινη
γεννιέμαι παιδὶ μαῦρο·
φτερά δὲν ἔχω, μὰ πετῶ,
τὰ σύγνεφα γιὰ νά'βρω.

3. Τὸ κεφάλι.

Ἔχω ἐδῶ ἓνα κουτὶ
κι ἔχει μέσα κάτι τι·
σὰν ἐβγῇ τὸ κάτι τι,
τί τὸ θέλω τὸ κουτί;

4. Ὁ σπόγγος.

Χιλιοτρύπητο λαγῆνι
καὶ σταλιά νερὸ δὲν χύνει.

63. Ο ΤΡΥΓΟΣ

Ἡ ἐποχὴ τοῦ τρύγου εἶναι μία περίοδος τῆς ζωῆς μας, πού ὁμοιάζει μὲ ἑορτὴ πολυήμερη. Παντοῦ σέ ὅλους τοὺς τόπους, πού πρασινίζουν ἀπὸ τὰ ἀμπέλια, σκορπίζεται κάποια ἀλλιώςτικη χαρά. Τίποτε ἄλλο δὲν ἀκοῦς ὅλη τὴν ἡμέρα παρὰ φωνές χαρούμενες, τραγούδια, γέλια, θόρυβο. Παντοῦ βασιλεύει ἡ ἀνοικτὴ καρδιά. Οἱ τρυγηταί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, γέροι καὶ νέοι, μ' ὅλη τὴν κούρασι τῆς δουλειᾶς καὶ σὰν νὰ μὴν ἐσκέπτονταν τίποτε ἄλλο πετοῦν ὁ ἕνας στὸν ἄλλο τὰ χοντροκομμένα τους ἀστεῖα καὶ σκορπίζουν τὸ γέλιο τους. Ἐνῶ μεταφέρουν τὰ σταφύλια μέσα στὰ πλεκτὰ καλάθια καὶ τὰ πηγαίνουν στὰ πατητήρια, στοὺς ληνοὺς, ἄλ-

ληλοπειράζονται, χοροπηδοῦν, φωνάζουν σάν νά θέλουν νά χαιρετίσουν ἔτσι τὸ καινούργιο κρασί, ἅμα θά γίνη στὸν καιρό του. Καὶ φαίνεται πὼς στὸ ξέσπασμα τῆς τέτοιας χαρᾶς τοὺς σπρώχνει ἡ μαγευτικὴ δύναμις, ποὺ κλείνει μέσα τῆς ἡ φύσις τῆς ἐξοχῆς.

Κάθε ἡμέρα στὰ ἀμπέλια, τὴν ἐποχὴ τοῦ τρύγου, βλέπομε συνήθειες τῆς ζωῆς, ποὺ μπορεῖ νά πῇ κανεὶς ὅτι ἐσώθηκαν μέχρι σήμερα ἀπὸ τὰ μυθικὰ χρόνια τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. "Ὅ,τι γίνεται σήμερα στὸν τρύγο ἐγινόταν καὶ χιλιάδες χρόνια πρὶν. "Ίδιες καὶ ἀπαράλλακτες καὶ τὸ ἴδιο ζωηρὲς οἱ συνήθειες. Οἱ πρόγονοί μας ξάναζοῦν μέσα στὸ ἀμπέλι! Στέκεις δίπλα σήμερα στοὺς τρυγητὰς καὶ βλέπεις τὴν δική τους τὴν ζωή, ποὺ δὲν ἔχει ἀλλάξει καθόλου.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μὲ τοὺς χοροὺς καὶ τὰ τραγούδια τοὺς στὴν ὥρα τοῦ τρύγου, μὲ τὰ παιγνίδια τοὺς καὶ τὰ ἀστεῖά τοὺς ἐγίόρταζαν καὶ τὸν θεὸ Διόνυσο, ποὺ ἦταν κύριος τῆς φύσεως, ἡ ὁποία ἔδειχνε ὅλη τὴν δύναμι καὶ τὸ μεγαλεῖό της.

Ὁ θεὸς αὐτὸς τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ θορύβου, ποὺ ἀργότερα τὸν εἶπαν θεὸν « Ἐλευθερωτὴν », ἐσκόρπιζε παντοῦ τὴν χαρὰ τοῦ γεμάτου θόρυβο, στεφανώμενος μὲ κισσὸ καὶ μὲ δάφνη. Καὶ μὲ τὴν ἀκολουθία του ἐπερνοῦσε θριαμβευτικὰ μέσα ἀπὸ τὰ δάση καὶ τὶς λαγκαδιές. Τέτοιο θεὸ δὲν ἦταν δυνατὸν παρὰ μὲ θόρυβο, τραγούδια καὶ φωνές νά τὸν χαιρετίσουν οἱ βοσκοί, οἱ ἀμπελουργοὶ καὶ ὅλοι ὅσοι ἐζοῦσαν στὴν ἐξοχή. Καὶ πολὺ περισσότερο οἱ τρυγηταὶ τοῦ σταφυλιοῦ, τοῦ καρποῦ, ποὺ ἐχάρισε στοὺς ἀνθρώπους ὁ θεὸς Βάκχος, καὶ ποὺ ὁ χυμὸς του ἀργότερα θά ἔφερνε καὶ σ' αὐτοὺς κάποια δυνατώτερη χαρὰ.

Τὴν τρελλὴ αὐτὴ χαρὰ οἱ χωρικοὶ τῆς μυθικῆς Ἑλλάδος καὶ ξεχωριστὰ τῆς Ἀττικῆς τὴν ἐφανέρωναν καὶ μὲ τὴν

παράξενη γιορτή, πού τὴν ἔλεγαν « ἄσκώλια ». Στὴν ὥρα τοῦ τρύγου ἐφούσκωναν ἓνα ἄσκι ἀπὸ δέρμα τράγου καὶ τὸ ἄλειψαν ἀπ' ἐξω μὲ λάδι. Οἱ νέοι ἐχόρευαν καὶ ἐπηδοῦσαν ἐπάνω στὸ ἄσκι μὲ τὸ ἓνα πόδι καὶ ὅποιος κατῶρθωνε νὰ σταθῇ ὀρθίος ἐπάνω στὸ ἄσκι ἦταν ὁ νικητὴς καὶ ἔπαιρνε βραβεῖο ἓνα ἄλλο ἄσκι γεμᾶτο μοῦστο. "Ὅποιος ἔπεφτε κάτω, ἄκουε τὰ πειράγματα καὶ τὰ περιπαίγματα τῶν ἄλλων. Τὸ παιγνίδι αὐτὸ ἐλεγόταν « ἄσκωλιασμός ». "Υστερα οἱ τρυγηταὶ καὶ οἱ ἄλλοι χωρικοὶ ἐγύριζαν μέσα στὰ ἀμπέλια τῆς περιοχῆς, ὅπου ἐγίνονταν τὰ ἄσκώλια, τὸ ἄγαλμα τοῦ Διονύσου καὶ ἐκρεμοῦσαν ἀπὸ τὰ δένδρα μικρὲς εἰκόνες τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ξύλο ἢ ἀπὸ κερί.

Οἱ τέτοιες καὶ ἄλλες ἐξοχικὲς ἐορτὲς ἐγεννοῦσαν στὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων τὸν Διονυσιακὸ ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὶς ἀλλαγὲς τῆς φύσεως, πού τὴν ἐθεοποιοῦσαν.

Τὸν τρύγο, πού ἦτο μία ἀπὸ τὶς ὁμορφότερες καὶ σπουδαιότερες σκηνὲς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ τὸν τραγουδήσουν οἱ ποιηταί.

Ὁ "Ὀμηρος, πού καμμιά λεπτομέρεια τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκογενειακῆς ζωῆς τῶν Ἑλλήνων δὲν ἄφησε χωρὶς νὰ τὴν περιγράψῃ, ἀφιέρωσε καὶ στὸν τρύγο μερικoὺς στίχους. Στὸ ποίημά του, τὴν Ἰλιάδα, δίνει ζωηρὴ εἰκόνα τοῦ τρύγου καὶ τραγουδεῖ :

Κι ἀμπέλι μέσα σκάλισα σταφύλια φορτωμένο,
χρυσὸ κι ὁμορφο, κι ἦτανε μαῦρα σταφύλια ἐπάνω.
Στηρίζονταν τὰ κλήματα σὲ φοῦρκες ἀσημένιες.

.....
Κι ἓνα μονάχα βρίσκονταν στ' ἀμπέλι μονοπάτι,
ἀπ' ὅπου περνοδιάβαιναν οἱ τρυγητάδες, ὅταν
τ' ἀμπέλι αὐτὸ τρυγούσανε, καὶ τρυφερὲς παρθένες.

Κι ἀγόρια ὅλ' ἀνοιχτόκαρδα μέσ' σὲ πλεκτὰ καλάρθια
ἐκουβαλοῦσαν τὸν καρπὸ πού εἶναι γλυκὸς σὰν μέλι.
Κι ἀνάμεσά τους ἔπαιζε μαγευτικὰ ἔν' ἀγόρι
τὴν ἄρπα τὴν γλυκόφωνη, ἐνῶ τ' ὠραῖο τραγούδι
τοῦ Λίνου τὸ τραγουδάγε με τὴν γλυκειὰ φωνή του.
Κι ἐκεῖνοι ἀντάμα ρυθμικά, κτυπῶντας με τὰ πόδια
τὴν γῆ, ἀκολουθοῦσαν μ' ἀλαλητὰ καὶ πῆδους.

Τὸ τραγούδι τοῦ Λίνου ἦταν ὁ θρῆνος γιὰ τὸν ἄδικο
θάνατο τοῦ γλυκόφωνου τραγουδιστῆ ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα.

Νὰ καὶ μερικοὶ στίχοι γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Λίνου, πού
ἐσώθηκαν ἴσαμ' ἐμᾶς ἀπὸ τὰ λεγόμενα « Δημοτικά τραγού-
δια » τῶν ἀρχαίων.

ὦ Λίνε πού σὲ τίμησαν περισσὶα
ὅλ' οἱ θεοί, γιατίι σὲ σένα πρῶτα
ἐδώσανε τὴν χάρι, στοὺς ἀνθρώπους
νὰ τραγουδήσης ὁμορφο τραγούδι
με τὴν γλυκειὰ σου τὴν φωνή. Μὰ ὁ Φοῖβος
ἀπ' τὴν πολλή τὴν ζήλεια σὲ σκοτώνει.
Κι οἱ Μοῦσες τώρα σὲ πικροθρηνοῦνε.

Τὸν τρύγο περιγράφει καὶ ἄλλος ἀρχαῖος ποιητής, ὁ Ἡσίοδος, σ' ἓνα τοῦ ποίημα :

Τ' ἀμπέλια ἄλλοι τρυγούσανε κρατῶντας κλαδευτήρια
κι ἀπ' τὰ μεγάλα κλήματα, πού ἦταν γεμᾶτα φύλλα,
κι ἀσημοκληματόβεργες, μαῦρα σταφύλια κι ἄσπρα
οἱ τρυγητάδες ἔκοβαν· κι ἄλλοι τὰ κουβαλοῦσαν
μέσ' στὰ καλάθια...

Νὰ καὶ μιὰ ἄλλη, πολὺ ζωντανὴ εἰκόνα τοῦ τρύγου, πού
μᾶς δίνει ἓνας ἀρχαῖος μυθιστοριογράφος, ὁ Λόγγος :

« Καὶ ὅταν εἶχε πιά μπῆ τὸ φθινόπωρο καὶ εἶχαμε τρύ-
γο, ὅλοι στὴν ἐξοχὴ βρῖσκονταν σὲ δουλειά. "Ένας διώρθωνε
τὰ πατητήρια, ἄλλος τὰ κοφίνια καὶ ἄλλος ἐκαθάριζε τὰ βα-
ρέλια. "Ένας ἀκόνιζε τὸ κλαδευτήρι του, γιὰ νὰ κόβῃ στα-
φύλια καὶ ἄλλος ἐφρόντιζε γιὰ πέτρα, πού νὰ μπορῇ νὰ
λειώνῃ τὰ τσίπουρα τῶν σταφυλιῶν.

» Καὶ ὁ Δάφνις καὶ ἡ Χλόη, ἀφοῦ ἄφησαν τὰ πρόβατα
καὶ τὰ γίδια, ἐβοηθοῦσαν καὶ αὐτοί... "Εκεῖνος ἔφερνε στα-
φύλια μὲ τὰ κοφίνια καὶ τὰ ἐπατοῦσε, ρίχνοντάς τα στὰ πα-
τητήρια, καὶ ἔφερνε τὸν μούστο στὰ δοχεῖα. "Εκεῖνη ἐτοίμαζε
φαγητὸ γιὰ τοὺς τρυγητὰς καὶ τοὺς ἐκερνοῦσε κρασί παλιὸ
καὶ τρυγοῦσε ἀπὸ τὰ κλήματα τὰ πιὸ χαμηλά.

» Στὴν Λέσβο ὅλα τὰ κλήματα εἶναι χαμηλὰ καὶ ὄχι στηλωμένα καὶ οἱ κληματόβεργες ἀπλώνονται χάμω στὴν γῆ καὶ σέρνονται σὰν κισσοί. Μπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ σταφύλι καὶ παιδί, πὺ μόλις ἔχουν λυθῇ τὰ χέρια του ἀπὸ τὰ σπάρ- γανα. Καὶ καθὼς ἦτο συνήθεια στὴν ἐορτὴ τοῦ Διονύσου καὶ στὸ φτειάσιμο τοῦ κρασιοῦ, εἶχαν φωνάζει καὶ γυναῖκες ἀπὸ τὰ κοντινὰ κτήματα ».

”Ὅταν διαβάζουμε τὶς περιγραφὰς αὐτές, δὲν νομίζομε ὅτι βλέπομε ὅσα γίνονται σήμερὰ στὰ ἀμπέλια καὶ στὰ πατητή- ρια; Τὰ γέλια, τὰ ἀστεῖα, τὰ πειράγματα, πὺ περιγράφον- ται, εἶναι τὰ ἴδια πὺ θὰ ἀκούσωμε μόλις βρεθοῦμε σ’ ὅποι- οδήποτε ἀμπέλι, πὺ τρυγοῦν. Καὶ ἂν δὲν ἰδοῦμε τὰ «ἀσκά- λια», θὰ ἰδοῦμε ἄλλα παιγνίδια τῶν τρυγητῶν, πὺ ὁμοιά- ζουν. Καὶ ἂν δὲν ἀκούσωμε τὸ τραγούδι τοῦ Λίνου, θὰ ἀκού- σωμε ἄλλα σημερινὰ δικά μας δημοτικὰ τραγούδια, πὺ τὰ τραγουδοῦν γλυκόφωνοι τρυγηταὶ καὶ τρυγῆστρες, ὅπως τὸ παρακάτω, πὺ λέγεται «Ἀμπέλι» :

— Ἀμπέλι μου πεντάφυλλο καὶ κοντοκλαδεμμένο,
γιὰ δὲν ἀνθεῖς, γιὰ δὲν καρπεῖς, σταφύλια γιὰ δὲν
βγάνεις;

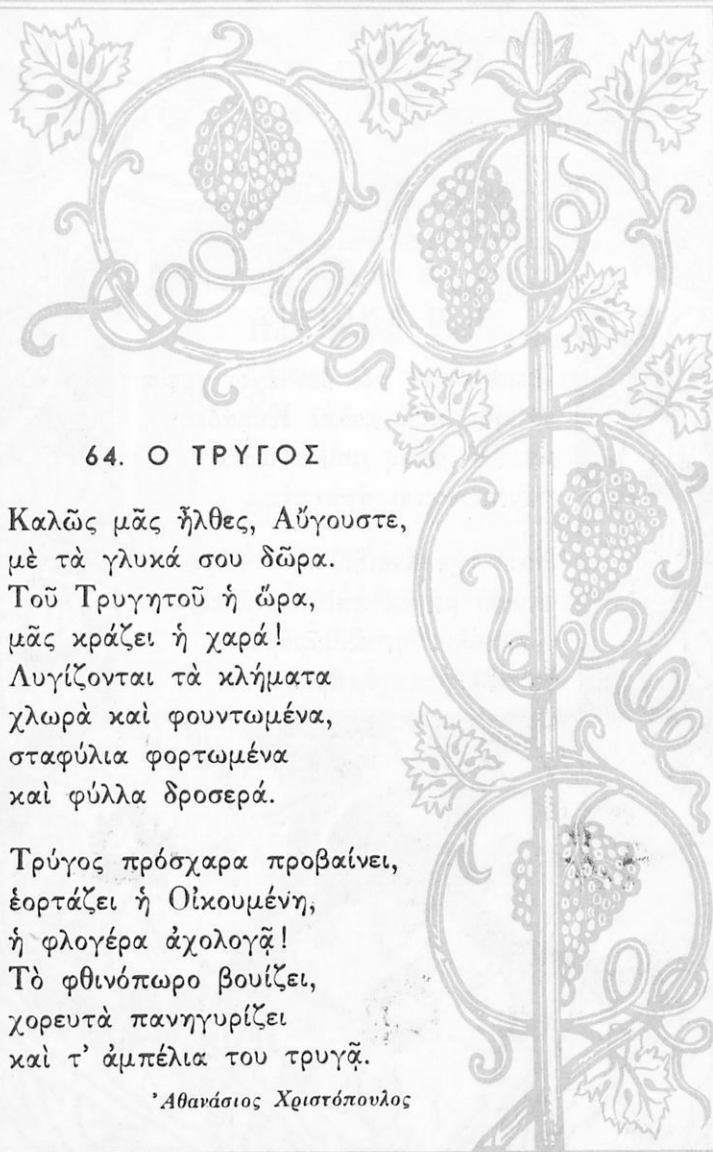
Μοῦ χάλασες, παλιάμπελο, κι ἐγὼ θὰ σὲ πουλήσω.

— Μὴ μὲ πουλᾷς, ἀφέντη μου, κι ἐγὼ σὲ ξεχρεώνω.

Γιὰ βάλε νιούς καὶ σκάψε με, γέρους καὶ κλάδεψέ με,
βάλε γριές μεσόκοπες νὰ μὲ βλαστολογήσουν,
βάλε κορίτσια ἀνύπανδρα νὰ μὲ κορφολογήσουν.

Ἡ χαρὰ καὶ ἡ ζωηρότης τῶν σκηνῶν τοῦ τρύγου στὴν ἀρχαία ἐποχὴ δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὴν χώρα μας, μὰ ὁ ἐνθουσια- σμὸς δὲν γεμίζει πιά τὴν δική μας ψυχὴ. Ἴσως ἐπειδὴ δὲν ἀγαποῦμε πιά τὴ φύσι βαθιὰ καὶ ὅσο τῆς πρέπει...

Ἡλίας Π. Βουτιερίδης

64. Ο ΤΡΥΓΟΣ

Καλῶς μᾶς ἤλθες, Αὐγουστε,
μὲ τὰ γλυκά σου δῶρα.
Τοῦ Τρυγητοῦ ἡ ὥρα,
μᾶς κρᾶζει ἡ χαρά!
Λυγίζονται τὰ κλήματα
χλωρὰ καὶ φουντωμένα,
σταφύλια φορτωμένα
καὶ φύλλα δροσερά.

Τρύγος πρόσχαρα προβαίνει,
ἐορτάζει ἡ Οἰκουμένη,
ἡ φλογέρα ἀχολογᾷ!
Τὸ φθινόπωρο βουίζει,
χορευτὰ πανηγυρίζει
καὶ τ' ἀμπέλια του τρυγᾷ.

Ἀθανάσιος Χριστόπουλος

1. Η ΑΝΟΙΞΙΣ

Ποιά είμαι 'γώ δὲν ἔχ'ω χρεία
νὰ σᾶς πῶ, καλές Κυράδες·
μὲ τὴν μόνη μου εὐωδία
φανερώνομαι ἄρκετά.

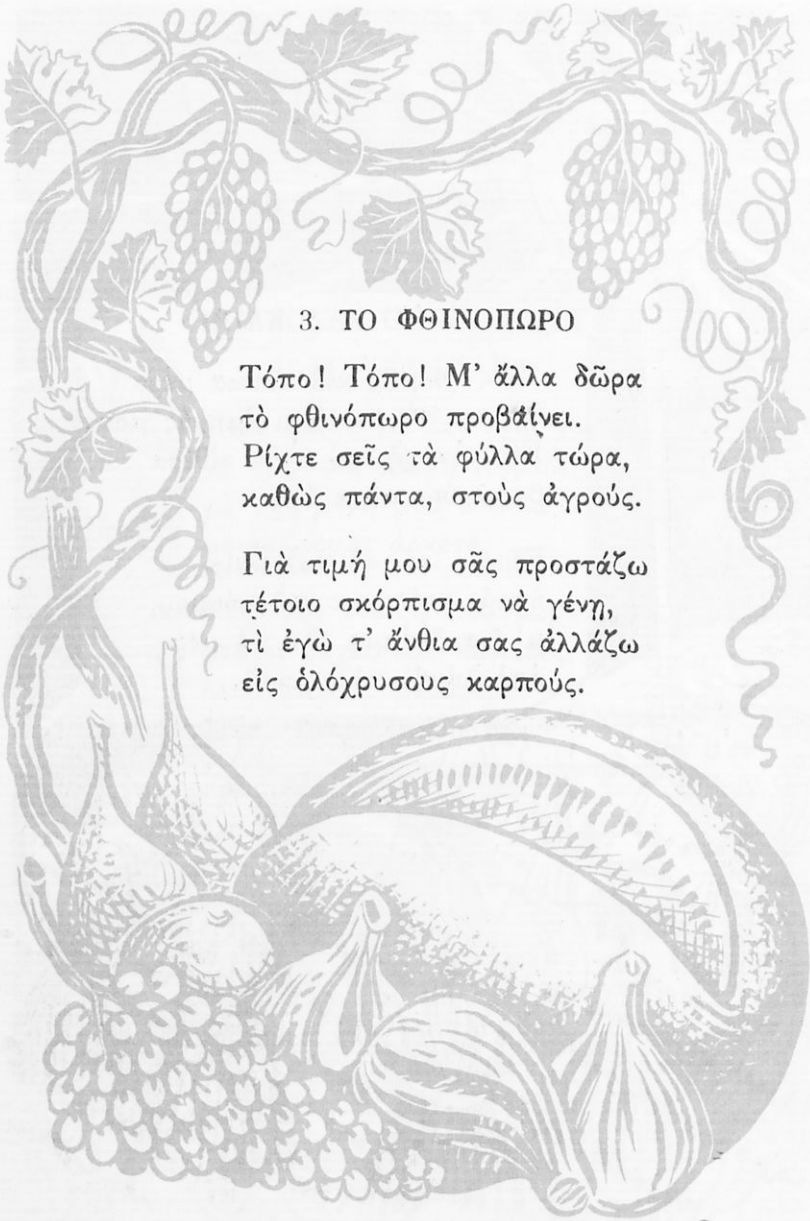
Ναί· τὴν ἄνοιξι, ποὺ τώρα
φεύγει ράχες καὶ πεδιάδες,
ὀλοστόλιστη, ἀνθοφόρα
ξαναβλέπετε ἐμπροστά.

2. ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Πῶς τολμᾷς καὶ τέτοια μέρα
ζάφνου σὺ πετιέσαι ἐμπρός μου ;
Εἰς τὴν γῇ καὶ στὸν αἰθέρα
βασιλεύω τῶρα ἐγώ.

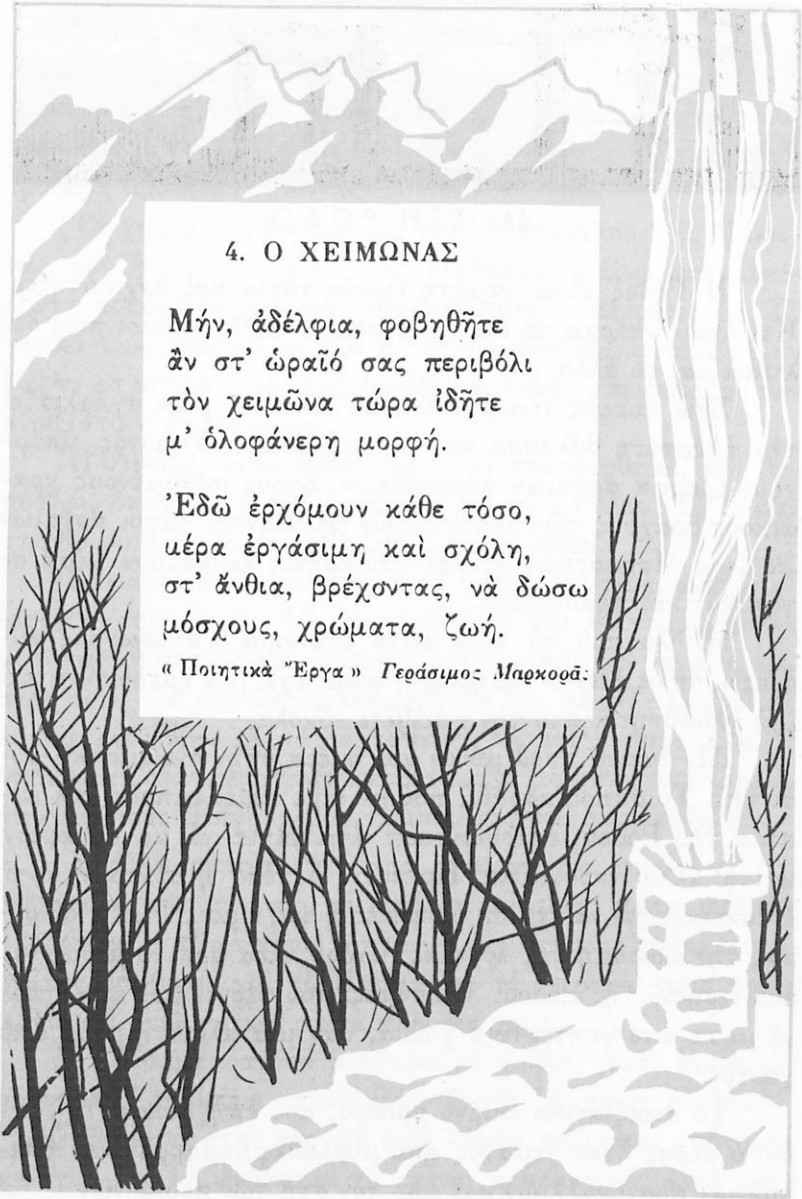
Εἶμαι, ναί, τὸ καλοκαίρι,
όπου, στόλισμα τοῦ κόσμου,
μ' ἓνα βλέμμα ὅλα τὰ μέρη
ἀπὸ λάμψι πλημμυρῶ.

3. ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Τόπο! Τόπο! Μ' άλλα δῶρα
τὸ φθινόπωρο προβάλλει.
Ρίχτε σεῖς τὰ φύλλα τώρα,
καθὼς πάντα, στοὺς ἀγρούς.

Γιὰ τιμὴ μου σᾶς προστάζω
τέτοιο σκόρπισμα νὰ γένῃ,
τὶ ἐγὼ τ' ἄνθια σας ἀλλάζω
εἰς ὀλόχρυσους καρπούς.

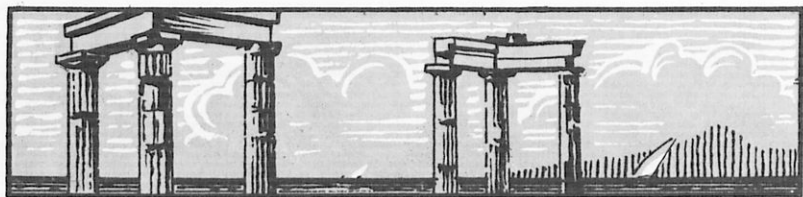

4. Ο ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Μήν, ἀδέλφια, φοβηθῆτε
ἂν στ' ὥραϊό σας περιβόλι
τὸν χειμῶνα τώρα ἰδῆτε
μ' ὀλοφάνερη μορφή.

Ἐδῶ ἐρχόμουν κάθε τόσο,
υἑρα ἐργάσιμη καὶ σχόλη,
στ' ἄνθια, βρέχοντας, νὰ δώσω
μόσχους, χρώματα, ζωή.

« Ποιητικά Ἔργα » Γεράσιμος Μαρκοῦδᾶ

66. ΣΤΗ ΡΟΔΟ

Ἡ Ρόδος εἶναι γεμάτη ὠραῖα τοπία καὶ ἀρχαιότητες. Καὶ ὅπου ὑπάρχει τὸ ἓνα, ἡμπορεῖ νὰ εἴσθε βέβαιοι πὼς δὲν λείπει καὶ τὸ ἄλλο.

Στὶς κορφές τῶν βουνῶν, ἀπ' ὅπου τὸ μάτι ἀγκαλιάζει τὴν ἀπέραντη θάλασσα καὶ τὰ παιγνίδια τοῦ φωτός, ὑπάρχουν ἐρείπια ἀρχαίων ἀκροπόλεων. Στοὺς σκαμμένους γραφικοὺς βράχους τῶν ἀκρογιαλιῶν βρίσκονται τάφοι ἀρχαίων Ροδίων. Μαρμάρινες στῆλες καὶ κρῆνες λευκάζουν μέσα σὲ γοητευτικὲς πρασινάδες.

Μ' ὅλο πὺν τὸ νησὶ αὐτὸ ἐγέννησε «ἀγέρωχους ἄνδρες», ὅπως λέει ὁ Ὅμηρος, ἡ φύσις ἔχει μιὰ ἡμερωσύνη καὶ μιὰ γλυκύτητα, πὺν τὴν νοιώθετε εὐκολα.

Δὲν ἔμεινα παρὰ μόνον μιὰ ἡμέρα στὴν ἀνοιξιὰτικὴ φύσι της. Τὸ ἄσπρο καράβι, πὺν μὲ εἶχε φέρει ἐμπρὸς στὰ κάστρα τῆς Ρόδου, ἐπερίμενε αὐτὸν ἀτμόν, γιὰ νὰ μὲ μεταφέρῃ καὶ σ' ἄλλα ἀκρογιάλια. Ἦρκεσεν ὥστόσο ἡ σύντομὴ αὐτὴ ἐπίσκεψις, γιὰ νὰ γεμίσῃ ὁμορφιὲς ἡ ψυχὴ μου. Γιατί, κάνοντας τὴν ἐκδρομὴ τῆς ἀρχαίας Λίνδου, εἶδα ἀρκετὸ μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ρόδου. Ὁ δρόμος, πὺν φέρνει ἔως ἐκεῖ, περνᾷ μέσα ἀπὸ γοητευτικὰ χωριά, σὰν μιὰ κλωστὴ μέσα ἀπὸ χάντρες.

Τὸ ἀνοιξιὰτικὸ ἐκεῖνο πρωινὸ, πὺν ἐπῆγαινα στὴν Λίνδο, ὁ ἀέρας ἦταν γεμᾶτος ἀπὸ μυρωδιὲς θυμαριῶν καὶ ἀνθισμένων πορτοκαλλιῶν καὶ ἀπὸ τὸν ἀχὸ τῶν πευκῶνων.

Σ' ὅλη τὴν διαδρομὴ τὰ μάτια μου δὲν ἀντίκρυσαν οὔτε μιὰ σπιθαμὴ φτωχικῆς ἢ ἀσήμαντης φύσεως. Παντοῦ τὰ κυπαρίσσια, οἱ ἐλιές, τὰ πλατάνια καὶ τὰ πεῦκα ἔντυναν τοὺς λόφους καὶ τὶς λαγκαδιές, καὶ στοὺς κάμπους ἀπλωνόταν ἡ τρυφερὴ πρασινάδα τῶν περιβολιῶν.

Τὰ χωριὰ τῆς Καλλιθέας, τοῦ Ἀρχαγγέλου, τῆς Μάλωνας, ποὺ ἦταν στὸν δρόμο μας, ἐλεύκαζαν ἐπάνω στὴν ἀπεραντὴ πρασινάδα, σὰν κοπάδια καθισμένων περιστεριῶν. Τὸ γενικὸ τους ἀσβέστωμα καὶ ἡ πάστρα τῶν αὐλῶν τοὺς εἶχαν ἓνα γιρταστικὸ τόνο, ποὺ ἐφαίδρυνε ἀκόμη περισσότερο τὴν ἀνοιξιὰτικὴ ἀτμόσφαιρα.

Ἡ Λίνδος, ὅταν ἐφθάσαμε, μοῦ προσφέρθηκε σὰν ἓνα ποτήρι, ὅπου ἦπια τὴν ὁμορφιὰ ὅλης τῆς Ρόδου. Τὸ θέαμά της συνδυάζει τὴν γοητεία καὶ τὸ ἐνδιαφέρον.

Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ σημερινὸ χωριὸ δὲν φέρει ἀνάξια τὸ ἱστορικὸ του ὄνομα. Οἱ στενοὶ δρόμοι τοῦ θέλγουν μὲ τὴν μεσογειακὴ νησιώτικὴ γραφικότητά των καὶ τὴν μεγάλη πᾶστρα των. Τὰ σπίτια, κολλημένα τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο, εἶναι κάτασπροι κύβοι. Αὐτὰ τὰ ταπεινά, μὰ καὶ πρόσχαρα μαζὶ νησιώτικα σπιτάκια, ἦταν ἀνακατωμένα μὲ μέγαρα κτισμένα ἀπὸ Λινδίου ἐμπόρους καὶ ἐφοπλιστὰς τοῦ 16ου αἰῶνος.

Σ' ἄλλα σπίτια ἐθαύμασα, κρεμασμένα στοὺς τοίχους σὰν πολύτιμες εἰκόνες, τὰ ἐξαίσια ροδίτικα πιάτα, καὶ δὲν ἐπεράσαμε ἀπὸ κατώφλι, ὅπου νὰ μὴν ἔστεκαν χωρικὲς γυναῖκες, ντυμένες γιὰ τὸ Πάσχα, μὲ τὰ γιορτινά τους φορέματα καὶ στολισμένες μὲ τὰ φλουριά τους.

Ἐγυρίσαμε ὥστόσο βιαστικὰ τὸ χωριό, γιὰτὶ ἀνυπομονούσαμε ν' ἀνεβοῦμε στὴν ἀκρόπολι τῆς Ἀρχαίας Λίνδου.

Ὑψώνεται στὴν κορυφὴ ἑνὸς λόφου, ποὺ εἶναι ἀπότομος καὶ γυμνός. Τὸ ἀνέβασμά του εἶναι κουραστικόν, ἀλλὰ ὅταν περνᾶτε τὴν πύλη τοῦ κάστρου βρίσκεσθε εἰς τὴν ἀρχαία

Ἑλληνική Ἀκρόπολι καὶ σᾶς ὑποδέχονται σάν πυργοδέσποινες; ἡ Ὀμορφιά καὶ ἡ Ἱστορία.

Ἐκεῖ ὑψωνόταν ὁ περίφημος στήν ἀρχαιότητα ναὸς τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶς καὶ τὴν ἀκρόπολιν ἐστόλιζαν προαύλια, βωμοὶ ἄλλων θεῶν, ἑκατοντάδες ἀγάλματα καὶ ἀναρίθμητες μαρμάρινες ἐπιγραφές μὲ ψηφίσματα τῶν ἀρχαίων Λινδίων. Ἐπέρασα στήν ἀρχαία ἀκρόπολι τῆς Λίνδου μίαν ὥρα καὶ εἶχα τὴν αἴσθησι ὅτι ἐζοῦσα μέσα στὸ παρελθόν. Κάτω ἀπὸ τὸ φωτεινὸ καὶ γαλάζιο οὐρανὸ ἐβασίλευε μιὰ γαλήνη αἰωνιότητος. Ἐνα ἀπέραντο τοπίο στεριᾶς καὶ θάλασσας ἀπλωνόταν κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μου. Ὁ ἥλιος ἐχρύσιζε τὴν Ὀμορφιά του. Τὰ μάτια μου περιφέρονταν σάν ἀναποφάσιστα, σάν νὰ μὴν ἤξευραν νὰ διαλέξουν τὸ σημεῖο, ποῦ θὰ τοὺς ἄρεσε περισσότερο νὰ σταθοῦν.

Ἔβλεπα τὸ λιμάνι, ἀπὸ ὅπου ἐξεκίνησε μιὰ ἡμέρα μὲ τὶς τριήρεις τοῦ ὁ βασιλιάς Τληπόλεμος, γιὰ νὰ λάβῃ μέρος στὸν Τρωικὸ πόλεμο, τὸν τάφο τοῦ Κλεοβούλου, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς «ἐπτὰ» σοφοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τὶς ἀκτές, ποῦ ἔμπαιναν βαθιὰ μέσα στὴ θάλασσα.

Τὸ σημεῖο, ὅπου ἐπὶ τέλους ἐσταμάτησα, ἦταν ἓνας μικροσκοπικὸς ὄρμος, κάτω ἀπὸ τὸν λόφο, κλειστὸς σάν δακτυλίδι, ποῦ ἐγυάλιζε σάν μιὰ μεγάλη ζαφειρόπετρα. Σ' αὐτόν, λένε, ἐβγῆκε ὁ ἀπόστολος Παῦλος γυρίζοντας ἀπὸ τὴν Ρώμη καὶ κατήχησε τοὺς Ροδίους στὴ θρησκεία τοῦ Ναζωραίου. Μὰ ὁ νοῦς μου ἐπέταξε ἀμέσως σὲ μιὰν ἄλλη μορφή.

Σ' αὐτόν ἐκεῖ τὸν ὀρμίσκο, ἐσκέφθηκα, θὰ ἀποβιβάσθηκε δίχως ἄλλο ἢ Ἑλένη τοῦ Μενελάου, ὅταν, ὅπως λέει ὁ θρύλος, ἦλθε στήν Λίνδο, ἀφοῦ ἔπεσε ἡ Τροία. Ποῦ ἄλλοῦ παρὰ σ' αὐτὴ τὴν ἀγκαλιά θὰ εὑρίσκει καλύτερο καταφύγιο ἀπὸ τὴν τρικυμία καὶ τοὺς ἀνθρώπους;

Κατὰ διασκευὴν Θ. Παρασκευοπούλου

Κώστας Οὐράνης

67. Η ΔΗΛΟΣ

Είχαμε πάει νά επισκεφθοῦμε τὴν Δῆλο. Τὸ ταξίδι αὐτὸ δὲν μπορεῖ νά τὸ κάνη κανεὶς κάθε ἡμέρα. Ἡ Δῆλος εἶναι σήμερα ἀκατοίκητη. Συγκοινωνία μὲ τὸ νησί δὲν ὑπάρχει καὶ γιὰ νά πάη κανεὶς νά ἰδῇ τὰ ἀρχαῖα ἢ πρέπει νά περάσῃ μὲ καῖκι ἀπὸ τὴν Σῦρο ἢ νά πετύχῃ καμμιὰ εὐκαιρία ἐκδρομῆς μὲ βαπόρι. Τέτοιες ἐκδρομὲς κάνουν, πότε - πότε, διάφοροι σύλλογοι, ναυλώνοντας ἐπίτηδες βαπόρια. Καὶ μιὰ τέτοια εὐκαιρία ἐπετύχαμε καὶ ἐμεῖς.

Εἶχαμε μεγάλη ἐπιθυμία νά ἰδοῦμε τὴν ἐλληνικὴ αὐτὴ Πομπηία. Γιατί, ὅπως ἡ Πομπηία στὴν Ἰταλία, πού ἐσκεπάσθηκε ἀπὸ τὴν λάβα τοῦ Βεζουβίου, ὅταν τὴν ἐξέθαψαν, εὐρέθηκε ὅπως ἦταν τὴν στιγμὴ τῆς καταστροφῆς, ἔτσι καὶ ἡ Δῆλος διατηρεῖται μὲ τὰ σπίτια τῆς καὶ τοὺς δρόμους τῆς, ὅπως ἦταν τὸν ἀρχαῖο καιρό. Μισογκρεμισμένα, βέβαια, καὶ ἀλλαγμένα ἀπὸ τὸν καιρό, ἀλλὰ ὄχι ἀφανισμένα καὶ ἀγνώριστα, ὅπως σὲ ἄλλους ἀρχαίους τόπους.

Περπατῶντας κανεὶς στοὺς δρόμους τῆς καὶ μπαίνοντας μέσα στὰ σπίτια, πού πολλὰ ἀπ' αὐτὰ νομίζεις πὼς χθὲς ἀκόμη τὰ ἀφῆκαν οἱ παλιοὶ τῆς κάτοικοι, φαντάζεσαι πὼς ξαναζῆς στοὺς παλιούς καιροὺς καὶ ξαναγυρίζεις μὲ τὴν

φαντασία σου στὰ χρόνια, πού τὸ νησί αὐτὸ μὲ τὸ μεγάλο του ἐμπόριο καὶ τὸ πολυκάραβο λιμάνι του καὶ τοὺς ωραίους ναοὺς του ἦταν κατοικία πλουσίων ἀνθρώπων καὶ περαστικῶν ξένων.

Ἔτσι ἓνα ὥραϊο καλοκαιρινὸ πρωὶ ἀποβιβάσθήκαμε στὸ ἔρημο σήμερα ἀκρογιαλὶ τῆς Δήλου, ὅπου ἄλλοτε ἐχαλοῦσε ὁ κόσμος ἀπὸ τὴν κίνησι τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ταξιδιωτῶν. Ἕνας ἀρχαιολόγος, πού ἦταν μαζί μας, ἐμπῆκε μπροστά μας νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ στὰ ἀρχαῖα καὶ νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τὸ κάθε τι, πού θὰ ἐβλέπαμε. Αὐτοὶ οἱ ἀρχαιολόγοι, βλέπετε, στοὺς ἀρχαίους τόπους εἶναι σὰν νὰ βρίσκωνται στὸ χωριό τους. Καὶ δὲν μπορούμε νὰ ἐπιθυμήσωμε καλύτερον ὁδηγὸ ἀπ' αὐτοὺς. Αὐτοὶ εἶναι σὰν ντόπιοι ἐκεῖ καὶ ἐμεῖς οἱ ἄλλοι σὰν ξένοι, πού μᾶς φιλοξενοῦν στὸν τόπο τους.

Ὅταν προχωρήσαμε λιγάκι, ὁ ἀρχαιολόγος ἐσταμάτησε καὶ μᾶς εἶπε :

— Βλέπετε ἐκεῖ ἐπάνω μιὰ μικρὴ λίμνη, πού γυαλίζει μέσα στὰ καλάμια ; Λοιπὸν, ἐκεῖ κοντά, κάτω ἀπὸ μιὰ φοινικιά, ἐγέννησε ἡ καημένη ἡ Λητώ τὸν Ἀπόλλωνα. Ὅταν ἐπλησίαζε νὰ γεννήσῃ, τὴν ἔφεραν γρήγορα - γρήγορα ἐδῶ καὶ ἐλευθερώθηκε ἡ γυναῖκα μ' ἓνα χαριτωμένο ξανθὸ ἀγοράκι, πού ἦταν ὁ θεὸς Ἀπόλλων, καὶ ἓνα ὁμορφο κοριτσάκι, τὴν Ἀρτεμι.

Ὅπως μᾶς ἐμίλοῦσε ὁ ἀρχαιολόγος, καὶ ὅπως ἐβλέπαμε τὰ μέρη, ἐνομίζαμε, πὼς χθὲς ἀκόμη εἶχαν γεννητούρια στὸ νησί. Πολλοὶ μάλιστα ἐνόμισαν, πὼς εἶχαν ἀκούσει τίς φωνοῦλες τῶν μαρῶν.

Ἀφήνοντας πίσω καὶ τὸ ἔρημο λιμάνι, ἐπροχωρήσαμε πρὸς τὴν πόλι. Ἐπερνούσαμε ἀνάμεσα ἀπὸ μάρμαρα ναῶν, στῆλες, στοῆς καὶ ἀγάλματα. Ὁ σοφὸς μας ὁδηγὸς μᾶς ἐξηγήσε τί ἦταν τὸ ἓνα καὶ τί τὸ ἄλλο.

Ἐπειτα ἐπήγαμε στὸ μουσεῖο, γεμᾶτο ἀπὸ ὥραϊα ἀγάλματα καὶ ἐπιγραφές.

— Τώρα, μᾶς εἶπε ὁ ὁδηγός μας, ἀφοῦ εἶδαμε τοὺς ναοὺς καὶ τὶς στοᾶς καὶ τὴν ἀγορά, πᾶμε νὰ κάνουμε καὶ ἓνα περίπατο μέσα στὴν πόλι. Οἱ ἄνθρωποι μόνο λείπουν νὰ μᾶς καλοδεχθοῦν. Ὅλα τὰ ἄλλα μένουν στὸν τόπο τους. Τὰ σπίτια, ὅπου ἔζησαν οἱ ἄνθρωποι, τὰ δρομάκια, ὅπου ἐπερπατοῦσαν, τὰ μαγαζιά, ὅπου ἔκαναν τὰ ψώνια τους.

Ἀνεβήκαμε στὸν λόφο, ὅπου ἦταν κτισμένη ἡ πόλις, ἀφοῦ ἐκάναμε ἓνα γύρω στοὺς ἀρχαίους δρόμους. Ὁ ὁδηγὸς μᾶς εἶπε:

— Ἀς μποῦμε τώρα σ' αὐτὸ τὸ ἀρχοντόσπιτο. Χωρὶς ἄλλο τὸ σπίτι αὐτὸ θὰ ἦταν σπίτι κάποιου ἀρχαίου ἐφοπλιστοῦ. Δὲν εἶναι ἐδῶ ὁ ἴδιος νὰ μᾶς δεχθῇ, ἀλλὰ δὲν πειράζει!

Ἐπροχωρήσαμε, ἀνεβήκαμε τὰ μαρμαρένια σκαλοπάτια καὶ βρεθήκαμε στὴν εὐρύχωρη αὐλή, στρωμένη ὅλη μὲ ὥραϊα μωσαϊκά.

— Δὲν σᾶς τὸ ἔλεγα ἐγώ, πὼς εἶναι σπίτι ἐφοπλιστοῦ; μᾶς εἶπε ὁ ὁδηγός μας. Νὰ καὶ τὸ ἐμβλημα του, ἱστορημένο ἐπάνω στὸ ψηφιδωτό. Μιὰ ἄγκυρα καὶ ἓνας Τρίτων. Σύμβολα ναυτικά καὶ τὰ δύο.

Ἐσταθήκαμε καὶ ἐκαμαρώναμε τὸ ἀρχοντόσπιτο.

— Κρῖμα νὰ μὴν εἶναι ὁ ἴδιος νὰ μᾶς περιποιηθῇ.... εἶπε ὁ ὁδηγός μας. Ἐνα γλυκὸ καὶ ἓνα ποτήρι νερὸ θὰ ἄξιζε ὅ,τι πῆς αὐτὴ τὴν ὥρα.

Ἐνας μικρὸς ἀπὸ τὸν τόπο, ποὺ μᾶς εἶχε ἀκολουθήσει, πουλῶντας λουκούμια συριανὰ καὶ κρύο νερό, ἔτρεξε τότε νὰ μᾶς περιποιηθῇ, σὰν νὰ εἶχε καταλάβει τὴν ἐπιθυμία μας καὶ σὰν νὰ ἤθελε νὰ βγάλῃ ἀσπροπρόσωπο τὸν νοικοκύρη τοῦ σπιτιοῦ.

— Λουκούμια καὶ νερό, κύριοι...

Τὰ ἐδεχθήκαμε μὲ τὴν μεγαλύτερη εὐχαρίστησι. Κάποιος τότε ἐγύρισε στὸν μικρὸ καὶ τοῦ εἶπε :

— Δὲν μοῦ λές, παιδί μου, ἀρχαῖος εἶσαι ἐσύ ;

‘Ο μικρὸς δὲν ἐκατάλαβε.

— Μάλιστα, κύριε... εἶπε.

Καὶ καθὼς τὸ παιδάκι τοῦ πέμπτου αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ, ὅπως τὸ εἶχαμε φαντασθῇ, ἐμοίραζε ὀλόγυρα λουκούμια καὶ νερά, ἐνομίζαμε πὼς τὴν περιποίησι μᾶς τὴν ἔκανε στὸ σπίτι του ὁ φιλόξενος νοικοκύρης του. Τότε κάποιος ξένος, ποὺ ἦταν μαζί στὴν ἐκδρομὴ, ἔβγαλε τὸ σημειωματάριό του καὶ ἐσημείωσε :

« Στὰ σπίτια τῆς ἀρχαίας Δήλου προσφέρονται στοὺς ἐπισκέπτας ὠραῖα συριανὰ λουκούμια καὶ δροσερὸ νεράκι ».

— Ἀπὸ ποῦ πᾶνε στὸ ἐπάνω πάτωμα, παιδί μου ; ἐρωτήσαμε τότε τὸν μικρὸ.

— Ὅριστε, κύριοι, ἡ σκάλα, μᾶς εἶπε, σὰν ἄνθρωπος τοῦ σπιτιοῦ. Δὲν τὴν βλέπετε ;

Μπροστά μας πραγματικὰ ἦταν ἡ σκάλα, ποὺ ἔφερνε στὸ ἐπάνω πάτωμα. Ἀνεβήκαμε, σὰν νὰ ἤμαστε στὸ σπίτι μας. Ἐξαφνα σ’ ἓναν τοῖχο εἶδαμε κάτι ὀρνιθοσκαλίσματα, σὰν τὰ κακογραμμένα γράμματα, ποὺ γράφουν καὶ σήμερὰ τὰ παιδιὰ στοὺς τοίχους. Ἐσκύψαμε καὶ ἐδιαβάσαμε :

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΥΦΛΟΣ ΟΥΔΕ ΒΛΕΠΕΙ
ΟΥΔΕΝ ΠΑΙΖΩΝ ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΥΣ ΕΚΛΕΨΕΝ
ΑΥΤΩ ΕΡΜΙΑΣ ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΥΣ

— Καταλαμβάνετε τί τρέχει ἐδῶ ; μᾶς εἶπε ὁ ἀρχαιολόγος. Τὰ παιδιὰ τοῦ 450 π.Χ. εἶχαν τὴν κακὴ συνήθεια, ὅπως καὶ τὰ σημερινά, νὰ γράφουν ἐπάνω στοὺς τοίχους. Ὁ μικρὸς Ἑρμίας λοιπὸν ἔπαιζε τὰ κότσια μὲ τὸν μικροῦλη τὸν Δημήτριο, παιδιὰ χρηματιστῶν καὶ τὰ δύο, καὶ ὁ Ἑρμίας ἔκανε ζαβολιές στὸν Δημήτριο, χωρὶς νὰ παίρνη εἶδησι ἐκεῖνος.

Κάποιος ἄλλος πονηρὸς μικρὸς ὅμως, ποὺ εἶχε μυρισθῇ τὴν ζαβολιά, ἔπιασε καὶ ἔγραψε στὸν τοῖχο αὐτά, ποὺ ἐδιαβάσατε.

Καὶ ὁ ἀρχαιολόγος μᾶς ἐξήγησε τὴν ἀρχαία ἐπιγραφὴ τοῦ τοίχου :

Ὁ Δημήτριος εἶναι στραβὸς καὶ δὲν βλέπει τίποτε, ὅταν παίζη τὰ κότσια. Ὁ Ἑρμίας τοῦ ἔκλεψε μερικὰ κότσια.

Κάποιος τότε ἀπὸ μᾶς ἐγύρισε καὶ εἶπε αὐστηρὰ στὸν μικρὸ μὲ τὰ λουκούμια :

— Ἐσὺ τὰ ἔγραψες αὐτά ;

Ὁ μικρὸς τὰ ἐχρειάσθηκε.

— Ὅχι, μπάρμπα, ἐφώναξε. Δὲν τὰ ἔγραψα ἐγώ...

Σὲ λίγο ἐφεύγαμε μὲ τὸ γρήγορο βαπόρι, ἀφήνοντας πίσω μας τὸ φωτολουσμένο νησὶ τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ δὲν ἦταν σὰν νὰ ἐφεύγαμε ἀπὸ μιὰ νεκρὴ πολιτεία. Κάτι μᾶς ἔλεγε μέσα μας, πὼς εἴχαμε ξαναζήσει, γιὰ λίγες ὥρες, μαζὶ μὲ τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τοῦ ἱεροῦ νησιοῦ καὶ πὼς εἴχαμε παίξει κότσια μαζὶ μὲ τὸν κουτὸ Δημήτριο καὶ τὸν τετραπόνηρο τὸν Ἑρμία.

Παῦλος Νιοβάνας

Ὅταν, μικρὸ παιδὶ ἀκόμη, ἄκουα στὰ κλέφτικα τραγούδια καὶ τ' ὄνομα τῶν Γρεβενῶν, τὰ ἐφантаζόμουν σκαρφαλωμένα στὰ κατσάβραχα τῆς Πίνδου, ἐκεῖ στὰ ἀπάτητα

λημέρια τοῦ Ζιάκα καὶ ὅλης τῆς δοξασμένης κλεφτουριᾶς.

Φοβᾶμαι, ἀλήθεια, ὅτι πολλὰ Ἑλληνόπουλα δὲν ἔχουν ἀκούσει οὔτε τ' ὄνομα τῆς ἀρματολικῆς οἰκογενείας τοῦ Ζιάκα. Καὶ ὅμως κάθε κορυφὴ τῆς Ρούμελης ἀντιλαλεῖ τὶς παλληκαριές καὶ τὰ κλέφτικα τραγούδια τῶν Ζιακαίων.

Τέσσαρα ἀδελφία εὐρέθηκαν στὸν μεγάλο χαλασμό τοῦ Μεσολογγίου. Γιὰ τὸν ἀρματολὸ Γιαννούλα τραγουδοῦμε ἀκόμη στὴν Ρούμελη:

*Γράφει ὁ Γιαννούλας μιὰ γραφὴ κι ἓνα καημένο γράμμα
σὲ σᾶς, Γερόντοι ἀπ' τ' Ἀγραφα, σὲ σᾶς κοτζαμπασῆδες,
γρήγορα τὸ μουρασאלὲ ἀπ' τὴν Ὁξυᾶ καὶ κάτω...*

Κι ὅταν στὸ Σπήλαιο, κοντὰ στὰ Γρεβενά, ἐσκοτώθηκε στὰ 1854 ὁ τελευταῖος Ζιάκας, τὸ κλέφτικο τραγούδι διαδόθηκε παντοῦ τὸν μεγάλο χαμὸ καὶ ἐπρόσταξε καὶ τὰ πουλιὰ ἀκόμη νὰ πενθήσουν:

*«Ἐσεῖς, πουλιὰ τῶν Γρεβενῶν κι ἀηδόνια τοῦ Μετσόβου,
φέτο νὰ μὴ λαλήσετε, παρὰ νὰ βουβαθῆτε...».*

Γι' αὐτό, ὅπως εἶπα παραπάνω, ἐφантаζόμουν τὰ Γρεβενά πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸν κάμπο. Ἐνα ταξίδι ὅμως ἔως ἐκεῖ μὲ ἐβγάλε ἀπὸ τὴν πλάνη αὐτή.

Ἀπὸ τὴν Κοζάνη τὸ αὐτοκίνητο ὅλο καὶ κατέβαινε χαμηλότερα καὶ ὕστερα ἀπὸ 55 χιλιόμετρα εὐρήκαμε τὰ Γρεβενά, τρυπωμένα σ' ἓνα βαθύπεδο τοῦ γειτονικοῦ Ἀλιάκμονος. Κυκλωμένα ἀπὸ πανύψηλες βουνοκορφές, ἔχουν μόνον μιὰ στενὴ ἑξοδὸ πρὸς τὸ ποτάμι καὶ ζοῦν ἐκεῖ ἀπόμερα καὶ εὐχαριστημένα ἀπὸ τὶς ἀναμνήσεις παλιῶν δοξασμένων καιρῶν.

Τὸ ἔργο τῆς παλιᾶς κλεφτουριᾶς τῶν Γρεβενῶν συνέχισαν στὸν καιρὸ μας τὰ παλληκάρια τῶν Μακεδονικῶν ἀγώνων, λίγα χρόνια πρὶν γίνῃ ἐλεύθερη καὶ πάλι ἡ Μακεδονία μας. Καὶ οἱ ἀθηναϊκές ἐφημερίδες τοῦ 1911 πολλὲς ἡμέρες

ἔγραφαν γιὰ τὸν τραγικὸ θάνατο τοῦ Μητροπολίτη τῶν Γρεβενῶν Αἰμιλιανοῦ. Καὶ ἀφοῦ εὐρέθηκα στὴν Κοζάνη, εἶχα τὸν πόθο νὰ προσκυνήσω τὸ ἅγιο χῶμα, ποῦ ἐδέχθηκε τὸ ταλαιπωρημένο σῶμά του.

Ἦταν σούρουπο, ὅταν φθάσαμε στὰ Γρεβενά· στὴν πλατεῖα τῆς μικρῆς πολιτείας λαμποκοποῦσε ἡ μαρμαρένια προτομὴ τοῦ μαρτυρικοῦ Δεσπότη. Μὲ συγκίνησι βαθεῖα ἀντίκρουσα καὶ προσκύνησα τὴν ἀδείλιαστη μορφή τοῦ Αἰμιλιανοῦ καὶ μὲ πιὸ πολλὴ συγκίνησι ἄκουσα τὸ βράδυ ἀπὸ εὐγενικὸ φίλο ὅλη τὴν ἱστορία του.

Ὁ Αἰμιλιανὸς ἐγεννήθηκε στὸ Ἰκόνιο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας στὰ 1874 καὶ ἐσπούδασε στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης. Ἀμα ἐπῆρε τὸ δίπλωμά του, ἔγινε διάκος κοντὰ στὸν Μητροπολίτη τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ καθηγητῆς στὸ Ἑλληνικὸ γυμνάσιο.

Σὲ λίγο καιρὸ ἔγινεν Ἐπίσκοπος καὶ βοηθὸς τοῦ Μητροπολίτου. Καὶ ὅχι μόνον βοηθὸς στὰ θρησκευτικὰ του καθήκοντα, ἀλλὰ καὶ σύντροφος καὶ δεξιὸ χερί στοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας τοῦ Παύλου Μελά καὶ τῶν ἄλλων παλληκαριῶν τῶν Μακεδονικῶν βουνῶν.

Στὰ 1908 ἔγινε Μητροπολίτης Γρεβενῶν. Ἐδῶ οἱ ἐθνικοὶ ἀγῶνες ἦταν σκληρότεροι. Ἡμέρα καὶ νύκτα ὁ Αἰμιλιανὸς ἐγύριζε στὰ χωριά δίνοντας θάρρος στοὺς βασανισμένους ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους κομιτατζῆδες χριστιανούς. "Ὅλοι τοῦ ἔλεγαν νὰ μὴ βγαίνει ἀπὸ τὰ Γρεβενά, γιατί ἐκινδύνευεν ἡ ζωὴ του· παντοῦ τὸν παραμόνευαν οἱ ἐχθροὶ του.

— Νὰ μὴ βγαίνω ἀπὸ τὰ Γρεβενά; ἀπαντοῦσε μὲ ὑπερηφάνεια ὁ Αἰμιλιανός. Μήπως εἶμαι Μητροπολίτης μονάχα στὰ Γρεβενά; Τὰ χωριά μου θὰ μείνουν χωρὶς τὸν πατέρα τους;

Καὶ ἐξακολουθοῦσε ἀτάραχος τὶς περιοδεῖές του. Οἱ

χριστιανοὶ ἐμάθαιναν τὰ σχέδια τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ λένε τίποτε στὸν Αἰμιλιανό. Καὶ τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1911, γυρίζοντας ἀπὸ τὸ Σχίνοβο, ἐδολοφονήθηκε μὲ τὸν ἀγριώτερο τρόπο, μαζί μὲ τὸν διάκο του καὶ τὸν ἀγωγιάτη του.

Ὅστερα ἀπὸ πέντε ἡμέρες εὐρῆχαν κρεουργημένα τὰ πτώματά τους...

Ὅλα τὰ χωριά ἐξεκίνησαν γιὰ τὴν πολιτεία· ἐπήγαιναν νὰ προσκυνήσουν τὸ χιλιοβασανισμένο σῶμα τοῦ ἀλησμονήτου Δεσπότη. Καὶ μὲ θρήνους καὶ μὲ δάκρυα τὸ ἔθαψαν δίπλα στὴν Μητρόπολι.

Δημ. Κοντογιάννης

69. ΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΝ

Σὲ μιὰ στροφὴ τοῦ δρόμου, σὰ ζωγραφιὰ ἀπὸ τεχνίτη χέρι ἱστορημένη, ξεπροβάλλει μέσα στὴν καρδιὰ τῆς Βορείου Ἡπείρου τὸ θρυλικὸ Ἀργυρόκαστρο.

Πόλις μεσαιωνικὴ, ποὺ ὑψώνεται ἀνάμεσα σὲ βουνὰ ἄγρια, ἀπλησίαστα, ἄδενδρα καὶ σκυθρωπά. Ἐπάνω σὲ τρεῖς γιγάντιους βράχους εἶναι κτισμένα τὰ σπίτια τῆς· καὶ μπροστά, στὸν πιὸ ψηλὸ βράχο, κάθεται βαρὺ τὸ ὑπερήφανο Κάστρο, ἀπὸ τὸν καιρὸ μαυρισμένο, μὲ τὶς ἐπάλλξεις καὶ τὶς πολεμίστρες του βουβές, τὶς τοξωτές του πόρτες ἀνοιχτές, τοὺς πύργους του ἐτοιμόρροπους.

Νομίζεις πὼς ξάφνου ἀπὸ τὶς ὀλάνοικτες πόρτες θὰ ξεχυθοῦν μελίσσι οἱ βυζαντινοὶ ἀκρῖτες, σιδερόφρακτοι καβαλλάρηδες, μὲ σπαθιά γυμνά καὶ μακριὰ κοντάρια, γιὰ νὰ κτυπηθοῦν μὲ Νορμανδοὺς καὶ Σλάβους ἐπιδρομεῖς.

Χρόνοι ἥρωικοὶ καὶ θρυλοὶ παλαιοὶ ζωντανεύουν στοῦ κάστρου τὸ ἀντίκρυσμα.

Καὶ πλησιάζεις... Οἱ στοές, οἱ φυλακές, οἱ πολεμίστρες γεμαῖτες ἀγριόχορτα καὶ παπαροῦνες. Γεράκια κρώζουν καὶ ζυγιάζονται ἀπὸ πάνω σου· κοιτάζουν κάτω μὲ βλέμμα διαπεραστικό. Ἐπειτα, ξαφνικά, ὁρμοῦν σὰν βέλη καὶ χύνονται πρὸς τὴν πεδιάδα.

Σοῦ φαίνεται πὼς ζῆς σ' ἄλλους παλιούς καιρούς, στὸν Μεσαίωνα. Σοῦ φαίνεται πὼς βρίσκεσαι σὲ κεῖνα τὰ θρυλικά βυζαντινὰ κάστρα, ποὺ οἱ Ἀκρίτες ἔκτιζαν στὰ μακρινὰ σύνορα τῆς χώρας σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύσι, γιὰ νὰ ὑπερασπίζουν τὴν Πατρίδα τοὺς ἀπὸ τοὺς λογῆς-λογῆς βαρβάρους.

Ἐδῶ νοιώθει κανεὶς καλύτερα ὅσα ἔτυχε νὰ διαβάσῃ στὴν ἱστορία. Τώρα καταλαβαίνει πόσοι ἀγῶνες, πόσες θυσίες θὰ ἔγιναν γύρω στὰ κάστρα αὐτά, γιὰ νὰ κρατηθῇ ὁ τόπος ἐλεύθερος ἀπὸ τὶς ἐπιδρομὲς τῶν βαρβάρων. Καὶ φαντάζεται κανεὶς πόσον ἄγρυπνη καὶ καρτερικὴ πρέπει νὰ ἦταν ἡ φρουρήσις ἀπὸ τὰ ψηλὰ αὐτὰ κάστρα. Ἐρχόταν ὥρα, καὶ πολὺ συχνά, ποὺ τὸ φρούριο ὅλο ἐτράνταζε ἀπὸ τὸν κρότο τῶν σιδερένιων ὅπλων, ἀπὸ τὰ προστάγματα τῶν ἀρχηγῶν καὶ ἀπὸ τὸ ποδοβολητὸ καὶ τὰ χρεμετίσματα τῶν ἀλόγων.

Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας, ὁ Ἡρακλῆς τῆς βυζαντινῆς Ἑλλάδος, ζωντανεῖται ὁλόκληρος μπροστὰ στὰ μάτια σου στοῦ κάστρου τὸ ἀντίκρυσμα. Ἐτσι καὶ τὸ ἀντίκρυσμα τῶν γύρω βουνῶν φέρει στὴν θύμησί σου ὁλοζώντανες κάποιες ἄλλες μορφές, πιὸ κοντινές καὶ γνώριμες, τοὺς στρατιῶτες καὶ τοὺς εὐζώνους τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ποὺ ἀγωνίσθηκαν καὶ ἔχυσαν τὸ αἷμά τους στὰ βουνὰ αὐτά, γιὰ νὰ διώξουν κάποιους ἐχθρούς, τοὺς Λύκους καὶ τοὺς Κενταύρους καὶ τὰ τσακάλια τῆς Ἀλβανίας.

Γ. Α. Μέγας

70. Η ΚΕΡΚΥΡΑ

Ποιός μπορεί νά ἀρνηθῇ τὸ γαλανὸ πανέμορφο χρῶμα τοῦ ἀττικοῦ οὐρανοῦ; Ποιός ἄλλος ἥλιος κατώρθωσε ποτὲ νά χρυσώνῃ τοὺς παλιούς λίθους τῆς Ἀκροπόλεως νά ξαναζωντανεύῃ τὴν παλιά τους ψυχὴ; Ποιός δὲν ἐθαύμασε καὶ δὲν ἐχάρηκε τὰ μενεξεδένια δειλινὰ παιγνίδια τοῦ ἡλίου μὲ τὶς πλαγιές τοῦ Ὑμηττοῦ;

Ἀλλὰ ἡ φύσις ἐλησμόνησε νά σκορπίσῃ ἄφθονα στὸ δοξασμένο κάμπο τῆς Ἀττικῆς ἓνα χρῶμα, τὸ πράσινο.

Ὁποῖος κατοικεῖ στὸ γλυκὸ νησὶ τοῦ Ἰονίου — στὴν ὠραία Κέρκυρα — πνίγεται μέσα στὸ πράσινο. Δὲν χρειάζεται νά πάῃ κανεὶς ἐξω ἀπὸ τὴν πόλι. Τὰ τελευταῖα σπίτια ἀγκαλιάζονται μὲ εὐκαλύπτους καὶ ἱτιές καὶ τὰ μπαλκόνια σκιάζονται ἀπὸ περιπλοκάδες καὶ κισσοὺς, καὶ δυὸ βήματα πέρα πέρα βασιλεύει παντοῦ τὸ πράσινο.

Ὁ ἀπέραντος ἐλαιῶνας εἶναι μιὰ ἀκράτητη πλημμύρα. Γεμίζει κάθε κοιλάδα μὲ τὸ σταχτοπράσινο χρῶμά του καὶ κατεβαίνει μὲ τὶς γέρικες ἐλιές του νά ἀνταμώσῃ τὴν θάλασσα, πού φιλεῖ τὶς ρίζες τους καὶ καθρεφτίζει τὶς κορυφές τους.

Κι ανάμεσα στὶς φυλλωσιὲς ξεπροβάλλει πότε μιὰ σπειρά κυπαρίσσια, πότε μιὰ γωνιά ἀπὸ ἐπαύλεις, πότε μιὰ στέγη ἀπὸ καλύβια καπνοστεφανωμένη.

Παρέκει σὲ μιὰ κοιλάδα, προφυλαγμένη ἀπὸ τοῦ βοριᾶ τὰ χαϊδέματα, ἀγκαλιασμένες πορτοκαλλιὲς μὲ λεμονιές, δάσος ὁλόκληρο. Καὶ ἄμα ἀνέβωμε στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου, πρὶο πέρα, ἄλλη εἰκόνα ξετυλίγεται ἐμπρὸς μας.

Ἕνα ποταμάκι ἤσυχο κυλᾷ τὰ καθάρια νερά του μέσα σὲ καλαμιές καὶ σχοῖνα καὶ πρὶο πέρα ξαπλώνεται τὸ ἀπεραντο λιβάδι ὡς κάτω στὴ θάλασσα. Ἕνα πράσινο χαλὶ σμίγει μὲ τὸ ἄλλο, τὸ γαλάζιο· ἄσπρα σημάδια στὸ ἕνα φαίνονται οἱ γλάροι, μαῦρες καὶ κίτρινες πινελιὲς στὸ ἄλλο οἱ ἀγελάδες.

Ἐκεῖ κάτω κοντὰ — λέει τὸ πανάρχαιο ὥραϊο παραμῦθι — ἔφθασε ταλαιπωρημένος ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἀποκοιμήθηκε κάτω ἀπὸ μιὰν ἐλιά. Ἐκεῖ, στὴν ὄχθη τοῦ μικροῦ ποταμοῦ, στέλλει καὶ ἡ Ἀθηνᾶ τὴ βασιλοπούλα μὲ τὶς ὑπηρέτριές της νὰ πλύνουν καὶ νὰ λευκάνουν. Καὶ ὅταν ὁ ναυαγὸς ξυπνᾷ ἀπὸ τὶς φωνές καὶ τὰ γέλια τῶν γυναικῶν, ποὺ παίζουν τὴ σφαῖρα, ἡ θεὰ τοῦ δίνει μιὰ λάμψη θεϊκὴ στὸ πρόσωπο.

Ἐκεῖ τώρα στὸν ἀνηφορικὸ δρόμο, ἀντὶ ν' ἀκούσῃς τὰ χρυσᾶ κουδουνάκια καὶ τ' ἀσημένια χάμουρα ἀπὸ τὰ ὀκτῶ μουλάρια, ποὺ τραβοῦν τὸ ἀμάξι τῆς Ναυσικᾶς, ἀφήνει τὴν βενζίνα τοῦ ἑνα αὐτοκίνητο. Καί, ἀντὶ τὶς φωνές καὶ τὰ γέλια τῶν κοριτσιῶν, ἀντηχεῖ βαρειά ἡ φωνὴ τοῦ ζευγολάτη.

Τρέχει καὶ σήμερα ἤσυχα τὸ ποταμάκι, ἀλλ' οὔτε παλάτια φαίνονται μακριὰ οὔτε νεραίδες παίζουν στὶς ὄχθες του. Μερικὲς ἐλιὲς σκαρφαλώνουν σὲ κάτι χαριτωμένους λοφίσκους. Ποιὸς ξέρει μήπως ἀπὸ τὴν ἐλιά, ποὺ ἔκοψε ὁ Ὀδυσσεὺς ἕνα κλαρὶ γιὰ νὰ σκεπασθῇ, δὲν ἔπιασαν παρακλάδια, καὶ βρίσκονται ἀκόμη καὶ σήμερα ἐκεῖ!

“Όλη ἡ Κέρκυρα εἶναι μιὰ ἀπέραντη θάλασσα μὲ τὸ χρῶμα τῆς ἐλιᾶς καὶ μὲ τὰ τεράστια κύματα, τοὺς ὀλοπράσινους λόφους.

Μέσα στὴν πόλι βρίσκεται τὸ χαριτωμένο λιμανάκι τῆς Γαρίτσας. Ἀληθινὸ παιγνίδι τῆς φύσεως. Ὁ ἥλιος τὴν στολίζει μαγευτικὰ σὰν καλλιτέχνης καὶ ποιητής. Τρέχει νὰ κρυφθῇ πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ σὰν ἀποχαιρετισμὸ ἀφήνει ἀπὸ πάνω τῆς ἓνα πελώριο φωτοστέφανο. Ἀπέναντι οἱ χιονισμένες κορυφές τῶν βουνῶν τῆς Ἡπείρου ὁμοιάζουν σὰν τριαντάφυλλα στὸ ὑστερνὸ χάιδεμα τοῦ ἡλίου.

Πέντε - ἔξι ψαροποῦλες μὲ ἀναμμένα φαναράκια γυρίζουν, ὕστερα ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῆς ἡμέρας, ν' ἀράξουν στὸ λιμανάκι, καὶ στὴν ἀκρογιαλιὰ ἀντηχεῖ ἡ φωνὴ τῶν ψαράδων, ποὺ τραβοῦν τὰ δίχτυα τους.

“Ενας περίπατος μισῆς ὥρας σὲ φέρνει ἀπὸ τὴν πόλι σὲ μιὰ γωνιά ἀπὸ τίς πιὸ μαγευτικὲς καὶ τοῦ νησιοῦ καὶ ἴσως ὅλης τῆς Ἑλλάδος. “Ενα πελώριο κανόνι, λείψανο παλαιοῦ πυροβολείου, δίνει τὴν ὀνομασία τῆς θέσεως· εἶναι τὸ « Κανόνι ».

Δεξιὰ μιὰ λιμνοθάλασσα, μὲ τὸ διβάρι καὶ τίς καλαμιές του στὸ βάθος, ἤσυχη σὰν καθρέπτης. Ἀριστερὰ τὸ ἀνοιχτὸ πέλαγος μ' ἓνα φρικίασμα σιγανό, ἀνεπαίσθητο. Στὰ ὄρια τῶν δύο, ἓνα μοναστηράκι, ἐπάνω σὲ ἓνα βράχο ἐπίπεδο, καὶ πιὸ πέρα τὸ Ποντικονήσι. Λέγουν πῶς εἶναι τὸ πλοῖο τοῦ Ὀδυσσεῶς ἀπολιθωμένο. Σήμερα εἶναι μιὰ πινελιὰ πράσινη μέσ' στὸ γαλάζιο χρῶμα τῆς θάλασσας. Καὶ ἀντίκρυ στὴν σειρὰ φαίνονται λόφοι καταπράσινοι, ποὺ ἀνεβαίνουν σὰν κρεμαστοὶ κῆποι ὡς τὸ Γαστούρι.

Μακριὰ σ' ἓναν ἀπὸ κείνους τοὺς κρεμαστοὺς λόφους, ποὺ ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴν θάλασσα πρὸς τὸ Γαστούρι, μιὰ βασανισμένη ψυχὴ, ἡ βασίλισσα τῆς Αὐστρίας Ἐλισάβετ,

ἐφαντάσθηκε μιὰ ἡμέρα ἓνα καταφύγιο, ἓνα ἄσυλο μακριὰ ἀπὸ τὸν θόρυβο τῆς ζωῆς, μέσα στὸ πράσινο, μέσα στὴν φύσι, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ ζήσῃ ἡσυχά. Καὶ ἔκτισε τὸ παλάτι της. Τὸ ἐστόλισε μὲ ἀγάλματα καὶ εἰκόνες. Καὶ ἐξεφύτρωσαν ἐκεῖ θεοὶ καὶ ἡμίθεοι. Νύμφες καὶ Μοῦσες, μέσα σὲ πίδακες καὶ σὲ σπηλιές. Καὶ ἐκεῖ ἐζοῦσε καὶ ἡ ψυχὴ ἐκείνη μιὰ ζωὴ χαριτωμένη τῶν ἀρχαίων παραμυθιῶν, ὥσπου ἀπέθανε...

Τώρα τὸ παλάτι τοῦ Γαστουριοῦ εἶναι ὁλότελα ἑλληνικό. Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ στολίσματα τοῦ πανέμορφου νησιοῦ.

Λαύρα;

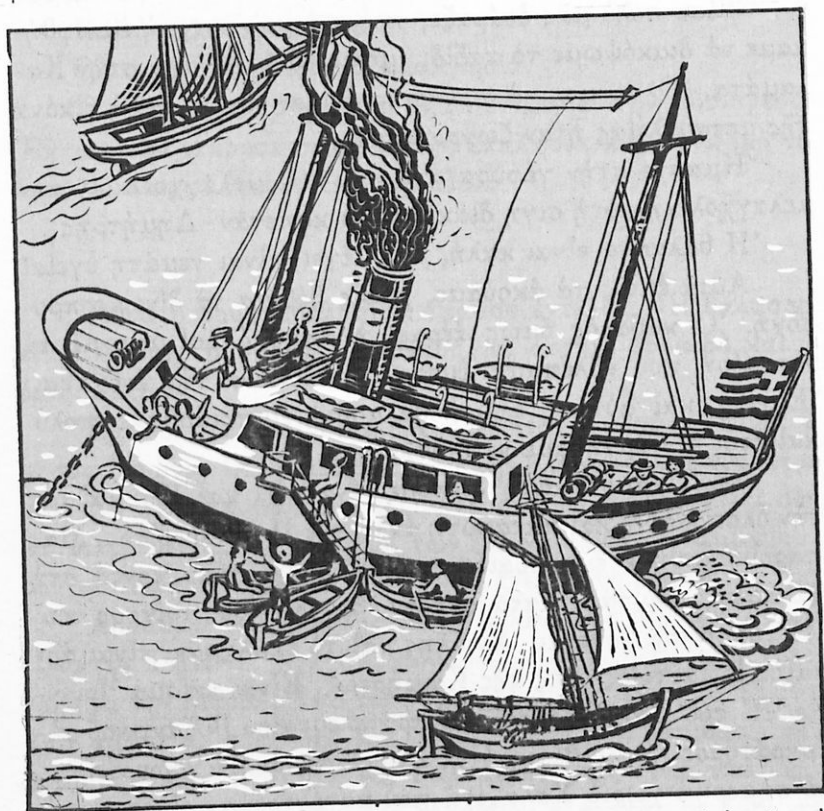
71. ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΥΡΟ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Ὁ λιμάνι τῆς Κυπαρισσίας εἶναι μικροσκοπικό. Δὲν ἔχει τὴν ἀξίωσι νὰ φιλοξενῇ ὑπερωκεάνεια οὔτε τεράστια πολεμικά, καθὼς τὰ φιλοξενεῖ, σχεδὸν κάθε χρόνο, τὸ θεόκτιστο λιμάνι τῆς Πύλου. Ἐδῶ μόνον μικρὰ κατχία μὲ κατάλευκα πανιά, σὰν ὠραῖοι κύκνοι, ἀργοκίνητα καὶ ναζιάρικα, μπαινοβγαίνουν ἀπὸ τὸ ἡσυχο λιμανάκι μας. Κάθε Κυριακὴ πρῶτὴ ἀκούγεται καὶ σφύριγμα βαποριοῦ. Εἶναι τὸ μικρὸ ἐπιβατικό ἀτμόπλοιο «Ἀγία Βαρβάρα», ποὺ ἐκτελεῖ τακτικὰ τὸν γῦρο τῆς Πελοποννήσου.

Μόλις ἀγκυροβολεῖ τὸ τριγυρίζουν οἱ βάρκες. Ὁ γερανὸς (τὸ βίντσι) δουλεύει, ἐπιβάτες ἐπιβιβάζονται· ἄλλοι βγαίνουν νὰ πιοῦν κρύο νερὸ ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ πηγὴ τοῦ Διονύσου, ποὺ ἐνώνει τὰ νερά της μὲ τὰ ἄλμυρά κύματα. Ἀπὸ τὰ ἄφθονα αὐτὰ κρυόνερα πάντα τὸ ἀτμόπλοιο παίρνει νερὸ γιὰ τοὺς ἐπιβάτας, ὥσπου νὰ φθάσῃ στὸν Πειραιᾶ.

Δέν περνᾷ μιὰ ὥρα καὶ τὸ σφύριγμα ἀκούγεται πάλι.
‘Ο ἑλικας ἀύλακῶνει τὰ νερά καὶ τὸ πλοῖο μᾶς ἀποχαιρετᾷ,
γιὰ νὰ μᾶς ξαναεπισκεφθῇ τὴν ἐρχομένη Κυριακῇ.

Μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς Κυριακὲς ἀποφασίσαμε καὶ ἐμεῖς νὰ
γίνουμε ταξιδιωτές. ‘Ο πλοίαρχος καπετάν-Δημήτρης μᾶς
ἐδέχθηκε μὲ καλωσύνη. ‘Ο καμαρώτος μὲ πολλὴ εὐγένεια
μᾶς ἔδωσε καθίσματα ἐπάνω στὴν γέφυρα καὶ ἐμεῖς παραγ-
γείλαμε τὸ πρωινὸ καφεδάκι.

Μόλις ἐκάμψαμε τὸν λιμενοβραχίονα, ἄρχισε νὰ ταλαν-
τεύεται τὸ πλοῖό μας σὰν καρυδόφλουδο, ἐνῶ ἄνεμος δὲν ἔ-

φυσούσε, οὔτε κύματα εἶχε ἢ θάλασσα. Τὸ πλοῖο ὅλο ἐσά-
λευε καὶ ἡ πρῶρά του ἀνεβοκατέβαινε σὰν νὰ προσκυνοῦσε
τὸ ὑγρὸ στοιχεῖο.

Τόσο πολὺ μᾶς ἐτάραξε, ποὺ γιὰ μιὰ στιγμή ἐσκεφθή-
καμε νὰ διακόψωμε τὸ ταξίδι, μόλις θὰ ἐφθάναμε στὴν Κα-
λαμάτα. "Ὀλων μας τὰ πρόσωπα ἐγιναν ὠχρὰ καὶ ἡ εἰκόνα
τῆς μεταμελείας ἦταν ζωγραφισμένη.

"Ἡμαστε στὴν γέφυρα ἀκίνητοι καὶ μελαγχολικοί· τὴν
μελαγχολικὴ αὐτὴ σιγὴ διακόπτει ὁ καπετὰν - Δημήτρης.

—'Η θάλασσα εἶναι καλὴ, μᾶς λέγει, εἶναι γεμάτη ὑγεία!

Αὐτὰ ἐμεῖς τὰ ἀκούαμε, χωρὶς βέβαια νὰ δίνωμε προ-
σοχή. 'Ο καθαρὸς ὅμως ἀέρας, ἡ ἀπασχόλησί μας μὲ τὸ
νέα μέρη ποὺ ἐβλέπαμε, ἐμετρίαζαν ὀλοένα τὴν ἐνόχλησι.
"Ἐπειτα καὶ αὐτὴ ἡ φουσκοθαλασσιὰ ἐμετριάσθηκε πολὺ
καὶ ἔτσι δὲν ἀργήσαμε νὰ συνέλθωμε.

Δὲν εἶχαμε ἀκόμη διανύσει ἓνα μίλι καὶ ἐθαυμάζαμε
τὴν ὀλοπράσινη καὶ κατάφυτη ἀκτὴ τῆς Πελοποννήσου. Μᾶς
παρουσιάσθηκε ἓνα ὠραιότατο ἐκκλησάκι τόσο κοντὰ στὴ
θάλασσα, ποὺ τὰ κύματα σχεδὸν ἔβρεχαν τοὺς τοίχους του.
'Η τοποθεσία λέγεται 'Αγρίλης καὶ τὸ ἐκκλησάκι εἶναι ἀρ-
χαῖος βυζαντινὸς ναὸς τῆς Κοιμήσεως. Εἶναι κτίσμα 'Ιωάν-
νου Η' τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ προτελευταίου Βυζαντινοῦ αὐ-
τοκράτορος. Στὴν θέσι αὐτῇ, στὰ μεσαιωνικά χρόνια, ἦταν
τὸ σημερινὸ χωριὸ Χαλαζόνι, ποὺ κατέστρεψαν οἱ πειραταί.
Οἱ χωρικοὶ ἄφησαν τὴν θέσι αὐτὴ καὶ ἐκτίσαν τὸ χωριὸ δύο
μίλια μακρύτερα ἀπὸ τὴν θάλασσα, ἐκεῖ ὅπου εἶναι τώρα.
"Υστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια στὸ ἐρειπωμένο χωριὸ καὶ τὴν
γκρεμισμένη ἐκκλησίᾳ ἀσκήτεψε ἓνας καλόγερος. Μιὰ ἡμέ-
ρα ἐπέρασε ἀπὸ ἐκεῖ ὁ 'Ιωάννης ὁ Παλαιολόγος, ὅταν ἀκό-
μη ἦτο Δεσπότης (ἡγεμὼν) τοῦ Μυστρά. 'Ο καλόγηρος
προσποιήθηκε πὼς δὲν τὸν ἐγνώριζε καὶ τοῦ λέγει:-

—'Εσὺ θὰ βασιλεύσης...

—'Αν βασιλεύσω, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Ἰωάννης, τί θέλεις νὰ σοῦ κάνω ;

Καὶ ὁ καλόγηρος εἶπε :

—Θέλω νὰ μοῦ κτίσης τὴν ἐκκλησίαν.

Ὁ Ἰωάννης ἐβασίλευσε καὶ ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσι.
Ἐκτίσε τὴν μικροσκοπικὴ ἐκείνη ἐκκλησία καὶ τὸ ὕλικὸ τὸ ἔστειλε, ὅπως λέγουν, ἀπὸ τὴν Πόλι.

Τώρα ἡ φουσκοθαλασσιὰ ἔπαυσε ἐντελῶς. Ἡ θάλασσα εἶναι ἡσυχη, ὁ οὐρανὸς καθαρὸς, τὸ ἀεράκι δροσερὸ καὶ ἡ ὄρεξι αὐξάνει.

Ἐμπρὸς μας φαίνεται ἓνα ὠραιότατο νησάκι. Εἶναι ἡ νῆσος Πρώτη. Ἀπὸ μακριά, ποῦ τὴν βλέπομε, μᾶς φαίνεται σὰν μιὰ μεγάλη σαύρα ἀπλωμένη στὴ θάλασσα. Ἐκεῖ δὲν κατοικεῖ κανεὶς. Οἱ κάτοικοι τῶν Γαργαλιάνων ἀποβιβάζουν τὸν χειμῶνα τὰ ποίμνιά των, γιατί ἔχει καλὴ βοσκή.

Ἀράζομε τώρα στὸ ἀνοικτὸ λιμάνι τῆς Μαράθου, ποῦ εἶναι τὸ ἐπίνειο τῶν Γαργαλιάνων. Ὅλη ἡ ἑκτασι, ποῦ χωρίζει τὴν Μάραθο ἀπὸ τοὺς Γαργαλιάνους, εἶναι κατάφυτη ἀπὸ ἀμπέλια, σταφίδες καὶ ἐλιές. Οὔτε μιὰ σπιθαμὴ δὲν βρίσκεται ἀκαλλιέργητη. Οἱ Γαργαλιανῶτες εἶναι πολὺ ἐργατικοί. Ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς Μαράθου ἐξάγεται τὸ λάδι, τὸ κρασί καὶ ἡ σταφίδα τῶν Γαργαλιάνων καὶ τῶν περιχώρων.

Τὸ πλοῖο φεύγει καὶ σὲ λίγο ἔμπρὸς μας ἀρχίζει νὰ φαίνεται ἡ Σφακτηρία.

Εἶναι ἓνας τεράστιος λιμενοβραχίων, ποῦ προφυλάττει τὸν λιμένα τῆς Πύλου ἀπὸ τὴν ὀργὴ τῶν κυμάτων, ὅταν εἶναι κακοκαιρία. Ὅμως τὰ κύματα μὲ τὴν ὑπομονή των κατατρώγουν ὁλοένα τὰ πλευρά της. Ἀποκόπτουν πελώρια

πέτρινα βουνά και τὰ καταποντίζουν στὸν βυθό. Καὶ ἔτσι ἀνοίγουν δρόμο πρὸς τὸν λιμένα. Δύο ἀπομονωμένοι βράχοι σχηματίζουν εἴσοδο στὸ λιμάνι.

Τὸ πλοῖό μας ἔχει γραμμὴ πρὸς τοὺς δύο αὐτοὺς γίγαντας, ποὺ στέκονται ὑπερήφανοι καὶ κατὰμαυροι. Καὶ μπαίνομε στὸ λιμάνι.

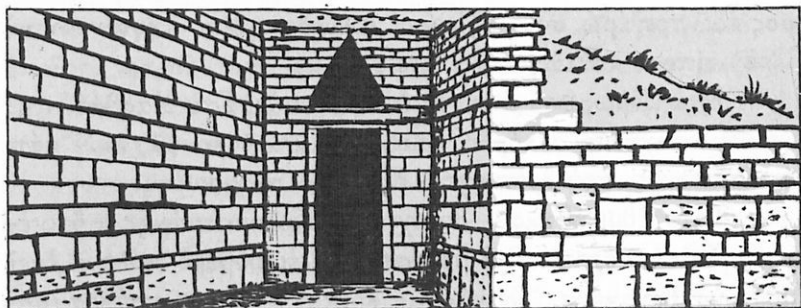
Δὲν μπορεῖ νὰ γίνη ἀσφαλέστερο λιμάνι. Ἐδῶ πολλές φορές καταφεύγουν οἱ μεγάλοι εὐρωπαϊκοὶ στόλοι τῆς Μεσογείου, ὅταν κάνουν μεγάλη γυμνάσια. Βρισκόμαστε στὰ βασίλεια τοῦ Ὀμηρικοῦ Νέστορος. Ἐκεῖ ἐκάηκε ὁ ὑπερήφανος Τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος ἀπὸ τὰ πολεμικὰ τῶν τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Καὶ ἔτσι ἔληξαν τὰ βάσανα τοῦ μεγάλου μας Ἀγῶνος.

Σήμερα οἱ ψαράδες μαζί μὲ τὰ ψάρια τραβοῦν καὶ κανένα σιδερικὸ ἀπὸ τὰ σουλτανικὰ καράβια, ποὺ σαπίζουν στὸν πυθμένα. Ἐπάνω σ' ἓνα βράχο, ποὺ τὸν δέρνουν ἀδιάκοπα τὰ κύματα, ὑψώνεται τὸ μνημεῖο τοῦ φιλέλληνος Σανταρόζα. Σ' ἄλλο βράχο τὸ μνημεῖο τῶν Ρώσων καὶ πλησίον ὁ τάφος τοῦ δοξασμένου Τσαμαδοῦ. Παρέκει λάμπει κάτασπρο τὸ περίλαμπρο μνημεῖο τῶν Γάλλων. Οἱ Ἕλληνες, ποὺ πάντα εὐγνωμονοῦν, ὕψωσαν παντοῦ στοὺς ξένους, ποὺ ἀγωνίσθηκαν γιὰ τὴν ἐλευθερίαν, τὰ μνημεῖα τῆς εὐγνωμοσύνης των.

Ἀπὸ τὸ πλοῖό μας βλέπομε τὸ « Νεόκαστρο », τὸ φρούριο, ποὺ σῶζεται ἀκέραιο, γιὰτὶ στὰ 1828 τὸ εἶχε ἐπισκευάσει ὁ Γάλλος στρατηγὸς Μαιζών. Ἐχει ἐπάλξεις, πολέμιστρος, δεξαμενές, προμαχῶνες. Βλέπομε ἀκόμη τὴν ἐκκλησία τῆς Μεταμορφώσεως, ποὺ ἐκτίσθηκε ἐπὶ φραγκοκρατίας. Ἐπειτα ἐπὶ τουρκοκρατίας ἔγινε τζαμί καὶ ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Ἐπανάστασι ἔγινεν Ὀρθόδοξος ναός.

« Ἡμερολόγιον Μεγάλῃς Ἑλλάδος »

Ν. Μαρτίνης (διασκευή)

72. ΟΙ ΠΑΛΙΟΠΕΤΡΕΣ

Ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης, ὁ γυιὸς τοῦ «Γέρου τοῦ Μοριᾶ», ὑπασπιστὴς τῶν πρώτων βασιλέων τῆς Ἑλλάδος Ὁθωνος καὶ Ἀμαλίας, ἀφηγεῖτο κάποτε, μετὰ τὴν ἐξωσίν των, τὴν ἐξῆς ἱστορία, ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ δείγματα τῆς πίστεως τῶν πρώτων μας βασιλέων στὴν ἀρχαία παράδοσι τοῦ Ἑθνους.

Κατὰ τὴν πρώτη περιοδεία τῶν βασιλέων στὴν Πελοπόννησο — λέγει ὁ ὑπασπιστὴς των — μόλις ἐφθάσαμε στὸ Ναύπλιο, μὲ ἐκάλεσε ὁ βασιλεὺς καὶ μοῦ εἶπε :

— Πρέπει νὰ ἐπισκεφθοῦμε καὶ τὰς Μυκήνας, κύριε Κολοκοτρώνη. Σεῖς ποὺ γνωρίζετε τὸν τόπο, παρακαλῶ νὰ φροντίσετε. Αὐριο θὰ γίνη ἡ ἐκδρομὴ. Γνωρίζετε τὸ μέρος ;

— Μυκήνας εἶπατε, Μεγαλειότατε ; Μάλιστα, θὰ φροντίσω !

Ἐπῆγα — συνεχίζει ὁ Γενναῖος — στὴν ἀγορὰ καὶ ἐρωτοῦσα νὰ μάθω ποῦ εἶναι αὐταὶ αἱ Μυκῆναι. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ μὲ διαφωτίσῃ.

— Πρώτη φορὰ ἀκοῦμε τὸ ὄνομα αὐτό, μοῦ ἔλεγαν. Τί τόπος εἶναι αὐτός ;

Ἀπηλπισμένος πηγαίνω νύκτα στὸ γειτονικὸ χωριὸ καὶ συναντῶ στὸ δρόμο βοσκούς, ποὺ ἐγύριζαν.

— Ἐλᾶτε ἐδῶ, παιδιὰ, τοὺς λέγω. Πῆτέ μου, σὲ ποιό μέ-

ρος ἐδῶ τριγύρω συνηθίζουν οἱ «λόρδοι» καὶ πηγαίνουν νὰ ἰδοῦν τίποτε παλιά χαλάσματα;

—'Εγὼ ξέρω, μοῦ ἀπαντᾷ ἓνας βοσκός. Στὸ Χαρβάτι πηγαίνουν συχνὰ οἱ «λόρδοι» μὲ βιβλία κι ὅλο ψάχνουν κάτι παλιόπετρες, πού βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό.

Τότε ἐθυμήθηκα — συνέχισε ὁ Κολοκοτρώνης — ὅτι ἐγνώριζα τὸ μέρος· εἶχα μάλιστα κάμει φοβερὸ πόλεμο ἐκεῖ μὲ τοὺς Τούρκους. Ἐκινήσαμε λοιπὸν κατὰ τὸ πρόγραμμα, τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωί. Ἐφιππος ἐγὼ, καμαρωτός, ὠδήγησα τὴν βασιλικὴ συνοδεία στὸ Χαρβάτι καί, ὅταν ἐφθάσαμε, ἐσήκωσα τὸ δεξί μου χέρι καὶ ἔδειξα τὶς παλιόπετρες.

—'Ιδοὺ αἱ Μυκῆναι, εἶπα.

Οἱ συνάδελφοί μου ἔμειναν μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, ἐκπληκτοὶ γιὰ τὴ σοφία μου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὅθων εὐχαριστήθηκε.

—Ὁ κύριος Κολοκοτρώνης, εἶπε, εἶναι ἐξ ὅλων μας ὁ λογιώτατος καὶ ὁ περισσότερον κάτοχος ἀρχαιολογικῶν γνώσεων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀμαλία, λογία ὅσον καὶ ὁ Ὅθων, «πλήρης Ἑλλάδος», ὅπως καὶ ἐκεῖνος, δὲν ἐλάτρευε λιγώτερο τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα. Καὶ τῆς ἄρεσε νὰ ἐκτελῇ χρέη «ἐξηγητοῦ» τῶν ἀρχαιοτήτων στοὺς φιλοξενουμένους της, συνοδευομένη ἀπὸ τὸν εὐφυέστατο ὑπασπιστὴ της Καρατάσσον, τὸν ἐνδοξον Ἀγωνιστὴν, ὁ ὁποῖος τῆς ἔλεγε ἡ ἄποτε στὴν Ἀκρόπολι:

—Μὴ τοὺς λές τόσα πολλά, βασίλισσα. Θὰ τοὺς παλαβώσης αὐτοὺς τοὺς κουτόφραγκους. Καὶ θὰ κουβαλήσουν ὅλες τὶς παλιόπετρες στὰ σπίτια τους καὶ θὰ βουλιάξῃ τὸ καράβι. Ἀμ' θὰ τοὺς χωρίσουν καὶ οἱ γυναῖκες τους, γιατί, ἀντὶ στολίδια, θὰ τοὺς πᾶνε πέτρες... (Διότι οἱ ξένοι συνηθίζουν νὰ φεύγουν ἀπὸ τὶς ἀρχαιότητες καὶ μὲ μία... πέτρα).

Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ θυμοσόφου ὑπασπιστοῦ της μετέφρασε ἡ Ἀμαλία στὸν τότε ἀρχιδουῖκα τῆς Αὐστρίας, τὸν ἔ-

πειτα άτυχη αὐτοκράτορα τοῦ Μεξικοῦ Μαξιμιλιανό, ὁ ὁποῖος, νεαρός τότε, ἔκαμνε τὸν γῦρο τοῦ κόσμου μαζί με τὸν ἀδερφό του καὶ ἦτο φιλοξενούμενος στὰς Ἀθήνας.

—Ἐχεις δίκιο, λέγει ὁ ἀρχιδούξ στὸν Καρατάσσο. Εἴμεθα κουτόφραγκοι καὶ γι' αὐτὸ ἐρχόμεθα στὴν Ἑλλάδα νὰ ξυπνήσῃ τὸ μυαλό μας.

Καὶ τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Ἀγωνιστής, ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ ἀγράμματος, ἤξερε πολὺ καλά, ὅπως ὅλοι οἱ Ἕλληνες τοῦ Ἀγῶνος, τὴν ἐθνικὴ σημασία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς παραδόσεως:

—Ἀς τὰ λέμε ἐμεῖς αὐτά, Ὑψηλότατε. Τὸ ξέρομε καλά, πὼς σ' αὐτά τὰ λιθάρια χρωστοῦμε τὴν ἐλευθερίαν μας. Αὐτὰ ἐδόξασαν τοὺς παλιούς καὶ γι' αὐτὰ ἐσυμπάθησε ἡ Εὐρώπη τὸν Ἀγῶνα μας.

Ἐφημερίς « Στρατιωτικὰ Νέα »

Ε. Π. Φωτιάδης (διασκευὴ)

73. Η ΠΕΡΔΙΚΑ

Ἄν ἰδῇτε πέρδικα νὰ περπατῇ, θὰ πῆτε ὅτι πιὸ ἄρμονικό, πιὸ ρυθμικό, πιὸ εὐχάριστο περπάτημα εἶναι ἀδύνατο νὰ ἔχουν καὶ οἱ ἄγγελοι.

Οἱ κυνηγοί, ἅμα τὴν βλέπουν νὰ περπατῇ, τῆς σφυρίζουν ὅπως τὰ σκυλιά. Αὐτὴ, ἔχοντας πεποιθήσι στὴν τέχνη

νά γυρίζη ανάποδα γιά νά μή φαίνεται, στέκεται ἢ βουβαίνεται ἢ ἀναποδογυρίζεται. Καί ὁ κυνηγός σφυρίζοντας τήν πλησιάζει ἀπ' ἐκεῖ πού θά τοῦ ἔλθῃ βολικά νά τήν τουφεκίσῃ, ἐκτός ἂν τόν γελάσῃ καί χαθῇ ἀπότομα ἀπό τά μάτια του. Τά περδικόπουλα ἔχουν τόση τέχνη νά γίνωνται ἓνα μέ τὸ χῶμα, γιὰ τὸ βοηθεῖ τὸ χρῶμά τους, πού τὰ χάνετε μπροστά στά μάτια σας. Γιά ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους τὸ κυνήγι τῆς πέρδικας εἶναι τὸ πιὸ δύσκολο στοὺς κυνηγούς.

Ἡ πέρδικα κάνει τὴν φωλιά της σὲ χαμηλὰ ριζοσπῆλια. Μὰ τὸ τραγούδι λέει :

Ἐπάνω στὴν τριανταφυλλιά
φτειάνει ἡ πέρδικα φωλιά
μέ σύρματα καί μέ φλωριά
καί μέ σαράντα πέντε αὐγά.

Κι ἀνετραντάχθη ἡ πέρδικα
καί 'πέσαν τὰ τριαντάφυλλα.
Τό 'μαθαν οἱ ἀρχόντισσες
καί πᾶν νά τὰ μαζέψουν,
νά φτειάσουν ἄνθινο νερό,
νά λούσουν νύφη καί γαμπρό.

Κλωσσᾷ τὸ πουλὶ δώδεκα αὐγά, ἐνῶ ἡ ζωολογία τοῦ λαοῦ λέγει πὼς φθάνει ὥς τὰ σαράντα πέντε. Τὰ αὐγά ὅχι μονάχα τρώγονται, μὰ τὰ βάζουν καί στὴν φωλιά τῆς κόττας καί τὰ κλωσσᾷ, ὅπως καί τὰ δικά της. Τὰ κοττοπερδικόπουλα ὅμως φεύγουν στὴν ἐρημιὰ σὰν μεγαλώσουν. Καί γι' αὐτὸ φροντίζουν ἐνωρὶς νά τὰ κλείσουν στά κλουβιά. Μὰ καί ἐκεῖ μόλις ἀκούσουν περδικολάλημα, κτυποῦν τὰ σύρματα τοῦ κλουβιοῦ μέ τέτοια μανία, πού ματώνονται. Οἱ κυνηγοὶ μεταχειρίζονται τὰ κοττοπερδικόπουλα ἀκριβῶς γι' αὐτόν

τὸν σκοπό. Ἀφοῦ μεγαλώσουν λίγο, τὰ παίρνουν μὲ τὰ κλουβιά τους καὶ τὰ τοποθετοῦν σὲ μέρη περδικοσύχναστα. Ἐκεῖ βάζουν ἐπάνω στὰ κλουβιά ἓνα πανὶ κόκκινο, πὺν κάνει τὴν πέρδικα νὰ λαλῇ ἀδιάκοπα. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ξεγελιοῦνται οἱ ἄλλες πέρδικες καὶ πλησιάζουν τὰ κλουβιά, ὅπου οἱ κυνηγοὶ τὶς περιμένουν κρυμμένοι πίσω ἀπὸ βράχους ἢ κλαδιά.

Ἡ πέρδικα τρώγει ἀπὸ ὅλα τὰ χορταρικά. Ἀπαραίτητη ὅμως τροφή της εἶναι τὸ χαλίκι γιὰ χωνευτικὸ ἢ γιὰ νὰ καθαρίζῃ τὴν φωνή της, ὅπως λέγουν. Ἐλησμόνησα νὰ σᾶς πῶ, ὅτι ἡ πέρδικα ἔχει ἀδυναμία καὶ στὰ σταφύλια. Ἐνα ἀπὸ τὰ ἄπειρα τραγούδια της λέει :

- Ποῦ ἦσαν πέρδικα γραμμένη
κι ἦλθες τὸ πρῶτὸ βρεμένη;
- Ἡμουνά πέρα στὰ πλάγια
στὶς δροσιές καὶ στὰ χορτάρια.
- Τί ἔτρωγες πέρα στὰ πλάγια
στὶς δροσιές καὶ στὰ χορτάρια;
- Ἐτρωγα τὸν Μάη τριφύλλι
καὶ τὸν Αὐγούστο σταφύλι.

Τὰ περισσότερα τραγούδια τῶν γάμων καὶ τῶν ἀρραβώνων δανείζονται εἰκόνες ὁμορφιάς καὶ δροσιᾶς ἀπὸ τὴν πέρδικα. Εἶναι τὰ πιὸ ποιητικὰ σύμβολα τῆς ὁμορφιάς, τῆς γιορτῆς, τῆς δροσιᾶς. Ὁ ἴδιος ποιητὴς σὲ κάποιους στίχους παρακαλεῖ τὰ νύχια του :

Νύχια μου καὶ νυχάκια μου
καὶ νυχοποδαράκια μου,
τὴν πέρδικα ποὺ πιάσατε
νὰ μὴν τήνε χαλάσετε.

« Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἡμερὰ »

Στέφανος Γρανίτσας

74. Η ΕΛΙΑ

Εὐλογημένο νά'ναι, ἐλιά, τὸ χῶμα ποὺ σὲ τρέφει,
 κι εὐλογημένο τὸ νερό, ποὺ πίνεις ἀπ' τὰ νέφη,
 κι εὐλογημένος τρεῖς φορές αὐτός, ποὺ σ' ἔχει στείλει
 γιὰ τὸ λυχνάρι τοῦ φτωχοῦ, γιὰ τ' ἁγίου τὸ καντήλι.
 Δὲν εἶσαι σὺ περήφανη σὰν τ' ἄλλα καρποφόρα,
 ποὺ βιαστικά, ἀνυπόμονα, δὲν βλέπουνε τὴν ὥρα
 πότε μὲ τ' ἀνθολούλουδα τοὺς κλώνους νὰ σκεπάσουν
 καὶ μὲ μιὰ πρόσκαιρη ὁμορφιά τὰ μάτια νὰ ξυπάσουν.
 Ἐσύ'σαι πάντα ταπεινὴ· πάντα δουλεύτρα σκύβεις,
 μ' ὅλα τὰ πλούτη, ποὺ κρατεῖς, μ' ὅλο τὸ βιό, ποὺ κρύβεις.
 Γι' αὐτὸ ἀπ' τὰ πρῶτα νιάτα σου, ποὺ τὰ φιλοῦν οἱ ἀνέμοι,
 ὡς τὰ βαθιὰ γεράματα, ποὺ τὸ κορμί σου τρέμει
 καὶ γέρνει κάθε σου κλαδὶ καὶ κάθε παρακλάδι,
 μέσα στὸν κόφιο σου κορμὸ δὲν σοῦ λειψε τὸ λάδι.

« Τὸ παλιὸ βιολὶ »

Ἰωάννης Πολέμης

ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

Μ Ε Ρ Ο Σ
ΔΕΥΤΕΡΟΝ

75. ΠΑΤΡΙΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Αἱ λέξεις πατρίς καὶ θρησκεία διὰ τὸν Ἕλληνα ἐκφράζουν τὴν αὐτὴν ἰδέαν. Εἶναι τόσον βαθέως χαραγμένοι εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ὥστε δυνάμεθα νὰ τὰς παραβάλωμεν μὲ τὰς δύο κυριωτέρας κινήσεις αὐτῆς· δηλαδή τὴν πατρίδα μὲ τὴν συστολὴν τῆς καρδίας καὶ τὴν θρησκείαν μὲ τὴν διαστολὴν αὐτῆς, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ὑπαρξίς τῆς μιᾶς (τῆς πατρίδος) προϋποθέτει τὴν ὑπαρξιν τῆς ἄλλης (τῆς θρησκείας).

Εἰς ὅλα τὰ ἐθνικὰ κινήματα οἱ Ἕλληνες ἔλαβον πάντοτε ὡς σύνθημα τὴν πίστιν καὶ τὴν πατρίδα. Οἱ πρωτομάρτυρες τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς θρησκείας, πατριάρχαι καὶ ἀρχιερεῖς.

Δ. Π. Τυπάλδος — Φορέστης (Διασκευή)

76. ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ

Ἡ τριακοστή Ἰανουαρίου εἶναι ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν ἀκόμη αἰώνων ἀφιερωμένη εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας: τὸν Βασίλειον τὸν Μέγαν, τὸν Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν, τὸν ἐπικαλούμενον Θεολόγον, καὶ τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον. Καίτοι δὲ καθεὶς τούτων ἔχει ἰδιαιτέραν ἡμέραν ἑορτῆς, ὅμως τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου ἑορτάζονται ἀπὸ κοινοῦ, διότι οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι συνετέλεσαν, ὅσον ἴσως μόνον ὁ Ἀθανάσιος ὁ Μέγας, εἰς τὴν ἐμπέδωσιν τῆς πίστεως. Συνετέλεσαν δὲ ἐξ ἄλλου ὅσον οὐδεὶς εἰς τὴν ἐναρμόνισιν τῆς μεγάλης ἐλληνικῆς πνευματικῆς κληρονομίας μετὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τῶν ψυχῶν — τὸν Χριστιανισμόν — καὶ τὸ θεῖον δίδαγμα τῆς ἀγάπης.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ κοινὴ πρὸς τιμὴν των ἑορτὴ καθιερώθη ἀπὸ τοῦ 1100 ὡς ἑορτὴ τῆς παιδείας, ὡς ἑορτὴ τῶν σπουδαστῶν, μικρῶν καὶ μεγάλων, ὡς ἑορτὴ ἐπίσης τῶν διδασκάλων. Ἡ ἑορτὴ τῶν μεγάλων τούτων ἱεραρχῶν εἶναι ἡ ἑορτὴ τῶν ἐλληνικῶν καὶ χριστιανικῶν γραμμάτων, ἡ ἑορτὴ τοῦ ἐλληνοχριστιανικοῦ ιδεώδους, τοῦ ὁποίου πιστοὶ εἶναι ὅλοι ὅσοι πιστεύουν εἰς τὸν ἀνώτερον ἀνθρώπινον βίον.

Μεγάλοι θεολόγοι οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ κήρυκες τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου, μεγάλοι φιλόσοφοι καὶ λόγιοι, μεγάλοι, ἀκόμη, ἱατροί, δὲν ὑπῆρξαν μόνον θεωρητικοὶ ἄνδρες. Ὑπῆρξαν καὶ μεγάλοι ἄνθρωποι τῆς πρακτικῆς δράσεως, πολυσχιδεῖς καὶ ἀκούραστοι. Ὑπῆρξαν ὅ,τι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐθεώρουν πλήρη προσωπικότητα. Ἐπομένως ἐξηγοῦμεν εὐκόλως, διατί οἱ ἄνδρες αὐτοὶ κατώρθωσαν ὅσα κατώρθωσαν μεγάλα καὶ θαυμαστά.

Ἄρροβοι ἤρχοντο εἰς ρῆξιν μὲ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας καὶ ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸν ἀγῶνα πάντοτε νικηταί. Ἀνέπτυσαν ἐπίσης οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι φιλανθρωπικὴν δρᾶσιν τοιαύτην, ὥστε νὰ γίνουν, αὐτοὶ κυρίως, οἱ ἡγήτορες τῆς μεγάλης κοινωνικῆς πολιτικῆς τοῦ Βυζαντίου, ὁμοίαν τῆς ὁποίας, ὅπως εἶπεν Εὐρωπαῖος ἱστορικός, δὲν ἐγνώρισε μέχρι τοῦδε ὁ κόσμος.

Καὶ διὰ νὰ μὴ νομισθῇ τὸ τελευταῖον τοῦτο ὑπερβολή, ἀρκεῖ νὰ ὑπενθυμίσωμεν, ὅτι εἰς τὴν μεγάλην μεσαιωνικὴν μας αὐτοκρατορίαν ὅλα τὰ ὀρφανὰ εὑρισκον θέσιν εἰς τὰ ὑποδειγματικῶς ὀργανωμένα ὀρφανοτροφεῖα· αἱ χῆραι ἐτύγχανον ἰδιαιτέρας περιθάλψεως εἰς εἰδικὰ ἰδρύματα· αἱ πτωχαὶ ἐπίτοκοι γυναικες εἰσῆγοντο εἰς μαιευτήρια· τὰ ἐγκαταλελειμμένα βρέφη εἶχον ἄσυλον τὰ βρεφοκομεῖα· οἱ πένητες γέροντες εὑρισκον ἥρεμον τέρμα εἰς τὰ γηροκομεῖα· οἱ φυλακισμένοι παντοιοτρόπως ἐπροστατεύοντο εἰς τὰς φυλακάς.

Ἄρκει ἀκόμη νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι οἱ ἀπόμαχοι (οἱ « παλαιοὶ πολεμισταί », ὅπως λέγομεν σήμερον) καὶ οἱ ἀνάπηροι τῶν πολέμων ἐτύγχανον, αὐτοὶ καὶ αἱ οἰκογένειά των, συνεχοῦς προστασίας καὶ στοργῆς. Ὑπῆρχε ταμεῖον πρὸς ἐξαγοράν τῶν αἰχμαλώτων, πλεῖστα ἐπίσης νοσοκομεῖα λοιμωδῶν νόσων (ὡς λ.χ. λεπροκομεῖα).

Ἀλλὰ τί πρῶτον καὶ τί δεύτερον νὰ σημειώσῃ κανεὶς

ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν καὶ τὴν φιλάνθρωπίαν εἰς τὸ Βυζάντιον!

Ἄλλ' ὅς ἐπανέλθωμεν εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας. Ἄνθρωποι τοιαύτης θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς δράσεως, ἥτε φυσικὸν ὄχι ἀπλῶς νὰ θίξουν, ἀλλὰ ἐμβριθῶς νὰ ἀσχοληθοῦν περὶ τὰ μεγάλα ἠθικὰ ζητήματα τῆς ἐποχῆς των. Προκειμένου π.χ. περὶ τῆς ιδιοκτησίας διακηρύττουν, ἀπὸ συμφώνου καὶ οἱ τρεῖς, ὅτι, ὅσakis αὕτη δὲν προέρχεται ἀπὸ ἀρπαγὴν ἢ ἁμαρτίαν, ὅταν δηλαδὴ ἡ προέλευσίς της εἶναι καθάρα, τότε καὶ μόνον εἶναι ἠθικῶς καὶ θρησκευτικῶς δεκτὴ. Πρέπει δὲ νὰ τὴν θεωρῶμεν ἀπλῶς δῶρον τοῦ Θεοῦ, περιουσίαν τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡμεῖς^ε ἔχομεν δικαίωμα χρήσεως, εἴμεθα ἀπλοῖ διαχειρισταὶ καὶ τίποτε ἄλλο. Διότι «πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστὶ καταβαῖνον ἐκ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων». Κακὸν ἄρα, κατὰ τοὺς τρεῖς Ἱεράρχας, δὲν εἶναι αὕτη αὕτη ἡ ιδιοκτησία, ἀλλὰ ἡ κακὴ προέλευσις ἢ ἡ κακὴ διαχείρισις αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τοὺς Πατέρας τούτους εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸ δικαίωμα νὰ ἔχη ἰδικὴν τῆς περιουσίαν. Ἡ περιουσία αὕτη—πολὺ μεγάλη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους—διετίθετο εἰς τὴν περίθαλψιν τῶν πτωχῶν καὶ τῶν πασχόντων. Ὅθεν καὶ «περιουσία τῶν πτωχῶν» ἐχαρακτηρίζετο.

Ἄλλ' ἂν καταφέρωνται ἐναντίον τῶν κακῶν πλουσίων οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι συμπαραστάται οἰουδήποτε πτωχοῦ. «Δὲν εἶναι πτωχὸς—λέγει ὁ Χρυσόστομος—ἐκεῖνος πρὸς δὲν ἔχει τίποτε. Πτωχὸς εἶναι ὅποιος ἐπιθυμεῖ πολλά. Δὲν εἶναι πλούσιος ἐκεῖνος πρὸς ἔχει πολλά, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ ὅποιος τίποτε δὲν ἔχει ἀνάγκην».

Δριμύτατα ὁμιλοῦν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ κατὰ παντὸς κέρδους μὴ συμβιβαζομένου πρὸς τὸν ἠθικὸν νόμον: «Ὅταν

ἀπὸ κακὴν πρᾶξιν κερδήσης, νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι ἔχεις ἀρ-
αβωνισθῇ τὴν δυστυχίαν», λέγει ὁ Μ. Βασίλειος.

Ὡς τὸ ἄριστον καὶ κυρίως θεμιτὸν μέσον πρὸς ἐξεύρε-
σιν τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς τὸ ζῆν καὶ πρὸς ἀπόκτησιν πε-
ριουσίας θεωροῦν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι τὴν ἐργασίαν. Ὅχι δὲ
μόνον διὰ τοὺς λόγους τούτους, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν
τὴν ἐργασίαν θεωροῦν πρᾶξιν καλὴν. Κηρύττουν αὐτὴν λαμ-
πρὸν μέσον πρὸς ἄσκησιν, πρὸς διαπαιδαγώγησιν εἰς τὸ κα-
λόν, πρὸς ἰσορροπίαν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, πρὸς τὴν
ὕγιαν γενικῶς. Καὶ καταφέρονται συνεχῶς ἐναντίον τῆς ἀρ-
γίας ὡς μητρὸς πάσης κακίας. «Κατεσκεύασεν ὁ Θεὸς τὴν
ψυχὴν διὰ νὰ ἐργάζεται», λέγει ὁ Χρυσόστομος. Καὶ συμ-
πληρώνει: «Ἡ ἐργασία εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν φύσιν τῆς
ψυχῆς, ἡ ἀργία εἶναι παρὰ τὴν φύσιν αὐτῆς». Ὡς εἶδη δὲ
ἐργασίας συνιστοῦν οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι Πατέρες τὰ διάφορα
κυρίως χειροτεχνικὰ ἐπαγγέλματα, τὴν ὑφαντουργίαν, τὴν
ἐπεξεργασίαν τῶν ἐκ χαλκοῦ ἀντικειμένων, τὴν οἰκοδομικήν,
κατ' ἐξοχὴν δὲ τὴν γεωργίαν. Ἀλλὰ καὶ ὅτιδῆποτε ἄλλο,
ἀρκεῖ νὰ μὴ δημιουργῇ ἡθικὸν κίνδυνον, ὅπως λ.χ. τὸ ἐπάγ-
γελμα τοῦ τοκογλύφου ἢ τοῦ μονομάχου. Τόσον δὲ περισ-
σότερον εἶναι οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι θιασῶται τῆς σωματικῆς
ἐργασίας, ὅσον διότι πρέπει νὰ καταρρίψουν τὴν ἐξ ὠρισμέ-
νων λόγων πρόληψιν τῆς Ἀρχαιότητος ἐναντίον τῆς τοιαύ-
της φύσεως τῆς ἐργασίας: «Καὶ τὸν κατασκευαστὴν σφη-
νῶν νὰ θεωρῇς ἀδελφόν, λέγει ὁ Χρυσόστομος. Καὶ ὅταν τὸν
βλέπῃς νὰ κόπτῃ ξύλα, νὰ κτυπᾷ μὲ τὸ σφυρί, νὰ εἶναι
μουντζουρωμένος, ὅχι μόνον νὰ μὴ τὸν περιφρονῇς, ἀλλὰ
νὰ τὸν θαυμάζῃς».

Ὁ ἄριστος δὲ τρόπος τῆς χρήσεως τῶν ἐπιγείων ἀγα-
θῶν εἶναι, κατὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, ἡ ἀγαθοεργία, ἡ σπά-
ταλος, ἡ ἄνευ φειδοῦς ἀγαθοεργία. «Τὰ χρήματα εἶναι κα-

λά, ἐὰν μὲ αὐτὰ παύῃς τὴν πενίαν τοῦ πλησίον σου », λέγει ὁ Χρυσόστομος.

Συνιστῶντες ὅμως οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι τὴν ἀπεριόριστον ἀγαθοεργίαν καὶ στηλιτεύοντες μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα τὴν πολυτέλειαν, δὲν ζητοῦν ἀπὸ τὸν ἔχοντα νὰ ἐγκαταλείψῃ ἑαυτόν: «Ὁχι νὰ ζῇς ὅπως ὁ Διογένης ὁ Κυνικός, πού ἐφόρει ράκη καὶ κατώκει εἰς πῖθον καί, ἐνῶ ἐξέπληξε πολλούς, δὲν ὠφέλησε κανένα », λέγει ὁ Χρυσόστομος. Καὶ προσθέτει: «Ὁ Παῦλος δὲν ἔκαμε τίποτε ἀπὸ αὐτά. Καὶ κοσμίως ἐνεδύετο καὶ ἐνοίκιον ἐπλήρωνε τῆς οἰκίας, ὅταν ἔμενεν εἰς τὴν Ρώμην ».

Ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ εὐρυτέρα φιланθρωπία εἶναι τὸ κορύφωμα τοῦ κηρύγματος τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Συνιστοῦν τὴν ἐλεημοσύνην ἀδιακρίτως καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς ἡθικῆς ποιότητος τῶν ἐλεουμένων καὶ θεωροῦν τὸ καθῆκον τῆς ἐλεημοσύνης ἀνώτερον καὶ τῆς νηστείας καὶ τῶν προσευχῶν καὶ τῶν δωρεῶν εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ πάσης ἄλλης ἀρετῆς. Πρῶτοι δὲ αὐτοὶ παρέχουν τὸ μέγα παράδειγμα τοῦ ἐλεήμονος καὶ τοῦ φιλανθρώπου:

Ὁ Βασίλειος, ὁ πρῶτος συστηματικώτερον ὀργανώσας τὴν χριστιανικὴν φιλανθρωπίαν, ἰδρύει μὲ ἰδίας δαπάνας, περὶ τὸ 370, καὶ συντηρεῖ πλησίον τῆς Καισαρείας τὸ πρῶτον ἄρτιον συγκρότημα φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, περιλαμβάνον νοσοκομεῖον, γηροκομεῖον, ὀρφανοτροφεῖον, πτωχοκομεῖον, λεπροκομεῖον καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἰδρύματα, τὴν περίφημον «Βασιλειάδα». Αὐτὸς δὲ ὁ Βασίλειος ἰδιοχείρως περιεποιεῖτο ἐκεῖ τοὺς λεπρούς!

Ὁ Χρυσόστομος περιορίζει εἰς τὸ ἐλάχιστον τὰς δαπάνας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ κτίζει μὲ τὰ περισσεύοντα χρήματα νοσοκομεῖα.

Ὁ Γρηγόριος ἀφήνει τὴν περιουσίαν του ὁλόκληρον

εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ναζιανζοῦ χάριν τῶν πτωχῶν!

Γνησίαν ἑλληνικὴν παιδείαν, γνησίαν χριστιανικὴν ἀρετὴν, ἀκαταπόνητον δραστηριότητα ὑπὲρ τῆς δυστυχίας, πίστιν εἰς τὸν ἐξαγιασμὸν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἰδοὺ τί τιμῶμεν εἰς τὸ πρόσωπον τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τῶν «λαμπρῶν Φωστήρων»: τοῦ «ὑψίνου» Βασιλείου, τοῦ «πυρίπνου» Γρηγορίου, τοῦ «χρυσοῦ τὴν γλῶτταν» Ἰωάννου.

« Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς τῆς Νεότητος » Ε. Π. Φωτιάδης

77. ΔΕΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ *

Φθάνει, Κριτὰ δικαιοῦτατε, φθάνει. "Εως πότε οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες θὰ εὐρίσκωνται εἰς τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας καὶ μὲ ὑπερήφανον πόδα θὰ πατῇ τὸν λαιμόν των ὁ βάρβαρος κατακτητῆς; "Εως πότε Γένος τόσον ἔνδοξον καὶ εὐγενές θὰ προσκυνῇ τὸν θρόνον ἑνὸς ἀθέου τυράννου; "Εως πότε αἱ χῶραι ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας ἀνατέλλει ὁ ὀρατὸς Ἥλιος, θὰ κυβερνῶνται ἀπὸ τὴν ἡμισέληνον;

Σὲ ἱκετεύω νὰ ἐνθυμηθῇς, ὅτι εἶσαι ὄχι μόνον Κριτής, ἀλλὰ καὶ πατήρ, καὶ ὅτι παιδεύεις, ἀλλὰ δὲν θανατώνεις τὰ τέκνα Σου.

"Αν αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἑλλήνων ἔγιναν ἀφορμὴ τῆς δικαίης ὀργῆς Σου, Σὺ, ὅστις εἶσαι πολυεύσπλαγχνος, συγχώρησον αὐτοὺς καὶ μὴ τοὺς ἀφανίσῃς ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς οἰκουμένης.

Ἐνθυμήσου, Θεάνθρωπε Ἰησοῦ, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν Γένος ἤνοιξε πρῶτον τὰς ἀγκάλας του, διὰ νὰ δεχθῇ τὸ θεῖόν Σου Εὐαγγέλιον. Κατέρριψε πρῶτον αὐτὸ τὰ εἰδῶλα καὶ Σὲ προσεκύνησεν ὡς Θεόν, κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ τιμίου ξύλου τοῦ Σταυροῦ.

* Ἡ δέησις αὕτη ἐγράφη πρὸ τοῦ 1684.

Πρῶτον πάλιν τὸ Γένος τοῦτο ἀντέστη κατὰ τῶν τυράννων, οἱ ὅποιοι μὲ φοβεροὺς διωγμοὺς καὶ μαρτύρια ἐζήτουν νὰ ἐκριζώσουν ἀπὸ τὸν κόσμον τὴν πίστιν καὶ ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν Χριστιανῶν τὸ Θεῖόν Σου ὄνομα. Διὰ τοῦ αἵματος τῶν Ἑλλήνων ἠϋξανε, Χριστέ μου, εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην ἡ Ἐκκλησία Σου.

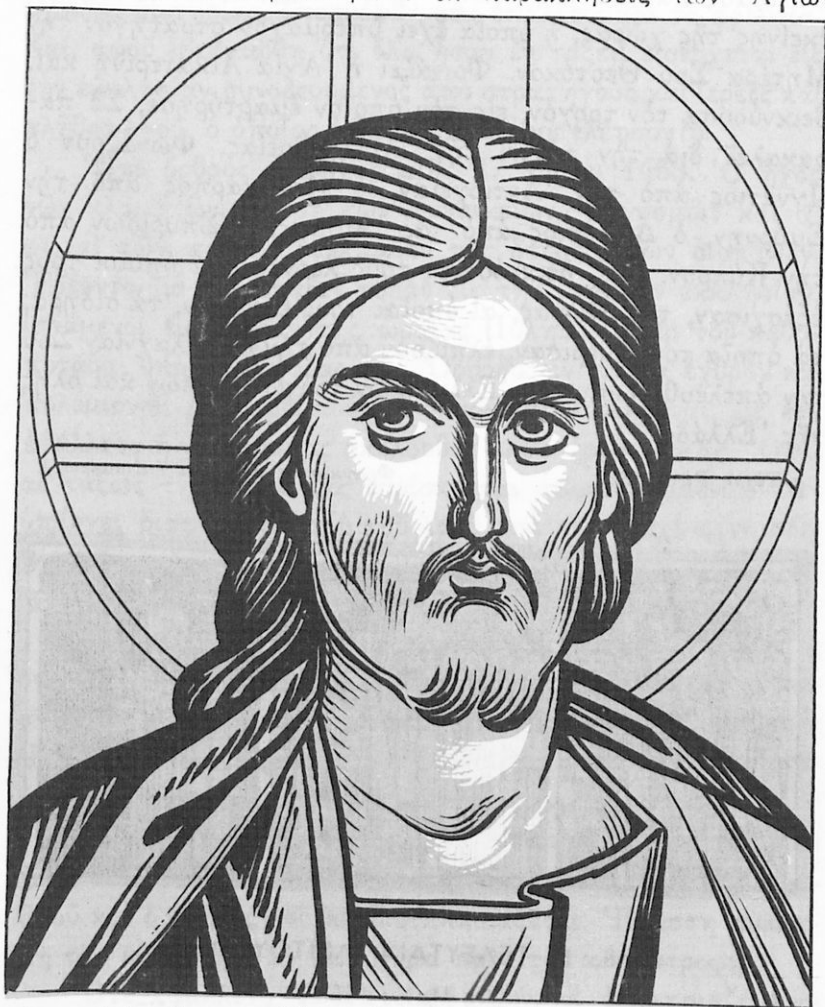
Οἱ Ἕλληνες ἐπλούτισαν αὐτὴν μὲ τοὺς θησαυροὺς τῆς σοφίας καὶ τὴν ἐπροστάτευσαν διὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, διὰ τῶν συγγραμμάτων των καὶ διὰ τῆς ἰδίας ζωῆς των. Ὁδηγοῦντο μὲ ἄπειρον μεγαλοψυχίαν καὶ εἰς τὰς φυλακὰς καὶ εἰς τὰ βασανιστήρια καὶ εἰς τὰς ἑξορίας. Ἡγωνίσθησαν διὰ νὰ σβήσουν τὰς πλάνας, διὰ νὰ ἐξαπλώσουν τὴν πίστιν, διὰ νὰ Σὲ κηρύξουν Θεάνθρωπον καὶ διὰ νὰ λάμπῃ ἡ δόξα τοῦ Σταυροῦ.

Ὡς εὐσπλαγχνος λοιπὸν καὶ παντοδύναμος, σῶσον αὐτοὺς ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς βαρβαρικῆς αἰχμαλωσίας. Ὡς φιλόδωρος δὲ καὶ πλουσιοπάροχος ἀνταποδότης, ἀνοιξε τοὺς θησαυροὺς τῶν θείων Σου χαρίτων καὶ ὕψωσε πάλιν εἰς τὴν προτέραν δόξαν τὸ Γένος καὶ δώρησε εἰς αὐτὸ τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ βασίλειον.

Ναί, Σὲ παρακαλῶ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χαῖρε ἐκείνου, ποὺ ἔφερε τὴν χαρὰν εἰς τὸν κόσμον. Εἰς τὸ ὄνομα τῆς Θείας Ἐνσαρκώσεώς Σου, εἰς τὴν ὁποίαν, ἐνῶ ἦσο Θεός, ἔγινας ἄνθρωπος, διὰ νὰ φανῇς εἰς τοὺς ἀνθρώπους φιλόανθρωπος. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Βαπτίσματός, μὲ τὸ ὁποῖον μᾶς ἔπλυνες ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Σταυροῦ Σου, μὲ τὸν ὁποῖον μᾶς ἤνοιξες τὸν Παράδεισον. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θανάτου Σου, μὲ τὸν ὁποῖον μᾶς ἔδωσες τὴν ζωὴν. Εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἐνδόξου Ἀναστάσεώς Σου, ἡ ὁποία μᾶς ἀνεβίβασεν εἰς τὰ οὐράνια.

Ἐὰν ὅμως αἱ φωναί μου αὗται δὲν Σὲ παρακينوῦν

εἰς εὐσπλαγγνίαν, ὥς Σὲ παρακινήσουν τὰ δάκρυα, τὰ ὅποια
τρέχουν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου. Καὶ ἂν δὲν φθάνουν καὶ
ταῦτα, ὥς Σὲ παρακινήσουν αἱ παρακλήσεις τῶν Ἁγίων

Σου, οἱ ὅποιοι φωνάζουν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς ὑπιδούλου
Ἑλλάδος.

Φωνάζει ἀπὸ τὴν Κρήτην ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας, ὁ ἀρχιε-

πίσκοπος αὐτῆς, καὶ Σὲ παρακαλεῖ νὰ ἐξολοθρεύσῃς τοὺς Ἀγαρηνοὺς λύκους. Φωνάζει ἀπὸ τὴν Πόλιν ὁ Ἅγιος Χρυσόστομος καὶ Σὲ παρακαλεῖ νὰ ἐκδιώξῃς τοὺς ἐχθροὺς ἐξ ἐκείνης τῆς χώρας, ἡ ὁποία ἔχει ὑπέρμαχον στρατηγὸν τὴν Μητέρα Σου Θεοτόκον. Φωνάζει ἡ Ἁγία Αἰκατερίνη καὶ, δεικνύουσα τὸν τροχόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐμαρτύρησε, Σὲ παρακαλεῖ διὰ τὴν τύχην τῆς Ἀλεξανδρείας. Φωνάζουν ὁ Ἱγνάτιος ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν, ὁ Πολύκαρπος ἀπὸ τὴν Σμύρνην, ὁ Διονύσιος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ὁ Σπυρίδων ἀπὸ τὴν Κύπρον. Καί, δεικνύοντες τοὺς λέοντας, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐξέσχισαν, τὰς φλόγας, αἱ ὁποῖαι τοὺς ἔκαυσαν, τὰ σίδηρα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐθέρισαν, ἐλπίζουν ἀπὸ τὴν Εὐσπλαχνίαν Σου τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλληνικῶν τούτων πόλεων καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

«Τέχνη Ρητορικῆς »

Φραγκίσκος Σκουφος (Διασκευή)

78. Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

(29η Μαΐου 1453)

Ἡ συγκινητικωτέρα σκηνὴ ἀπὸ ὅσας ἀναφέρει ἡ ἱστορία τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ συνέβη ἐντὸς ταῦ ναοῦ τῆς

Ἀγίας Σοφίας, ὀλίγας ὥρας προτοῦ τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων παραδοθῇ εἰς τὴν τετρακοσιετῇ δουλείαν.

Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, ἂν καὶ δὲν εἶχε πλέον ἐλπίδας σωτηρίας, ἐπεσκέφθη τὰς ἐπάλξεις καὶ τὰ φρούρια. Καί, ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι ὅλα ἦσαν ἐν τάξει, εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνοδευόμενος ἀπὸ στρατηγούς καὶ ἱερεῖς καὶ πληθὺς λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐφώναζε: «Κύριε ἐλέησον!».

Ἦτο ὁρθρος τῆς Κυριακῆς 27 Μαΐου 1453. Ὁ ἥχος τῶν κλαυθμῶν, ἡ βοή τῶν γυναικείων γογγυσμῶν καὶ αἱ φωναὶ τῶν παιδῶν ἐσκέπαζον τὰς δεήσεις τῶν διακόνων. Ἐδέοντο διὰ τελευταίαν φορὰν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ἰστάμενοι ἐμπροσθεν τῆς ὡραίας Πύλης, «ὑπὲρ τοῦ καθυποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν Ὁρθοδόξων πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον». Αἱ καρδίαι ὅλων ἦσαν καταλυπημέναι, ὥς ἐὰν ἐψάλλετο ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ὁλοκλήρου γενεᾶς. «Ὅλαι αἱ τάξεις τῆς κοινωνίας εὐρίσκονται τώρα ἡνωμέναι. Δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχόντων, τῶν πτωχῶν καὶ τῶν πλουσίων. Ὅλοι ἐναγκαλίζονται ἀλλήλους, ὥς ἐὰν εὐρίσκωνται εἰς τὸ χεῖλος κοινοῦ τάφου.

Ὁ ἱερώτατος ναὸς τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ καύχημα καὶ ἡ δόξα τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶναι τώρα ἀφώτιστος, ἀκαλλώπιστος, σκυθρωπός. Παρουσιάζει τὴν εἰκόνα τῆς δυστυχοῦς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία μετ' ὀλίγας ὥρας ἦτο πεπρωμένον νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀλλοπίστων.

Ὅσον περισσότερο προχωρεῖ ἡ λειτουργία καὶ πλησιάζει ἡ ἀπόλυσις, τόσον περισσότερο αὐξάνει ἡ βοή τοῦ κλαυθμοῦ καὶ ὁ θρῆνος τοῦ λαοῦ διπλασιάζεται. Ἐκάστη συλλαβὴ τῶν εὐχῶν ἦτο ἐν νέον βῆμα πρὸς τὴν καταστροφὴν.

Ὅτε ἐψάλλετο τὸ κοινωνικόν, οἱ ἐκκλησιαζόμενοι καὶ οἱ σωματοφύλακες παραμερίζουν καὶ ἐμφανίζεται ὁ Κωνσταντῖνος. Φορεῖ πτωχὴν καὶ παλαιὰν βασιλικὴν στολὴν καὶ

προχωρεῖ πρὸς τὸ ἅγιον βῆμα ἀσκεπής, κατηφής, μὲ δακρυ-
σμένους ὀφθαλμούς.

Οἱ στεναγμοὶ καὶ ὁ θόρυβος τοῦ πλήθους καταπαύουν.
Εἰς ὅλον ἐκείνον τὸν ἀπέραντον ναὸν οὐδὲν ἀκούεται ἄλλο
παρὰ ἡ φωνὴ τοῦ λειτουργοῦ, τοῦ προσκαλοῦντος τοὺς Χρι-
στιανούς νὰ προσέλθουν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης εἰς τὴν
θείαν κοινωνίαν.

Ὁ αὐτοκράτωρ προσεύχεται ἐπὶ πολλὴν ὥραν. Γονυπε-
τεῖ τρεῖς φορές ἐνώπιον τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ καὶ τῆς Θεο-
μήτορος. Καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ ἐμποδίσῃ
τοὺς λυγμούς, οἱ ὅποιοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀναβαίνουν
ἀπὸ τὴν καρδίαν του.

Ἐπειτα, στραφεὶς πρὸς τὸν λαόν, λέγει μεγαλοφώνως :

— Χριστιανοί, συγχωρήσατε τὰς ἁμαρτίας μου καὶ ὁ Θεὸς
ἄς συγχωρήσῃ τὰς ἰδικὰς σας !

Παραλαμβάνει δέ, ὡς ἦτο συνήθεια, ἀπὸ τὰς χεῖρας
τοῦ Ἀρχιερέως τὰ ἄχραντα μυστήρια καὶ μεταλαμβάνει.
Ὅλοι τότε ἐφώναζαν :

— Ἐσο συγχωρημένος !

Μετὰ ταῦτα παρακινεῖ ὅλους νὰ κοινωνήσουν ἀδελφι-
κῶς καὶ νὰ ἐνθυμηθοῦν, ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν
θὰ ἀγωνισθοῦν τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα. Καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν ἔχῃ
ὀρίσει ὁ Θεὸς νὰ σώσουν διὰ τῆς θυσίας των τὴν ἀγαπητὴν
πατρίδα, ὀφείλουν τοῦλάχιστον νὰ ἀφήσουν εἰς τοὺς ἀπογό-
νους μνήμην ἀνδρείας καὶ ἀρετῆς.

Οἱ λόγοι τοῦ αὐτοκράτορος, ἐπαναλαμβανόμενοι ἀπὸ
στόματος εἰς στόμα, ἀντηχοῦν εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ὡς οἱ
τελευταῖοι λόγοι τῆς διαθήκης τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Πί-
στεως. Καὶ εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς προστίθενται μὲ περισσό-
τεραν ὁρμὴν οἱ κλαυθοὶ καὶ οἱ ὀδυρμοὶ τῶν προσερχομένων
εἰς τὴν Ἀγίαν Μετάληψιν.

Ὁ ἥχος τῆς σάλπιγγος διακόπτει τὴν τραγικὴν σκηνήν. Αἱ μητέρες ἀποχαιρετοῦν τὰ τέκνα των, αἱ γυναῖκες ρίπτονται εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν συζύγων. Οἱ τελευταῖοι ἀσπασμοὶ συγγέονται μὲ τὸν κρότον τῶν ξιφῶν καὶ τῶν ἀσπίδων.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐκοινώνησαν ὅλοι μετὰ πίστεως, ἀγάπης καὶ ἐλπίδος. Καὶ ὅλοι τὸν αὐτὸν ὅρκον ὥρκίσθησαν καὶ βασιλεὺς καὶ ἄρχοντες καὶ λαὸς καὶ ἱερατεῖον.

Δὲν ἤκουε κανεὶς ἄλλο τι παρὰ φωνάς περὶ ἀμοιβαίας συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτημάτων καὶ ὅρκους πίστεως εἰς τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ:

— « Συγχώρησόν με ἀδελφέ! » εἰς ἐφώναζεν ἐδῶ.

— « Ὁ Θεὸς ἃς σὲ συγχωρήσῃ! » ἀπεκρίνοντο οἱ ἄλλοι.

Ἡ ἀμοιβαία συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν ἐξηκολούθησε σχεδὸν μέχρι τῆς αὐγῆς.

Τὰ σουλτανικὰ στρατεύματα τέλος περικυκλώνουν τὸν βασιλέα. Ὁ Κωνσταντῖνος, μαχόμενος μέχρις ἐσχάτων, ὕστατος πράγματι ὑπερασπιστὴς τῆς Πόλεως, βλέπων τὸν ἄφρευκτον θάνατόν του, κραυγάζει πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς του:

— Δὲν εἶναι κανεὶς ἐδῶ, ὅστις νὰ λάβῃ τὴν κεφαλὴν μου;

Οὐδεὶς ζωντανὸς ἦτο πλησίον του. Ἐπὶ τέλους δέχεται καὶ αὐτός, τελευταῖος ὢλων, τὸν οὐράνιον στέφανον. Πληγῶθεις εἰς τὸν ὦμον, πίπτει εἰς τὸ τεῖχος τῆς Ὁρθοδοξίας ἡμιθανής, κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔνατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, καὶ μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκει.

Ὅτε διεδόθη ἡ εἰδησις ὅτι ἡ βασιλὶς τῶν πόλεων ἐκυριεύθη, πλῆθος ἀναρίθμητον Χριστιανῶν ὥρμησε διὰ νὰ προφυλαχθῇ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἄνω καὶ κάτω καὶ εἰς τὰ προαύλια καὶ εἰς τὰς στήλας καὶ εἰς τὸ θυσια-

στήριον καὶ εἰς πάντα τόπον ἦτο λαὸς ἀναρίθμητος. Κλείσαντες δὲ τὰς θύρας μὲ ὀλολυγμοὺς καὶ θρήνους καὶ κραυγὰς ἀπελπισμοῦ, ἰκέτευον σωτηρίαν παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ Τοῦρκοι, λεηλατοῦντες, σφάζοντες, αἰχμαλωτίζοντες, φθάνουν εἰς τὸν ναόν. Εὐρίσκουν τὰς πύλας κλεισμένας. Καὶ ἐπιχειροῦν νὰ τὰς ρίψουν διὰ πελέκεων.

Ποῖος δύνатаι νὰ περιγράψῃ τὴν τρομερὰν ἐκείνην στιγμήν; Εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ κτυπήματος τοῦ πελέκεως βροντωδέστεροι ἀκούονται οἱ θρῆνοι, αἱ φωναὶ τῶν νηπίων, τὰ μοιρολόγια τῶν μητέρων, οἱ ὀδυρμοὶ τῶν πατέρων καὶ τὰ δάκρυα τῶν Ἑλληνίδων παρθένων.

Αἰφνιδίως καταπαύουν οἱ θρῆνοι, διότι ἀκούεται βροντώδης φωνή:

—“Ὅσοι πιστοί, παύσατε τοὺς κλαυθμοὺς καὶ ἀκούσατε τοὺς λόγους μου!

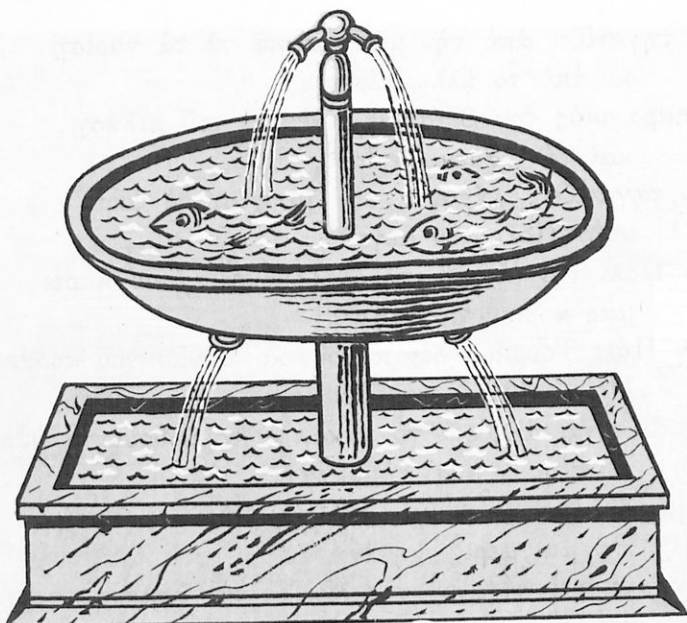
Ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ κατόπιν Πατριάρχου Γενναδίου. Ὁρθιος ἐπὶ τοῦ ἁμβωνος, μὲ τὰς χεῖρας ὑψωμένας ὑπεράνω μυρίων κεφαλῶν. Ἦσαν οἱ τελευταῖοι χριστιανικοὶ λόγοι, οἵτινες ἤχησαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Σοφίας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τὴν 29ην Μαΐου 1453.

Οἱ Τοῦρκοι, εἰσελθόντες ξιφῆρεις ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ ἰδόντες τὸν παλυάριθμον λαόν, συνέλαβον ἕκαστος τὸν ἰδικόν του αἰχμάλωτον. Ἦχμαλωτίζετο δούλη μετὰ κυρίας, δεσπότης μετὰ δούλου, ἱερεὺς μετὰ λαϊκοῦ, ἀρχιμανδρίτης μετὰ θυρωροῦ.

Εἰσαγωγή εἰς τὰ «Δημοτικὰ Ἀσματα»

Σπυρίδων Ζαμπέλιος

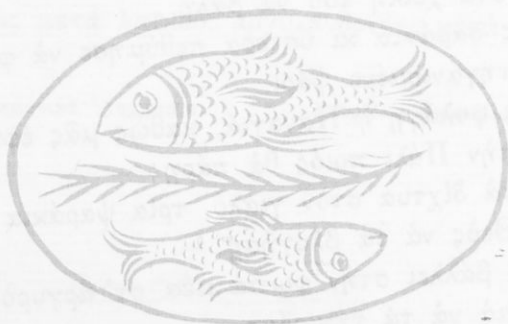
79. ΤΟ ΜΠΑΛΟΥΚΛΙ (ΤΑ ΨΑΡΙΑ ΤΗΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ)

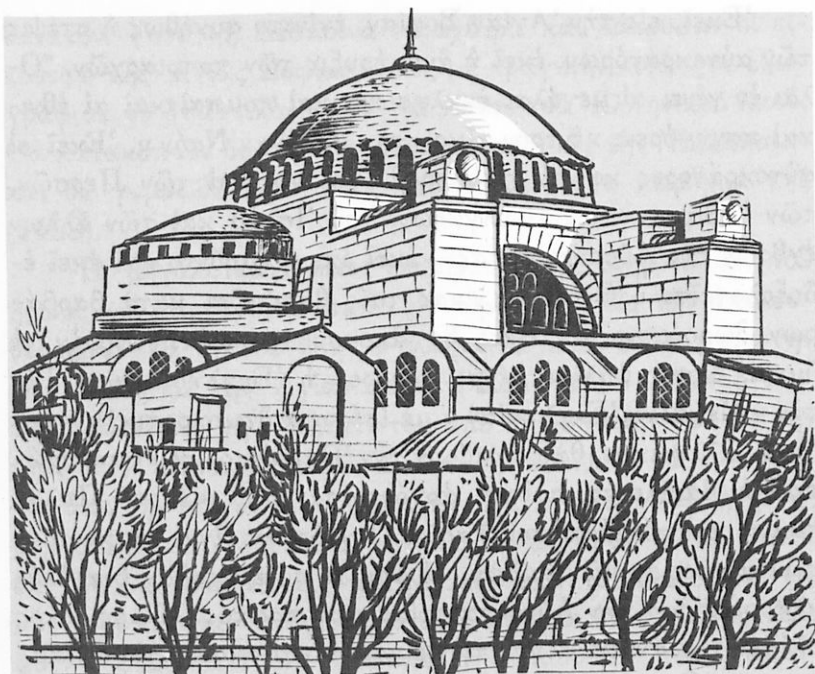
- Σαράντα μέρες πολεμᾷ ὁ Μωχαμὲτ νὰ πάρῃ
τὴν Πόλι τὴν μεγάλη.
- Σαράντα μέρες ἔκαμεν ὁ ᾿γούμενος τὸ ψάρι
στὰ χεῖλῃ του νὰ βάλῃ.
- ᾿Απ' τὶς σαράντα κι ὕστερα πεθύμησε νὰ φάγῃ
τηγανισμένο ψάρι.
- Ἄν μᾶς φυλάγῃ ἡ Παναγιά, καθὼς μᾶς ἐφυλάει,
τὴν Πόλι ποιὸς θὰ πάρῃ;
- Ρίχνει τὰ δίχτυα στὸν γιαλό, τρία ψαράκια πιάνει:
— Θεὸς νὰ τὰ βλογήσῃ! —
- Τὸ λάδι βάλλει στὴν φωτιά μέσ' στ' ἀργυρὸ τηγάνι,
γιὰ νὰ τὰ τηγανίσῃ.

Τὰ τηγανίζει ἀπὸ τὴν μιὰ καὶ πᾶ νὰ τὰ γυρίσῃ
 καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος.
 Ὁ παραγυιὸς τοῦ βιαστικὰ πάει νὰ τοῦ μιλήσῃ,
 καὶ τὰ ἔχασεν ὁ γέρος.
 —Μὴν τηγανίζεις, γέροντα, καὶ μόσχισε τὸ ψάρι,
 στὴν Πόλι τὴν μεγάλη.
 Τὴν Πόλι τὴν ἐξακουστὴ οἱ Τοῦρκοι ἔχουν πάρει,
 μᾶς κόβουν τὸ κεφάλι!
 —Στὴν Πόλι Τούρκων δὲν πατοῦν κι' Ἀγαρηνοῦ ποδάρια!
 Μοῦ φαίνεται σὰν ψέμμα!
 Μά, ἂν εἶναι ἀλήθεια τὸ κακό, νὰ σηκωθοῦν τὰ ψάρια,
 νὰ πέσουν μέσ' τὸ ρέμα!
 Ἀκόμη ὁ λόγος βάσταγε, τὰ ψάρια ἀπ' τὸ τηγάνι,
 τὴν μιὰ μεριά ψημένα,
 πηδῆσανε καὶ πέσανε στῆς λίμνης τῇ λεκάνῃ,
 γερά, ζωντανεμένα.
 Ἀκόμη ὡς τώρα πλέουνε, κόκκιν' ἀπὸ τὸ μέρος,
 ὅπου τὰ εἶχε ψήσει.
 Φυλᾶνε τὸ Βυζάντιο ν' ἀναστηθῇ, κι' ὁ γέρος
 νὰ τ' ἀποτηγανίσῃ.

« Ἀτθίδες Αὔραι »

Γεώργιος Βιζυηνός

80. ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Οί ἑνδεκα καὶ πλέον αἰῶνες τοῦ Ἑλληνικοῦ μεσαιωνικοῦ κράτους — τοῦ μεγαλυτέρου καὶ πλέον πολιτισμένου ἢ μᾶλλον τοῦ μόνου πράγματι πολιτισμένου κράτους τῶν μέσων χρόνων — οἱ ἑνδεκα αὐτοὶ αἰῶνες κέντρον ἔχουν τὴν «Μεγάλην Ἐκκλησίαν», τὸν «Μέγαν Ναόν», τὴν «Ἀγίαν Σοφίαν». Εἶναι τὸ τρίπτυχον μὲ τὸ ὁποῖον ὠνόμαζον αἱ εὐλαβεῖς βυζαντιναὶ ψυχαὶ τὸ ἀριστούργημα τῆς θρησκευτικῆς των λατρείας. Ὅλοι οἱ θρίαμβοι καὶ ὅλοι αἱ συμφοραὶ σχετίζονται μὲ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Διὰ τοῦτο ἡ ἐξιστόρησις τῶν συμβάντων εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν εἶναι ἡ ἱστορία τῆς Μεσαιωνικῆς μας Αὐτοκρατορίας.

Ἐκεῖ, εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, ἐγένετο συνήθως ἡ στέψις τῶν αὐτοκρατόρων, ἐκεῖ ἡ ἀνακήρυξις τῶν πατριαρχῶν. Ὁ λαὸς ἐν γένει αἱ μεγάλαι ἐκκλησιαστικαὶ πομπαὶ καὶ αἱ ἐθνικαὶ πανηγύρεις κέντρον εἶχον τὸν «Μέγαν Ναόν». Ἐκεῖ οἱ αὐτοκράτορες καὶ οἱ στρατηγοὶ — οἱ νικηταὶ τῶν Περσῶν, τῶν Ἀβάρων, τῶν Βουλγάρων, τοῦ Ἰσλάμ καὶ τῶν ἄλλων ἐχθρῶν τῆς Αὐτοκρατορίας — ἐκεῖ ἐπευφημοῦντο καὶ ἐκεῖ ἐδοξολογεῖτο ὁ Θεὸς ὁ «νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος». Ἐκεῖ θὰ ἀκουσθοῦν πρώτην φορὰν οἱ ὕμνοι, ὅσους ψάλλει μέχρι σήμερον ἡ Ἐκκλησία μας. Εἰς τὴν «Μεγάλην Ἐκκλησίαν» μὲ ἰσότητα δημοκρατικὴν, γνησίως ἑλληνικὴν, θὰ στολιζοῦν τὸν Ἐπιτάφιον τοῦ Θεανθρώπου ἡ βασίλισσα καὶ αἱ ἀρχόντισσαι τοῦ «Ἱεροῦ Παλατίου» καὶ αἱ κόραι τοῦ λαοῦ. Ὁ ναὸς θὰ εἶναι τὸ κέντρον τῶν εἰκονομαχικῶν ἐρίδων, αἱ ὁποῖαι συνετάραξαν ἓνα ὁλόκληρον αἰῶνα τὴν Αὐτοκρατορίαν, καὶ πρῶτος ὁ Ναὸς οὗτος βλέπει τὴν ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων καὶ ἀκούει τὸν θρίαμβον τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἐκεῖ συντελεῖται τὸ σχίσμα Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἀγία Σοφία μὲ τὴν μυθικὴν τῆς μεγαλοπρέπειαν — ζωντανή, ἐνόμιζες, εἰκὼν τοῦ μεγαλείου τῆς Αὐτοκρατορίας — θὰ προσελκύσῃ καὶ θὰ ἐκχριστιανίσῃ τοὺς Ρώσους καὶ τοὺς ἄλλους Σλάβους. Καὶ εἰς τὰς κρίσεις τοῦ κράτους στιγμὰς ἡ «Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ» θὰ παραδίδῃ, ὡς φιλόστοργος μήτηρ, τοὺς θησαυροὺς τῆς χάριν τῶν στρατιωτικῶν ἀναγκῶν. Θὰ τὴν ληστεύσουν ἔπειτα οἱ Φράγχοι, ὅταν θὰ καταλάβουν τὴν Πόλιν (1204), καὶ θὰ τὴν μολύνουν μὲ τὰ ὄργια τῶν.

Καὶ ὅταν ὁ στρατιωτικώτερος κλάδος τοῦ Ἰσλάμ περιζώσῃ τὴν «πόλιν τῶν πόλεων», ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ ἀντλεῖ ἀπὸ τὸν «Μέγαν Ναόν» τὸ σθένος διὰ τὸν ἥρωικόν

θάνατον. Τότε « ἡ Δέσποινα ταραχθήκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες » τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὅπως μὲ τραγικὴν λιτότητα ἔ ζωγράφησε τὸ δημοτικὸν ἄσμα τὸν πόνον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Θὰ κατακοποῦν ὅσοι ἔχουν συγκεντρωθῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ θὰ γυμνωθῇ καὶ πάλιν ἀπὸ τὰ ἀμύθητα κειμήλιά της (1453).

Τὸ μεγαλύτερον ὅμως κειμήλιον, τὴν κληρονομίαν τοῦ ἥρωος καὶ μάρτυρος Βασιλέως — τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν — θὰ τοποθετήσῃ ὁ ἑλληνικὸς λαός, εὐθὺς μετὰ τὴν Συμφοράν, εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Καὶ ὅπως ὁ μυθικὸς Ἀνταῖος ἀνενέωνε τὴν δυνάμιν του ἀπὸ τὴν ἐπαφήν του μὲ τὴν γῆν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Ἕλλην τῆς δουλείας θὰ συντηρηθῇ ἀπὸ τὴν Μεγάλην Ἀνάμνησιν. Εἰς τὴν ἱεράν αὐτὴν μνήμην ὀφείλονται τὰ ἑνδεκα μεγάλα ἀπελευθερωτικὰ κινήματα ἐπὶ Τουρκοκρατίας, εἰς αὐτὴν ὀφείλεται τὸ Εἰκοσιένα, εἰς αὐτὴν οἱ κατόπιν ἀπελευθερωτικοὶ πόλεμοι ἐνὸς αἰῶνος. Εἰς αὐτὴν ὀφείλεται ὁ ἀγὼν ἐναντίον τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Ἰταλῶν (1940 — 1944) καὶ κατόπιν ἐναντίον τῶν Σλάβων καὶ τῶν ὑπὸ τῶν Σλάβων κινουμένων κομμουνιστῶν (1946 — 1950).

Ἀπειροὶ εἶναι οἱ θρύλοι, τοὺς ὁποίους ἔπλασεν ὁ λαός, μετὰ τὴν καταστροφὴν περὶ τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἀναφέρεται μία μυστηριώδης λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Πάσχα εἰς αὐτήν, ἥτις ἔγινε γνωστὴ εἰς τὸν σουλτᾶνον Σουλεϊμάν, ὁ ὁποῖος τόσον ὠργίσθη, ὥστε διέταξε γενικὴν σφαγὴν τῶν Χριστιανῶν, ἡ ὁποία ὅμως ἀπετράπη ἀπὸ τὸν μέγαν Βεζύρην.

Ἐπιστεῦετο γενικῶς, ὅτι καθ' ἕκαστον Πάσχα ἐγένετο μυστικὰ ἡ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως ἀπὸ νεκροὺς σφαγέντας κατὰ τὴν Ἀλωσιν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἀπὸ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔζων μυστηριωδῶς μακρὰν τοῦ ἄλλου κόσμου.

Ἐλεγον ἐπίσης οἱ θρύλοι, ὅτι τὴν Μεγάλην Πέμπτην, ὅταν γίνεται ἡ βαφή τῶν αὐγῶν τοῦ Πάσχα, εὐρίσκονται εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἀγίας Σοφίας φλοιοὶ ἀπὸ κόκκινα αβγά.

Ἀπὸ τὰς θρησκευτικὰς μας, ἑορτὰς, λοιπὸν ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὴ ἑορτὴ εἶναι τὸ Πάσχα, ὅπου ἀδελφώνεται ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου μὲ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἔθνους. Διὰ τοῦτο ἡ ἐθνικὴ ψυχὴ, ἐνῶ ἐδημιούργησε πολυαριθμούς θρύλους περὶ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὅμως θρύλους διὰ θρησκευτικὴν ἑορτὴν (ἐν σχέσει, φυσικά, πρὸς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν) μόνον διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἐδημιούργησε. Μόνον δηλαδὴ διὰ τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως. Καὶ τὸν πόνον αὐτὸν καὶ τὴν ἐλπίδα αὐτὴν τῆς Ἀναστάσεως—τῆς διπλῆς Ἀναστάσεως—ποῦ ἀλλαχοῦ θὰ ἡδύνατο καλύτερον νὰ τοποθετήσῃ ἡ ἐθνικὴ ψυχὴ παρὰ εἰς τὸν «Μέγαν Νάον»;

« Στρατιωτικὰ Νέα »

Ε. Π. Φωτιάδης

81. Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΗΣ ΤΗΝΟΥ

Κατὰ τὸ ἔτος 1823, τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, σημαντικώτατον γεγονὸς συνέβαινεν εἰς τὴν Τήνον. Ἐμελλε δὲ τοῦτο νὰ συγκινήσῃ ὁλόκληρον τὸν χριστιανικὸν κόσμον τῆς Ἀνατολῆς καὶ νὰ καταστήσῃ περιώνυμον καὶ ἱερὰν τὴν ὡραίαν νῆσον τῶν Κυκλάδων.

Τὸ παράδοξον τοῦτο συμβάν ἦτο ἡ εὑρεσις τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης τῆς Θεοτόκου, τῆς ἐπονομασθείσης Παναγίας τῆς Τηνιακιᾶς. Ἡ εὑρεσις αὕτη, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐγένεν ὡς ἑξῆς :

Εἰς τὴν Τήνον ὑπῆρχε μία παναρχαία γυναικεία μονὴ τῆς Παναγίας, τῆς Κυρίας τῶν Ἀγγέλων, κειμένη ἄνω τῆς πόλεως Τήνου εἰς τὴν πετρώδη κορυφὴν τοῦ Κεχροβουνίου. Ἐκεῖ, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1822, μίαν Κυριακὴν, ἐνῶ ἀκόμη

δὲν εἶχε σημάνει ὁ "Ορθρος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μονῆς, μία γραῖα μοναχὴ, εὐλαβὴς καὶ ἐνάρετος, Πελαγία καλουμένη, ἀνεπαύετο ἀκόμῃ εἰς τὸ πενιχρὸν κελλίον τῆς. Κουρασμένη ἀπὸ τὸν κανόνα τῆς καὶ τὰς γονυκλισίας, ὠνειρεύετο ἐντὸς τοῦ κελλίου τῆς ἐκείνου παράδοξον καὶ μυστηριῶδες ὄνειρον. Ἐφάνη πρὸς αὐτὴν μία γυνὴ ἄγνωστος, μεγαλοπρεπὴς καὶ ὠραιότατη. Καὶ εἶπεν εἰς αὐτήν, ἀφ' οὗ συνεννοηθῇ, μὲ τὸν ἐπίτροπον τῆς Μονῆς, νὰ σπεύσουν ἀμέσως καὶ νὰ ἀνασκάψουν εἰς ἓνα εὐρύτατον ὑψηλὸν τοπίον, ἄνωθεν τοῦ

λιμένος τῆς Χώρας, καὶ ἐπὶ τοῦ ταπίου αὐτοῦ νὰ κτίσουν μεγαλοπρεπῇ καὶ ἑνδοξον ναόν.

Τὸ ὄνειρον-τοῦτο ἐπανελήφθη κατὰ τὰς δύο ἐπομένους Κυριακὰς εἰς τὴν μοναχὴν τὴν ἰδίαν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεπαύετο ἐντὸς τοῦ κελλίου της. Τὴν τρίτην ὁμῶς Κυριακὴν ἀκούει αἴφνης τὴν χαρμόσυνον φωνὴν τῆς ξένης :

— Εὐαγγελίζου, γῆ, χαρὰν μεγάλην !

— Αἰνεῖτε, οὐρανοί, Θεοῦ τὴν δόξαν ! συμπληρώνει ἡ μοναχὴ τὴν ἀγγελικὴν δοξολογίαν τῆς Θεομήτορος.

Ἐγείρεται τότε ἀμέσως ἐκ τῆς κλίνης της καὶ πλήρης χαρᾶς καὶ πίστεως εἰς τὴν καρδίαν, προσπαθεῖ, βλέπουσα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὸ μικρὸν κελλίον της, νὰ διακρίνῃ τὴν Κυρίαν ἐκείνην. Ἄλλ' ἡ Κυρία, ἥτις ἦτο ἡ Ἁγία Θεοτόκος, εἵχε γίνεи ἄφαντος.

Ἀπὸ τὴν στιγμήν αὐτὴν ἡ γερόντισσα Πελαγία ἡσθάνετο ὅτι ἔγινεν ἄλλος ἄνθρωπος, ὅτι κάτι ἀνώτερον καὶ θεῖον περιέβαλεν αὐτὴν. Τὸ πρόσωπόν της ἔλαμπεν ἀπὸ θαυμαστὴν ἀγαλλίασιν. Γεμάτη πλέον ἀπὸ θάρρος εἰς τὴν ψυχὴν, παρουσιάζεται ἀμέσως εἰς τὴν ἡγουμένην. Τὴν ἐξυπνᾷ καὶ φανερώνει τὴν τριπλὴν ὁπτασίαν της.

Ἡ ἡγουμένη, γνωρίζουσα τὴν ἀρετὴν τῆς μοναχῆς καὶ τὴν εὐλάβειάν της, ἀμέσως ἐπίστευσε καὶ ἐνεθάρρυνεν αὐτὴν νὰ συναντήσῃ τὸν ἐπίτροπον καὶ νὰ διηγηθῇ τὸ παράδοξον συμβάν.

Ὁ ἐπίτροπος παρεδέχθη καὶ αὐτὸς ἀμέσως τὸ θεῖον ὄνειρον τῆς Πελαγίας, χωρὶς δισταγμόν, καθὼς καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς νήσου Γαβριήλ, ὁ ὁποῖος ἐκάλεσε τοὺς κατόικους τῆς νήσου νὰ ἔλθουν ὅλοι, διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἐργασία τῆς ἀνασκαφῆς. Τοιοῦτοτρόπως διὰ συρροῆς πλείστων χωρικῶν ἤρχισεν ἡ ἐκσκαφὴ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1822, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος.

Ἀνευρέθησαν μόνον παλαιὰ ἐρείπια ναοῦ καὶ φρέαρ ξηρόν, ἀλλ' ἡ πολυπόθητος εἰκὼν τῆς ὀπτασίας δὲν εὑρέθη. Δι' αὐτὸ ἐγκατελείφθη ἡ πρόοδος τοῦ ἔργου.

Τυχαίως ὅμως ἐνεφανίσθη ἐπιδημία τῆς φοβερᾶς νόσου πανώλους εἰς ὁλόκληρον τὴν νῆσον καὶ πολλοὶ ἐντόπιοι καὶ ξένοι ἀπέθνησκον. Ἐφαντάσθησαν τότε πολλοὶ εὐσεβεῖς Χριστιανοί, ὅτι θὰ ἦτο τοῦτο ὀργὴ Θεοῦ διὰ τὴν παραμέλησιν τοῦ ἔργου τῆς καλογραίας καὶ ἀμέσως ἐπανελήφθη ἡ ἀνασκαφὴ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, μὲ περισσότερον ζῆλον καὶ μὲ θερμότεραν προσπάθειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνίσχυεν αὐτοὺς ὁ φόβος τῆς φοβερᾶς νόσου.

Εἶχον κατέλθει ἐξ ὅλων τῶν χωρίων ἀναρίθμητοι Τήνιοι ὥς εἰς πανήγυριν καὶ ἤρχισαν ἀμέσως νὰ καταβάλλουν τὰ θεμέλια νέου ναοῦ. Ὅτε δὲ ὁ Ἀρχιερεὺς ἐζήτησεν ὕδωρ διὰ νὰ τελέσῃ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἀγιασμοῦ, εὑρέθη παραδόξως πλήρες ὕδατος τὸ ξηρὸν ἐκεῖνο φρέαρ, τὸ ὁποῖον διατηρεῖται μέχρι σήμερον. Εἶναι πλήρες δροσεροῦ ἀγιάσματος, κάτω εἰς τὴν Εὐρεσιν, εἰς τὸν ὑπόγειον ναόν, τοῦ ὁποῖου ἀνευρέθησαν, ὅπως εἶδομεν, τὰ θεμέλια.

Τοιοιουτοτρόπως ἐθεμελιώθη ὁ ναὸς εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, διὰ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἀνέβλυσεν ἀπὸ τὸ ξηρὸν φρέαρ.

Ἐξηκολοοῦν δὲ πολυπληθεῖς ἐργάται νὰ ἀνασκάπτουν καὶ νὰ ἰσοπεδώνουν τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ. Τέλος τὴν 30 Ἰανουαρίου τοῦ 1823, ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἀνεῦρον τὴν πολυπόθητον εἰκόνα τῆς ὀπτασίας, μίαν ὀργυιᾶν μακρὰν ἀπὸ τὸ φρέαρ, μέσα εἰς λασπώδη χώματα, διαμελισμένην εἰς δύο τεμάχια. Διότι οἱ ἐργάται, κτυπῶντες τὴν σκαπάνην, διεμέλισαν τὴν εἰκόνα εἰς δύο. Καὶ τὸ μὲν ἓν μέρος φέρει τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, τὸ δὲ ἄλλο τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, διότι ἡ ὅλη εἰκὼν παριστᾷ τὸν Εὐαγγελισμὸν

τῆς Θεοτόκου. Ὁ ἐργάτης δὲ ὁ εὐρών αὐτὴν ἐφήρμοσεν ἀμέσως τὰ δύο τεμάχια, τὰ ὁποῖα παραδόξως προσεκολλήθησαν τελειότατα, ὡς ἐὰν ἦτο τεχνίτης εἰδικός.

Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον ἀνευρέθη ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Παναγίας τῆς Τήνου. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι μικρά, καλύπτεται δὲ σήμερον ὑπὸ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ πολυτελεστάτου ἐπενδύματος. Κρέμανται δὲ ἐπ' αὐτῆς χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κειμήλια, ἐνώτια καὶ περιδέραια καὶ στέμματα, με ἀλύσεις, με ἀδάμαντας καὶ παντοειδῆ πετράδια στολισμένα, ὅλα δῶρα καὶ ἀναθήματα τῶν εὐλαβῶν Χριστιανῶν ἀπὸ ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ἀνατολήν.

Ἡ εἰκὼν εἶναι τοποθετημένη ἐντὸς τοῦ θεμελιωθέντος τότε μεγαλοπρεπεστάτου ναοῦ, ὅστις εἶναι κατάφορτος ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ πολυελαίους καὶ κανδήλας καὶ λοιπὰ κοσμήματα. Λάμπει ὁλόκληρος εἰς τοὺς τοίχους ἀπὸ τὴν λάμπιν τῶν πολυειδῶν ἀφιερωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐνθυμίζουν τὰ ἀναρίθμητα θαύματα, τὰ ὁποῖα ἔκαμε καὶ κάμνει εἰς ξηρὰν καὶ θάλασσαν.

Οἱ προσκυνηταὶ συγκεντρώνονται κατὰ χιλιάδας εἰς τὴν μαρμαρόστρωτον αὐλὴν τοῦ ναοῦ δις τοῦ ἔτους, τὴν 25 Μαρτίου καὶ τὴν 15 Αὐγούστου, ὡς εἰς δύο μεγαλοπρεπεῖς διαδηλώσεις τῶν Πανελλήνων. Συνωστιζόμενοι ἐκεῖ ὑγιεῖς καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἤδη ἔχουν θεραπευθῇ, διακηρύττουν εἰς τὸν κόσμον τὴν βαθυτάτην πίστιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν πάτριον θρησκείαν, ἐν μέσῳ τῆς φιλοξένου χώρας τῶν εὐτυχῶν Τηνίων.

Οἱ Τήνιοι ἔχουν τὴν ὑπερτάτην τιμὴν νὰ περιποιῶνται με ἐξαιρετικὴν εὐλάβειαν ἓνα ἀπὸ τοὺς πλέον ὀνομαστοὺς εἰς τὸν κόσμον τῆς Ἀνατολῆς ναοὺς τῆς Ἀειπαρθένου. Αἰσθάνονται δὲ ἰδιαιτέραν χαρὰν ὑποδεχόμενοι τοὺς Πανέλληνας εὐλαβεῖς Χριστιανούς, ἰδίως τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μικρᾶς

Ἀσίας, εἰς συγκεντρωμένον πολὺγλωσσον προσκύνημα, τὸ ὁποῖον ἔρχεται δευτέρον μετὰ τὸ προσκύνημα τοῦ Παναγίου Τάφου.

Τοῦ πανσέπτου τούτου Ναοῦ τὴν χάριν καὶ τὸν πλοῦτον, τὸν ὁποῖον ὁ εὐσεβὴς λαὸς ὀνομάζει Ἐπίγειον Παλάτιον τῆς Παναγίας, ἀπηθανάτισεν ἑνωρὶς ἡ εὐσεβὴς μοῦσα τοῦ ἑλληνικοῦ Λαοῦ εἰς τὸ ἐξῆς τρυφερώτατον τετράστιχον:

ὦ Παναγιά μου Τηριακιά,
μὲ τὰ πολλὰ καντήλια,
φύλαγε τὸ παιδάκι μου,
νὰ σοῦ τὰ κάμω χίλια...

Τὸ τετράστιχον τοῦτο, ὡς νανούρισμα γλυκύτατον ἀντηχεῖ μελωδικῶς, ἰδίως εἰς τὰς νήσους, πλησίον τοῦ λίχνου τοῦ βρέφους εἴτε πλησίον τῆς ἐστίας, ὅταν πνέῃ ἄγριος καὶ παγωμένος βορρᾶς, εἴτε κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν τῆς ἀμυγδαλῆς, κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνοίξεως, ἀπὸ τὰ τρυφερά χεῖλη τῆς μητρὸς.

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης (Διασκευὴ)

Ὁ παπᾶ - Εὐθύμιος Βλαχάβας, τὸ προσφιλὲς τοῦτο τέκνον τῶν θεσσαλικῶν ὀρέων, ἐγεννήθη, ἡνδρώθη καὶ ἀπέθανε, χωρὶς κανεῖς ποτὲ ν' ἀκούσῃ τὸ ὄνομα τῶν γονέων του.

Ἐστρατοπέδευε πάντοτε εἰς τὴν Πίνδον, τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀσσαν. Ἐκεῖθεν ἐξ ἐνέδρας ἔπιπτε κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ πολλάκις κατέστρεψε τὰ στρατεύματά του. Ἡπείλει δὲ καὶ αὐτὰ τὰ Ἰωάννινα, ὅπου ἐφώλευεν ὡς εἰς σπήλαιον ἡ αἰμοβόρος τίγρις.

Μαζί του συνεπολέμει πάντρτε εἰς μοναχὸς Δημήτριος, γνωστὸς εἰς ὅλην τὴν Θεσσαλίαν διὰ τὴν ἀρετὴν του καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Πατρίδα.

Οἱ δύο οὗτοι σύντροφοι, μακρὰν τῶν τυράννων, εἰς τὴν σκληρὰν ἐρημίαν των, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων καὶ εἰς τὴν σιωπὴν τῶν μυροβλήτων Ἑλληνικῶν κοιλάδων, συνέλαβον τὴν μεγάλην ἰδέαν τῆς ἐπαναστάσεώς μας.

Ποῖος ἠδύνατο νὰ δειλιάσῃ μαχόμενος, ἀφοῦ ἐπροστατεύετο ἀπὸ τὴν σπάθην τοῦ Βλαχάβα καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ Δημητρίου;

Μαθὼν ὁ Ἀλῆ πασᾶς ὅτι οἱ ἄνδρες τοῦ Βλαχάβα καθ' ἐκάστην ἐπολλαπλασιάζοντο, ὥρμησεν ἐναντίον αὐτοῦ μὲ δεκαπλασίας δυνάμεις. Αἱματηρά, πεισματώδης καὶ φονικωτάτη μάχη ἐγένετο. Εἶναι ἀπίστευτα τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ ἡρώος μας. Ἀλλὰ δυστυχῶς πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄνδρας του τὸν ἐγκατέλειψαν δειλιάσαντες. Καὶ οἱ Ἀλβανοὶ τὸν ἥχμαλώτισαν πληγωμένον καὶ τὸν ἔσυραν σιδηροδέσμιον εἰς Ἰωάννινα, ὅπου ὑπέμεινε, χωρὶς καὶ νὰ δακρύσῃ, ὅσα μόνον τοῦ φοβεροῦ τυράννου ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά ἠδύναντο νὰ ἐφεύρουν μαρτύρια.

Τῷ 1808 ἐξεργράγη ἡ ἐπανάστασις τοῦ παπᾶ Εὐθυμίου Βλαχάβα, ὁ ὁποῖος, ὅπως εἶδομεν, σκληρῶς ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Μετὰ τοῦ Βλαχάβα συνελήφθη ὑπὸ τοῦ τυράννου τούτου καὶ εἰς ἀπεριγράπτους ὑπεβλήθη βασάνους ὁ μοναχὸς Δημήτριος.

Ὁ Δημήτριος, καταγόμενος ἐκ Σαμαρίνης τῆς Πίνδου, περιήρχετο τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐκήρυττεν ἐν καιρῷ τῆς ἐπαναστάσεως, πρὸς κατευνασμὸν τῶν πνευμάτων. Κατηγγέλθη ὅμως ψευδῶς ὡς ἐπαναστάτης καὶ συλληφθεὶς ὠδηγήθη δέσμιος πρὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ Ἀλῆς προσεπάθησε τότε νὰ ἀποσπάσῃ ἀπ' αὐτὸν ὁμολογίαν περὶ τῶν συνενόχων τοῦ Βλαχάβα, διότι εἶχε τὴν ὑποψίαν ὅτι συνενοχοὶ του ἦσαν οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Θεσσαλίας.

Μετὰ τοῦ ἁγίου μοναχοῦ καὶ τοῦ αἰμοβόρου σατράπου διημέφθη τότε ὁ ἐξῆς διάλογος:

Ἀλῆ πασᾶς: Ἐκήρυττες τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπομένως τὴν πτῶσιν τῆς ἰδικῆς μας θρησκείας καὶ τοῦ Σουλτάνου;

Δημήτριος: Ὁ Κύριός μου δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Αὐτὸς βασιλεύει καὶ θὰ βασιλεύῃ πάντοτε. Σέβομαι τοὺς ἄρχοντας, τοὺς ὁποίους μοῦ ἔδωκε.

Ἀλῆ πασᾶς: Τί φέρεις ἐπὶ τοῦ στήθους σου;

Δημήτριος: Τὴν σεπτὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας.

Ἀλῆς: Θέλω νὰ τὴν ἰδῶ.

Δημήτριος: Εἶναι ἀδύνατον νὰ βεβηλωθῇ. Διάταξε νὰ λύσουν τὴν χεῖρά μου καὶ θὰ σοὶ τὴν προσφέρω.

Ἀλῆς: Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἀποπλανᾷς τὰ πνεύματα; Λέγεις ὅτι εἴμεθα βέβηλοι; Τὸ ὕφος σου φανερώνει ὅτι

εἶσαι ἀπόστολος τῶν ἐπισκόπων, οἱ ὅποιοι πρσκαλοῦν τοὺς Ρώσους, διὰ νὰ μᾶς ὑποδουλώσουν. Ὁμολόγησε τοὺς συνενόχους σου.

Δημήτριος: Συνένοχοί μου εἶναι τὸ καθῆκον, τὸ ὅποῖον μὲ ὑποχρεώνει νὰ παρηγορῶ τοὺς χριστιανοὺς καὶ νὰ τοὺς διδάσκω νὰ ὑπακούουν εἰς τοὺς νόμους.

Ἀλῆς: Εἶπέ εἰς τοὺς ἰδικούς σας νόμους, σκύλε χριστιανέ.

Δημήτριος: Αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀποτελεῖ τὴν δόξαν μου.

Ἀλῆς: Φέρεις, λέγουν, τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀποδίδουν τερατουργήματα.

Δημήτριος: Εἶπέ θαύματα. Ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου μεσιτεύει πάντοτε ὑπὲρ ἡμῶν εἰς τὸν ἀθάνατον υἱόν της. Πάντοτε θαυματουργεῖ καὶ πάντοτε ἐπικαλοῦμαι τὴν προστασίαν της.

Ἀλῆς: Νὰ ἴδωμεν, ἂν θὰ σὲ σώσῃ καὶ τώρα. Δῆμιοι, βασανίσάτέ τον.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ἀλῆ, τοὺς ὁποίους εἶπε μετὰ μανίας, οἱ δῆμιοι ἀρπάζουν τὸ θῦμα καὶ τὸ ρίπτουν εἰς τοὺς πόδας τοῦ τυράννου. Καὶ ἐκεῖνος πτύει κατὰ τοῦ γενναίου ὁμολογητοῦ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Ἀποσποῦν παρ' αὐτοῦ τὴν ἱερὰν εἰκόνα καὶ ἐμπηγνύουν σιγὰ — σιγὰ καλαμίνας ἀκίδας (ἀγκίδας) εἰς τοὺς ὄνυχας τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν καὶ τοῦ διατρυποῦν τοὺς βραχίονάς του. Ὁ μάρτυς, παρ' ὅλους τοὺς πόνους τοὺς φοβερούς, πού ὑπέφε-
ρεν, οὐδὲν ἔλεγεν ἐναντίον τῶν βασανιστῶν του, ἐπεκαλεῖτο δὲ μόνον τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου:

Κύριε, ἐλέησον τὸν δοῦλόν σου!

Βασίλισσα τῶν οὐρανῶν, ἰκέτευε ὑπὲρ ἡμῶν!

Ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἡ βάσανος διὰ τῶν καλὰμων, σφίγ-

γουν τὴν κεφαλὴν τοῦ μέ σιδηρᾶν ἄλυσιν καὶ τὸν διατάσσουν νὰ ὁμολογήσῃ τοὺς συνενόχους τοῦ. Ὑπομένει καὶ αὐτὸ τὸ μαρτύριον καὶ λυπεῖται μόνον, διότι ἀκούει τοὺς βασανιστὰς τοῦ νὰ ὑβρίζουν τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Παναγίαν.

Ἐπὶ τέλους οἱ δῆμιοι ἀναβάλλουν τὴν συνέχειαν τῶν βασανιστηρίων διὰ τὴν ἐπαύριον καὶ τὸν ρίπτουν εἰς τὰ βάθη μιᾶς ὑγρᾶς φυλακῆς.

Κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν βασάνων ὁ μάρτυς ἐκρεμάσθη ἄνωθεν πυρᾶς μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω. Ἡ πυρὰ τὸν ἔπνιγε καὶ κατέτρωγε τὸ δέρμα τοῦ κρανίου τοῦ. Φοβούμενοι ὅμως οἱ δῆμιοι μήπως ἀποθάνῃ ταχέως, τὸν ἀποσύρουν. Τὸν ρίπτουν χαμαὶ καὶ θέσαντες ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ σανίδα πηδοῦν ἐπάνω εἰς αὐτήν, διὰ νὰ συντρίψουν τὰ ὀστέα τοῦ.

Ὅλα ταῦτα ὅμως τὰ βασανιστήρια δὲν ἡδυνήθησαν νὰ νικήσουν τὸ φρόνημα τοῦ Χριστιανοῦ μάρτυρος. Κτίζουν τότε αὐτὸν ἐντὸς τοίχου καὶ ἀφήνουν μόνον τὴν κεφαλὴν ἐλευθέραν, διὰ νὰ παρατείνουν τὴν ἀγωνίαν. Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν τοῦ δίδουν καὶ τροφήν. Ὁ μάρτυς ὅμως, ἔχων ἐλευθέραν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀναπνέων, διαρκῶς προσηύχετο. Καὶ τέλος τὴν δεκάτην ἡμέραν τῆς ἀγωνίας τοῦ ἐξέπνευσεν.

Ἡ θαυμαστή του ὑπομονὴ κατὰ τὸ μαρτύριόν του κατέπληξε τὴν Ἡπειρον καὶ ἀμέσως ὁ Δημήτριος ὡς ἅγιος ἐδοξάσθη. Ἐλέγετο ὅτι καὶ θαύματα ἔγιναν μόνον διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματός του. Εἰς ἐκ τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι παρηκολούθησαν τὸ μαρτύριον τοῦ Δημητρίου, ἐκ Καστορίας, προσῆλθεν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἐβαπτίσθη. Ἀλλὰ συλληφθεὶς ἐβασανίσθη καὶ ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως.

« Οἱ Νεομάρτυρες »

† Χρυσόστομος Παπαδόπουλος (διασκευή)

84. Ο ΚΛΗΡΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1821

Ἡ Ἐκκλησία κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας προσέφερεν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἀγωνιζόμενον ἔθνος ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως. Ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐπρωτοστάτησε πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ. Καὶ προσέφερεν ὅλας τὰς δυνάμεις εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἱερῶν προσπαθειῶν τοῦ Γένους.

Ἀπειροὶ εἶναι οἱ κληρικοί, οἱ ὅποιοι ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγὴν ὠδηγήθησαν εἰς τὸ μαρτύριον ὑπὸ τῶν αἰμοδιψῶν κατακτητῶν. Μόλις διεδίδετο ἡ φήμη ὅτι προητοιμάζετο ἐξέγερσις ἢ ἀνηγγέλλετο νίκη τοῦ σουλτάνου, ἀκράτητος ἐξέσπα ἡ μανία τῶν κατακτητῶν ἐναντίον τοῦ ἀόπλου χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἰδίως ἐναντίον τῶν κληρικῶν.

Πρῶτον θῆμα τῆς σουλτανικῆς θηριωδίας ἔπεσε, κατὰ τὴν 10ην Ἀπριλίου τοῦ 1821, ὅτε ἐωρτάζετο τὸ Πάσχα, ὁ σεπτὸς οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄. Ταυτοχρόνως συνεμαρτύρησαν καὶ οἱ Μητροπολῖται Ἐφέσου Διονύσιος, Νικομηδείας Ἀθανάσιος, Ἀγχιάλου Εὐγένιος καὶ

Δέρκων Γρηγόριος. Ἐπὶ σειρὰν ἡμερῶν, ἑβδομάδων καὶ μηνῶν προσεφέροντο εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος αἱ ἱεραὶ κεφαλαὶ ἔθνομαρτύρων ἱεραρχῶν καὶ ἄλλων, κατωτέρων, κληρικῶν.

Εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ μαρτυρίου ἀναφέρεται καὶ τὸ ἀκόλουθον ὠραῖον δημοτικὸν ᾄσμα. Εἰς τοῦτο περιγράφεται ἡ εἰσβολὴ τῶν Ἀράβων τοῦ Ἰμπραῒμ, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1826, εἰς τὸν Δηρὸν τῆς Μάνης καὶ τὸ μαρτύριον καὶ ἡ κατάρρα τοῦ ἐκεῖ πρωτοσύγκελλου :

Στὸ ῥημοκλήσι τοῦ Δηροῦ
λειτούργα ὁ πρωτοσύγκελλος,
καὶ τ' ἄχραντα μυστήρια
ἔφερνε στὸ κεφάλι του,
ψάλλοντας τὸ χερουβικό.
Μόν' ἔξαφνα κι ἀνέλπιστα
Τοῦρκοι τὸν περιλάβανε,
κι ἔλαβε μόνον τὸν καιρὸν
καὶ σήκωσε τὰ χέρια του,
κι εἶπεκε : « Παντοδύναμε,
δυνάμωσε τοὺς Χριστιανούς,
τύφλωσε τοὺς Ἀγαρηνοὺς,
τὴν σημερινὴν ἡμέραν ! »

.....
Οἱ Τοῦρκοι ἀντισταθήκασι
κι ἦσαν στὴν ἄχραν τοῦ γιालοῦ,
μὰ στὸ στερνὸ δειλιάσασι,
καὶ πέφτωσι στὴν θάλασσα,
σὰν τὰ τυφλὰ τετράποδα.
Γιατ' ἦταν θέλημα Θεοῦ
νὰ ἴσασθῃ ἡ παράκλησις
τ' ἀγίου πρωτοσύγκελλου.

Ἑκατοντάδες σελίδες θὰ ἐχρειάζοντο διὰ νὰ ἀναγραφῶν αἱ θανατώσεις καὶ τὰ μαρτύρια, ὅσα ὑπέστησαν οἱ κληρικοὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως. Εἰς ἕξ χιλιάδας ἀναβιβάζονται τὰ ἥρωικά αὐτὰ θύματα, τὰ ὁποῖα ὑπέμειναν μὲ γαλήνην καὶ γενναιότητα τὸ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος μαρτύριον.

Ἡ Ἐκκλησία ἔχει νὰ παρουσιάσῃ, ἐκτὸς τῶν θυμάτων, καὶ πλῆθος κληρικῶν καὶ μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι προέταξαν τὰ στήθη των κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἢ ἔγιναν ἀρχηγοὶ στρατιωτικῶν σωμάτων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν.

Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς προσέφερεν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν κινδυνεύουσαν πόλιν τῶν Πατρῶν.

Ὁ ἐπίσκοπος Κιρνίτζης Προκόπιος ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπανάστασεως ἐπάνω εἰς τὰ μουσουλμανικά τεμένη (τζαμιά) τοῦ Γαστουνίου. Καὶ προσεκάλεσε τοὺς κατοίκους τῆς Ἡλίδος πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος.

Ὁ Ἀθανάσιος Διάκος ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὸ ξίφος τοῦ πολεμιστοῦ μαζὶ μὲ τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος.

Ὁ ἐπίσκοπος Σαλῶνων Ἡσαΐας ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀλαμάνας.

Οἱ μοναχοὶ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου διεκρίθησαν διὰ τὸν ἥρωισμόν, μὲ τὸν ὁποῖον ἀπέκρουσαν τὰς στρατιάς τοῦ Ἱμπραῖμ.

Ὁ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος, ὁ ἐπονομασθεὶς Παπαφλέσσας, εἰς τοὺς κινδύνους ἀπτόητος καὶ εἰς τὴν δόξαν ἀκάθεκτος, ἦτο ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτας τῆς Ἐπαναστάσεως. Οὗτος ἔπεσεν ἥρωικῶς παρὰ τὸ Μανιάκι τῆς Μεσσηνίας, τὴν 20ὴν Μαΐου 1825, μαχόμενος μετὰ τῶν τριακωσίων του ἐναντίον τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἱμπραῖμ.

Ὁ Καρύστου Νεόφυτος, μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἦτο ἀρχηγὸς τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Καρύστου.

Ὁ Ταλαντίου Νεόφυτος καὶ ὁ Ἀνδρούσης Ἰωσήφ ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος εἰς διαφόρους μάχας. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Σάμου ἐπίσης, ὁ περίφημος ὡσαύτως ἐπίσκοπος τῶν Ρωγῶν Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος προσέφερε τὸν ἑαυτὸν τοῦ θυσίαν κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογίου.

Ὁ Βρεσθένης Θεοδώρητος ἔσπευσεν εἰς Βαλτέσιον ἐπὶ κεφαλῆς 800 Ἀγιοπετριτῶν καὶ Τσακώνων.

Καὶ πόσοι ἄλλοι!

« Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος » Δημήτριος Μπαλᾶνος (διασκευή)

85. ΤΟ ΧΡΥΣΟΥΝ ΜΕΤΑΛΛΙΟΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Κατὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν τῆς 29ης Δεκεμβρίου 1949 ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀπένειμε τὸ χρυσοῦν μετάλλιον αὐτῆς — ὑπερτάτη τιμὴ — εἰς τοὺς μάρτυρας Ἑλλήνας ἱερεῖς, τοὺς ἀπὸ τοῦ 1941 μέχρι καὶ τοῦ 1949 θυσιασθέντας εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλληνικῆς Ἐλευθερίας.

Ὁ τότε Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας αἰείμνηστος καθηγητὴς Γεώργιος Π. Οἰκονόμος εἶπε τὰ ἑξῆς :

« Χρυσοῦν μετάλλιον ἀπονέμει ὁμοθύμως ἡ Ἀκαδημία μετὰ θάνατον εἰς τὴν αἰδίου μνήμης σεπτὴν ὁμάδα τῶν Ἑλλήνων ἱερέων, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τοῦ 1941 μέχρι σήμερον ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἐμαρτύρησαν ἐκ τούτων ἄλλοι ἐτυφε-

κίσθησαν, ἄλλοι ἐσταυρώθησαν, ἄλλοι κατεκρεουργήθησαν καὶ ἄλλοι ἐτάφησαν ζῶντες.

» Εἰς τὴν πολυάριθμον στρατιὰν τῶν καλλινίκων μαρτύρων τῆς ἐλληνικῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τῆς πατρίδος νέα κατὰ τὸν πρόσφατον ἀγῶνα τοῦ Ἑθνους προσετέθη ἐκτόμβη· αὕτη ἐλάμπρυνε τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ νέα αὕτη σειρὰ τῶν θυσιῶν τοῦ Κλήρου μετὰ τῶν θυσιῶν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ ἀποτελεῖ ἀληθῶς λαμπρὸν καὶ φωτοβόλον μνημεῖον τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ διδάσκη τὰς ἐπερχομένας Ἑλληνικὰς γενεὰς τὴν ὁδὸν πρὸς ἀρετὴν καὶ εὐκλειαν.

» Ἡ Ἀκαδημία δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παραβλέψῃ τὰς σκληρὰς θυσίας τῶν ἱερέων, οἱ ὁποῖοι καὶ μόνοι εὐρεθέντες δὲν ἐκλονίσθησαν οὔτε εἰς τὴν χριστιανικὴν αὐτῶν πίστιν οὔτε εἰς τὴν βαθεῖαν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν ἀγωνιζομένην πατρίδα· ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀθανασίου Διάκου καὶ τῶν ἄλλων κληρικῶν μαρτύρων, ἔπεσαν ὡς γνήσιοι Χριστιανοὶ καὶ Ἕλληνες.

» Ἐκεῖ, παρὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ ἐθνομάρτυρος ἱεράρχου Σμύρνης Χρυσοστόμου, θὰ ἀνεγερθῇ κάποτε, ἀσφαλῶς, ἀντάξιον μνημεῖον τῆς θυσίας ταύτης τῶν ἱερέων.

» Τὸ μετάλλιον καταπιστεύει ἡ Ἀκαδημία εἰς χεῖρας τοῦ Μακαριωτάτου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κυρίου Σπυρίδωνος, ὡς Ἀρχηγοῦ τῆς ἐλληνικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἵνα παραμένῃ αἰωνία τῶν μαρτύρων ἱερέων ἡ μνήμη».

«Ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας» Κ. Α. Βοβολίνης (διασκευή)

86. Η ΔΟΞΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Μόνο οί Μαραθωνομάχοι
δέν σ' ἐδόξασαν, Πατρίδα·
δέν σ' ἐδόξασαν, μονάχοι
οί τριακόσιοι τοῦ Λεωνίδα.

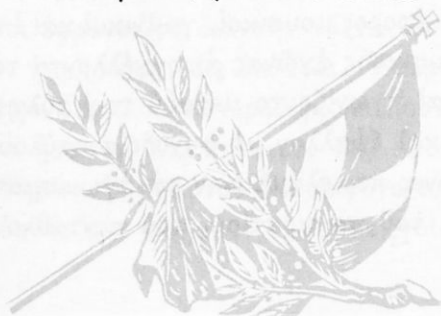
Ἐβαστάζαν τὰ παιδιὰ σου,
παλληκάρια διαλεγμένα,
πάντα σάν τῇ δρῦ τοῦ δάσου,
σάν τοὺς βράχους ἓνα κι ἓνα.

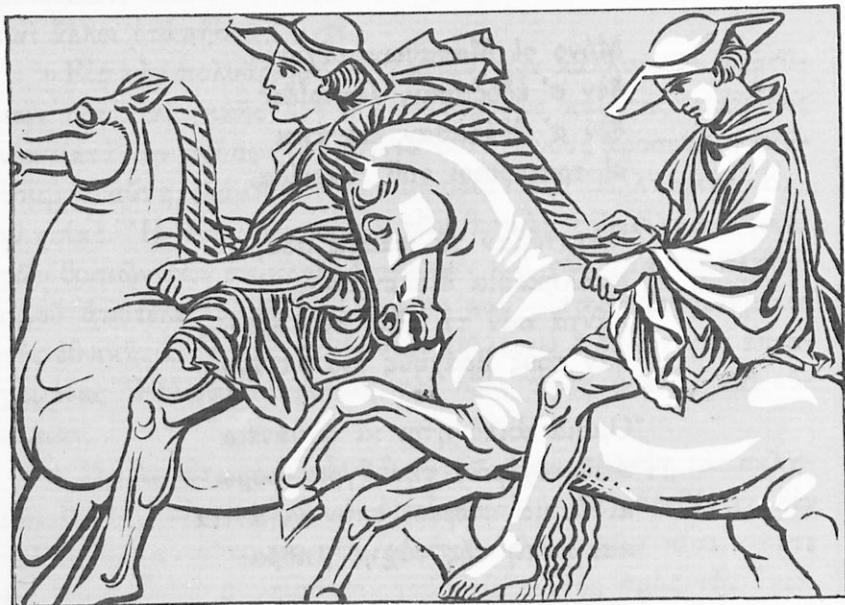
Ὅμοια ἀκλόνητοι κι ἀγνάντια
στῶν ἐχθρῶν τὴν ἄγρια φόρα
κι ὅμδια στέρεοι στὴν γιγάντια
καὶ κακὴ τῆς τύχης μπόρα.

Ἄλλ' ἀκόμη πιὸ μεγάλη,
τῶν παιδιῶν σου ἡ δόξα ἐφάνη
σάν μιὰν ἄλλην ἄγια πάλη,
γιὰ ἓνα πιὸ ὁμορφο στεφάνι.

Εἰς τὴν πάλη, ὅπου τὸ πνεῦμα
τ' οὐρανοῦ νικᾷ τὸν Ἄδη,
τῆς ἀλήθειας μὲ τὸ ψέμμα,
τοῦ φωτὸς μὲ τὸ σκοτάδι.

Λορέντζος Μαβίλης

87. ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

Τὰ Παναθήναια ἦσαν ἡ μεγίστη ἐορτὴ τῶν Ἀθηνῶν. Διεκρίνοντο εἰς μεγάλα καὶ μικρὰ Παναθήναια. Τὰ μικρὰ ἐωρτάζοντο κατ' ἔτος, τὰ μεγάλα ἀνὰ πᾶν τέταρτον ἔτος διήρκουν περισσοτέρας ἡμέρας ἀπὸ τὰ μικρὰ.

Τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐορτῆς τῶν μεγάλων Παναθηναίων ἐγίνοντο διάφοροι μουσικοί, γυμνικοὶ καὶ ἵππικοὶ ἀγῶνες. Εἰς τοὺς μουσικοὺς ἀγῶνας ἀπηγγέλλοντο τὰ ποιήματα τοῦ Ὅμηρου. Καὶ ἡγωνίζοντο μεταξύ των αὐληταί, κιθαρισταὶ καὶ ἀοιδοὶ καὶ ἔψαλλον μὲ συνοδείαν αὐλοῦ ἢ κιθάρας. Οἱ γυμνικοὶ ἀγῶνες περιελάμβανον τὰ ἀγωνίσματα τοῦ δρόμου, τῆς πάλης, τοῦ παγκρατίου, τοῦ πεντάθλου. Εἰς τοὺς

ἀγῶνας αὐτοὺς ἡγωνίζοντο χωριστὰ οἱ ἄνδρες, οἱ ἔφηβοι καὶ οἱ παῖδες. Οἱ ἵππικοὶ ἦσαν ἀγῶνες ἱππων μετ' ἀναβάτου ἢ ἱππων, οἱ ὅποιοι ἔσυρον ἄρματα.

Ἐκτὸς τούτων ἀναφέρονται ἀκόμη καὶ οἱ ἐξῆς ἀγῶνες: ἡ πυρρίχη, δηλαδή ὄρχησις με ὄπλα, καὶ ἡ λαμπαδηδρομία, ἥτοι δρόμος ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ἐκράτουν ἀνημμένους λαμπάδας. Ἀναφέρεται καὶ ὁ ἀγὼν εὐανδρίας, κατὰ τὸν ὅποιον ἐκάστη τῶν δέκα φυλῶν παρουσίαζε μερικοὺς γέροντας· καὶ ἐνίκα ἐκείνη ἡ φυλή, ἥτις ἐπεδείκνυε τοὺς θαλερωτέρους καὶ ἀκμαιωτέρους.

Τὰ βραβεῖα, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον οἱ νικηταί, ἦσαν στέφανοι, χρήματα καὶ ἔλαιον ἀπὸ τὰς ἱεράς ἐλαίας τῆς Ἀθηνᾶς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν εἰς τὸν χῶρον τῆς Ἀκαδημίας, πλησίον τοῦ Κολωνοῦ.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν προσέφερον οἱ Ἀθηναῖοι μὲ μεγάλην πομπὴν τὸν πέπλον, τὸν ὅποιον ὕφαινον εὐγενεῖς παρθένοι τῶν Ἀθηνῶν, λεγόμεναι ἐργαστῖναι. Ἡ προσφορὰ αὐτοῦ ἦτο ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἐορτῆς τῶν Παναθηναίων. Διὰ τοῦτο ἐφέρετο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μὲ μεγάλην τελετὴν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ Ἀθηναῖοι ὅλοι καὶ πολλοὶ ξένοι συνηθροίζοντο εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικὸν (πλησίον τῆς Ἀγίας Τριάδος) καὶ ἐκεῖ παρετάσσοντο εἰς τάξιν. Τὴν πομπὴν διηύθυνον ἰδιαίτεροι ἄρχοντες, λεγόμενοι ἱεροποιοί. Ἐλάμβανον δὲ μέρος εἰς αὐτὴν καὶ οἱ ἄλλοι ἄρχοντες τῶν Ἀθηνῶν, ἱερεῖς καὶ ἱέρειαι, μάντιες διὰ τὰς θυσίας καὶ κήρυκες, οἱ ὅποιοι ἐφρόντιζον διὰ τὴν τάξιν. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν πολιτῶν ἡκολούθουν ὥς ὀπλιται. Ἐφερον δηλαδή ἀσπίδα καὶ λόγχην. Οἱ πλουσιώτεροι ἡκολούθουν ἔφιπποι καὶ μετὰ τούτων ἦσαν οἱ λαμπρότεροι καὶ ἀριστοκρατικώτεροι νέοι τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπ' αὐτοὺς συνεκροτεῖτο τὸ ἵππικόν τῆς πόλεως. Τοὺς πεζοὺς ὠδήγουν οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ταξίαρχοι

καὶ τοὺς ἵππεῖς οἱ φύλαρχοι καὶ οἱ ἵππαρχοι. "Ἄλλοι τέλος ἤρχοντο καθήμενοι ἐπὶ τῶν πομπικῶν ζυγῶν, δηλαδὴ ἄρμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ εἶχον διαγωνισθῇ εἰς τοὺς ἵππικούς ἀγῶνας τῶν προηγουμένων ἡμερῶν.

Εἰς τὴν πομπὴν ἐλάμβανον μέρος καὶ αἱ κανηφόροι, εὐγενεῖς Ἀθηναῖαι παρθένοι, αἱ ὁποῖαι ἔφερον κάνιστρα καὶ ἄλλα σκευὴ χρήσιμα εἰς τὰς θυσίας. Ἀπὸ τοὺς ξένους ἠκολούθουν οἱ θεωροί, ἦτοι οἱ ἀντιπρόσωποι ξένων πόλεων, ιδίως τῶν ἀποικιῶν καὶ τῶν συμμάχων. Μέγα μέρος τῆς τελετῆς ἀπετέλουν τὰ ἱερεῖα, ἦτοι οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα, ποὺ προωρίζοντο διὰ τὰς θυσίας. Οἱ Ἀθηναῖοι προσέφερον ἑκατόμβην (θυσίαν ἑκατὸν βοῶν). Αἱ ἀποικίαι καὶ αἱ πόλεις τῶν συμμάχων ἦσαν ὑποχρεωμέναι νὰ στέλνουν μίαν ἀγελάδα καὶ δύο πρόβατα ἑκάστη.

Ἡ πομπὴ αὕτη ἀνεχώρει ἀπὸ τὸν Κεραμεικὸν καὶ διὰ τοῦ Διπύλου εἰσῆρχετο εἰς τὸν δρόμον. Ὁ δρόμος ἦτο πλατεῖα ὁδός, ἡ ὁποία ὠδήγει εἰς τὴν Ἀγορὰν (μεταξὺ Θεσείου, στοᾶς Ἀττάλου καὶ Ἀρείου Πάγου), καὶ ἀπὸ τὴν Ἀγορὰν ἀνέβαιnen εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁ πέπλος τῆς Ἀθηνᾶς ἕως ἐκεῖ ἐφέρετο κρεμάμενος ὡς ἱστίον ἀπὸ τὰς κεραίαις πλοίου, τὸ ὁποῖον ἐκινεῖτο ἐπὶ τροχῶν. Ὅταν ἔφθανον εἰς τὴν εἰσοδὸν τῆς Ἀκροπόλεως, κατεβιβάζετο ὁ πέπλος καὶ ἐφέρετο εἰς τὸν ναόν. Τὰ ζῶα, βόες καὶ πρόβατα, ἀνέβαινον ἐπίσης εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἐκεῖ ἐθυσιάζοντο. Καὶ τότε ὁ κῆρυξ μεγαλοφώνως ἠύχετο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας καὶ ὑγείας τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων των. Κατόπιν τὰ κρέατα διεμοιράζοντο εἰς τοὺς πολίτας καὶ ἡ ἐορτὴ ἐτελείωνε διὰ γενικῆς εὐωχίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπινον ἀπὸ μεγάλα ποτήρια, λεγόμενα Παναθηναϊκά.

« Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν »

Χρήστος Τσοῦντας (διασκευὴ)

88. ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ

Δόξα στὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων,
παγκόσμιον φωτὸς πηγὴν.
Δόξα στὸ πνεῦμα ἀνδρῶν νέων,
ποὺ δόξασαν αὐτὴν τὴν γῆν.

Μ' ἐκείνων τὴν λαμπρὰν σοφίαν,
μὲ τούτων τὴν ἀγία ὁρμή,
νέαν ἅς πλάσωμεν ἱστορίαν,
γεμάτη δόξα καὶ τιμή.

Ἔχει στεφάνια ἡ δόξα ἀκόμῃ
στὸ δένδρο τῆς τὸ ἱερό,
ἀπάτηται τῆς δόξης δρόμοι
προσμένου νεο τολμηρό.

Ἐμπρὸς στῶν ἔργων τὸν ἀγῶνα,
ἐκεῖ ὁ πύρινος παλμός,
ἐκεῖ τῆς νίκης ἡ κορώνα,
ἀθανασίας ἀσπασμός.

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

Ὁ μοναχὸς οὗτος εἶναι τὸ τελευταῖον ὀλοκαύτωμα, τὸ ὁποῖον προσφέρει τὸ Σούλι εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος τὴν ἡμέραν, ποὺ ἀποθνήσκει.

Ἀφοῦ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀλῆ τοῦ Τεπελενλῆ, ὁ Μουχτάρ καὶ ὁ Βελῆς, ἐπέτυχον πολλοὺς ἐκ τῶν Σουλιωτῶν νὰ καταστρέψουν καὶ ἄλλους νὰ ἀπομακρύνουν, μόνος ἀπέμεινεν ὁ ἱερομόναχος Σαμουήλ. Ἦτο ἀποφασισμένος νὰ ταφῇ μετὰ τῆς γλυκυτάτης πατρίδος του.

Ἀνὴρ ἀδάμαστος, ἀκαταμάχητος, μέχρι μανίας λατρεύων τοὺς ἐλευθέρους βράχους του. Ἀφιερωμένος ἀπὸ νεανικῆς ἡλικίας εἰς τὰ θεῖα, ἤνωσεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὸν διπλοῦν χαρακτῆρα τοῦ πολεμιστοῦ καὶ τοῦ ἱερέως.

Ἦτο τὸ τελευταῖον νῆμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκρέματο τὸ πολυπαθὲς Σούλι κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Δι' αὐτὸ ἀνεκηρύχθη τότε ὁ Σαμουήλ πολέμαρχος καὶ ἀνέλαβε νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ Σούλι μέχρι θανάτου.

Εἰς τὴν αἱματηρὰν καὶ φονικωτάτην ἔφοδον τῶν Ἀλβανῶν εἰς τὸ Κακοσουλί ἀνεδείχθη ὁ Σαμουήλ ἄγγελος θανάτου. Καὶ ὅτε πᾶσα ἐλπίς σωτηρίας ἐξέλιπεν, ἔθεσε τὸ σῶμά του φραγμὸν μεταξὺ τῶν Μωαμεθανῶν καὶ ὀλίγων Σουλιωτῶν. Καὶ οἱ Σουλιῶται κατῴρθωσαν μὲ τὴν γενναίότητα αὐτὴν τοῦ Σαμουήλ νὰ ὀπισθοχωρήσουν καὶ νὰ διαφύγουν τὴν μάχαιραν καὶ τὰ μαρτύρια.

Ὁ Σαμουήλ, μαχόμενος πάντοτε μὲ πέντε μόνον συμπολεμιστὰς του, ἐπρόφθασε καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ Κούγκι, πύργον κτισμένον ἐπὶ ἀποτόμου βράχου. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἀποθήκη πυρίτιδος καὶ ὀπλων. Τὸν πύργον τοῦτον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει καὶ ἐκκλησία εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἡ πατρὶς παρέδωκεν εἰς τὰς ἱεράς-χειρας τοῦ Σα-

μουήλ. Καὶ ὁ μοναχὸς οὗτος εἶχεν ὀρκισθῆ ὄρκον θανάτου, ὅτι καμμία ποτὲ ἀνθρωπίνη δύναμις δὲν θὰ τὸν ἡνάγκαζε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν πύργον.

Περικυκλωμένος ἀπὸ παντοῦ, ὑπέμενεν ὁ Σαμουήλ ὅσα ἡ ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ τοῦ ἀνθρώπου δύνανται νὰ ὑπομείνουν. Τὰ πολεμοφόδια ὠλιγόστευον ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν. Κουρασμένοι, τραυματισμένοι, δὲν εἶχον οὔτε σταγὸνα ὕδατος νὰ δροσίσουν τὰ κατὰξῃρα καὶ φλογισμένα των χεῖλη. Ἡ στιγμὴ τῆς ἀγωνίας εἶχε φθάσει.

Τὴν 17ην Δεκεμβρίου τοῦ 1803 ὁ ἱερομόναχος Σαμουήλ μετὰ τῆς ἀγίας πεντάδος ἀναβαίνουν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ στεφανοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὑψίστου ὡς μάρτυρες, ἀποθιγόντες ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

« Βίος καὶ Ἔργα Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου »

(διασκευή)

90. Ο ΘΟΥΡΙΟΣ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Δυσκόλως δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν σήμερον ποῖαν ἐντύπωσιν ἐπροξένησαν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὑποδούλων τότε Ἑλλήνων τὰ πατριωτικὰ καὶ πολεμικὰ ἄσματα τοῦ Ρήγα.

Εἰς φιλέλλην διηγεῖται περὶ τούτου ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον ἤκουσεν ἀπὸ Ἑλλήνα, ὅστις περιῆλθε τὴν Μακεδονίαν, ὀλίγον χρόνον πρὸ τῆς ἐλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἐφθασεν εἰς ἓν χωρίον καὶ ἐκεῖ ἐφιλοξενήθη ἀπὸ ἑνα ἀρτοποιόν, τοῦ ὁποίου τὸ ἀρτοποιεῖον ἐχρησίμευε καὶ ὡς πανδοχεῖον. Βοηθὸς τοῦ ἀρτοποιοῦ ἦτο νέος τις Ἡπειρώτης, τοῦ ὁποίου ἡ ἀθλητικὴ ἐμφάνισις παρουσίαζε νέον μὲ ἀνδρικήν καὶ γενναίαν ψυχὴν. Ὁ Ἡπειρώτης οὗτος εἰς

στιγμὴν κατάλληλον ἐπλησίασε τὸν ὁδοιπόρον καὶ τὸν ἡρώ-
τησε :

— Ἡξεύρεις νὰ διαβάζης;

— Ναί, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

— Ἐλθε μαζί μου, τοῦ εἶπε τότε καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς
ἀπόκεντρον καὶ σκιερὸν ἄκρον τοῦ κήπου.

Ἐκεῖ ἐκάθισαν ἐπὶ μιᾷ πέτρας καὶ ὁ νεανίας ἐξήγαγεν
ἀπὸ τὸ στῆθος τοῦ μικρὸν καὶ πολὺ παλαιὸν φυλλάδιον, τὸ
ὁποῖον ἐκρέματο ἀπὸ τὸν λαιμὸν τοῦ με ράμμα. Ἦτο τὸ
πολεμικὸν ἄσμα, ὁ θούριος τοῦ Ρήγα, καὶ ἐζήτησε νὰ τὸν
ἀπαγγεῖλῃ εἰς αὐτὸν μεγαλοφώνως.

Ἦρχισε λοιπὸν ὁ ὁδοιπόρος νὰ ἀπαγγέλλῃ με τὸν ἐν-
θουσιασμὸν ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον οἱ στίχοι τοῦ Ρήγα διήγει-
ρον εἰς πᾶσαν ἐλληνικὴν καρδίαν. Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσε τὴν
ἀπαγγελίαν, ἔμεινεν ἐκπληκτος ἐμπρὸς εἰς τὸ θέαμα, τὸ
ὁποῖον παρουσίαζεν ἡ ὄψις τοῦ νέου Ἡπειρώτου.

Εἶχε σηκωθῇ καὶ ἴστατο ἐνώπιόν τοῦ ὡς ἄλλος τέλειος
ἄνθρωπος, ὡς ὑπεράνθρωπος. Δὲν ἦτο ὁ ἀπλοῖκός ὑπηρέτης
τοῦ ἀρτοποιοῦ. Εἶχε μεταμορφωθῇ εἰς εἰκόνα ἥρωος. Τὸ
πρόσωπόν τοῦ ἔλαμπεν ὡς πῦρ φλέγον, οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐ-
σπινθηροβόλουν, τὰ χεῖλη τοῦ ἔτρεμον, δάκρυα ἔβαπτον τὰς
παρειάς τοῦ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς τοῦ καὶ τοῦ γυμνοῦ
τοῦ στήθους εἶχον ὀρθωθῇ. Ἰστατο ἀκίνητος, ὡς Ἀχιλλεύς.

— Πρώτην λοιπὸν φορὰν ἀκούεις τὸν θούριον τοῦ Ρήγα;
ἠρώτησεν ὁ ταξιδιώτης.

— Ὅχι· κάθε διαβάτην παρακαλῶ νὰ μοῦ τὸν εἴπῃ καὶ
πολλὰς φορὰς τὸν ἤκουσα.

— Καὶ πάντοτε με τὴν συγκίνησιν αὐτήν;

Ναί, πάντοτε! ἀπεκρίθη ὁ Ἡπειρώτης με φωνὴν στα-
θερὰν καὶ νεῦμα ἀποφασιστικόν.

Ι. Γεννάδιος (κατὰ διασκευὴν)

Ὁ πατήρ μου — ἔλεγεν ὁ Μπαρμπαδῆμος — κατήγετο ἀπὸ χωρίον τῆς Παρνασσίδος. Ἐμενεν εἰς τὴν Ἀμφίσσαν καὶ ἐμπορεύετο ἐκεῖ μέχρι τοῦ ἔτους 1807. Τότε ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ διὰ νυκτὸς καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἰθάκην, διὰ τὸν ἐξῆς λόγον :

Εἰς Τοῦρκος ἀγᾶς, ἐκ τῶν προκρίτων τῆς Ἀμφίσσης, ἠγόρασε πολλὰ ἐμπορεύματα ἀπὸ τὸν πατέρα μου. Δὲν τὰ ἐπλήρωσεν ὁμως ἀμέσως καὶ ἠρνήθη ἔπειτα νὰ πληρώσῃ. Ὁ πατήρ μου ἐπέμενε καὶ ἔφερε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν Τοῦρκον δικαστὴν, τὸν κατ' ἡν. Ἀλλ' ὁ ἀγᾶς, ζητῶν πάντοτε πρόσφασιν, ἐθεώρησε τοῦτο προσβολὴν. Τόσον δὲ ἐξηγριώθη, ὥστε ἠπείλησεν ὅτι θὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα μου καὶ θὰ καύσῃ τὸ κατάστημά του. Δὲν ἤθελε δὲ καὶ πολὺ διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπειλήν του. Καὶ ὁ πατήρ μου, ἀνησυχῶν ὅχι τόσον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅσον περὶ τῆς μητρός μου, τοῦ μικροτέρου ἀδελφοῦ μου καὶ ἐμοῦ, μᾶς ἐπῆρε μίαν νύκτα τοῦ Νοεμβρίου σκοτεινὴν. Ἐπῆρε καὶ τὰ πολυτιμότερα ἐμπορεύματά του καὶ κατέβημεν εἰς τὸ Γαλαξίδιον. Καὶ ἀπ' ἐκεῖ, διὰ τοῦ πλοίου ἐνὸς συγγενοῦς του, μετὰ δύο ἡμερῶν ταξίδιον, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ἰθάκην.

Τότε ἤμην μόλις ὀκτῶ ἐτῶν, ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι πολὺ καλὰ τὸ δυσάρεστον ἐκεῖνο ταξίδιον.

Εἰς τὴν Ἰθάκην εἶχομεν πλήρη ἀσφάλειαν καὶ συγγενεῖς ἐκεῖ ἀπὸ τὴν μητέρα μου. Καὶ μὲ τὴν βοήθειάν των ἐστρωσαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον αἱ ἐργασίαι τοῦ πατρός μου. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἠλάττωσε τὴν διαρκῆ λύπην του, ὅτι ἀφῆκε τὴν πατρίδα του. Καὶ ἔβραζε μέσα χρυμμένον τὸ μῖσος ἐναντίον τῶν Τούρκων. Μῖσος πατροπαράδοτον, τὸ ὁποῖον ἐδυνάμωνεν ἡ τελευταία αὐτῇ περίστασις.

Εἰς τὴν Ἰθάκην ὁ πατήρ μου ἐφρόντισε πῶς νὰ ἐκπαιδεύσῃ τὸν ἀδελφόν μου Ἀθανάσιον καὶ ἐμέ. Ὁ Ἀθανάσιος ἦτο τρία ἔτη μικρότερός μου καὶ ὁ πατήρ μου ἤθελε νὰ γίνῃ ἱερεὺς. Ἐμὲ ἤθελε νὰ μὲ κάμῃ ἔμπορον, βοηθὸν εἰς τὴν ἐργασίαν του. Μᾶς ἔστειλεν εἰς τὴν οἰκίαν ἑνὸς γέροντος διδασκάλου, ὅπου μὲ πέντε - ἕξ ἄλλους μικροὺς ἐμανθάνομεν ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, κατήχησιν καὶ ἱστορίαν. Ὁ διδάσκαλος αὐτὸς δὲν ἦτο πολυμαθὴς καὶ σοφός, εἶχεν ὅμως πολὺν ζῆλον. Ἐκτὸς τούτου, δὲν περιωρίζετο εἰς τὸ νὰ μᾶς μάθῃ ξηρὰ γράμματα, ἀλλ' ἐφρόντιζε πῶς νὰ μᾶς ἐμπνεύσῃ δύο μεγάλα αἰσθήματα: ἀγάπην πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν πατρίδα.

Τὸν ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη μὲ τὴν λευκὴν γενειάδα, μὲ τὴν φαλακρὰν κεφαλὴν του, τὸν ἐνθυμοῦμαι πού ἐσπινθήριζον οἱ ὀφθαλμοί του, ὅταν μᾶς ὠμίλει διὰ τὴν πατρίδα μας τὴν δουλωμένην. Μᾶς διηγεῖτο ὅτι ἦτο μεγάλη εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους, ὅτι αὐτὴ ἦτο πρώτη εἰς τὸν πολιτισμόν, ὅταν οἱ ἄλλοι ἦσαν βάρβαροι. Καὶ ἀνεστηλώνετο ἑξαφνα καὶ ἐφαίνετο νεώτερος, ὅταν μᾶς παρίστανε τὸν Λεωνίδα νὰ πολεμῇ εἰς τὰς Θερμοπύλας, τὸν Θεμιστοκλέα νὰ τρέπῃ εἰς φυγὴν τὸν περσικὸν στόλον εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος, τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον νὰ κατακτᾷ τὴν Ἀσίαν. Καὶ ἐχαμήλωνε τὴν κεφαλὴν καὶ δάκρυα ἔτρεχον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του, ὅταν ἤρχετο ἔπειτα εἰς τὰ μαῦρα ἔτη τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας: τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου Παλαιολόγου, τὴν κατάκτησιν τῶν Τούρκων.

— Ἐχάθῃ πλέον ἢ Ἑλλάς, ἔλεγε μὲ ἀναστεναγμόν. Κατήντησε ταπεινὴ δούλη τῶν Τούρκων, αὐτὴ ἡ βασίλισσα τῆς Ἀνατολῆς!

Ἀλλ' ἐξαίφνης ἀνεσήκωνε τὴν κεφαλὴν, ὥσάν νὰ ἤκουε

μακρινήν φωνήν. Ἐκάρφωνε τὰ βλέμματα ὑψηλὰ πρὸς τὸν τοῖχον, ὡσάν νὰ διέκρινε μακρινὸν σημεῖον. Καὶ μὲ φωνὴν ζωηράν καὶ μὲ ὄψιν φωτισμένην ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν προσέθετεν :

—“Ὅχι! ὄχι! δὲν εἶναι μακρὰν ἡ ἡμέρα τῆς ἐλευθερίας. Ὁ σπόρος τοῦ Ρήγα θὰ φυτρώσῃ καὶ σεῖς θὰ θερίσητε τὸν καρπὸν, ὄχι μὲ δρέπανα, ἀλλὰ μὲ ξίφη. Νὰ εἰπῇτε τὸν θούριόν του τώρα καὶ ἔπειτα νὰ σχολάσητε.

Καὶ ὁ γέρον διδάσκαλος μὲ φωνὴν τρέμουσαν ἀπὸ συγκίνησιν ἀπήγγελλε τοὺς φλογεροὺς στίχους καὶ ἡμεῖς ὅλοι μαζί τοὺς ἐπανελαμβάνομεν :

*Ὡς πότε, παλληκάρια, νὰ ζῶμεν στὰ στενά,
μονάχοι σὰν λιοντάρια στὶς ράχες στὰ βουνά!*

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν οἰκίαν ὁ πατήρ μου, ἂν καὶ δὲν ἤξευρεν ἱστορίαν, μᾶς ὠμίλει ὅμως διὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν Σουλιωτῶν, διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770. Μᾶς ὠμίλει διὰ τὸν ἥρωα Λάμπρον Κατσώνην καὶ τὸν μάρτυρα Ρήγαν Φεραῖον, διὰ τὰς φοβερὰς σκληρότητας τῶν Τούρκων. Μᾶς ἔλεγεν, ὅτι ἡ κατάστασις αὐτὴ δὲν ἤμπορεῖ νὰ διαρκέσῃ πλεόν ἐπὶ πολὺ. Καὶ ὅτι ἴσως εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν τῶν νέων ἦτο γραμμένον νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ Ἑλλάς. Καὶ ἡ μήτηρ μου ἀκόμη μᾶς εἶχε μάθει εἰς τὴν προσευχὴν μας τὸ βράδυ νὰ προσθέτωμεν τὴν παράκλησιν :

— Παναγία μου, νὰ ἐλευθερώσῃς τὴν πατρίδα μας!

Καὶ δὲν ἤξεύρω διατί, ὅταν ἔλεγα τὰ λόγια αὐτὰ ἐμπρὸς εἰς τὰς εἰκόνας, ἡσθάνομην κάτι εἰς ὅλον μου τὸ σῶμα ὡσάν νὰ μ' ἔβρεχεν ἑξαφνα παγωμένον νερόν.

Ἀπὸ τὸ 1814 ἤρχισα νὰ βοηθῶ τὸν πατέρα μου εἰς τὴν ἐργασίαν του. Ὅλην τὴν ἡμέραν ἔμενα εἰς τὸ κατὰ-

στημά μας κάτω εις τὴν προκυμαίαν. Καὶ μόνον ὅταν ἐνύκτωνεν ἐπηγαίναμεν εις τὴν οἰκίαν. "Ανθρωποὶ πολλοὶ ἤρχοντο εις τὸ κατάστημα. Οἱ περισσότεροι ἤρχοντο νὰ ἀγοράσουν ἐμπορεύματα, μερικοὶ διὰ νὰ ἴδουν τὸν πατέρα μου καὶ νὰ συνομιλήσουν ὀλίγον. Ἐγὼ, ἅμα ἔβλεπα κανένα εις τὴν θύραν, εὐθὺς ἐκάρφωνα τὸ βλέμμα ἐπάνω του. Καὶ ἂν ἔβλεπα ὅτι ἔρχεται διὰ νὰ ἀγοράσῃ τίποτε, ἔτρεχα νὰ τὸν περιποιηθῶ. "Αν ὅμως ἤρχετο μὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἀπλῆς ἐπισκέψεως καὶ συνομιλίας, ἐγύριζα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος δυσηρεστημένος. Διότι ἤρχετο νὰ μᾶς ἐνοχλήσῃ χωρὶς λόγον.

Μὲ μεγάλην περιέργειαν λοιπὸν εἶδα πρῶϊαν τινὰ τὸν πρῶτον — πρῶτον ἄνθρωπον, ὃ ὁποῖος εἰσῆλθεν εις τὸ κατάστημα μας. Ἦτο μεσήλιξ, μὲ μαύρην γενειάδα, σκεπασμένος μὲ μακρὸν χονδρὸν ἐπανωφόριον καὶ εις τὴν κεφαλὴν ἐφόρει καλογερικὸν σκοῦφον. Ἐφαίνετο ὅτι ἦτο ξένος καὶ ὅτι ἤρχετο ἀπὸ ταξίδιον.

"Αμα τὸν εἶδα, εἶπα μέσα μου :

— Ἐδῶ θὰ κάνωμε καλὴ δουλειὰ !

Καὶ ἔτρεξα γελαστός νὰ τὸν προὔπαντήσω. Αὐτὸς ὅμως μοῦ λέγει μὲ σοβαρὸν ὕφος :

— Ποῦ εἶναι ὁ πατήρ σου ;

— Ἐδῶ εἶμαι ἐγὼ νὰ σᾶς ὑπηρετήσω εις ὅ,τι θέλετε προστάξατε.

— Καλὰ, παιδί μου, σὲ εὐχαριστῶ, ἀλλὰ θέλω τὸν ἴδιον τὸν πατέρα σου, ἐπαναλαμβάνει ὁ ξένος μὲ σοβαρὸν καὶ προστακτικὸν τρόπον.

Ὁ πατήρ μου ἦτο εις τὴν ἀποθήκην τοῦ καταστήματος. Καὶ ἤνοιγε μερικὰ κιβώτια μὲ παννικὰ, τὰ ὁποῖα μᾶς εἶχον ἔλθει ἀπὸ τὴν Τεργέστην. Ἐτρεξα νὰ τὸν φωνάξω, πειραγμένος ὀλίγον ἀπὸ τὸν τρόπον τοῦ ξένου, ὁ ὁποῖος δὲν ἔκρινεν ἄξιον ἐμέ, ἀλλὰ ἤθελε τὸν πατέρα μου.

— Δὲν πειράζει, εἶπεν ὁ ξένος, ἄφησέ τον εἰς τὴν ἐργασίαν του· πηγαίνω ἐγὼ καὶ τὸν εὐρίσκω.

Καὶ ἐπροχώρησε κατ' εὐθεΐαν εἰς τὸ βάθος. Εἶδα ὅτι ἔδωκεν ἓν γράμμα εἰς τὸν πατέρα μου καὶ ὁ πατήρ μου τὸ ἀνεγίνωσκε μὲ προσοχήν. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν μοῦ ἐφάνη, ὅτι κάπως ἐταράχθη.

— Καθίσατε μίαν στιγμὴν καὶ τελειώνω, εἶπεν εἰς τὸ ξένον.

Τὸν ἔβαλε καὶ ἐκάθισεν ἐκεῖ πίσω εἰς τὴν ἀποθήκην καὶ ἐκλείσε τὴν θύραν, ἀφοῦ μοῦ εἶπε:

— Δῆμο, ὅποιος μὲ ζητήσῃ, εἰπέ ὅτι ἔχω δουλειὰ καὶ νὰ ξαναπεράσῃ. Τὸν νοῦν σου ἐσὺ εἰς τὸ κατάστημα.

Τί ἔλεγον ὀπίσω ἀπὸ τὴν κλειστὴν θύραν ἐπὶ δύο ὥρας ὁ πατήρ μου καὶ ὁ ἄγνωστος, δὲν ἤξεύρω. Θὰ ἦσαν ὅμως πολὺ σοβαρὰ πράγματα. "Ὅταν ἐπὶ τέλους ἤνοιξεν ἡ θύρα καὶ ἐξῆλθεν ὁ ξένος διὰ νὰ φύγῃ, ἡ φυσιογνωμία τοῦ προσώπου του μοῦ ἐφάνη πολὺ συλλογισμένη. Ὁ ξένος ἐπέρασε πλησίον μου, ἐστάθη ἐμπρὸς μου καὶ μὲ ἐκοίταξε μὲ προσοχήν. "Ἐπειτα μὲ ἐκτύπησε εἰς τὸν ὦμον καὶ εἶπε:

— Καρδιά, παλληκάρι μου!

Καὶ ἐχάθη.

Ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον μοῦ εἶπεν αὐτὰ τὰ λόγια, ἦτο παράξενος. Ἡ ὅλη συμπεριφορὰ τοῦ ἀγνώστου μὲ ἔβαλεν εἰς ἀπορίαν καὶ ἀνησυχίαν. Ἐτόλμησα νὰ ἐρωτήσω τὸν πατέρα μου:

— Τί ἄνθρωπος εἶναι αὐτός;

Ἄλλ' ἐκεῖνος μοῦ ἀπεκρίθη ξηρὰ-ξηρὰ καὶ μοῦ ἔκοψε πᾶσαν ἄλλην ἐρώτησιν:

— Καλὸς πατριώτης· μοῦ ἔφερε ἓνα γράμμα ἀπὸ τὸν Δεσπότην μας Ἡσαΐαν.

Ἐκτοτε δὲν τὸν εἶδα πλέον τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν παρὰ

τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1821. Εἰσῆλθε πάλιν μετὰ τὸν ἴδιον τρόπον μίαν πρωίαν καὶ ὁ πατήρ μου τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀποθήκην καὶ ἔμειναν ὥραν κλεισμένοι. Ἐπειτα ἐξῆλθε καὶ ἐστάθη ὀλίγον ἐμπρὸς μου. Μοῦ ἐφάνη ὅτι εἶχε πολὺ καταβληθῇ καὶ γηράσει, ἀφότου τὸν εἶχον ἰδεῖ διὰ πρώτην φοράν. Τώρα δὲν με ἐκτύπησεν εἰς τὸν ὦμον μετὰ ἐχαιρέτισε διὰ χειραψίας καὶ μοῦ εἶπε σιγαλά:

— Δῆμο, ὅ,τι σοῦ εἶπῃ ὁ πατέρας σου, εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ προσταγὴ τῆς πατρίδος!

Καὶ ἐχάθη πάλιν.

Τόσον με ἐτάραξαν οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ ξένου, ὥστε δὲν εἶχον νοῦν νὰ ἐργασθῶ ἐκεῖνην τὴν ἡμέραν. Τὸν πατέρα μου δὲν ἐτόλμησα νὰ τὸν ἐρωτήσω. Τὸν ἐβλεπα καὶ ἐκείνον πολὺ συγχισμένον. Καὶ μίαν στιγμὴν μοῦ ἐφάνη, ὅτι μετὰ τὸν δάκτυλον ἐσπόγγισε τοὺς δακρυσμένους ὀφθαλμούς του.

Τέλος πάντων. Τὴν ἐσπέραν, ὅταν ἦτο ὥρα νὰ κλείσωμεν, μοῦ λέγει:

— Κλείσε ἀπὸ μέσα τὴν θύραν, βάλε τὸν λύχνον ἐκεῖ καὶ ἔλα κάθισε νὰ σοῦ εἰπῶ.

Ἀφοῦ ἔκαμα ὅπως μοῦ εἶπεν, ἀρχίζει μετὰ φωνὴν τρέμουσαν ἀπὸ συγκίνησιν:

— Δῆμό μου, παιδί μου, ὅ,τι θὰ σοῦ εἰπῶ εἶναι μεγάλο μυστικόν. Γνωρίζω τὴν ψυχὴν σου καὶ σοῦ τὸ ἐμπιστεύομαι. Δὲν εἶναι μυστικόν ἰδικόν μας· εἶναι τῆς πατρίδος. Δὲν θέλω νὰ μοῦ ὀρκισθῇς ὅτι θὰ τὸ κρατήσης. Ἄν εἶχα τὴν παραμικρὰν ἀμφιβολίαν, δὲν θὰ σοῦ τὸ ἔλεγα. Λοιπὸν ἀκουσε. Ὅλα εἶναι ἔτοιμα, εἰς ὀλίγον καιρὸν ἡ ἐπανάστασις θὰ ἀνάψῃ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Οἱ Τοῦρκοι θὰ ἐκδιωχθοῦν καὶ ἡ Ἑλλάς θὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τοὺς τυράννους της. Τότε θὰ ἐπιστρέψωμεν πάλιν εἰς τὴν πατρίδα μας νὰ περάσωμεν ἐκεῖ τὰς τελευταίας μας ἡμέρας, ἂν τὸ θελήσῃ ὁ Θεός!

Ὁ ξένος αὐτός, τὸν ὁποῖον εἶδες σήμερον, εἶναι ἄξιος πατριώτης, ἀπόστολος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Καὶ γυρίζει, ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ἀδελφώνει τοὺς ἄλλους πατριώτας εἰς τὴν ιδέαν τῆς Ἑταιρείας. Σκοπὸς τῆς Ἑταιρείας εἶναι νὰ συνενώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρους πατριώτας καὶ νὰ ἐργασθοῦν ὅλοι μαζί καὶ τὸ κατὰ δύναμιν ὁ καθεὶς διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος. Ἡ Ἑταιρεία ἔχει πολλοὺς καὶ μεγάλους προστάτας καὶ τὰ μέλη της μετροῦνται κατὰ χιλιάδας εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην. Τί λέγεις λοιπόν;

Ὅταν ἤκουον αὐτά, τὸ αἷμα ἀνέβαινεν εἰς τὴν κεφαλὴν μου, ἡ καρδιά μου ἐκτύπα δυνατὰ εἰς τὰ στήθη. Ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως ἔπεσα εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ πατρός μου:

— Σὲ εὐχαριστῶ, πατέρα! ἐψιθύρισα.

Καὶ τὸν κατεφίλου δακρυσμένος καὶ τὸν ἠύχαρίστουν, καὶ διὰ τὴν χαρμόσυνον εἶδσιν καὶ διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐδείκνυε μὲ τὸ φανέρωμα τοῦ ἱεροῦ μυστικοῦ.

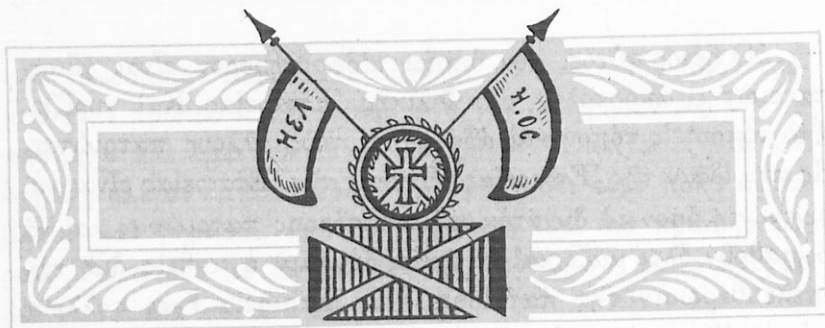
Ἐπειτα ἀνετινάχθη ἐπάνω. Μία ιδέα ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν μου:

— Πατέρα, ὅταν οἱ ἄλλοι θὰ πολεμοῦν ἐκεῖ, ἐγὼ θὰ κάθωμαι μὲ τὸν πῆχυν ἐδῶ εἰς τὸ κατάστημα;

— Ὅχι, παιδί μου, αὐτὴν τὴν προσβολὴν δὲν θὰ τὴν κάμω εἰς σὲ καὶ εἰς τὴν οἰκογένειάν μας. Ἐγὼ εἶμαι ἀνίκανος πλέον, ὁ ἀδελφός σου ὁ Ἀθανάσιος μικρὸς καὶ φιλάσθενος. Ἐσὺ θὰ πηγαίνῃς δι' ὅλους μας, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα. Πρὸς τὸ παρὸν σιωπῇ! Ἀς πηγαίνωμεν τώρα νὰ μὴ ἀνησυχοῦν, διότι ἀργοῦμεν. Εἴσαι μεγάλος, δὲν εἶσαι τώρα πλέον μικρός. Θάρρος καὶ φρόνησις, Δῆμό μου!

« Ὁ Μπαρμπαδῆμος »

Γεώργιος Δροσίνη:

92. Ο ΟΡΚΟΣ ΤΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ

Τὸ ὑποψήφιον μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ὁ δόκιμος, ὅπως ἐλέγετο, ὁδηγεῖται ὑπὸ τοῦ κατηχητοῦ του εἰς ἀσφαλὲς μέρος. Ἐκεῖ ὁ κατηχητὴς ἀναγινώσκει καὶ ὁ δόκιμος ἐπαναλαμβάνει « μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας εἰς τὴν ἱερότητα καὶ τὴν μεγαλειότητα τοῦ πράγματος » τὸν μέγαν ὅρκον, τὸν ἐξῆς:

« Ὁρκίζομαι, ἐνώπιον τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, οἰκιοθελῶς, ὅτι θέλω εἶναι ἐπὶ ζωῆς μου πιστὸς εἰς τὴν Ἑταιρείαν κατὰ πάντα. Νὰ μὴ φανερώσω τὸ παραμικρὸν ἀπὸ τὰ σημεῖα καὶ λόγους τῆς μῆτε νὰ σταθῶ κατ' οὐδένα λόγον ἢ ἀφορμῇ τοῦ νὰ καταλάβωσιν ἄλλοι ποτέ, ὅτι γνωρίζω τι περὶ τούτων, μῆτε εἰς συγγενεῖς μου, μῆτε εἰς Πνευματικὸν ἢ φίλον μου.

» Ὁρκίζομαι, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θέλω ἐμβῆ εἰς καμμίαν ἄλλην Ἑταιρείαν, ὅποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι, μῆτε εἰς κανένα δεσμὸν ὑποχρεωτικόν. Καὶ μάλιστα, ὅποιοιδήποτε δεσμὸν καὶ ἂν εἶχα, καὶ τὸν πλέον ἀδιάφορον εἰς τὴν Ἑταιρείαν, θέλω τὸν νομίζει ὡς οὐδέν.

» Ὁρκίζομαι, ὅτι θέλω τρέφει εἰς τὴν καρδίαν μου ἀδιάλλακτον μῖσος ἐναντίον τῶν τυράννων τῆς Πατρίδος μου,

τῶν ὁπαδῶν καὶ τῶν ὁμοφρόνων μὲ τούτους. Θέλω ἐνεργεῖ κατὰ πάντα τρόπον πρὸς βλάβην των καὶ αὐτὸν τὸν παντελῆ ὀλεθρὸν των, ὅταν ἡ περίστασις τὸ συγχωρήσῃ.

»Ὁρκίζομαι νὰ μὴ μεταχειρισθῶ ποτὲ βίαν διὰ νὰ συγγνωρισθῶ μὲ κανέναν Συνάδελφον, προσέχων ἐξ ἐναντίας μὲ τὴν μεγαλυτέραν ἐπιμέλειαν νὰ μὴ λανθασθῶ κατὰ τοῦτο, γενόμενος αἷτιος ἀκολούθου τινὸς συμβάντος.

»Ὁρκίζομαι νὰ συντρέχω ὅπου εὔρω τινὰ Συνάδελφον μὲ ὅλην τὴν δύναμιν καὶ τὴν κατάστασίν μου. Νὰ προσφέρω εἰς αὐτὸν σέβας καὶ ὑπακοήν, ἂν εἶναι μεγαλύτερος εἰς τὸν βαθμόν, καί, ἂν ἔτυχε πρότερον ἐχθρὸς μου, τόσον περισσότερον νὰ τὸν ἀγαπῶ καὶ νὰ τὸν συντρέχω, ὅσον ἡ ἐχθρα μου ἤθελεν εἶναι μεγαλυτέρα.

»Ὁρκίζομαι, ὅτι, καθὼς ἐγὼ ἔγινα δεκτὸς εἰς τὴν Ἑταιρείαν, νὰ δέχωμαι παρομοίως ἄλλον Ἀδελφόν, μεταχειριζόμενος πάντα τρόπον καὶ ὅλον τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν ἐωσοῦ τὸν γνωρίσω Ἑλληνα ἀληθῆ, θερμὸν ὑπερασπιστὴν τῆς Πατρίδος, ἀνθρωπὸν ἐνάρετον καὶ ἄξιον ὅχι μόνον νὰ φυλάττῃ τὸ Μυστικόν, ἀλλὰ νὰ κατηχήσῃ καὶ ἄλλον ὀρθοῦ φρονήματος.

»Ὁρκίζομαι νὰ μὴ ὠφελῶμαι κατ' οὐδένα τρόπον ἀπὸ τὰ χρήματα τῆς Ἑταιρείας, θεωρῶν αὐτὰ ὡς ἱερὸν πρᾶγμα καὶ ἐνέχυρον, ἀνῆκον εἰς ὅλον τὸ Ἔθνος μου. Νὰ προφυλάττωμαι παρομοίως καὶ εἰς τὰ λαμβανόμενα καὶ στελλόμενα ἐσφραγισμένα γράμματα.

»Ὁρκίζομαι νὰ μὴ ἐρωτῶ ποτὲ κανένα ἐκ τῶν Φιλικῶν μὲ περιέργειαν, διὰ νὰ μάθω ποῖος τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν Ἑταιρείαν.

»Ὁρκίζομαι νὰ προσέχω πάντοτε εἰς τὴν διαγωγὴν μου, νὰ εἶμαι ἐνάρετος. Νὰ εὐλαβῶμαι τὴν θρησκείαν μου, χωρὶς νὰ καταφρονῶ τὰς ξένας. Νὰ δίδω πάντοτε τὸ καλὸν

παράδειγμα. Νὰ συμβουλευώ καὶ νὰ συντρέχω τὸν ἀσθενῆ, τὸν δυστυχῆ καὶ τὸν ἀδύνατον. Νὰ σέβωμαι τὴν διοίκησιν, τὰ ἔθιμα, τὰ δικαστήρια καὶ τοὺς διοικητὰς τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον διατρίβω.

» Τέλος πάντων, ὀρκίζομαι εἰς Σέ, ὦ ἱερὰ πλὴν τρισαθλία Πατρίς! Ὅρκίζομαι εἰς τὰς πολυχρονίους βασάνους σου. Ὅρκίζομαι εἰς τὰ πικρὰ δάκρυα, τὰ ὅποια τόσους αἰῶνας ἔχυσαν καὶ χύνουν τὰ ταλαίπωρα τέκνα Σου· εἰς τὰ ἴδια μου δάκρυα, χυνόμενα κατὰ ταύτην τὴν στιγμήν, καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν Ἐλευθερίαν τῶν ὁμογενῶν μου, ὅτι ἀφιερώνομαι ὅλος εἰς Σέ! Εἰς τὸ ἐξῆς σὺ θέλεις εἶσαι ἡ αἰτία καὶ ὁ σκοπὸς τῶν διαλογισμῶν μου. Τὸ ὄνομά σου εἶναι ὁ ὁδηγὸς τῶν πράξεών μου καὶ ἡ εὐτυχία σου εἶναι ἡ ἀνταμοιβή τῶν κόπων μου. Ἡ Θεία δικαιοσύνη ἃς ἐξαντλήσῃ ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν μου ὅλους τοὺς κεραυνούς της, τὸ ὄνομά μου νὰ εἶναι εἰς ἀποστροφήν καὶ τὸ ὑποκείμενόν μου ἀντικείμενον τῆς κατάρας καὶ τοῦ ἀναθέματος τῶν ὁμογενῶν μου, ἂν ἴσως λησμονήσω εἰς μίαν στιγμήν τὰς δυστυχίας των καὶ δὲν ἐκπληρώσω τὸ χρέος μου. Τέλος ὁ θάνατός μου ἃς εἶναι ἀφευκτος τιμωρία τοῦ ἁμαρτήματός μου διὰ νὰ μὴ μολύνω τὴν ἀγιότητα τῆς Ἑταιρείας μὲ τὴν συμμετοχὴν μου ».

« Δοκίμιον περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας »

Ἰωάννης Φιλήμων

93. Η ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ

Ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς ἐπισήμου κηρύξεως τοῦ πολέμου.
Ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ πραγματοποιηθῇ ὁ ὅρκος τῶν Φιλικῶν.

Ὁ τελευταῖος τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ὑπερεμάχησε τῷ 1453 μὲ πεποίθησιν πρὸς τὸ θεῖον καὶ αὐταπάρνησιν, ἐνῷ ἔπιπτεν ἡ αὐτοκρατορία.

Μὲ τὴν αὐτὴν πίστιν πρὸς τὸ θεῖον καὶ μὲ τὴν ἰδίαν αὐταπάρνησιν, ὁ πρῶτος τῶν ἐπιζώντων Ὑψηλαντῶν Ἀλέξανδρος ρίπτεται εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀναστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας καὶ ἀπευθύνει τὴν ἐξῆς προκήρυξιν:

«Μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος!

» Ἡ ὥρα ἦλθεν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες! Πρὸ πολλοῦ οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης, πολεμοῦντες ὑπὲρ τῶν ἰδίων δικαιωμάτων καὶ ἐλευθερίας αὐτῶν, μᾶς προσεκάλουν εἰς μίμησιν.

» Αὐτοί, καίτοι ὅπως οὖν ἐλεύθεροι, προσεπάθησαν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις των νὰ αὐξήσουν τὴν ἐλευθερίαν καὶ δι' αὐτῆς πᾶσαν αὐτῶν τὴν εὐδαιμονίαν. Οἱ ἀδελφοί μας καὶ φίλοι εἶναι πανταχοῦ ἔτοιμοι. Οἱ Σέρβοι, οἱ Σουλιῶται καὶ ὅλη ἡ Ἡπειρος ὀπλοφοροῦντες μᾶς περιμένουν. Ἄς ἐνθωμῶμεν λοιπὸν μὲ ἐνθουσιασμόν! Ἡ πατρίς μᾶς προσκαλεῖ. Ἡ Εὐρώπη, προσηλάνουσα τοὺς ὀφθαλμούς της εἰς ἡμᾶς, ἀπορεῖ διὰ τὴν ἀκίνησίαν μας. Ἄς ἀντηχήσουν λοιπὸν ὅλα τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν ἦχον τῆς πολεμικῆς μας σάλπιγγος καὶ αἱ κοιλάδες ἀπὸ τὴν τρομερὰν κλαγγὴν τῶν ὀ-

πλων μας. Ἡ Εὐρώπη θέλει θαυμάσει τὰς ἀνδραγαθίας μας, οἱ δὲ τύραννοι ἡμῶν, τρέμοντες καὶ ὠχροί, θέλουν φύγει ἀπ' ἐμπρός μας.

» Οἱ φωτισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἰδίας εὐδαιμονίας· καί, πλήρεις εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς πρὸς αὐτοὺς τῶν προπατόρων μας εὐεργεσίας, ἐπιθυμοῦν τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἡμεῖς, φαινόμενοι ἄξιοι τῆς προπατορικῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ παρόντος αἰῶνος, εἴμεθα εὐέλπιδες νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν καὶ βοήθειαν. Πολλοὶ ἐκ τούτων φιλελεύθεροι θέλουν ἔλθει διὰ νὰ ἀγωνισθοῦν μὲ ἡμᾶς. Κινηθῆτε, ὦ φίλοι, καὶ θέλετε ἰδεῖ μίαν κραταιὰν δύναμιν νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ δίκαιά μας. Θέλετε ἰδεῖ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν μας πολλοὺς, οἵτινες, παρακινούμενοι ἀπὸ τὴν δικαίαν μας αἰτίαν, νὰ στρέψουν τὰ νῶτα πρὸς τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ ἐνωθοῦν μὲ ἡμᾶς. Ἄς παρουσιασθοῦν μὲ εἰλικρινὲς φρόνημα· ἡ πατρίς θέλει τοὺς ἐγκολπωθῇ.

» ὦ ἄνδρεῖοι καὶ μεγαλόψυχοι Ἕλληνες! Ἄς σχηματισθοῦν φάλαγγες ἐθνικαί· ἃς ἐμφανισθοῦν πατριωτικαὶ λεγεῶνες, καὶ θέλετε ἰδεῖ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους κολοσσοὺς τοῦ δεσποτισμοῦ νὰ πέσουν ἐξ ἰδίων ἀπέναντι τῶν θριαμβευτικῶν μας σημαίων. Εἰς τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας ὅλα τὰ παράλια τοῦ Ἰονίου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους θέλουν ἀντηχήσει· τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, τὰ ὅποια ἐν καιρῷ εἰρήνης ἤξευραν νὰ ἐμπορεύωνται καὶ νὰ πολεμῶσι, θέλουσι σπείρει εἰς ὅλους τοὺς λιμένας τοῦ τυράννου τὸ πῦρ καὶ τὴν μάχαιραν, τὴν φρίκην καὶ τὸν θάνατον.

» Ποία Ἑλληνικὴ ψυχὴ θ' ἀδιαφορήσῃ εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς πατρίδος; Εἰς τὴν Ρώμην εἰς τοῦ Καίσαρος φίλος, σείων τὴν αἵματωμένην χλαμύδα τοῦ τυράννου, ἐγείρει τὸν λαόν. Τί θέλετε κάμει σεῖς, ὦ Ἕλληνες, πρὸς τοὺς ὁπραίους

ἡ πατρίς γυμνὴ μὲν δεικνύει τὰς πληγὰς τῆς, μὲ διακεκομμένην δὲ φωνὴν ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τῶν τέκνων τῆς:

» Στρέψατε τοὺς ὀφθαλμούς σας, ὦ συμπατριῶται, καὶ ἴδετε τὴν ἐλεεινὴν μας κατάστασιν!

» Ἴδετε ἐδῶ τοὺς ναοὺς καταπατημένους, ἐκεῖ τὰ τέκνα μας ἀρπαζόμενα, τοὺς οἴκους μας γεγυμνωμένους, τοὺς ἀγρούς μας λεηλατημένους καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐλεεινὰ ἀνδράποδα! Εἶναι καιρὸς νὰ ἀποτινάζωμεν τὸν ἀφόρητον τοῦτον ζυγόν, νὰ ἐλευθερώσωμεν τὴν πατρίδα, τὰ κρημνίσωμεν ἀπὸ τὰ νέφη τὴν ἡμισέληνον, διὰ νὰ ὑψώσωμεν τὸ σημεῖον, δι' οὗ πάντοτε νικῶμεν, λέγω τὸν Σταυρόν, καὶ οὕτω νὰ ἐκδικήσωμεν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν ἀπὸ τὴν ἀσεβῇ τῶν βαρβάρων καταφρόνησιν.

» Μεταξὺ ἡμῶν εὐγενέστερος εἶναι ὅστις ἀνδρειοτέρως ὑπερασπίσῃ τὰ δίκαια τῆς πατρίδος καὶ ὠφελιμωτέρως τὴν δουλεύσῃ. Τὸ ἔθνος συναθροιζόμενον θέλει ἐκλέξει τοὺς δημογέροντάς του καὶ εἰς τὴν ὑψίστην ταύτην βουλὴν θέλουσιν ὑπακούει ὅλοι αἱ πράξεις μας. Ἄς κινηθῶμεν λοιπὸν μὲ ἓν κοινὸν φρόνημα! Οἱ πλούσιοι ἅς καταβάλωσι μέρος τῆς ἰδίας περιουσίας, οἱ ἱεροὶ ποιμένες ἅς ἐμψυχώσουν τὸν λαὸν μὲ τὸ ἰδιὸν των παράδειγμα καὶ οἱ πεπαιδευμένοι ἅς συμβουλευσούν τὰ ὠφέλιμα. Οἱ δὲ εἰς ξένας Αὐλὰς ὑπουργοῦντες στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ὁμογενεῖς, ἀποδίδοντες τὰς εὐχαριστίας, εἰς ἣν ἕκαστος ὑπουργεῖ δύναμιν, ἅς ὀρμήσουν ὅλοι εἰς τὸ ἀνοιγόμενον ἤδη μέγα καὶ λαμπρὸν στάδιον καὶ ἅς συνεισφέρουν εἰς τὴν πατρίδα τὸν χρεωστούμενον φόρον· καὶ ὥς γενναῖοι ἅς ὀπλισθοῦν ὅλοι, ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ, μὲ τὸ ἀκαταμάχητον ὄπλον τῆς ἀνδρείας, καὶ ὑπόσχομαι ἐντὸς ὀλίγου τὴν νίκην καὶ μετ' αὐτὴν πᾶν ἀγαθόν.

» Μὲ τὴν ἔνωσιν, ὦ συμπολιταί, μὲ τὸ πρὸς τὴν ἱερὰν θρησκείαν σέβας, μὲ τὴν πρὸς τοὺς νόμους καὶ τοὺς στρατηγούς

ὑποταγὴν, μὲ τὴν εὐτολμίαν καὶ σταθερότητα, ἡ νίκη μας εἶναι βεβαία καὶ ἀναπόφευκτος. Αὐτὴ θέλει στεφανώσῃ μὲ δάφνας ἀειθαλεῖς τοὺς ἡρωικοὺς ἀγῶνάς μας· αὐτὴ μὲ χαρὰ κτῆρας ἀνεξαλείπτους θέλει χαράξῃ τὰ ὀνόματα ὑμῶν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας διὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Ἡ πατρίς θέλει ἀνταμείψῃ τὰ εὐπειθῆ καὶ γνήσιά της τέκνα μὲ τὰ βραβεῖα τῆς δόξης καὶ τῆς τιμῆς, τὰ δὲ ἀπειθῆ καὶ κωφεύοντα εἰς τὴν τωρινὴν της παράκλησιν θέλει ἀποκηρύξῃ, ὡς νόθα καὶ ἀσιανὰ σπέρματα, καὶ θέλει παραδώσῃ τὰ ὀνόματά των, ὡς ἄλλων προδοτῶν, εἰς τὸν ἀναθεματισμὸν καὶ κατάραν τῶν μεταγενεστέρων.

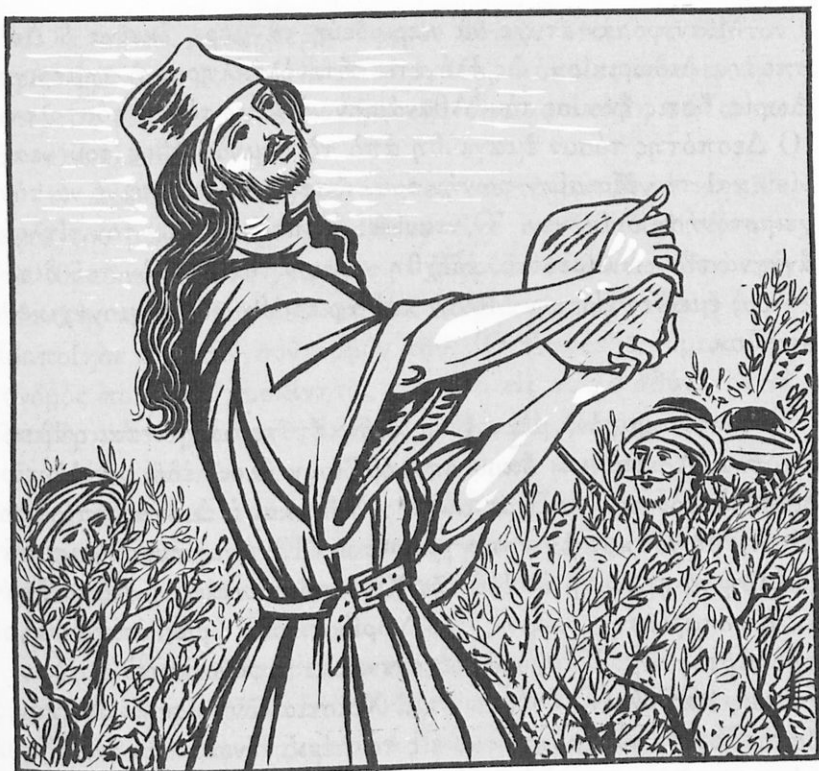
» Ἄς καλέσωμεν λοιπὸν ἕκ νέου, ὧ ἀνδρεῖοι καὶ μεγαλόψυχοι Ἕλληνες, τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν κλασσικὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος. Ἄς συγκροτήσωμεν μάχην μεταξὺ τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Θερμοπυλῶν! Ἄς πολεμήσωμεν εἰς τοὺς τάφους τῶν πατέρων μας, οἱ ὅποιοι, διὰ νὰ μᾶς ἀφήσωσι ἐλευθέρους, ἐπολέμησαν καὶ ἀπέθανον ἐκεῖ!

» Τὸ αἶμα τῶν τυράννων δὲν εἶναι δεκτὸν εἰς τὴν σκιὰν τοῦ Θηβαίου Ἐπαμεινώνδου καὶ τοῦ Ἀθηναίου Θρασυβούλου, οἵτινες κατετρόπωσαν τοὺς τριάκοντα τυράννους, εἰς ἐκείνας τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν τριακοσίων, οἵτινες κατέκοψαν τοσάκις τοὺς ἀναριθμήτους στρατοὺς τῶν βαρβάρων Περσῶν, τῶν ὁποίων τοὺς βαρβαρωτέρους καὶ ἀνανδροτέρους ἀπογόνους πρόκειται εἰς ἡμᾶς σήμερον μὲ πολὺ μικρὸν κόπον νὰ ἐξαφανίσωμεν ἐξ ὁλοκλήρου.

» Εἰς τὰ ὄπλα λοιπὸν, φίλοι, ἡ πατρίς μᾶς προσκαλεῖ!

Τὴν 24ην Φεβρουαρίου 1821

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΎΨΗΛΑΝΤΗΣ »

94. ΤΑ ΕΤΗ ΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

Δεκαεξ ἢ δεκαεπτὰ ἐτῶν ἦτο ὁ Ἀθανάσιος, ὅτε πρῶτον προσῆλθεν εἰς τὴν Μονὴν Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Δὲν προσῆλθε νὰ ἀσπασθῇ τὸν μοναχικὸν βίον, ἀλλὰ νὰ διδασκῇ παρὰ τινος καλογήρου τὴν Ὀκτώηχον καὶ τὸ Ψαλτήριον. Ὁ καλόγηρος αὐτὸς ἐξεπλήρωνε χρέη διδασκάλου, ὅπως συνέβαινε καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ὑπηρετεῖ ὁμως ὁ Ἀθανάσιος κάποτε τὴν Μονὴν καὶ τοὺς καλογήρους καὶ ἐκάστην ἐορτὴν προσήρχετο καὶ ἔψαλλεν ἐκεῖ ἢ ἔλεγε τὸν Ἀπόστολον.

Μίαν φοράν ἔτυχε νὰ περιοδεύῃ τὰ μέρη ἐκεῖνα ὁ Δεσπότης Λιδωρικίου, ὡς ἐλέγετο τότε ὁλόκληρος ἡ σημερινὴ Δωρίς, ὅστις ἤκουσε τὸν Ἀθανάσιον νὰ λέγῃ τὸν Ἀπόστολον. Ὁ Δεσπότης τόσον ἐμαγεύθη ἀπὸ τὸ σεμνὸν ἦθος τοῦ νεανίου καὶ τὴν ἐξαισίαν φωνῇν του, ὥστε τοῦ ἐπρότεινε νὰ τὸν χειροτονήσῃ διάκονον. Ὁ νεανίας, ὁ ὁποῖος μόνον τὸν τίτλον ἀναγνώστου ὠνειρεύετο, ἐδέχθη χαίρων τὸν βαθμὸν τοῦ διακόνου, ἔμεινεν εἰς τὴν Μονὴν καὶ ἀφιερώθη εἰς τὸ μοναχικὸν στάδιον.

Μετὰ καιρὸν, μίαν Κυριακὴν, ἔτυχε νὰ γίνεταί γάμος εἰς τὴν Ἀρτοτῖναν, ὅπου ἐπυροβόλουν ὅλοι, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, διασκεδάζοντες. Μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἦλθε καὶ ὁ Διάκος ἀπὸ τὴν Μονὴν μὲ τὸν κοντὸν «τσάγγρον» του. Ἐκ τινος πυροβολισμοῦ συνέβη νὰ φονευθῇ ὁ υἱὸς τῆς Κουτσουγιάνναινας. Αὕτη ἦτο ἐκ Κωσταρίτσας, κόμης τῆς Δωρίδος, δύο ὥρας ἀπεχούσης τῆς Ἀρτοτίνης, ἐξ ἰσχυρᾶς οἰκογενείας. Ὁ φόνος ἀπεδόθη ὁμοφώνως παρ' ὅλων, Τούρκων καὶ Χριστιανῶν, εἰς τὸν Διάκον, ὅστις ἤρχισε νὰ κρύπτηται εἰς τὰ πέριξ, ἕνεκα τῆς καταζητήσεως τῶν τουρκικῶν ἀποσπασμάτων. Δὲν ἐξεδύθη ὅμως τὰ ράσα καὶ ἐξηκολούθει τὴν διακονίαν του εἰς τὴν Μονήν.

Κατὰ τὴν 15ην Αὐγούστου ἐτελεῖτο εἰς Ἀρτοτῖναν ἐπὶ Τουρκοκρατίας λαμπρὰ πανήγυρις πρὸς τιμὴν τῆς Παναγίας. Κατ' αὐτὴν συνέρρεον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Δωρίδος πολυάριθμοι προσκυνηταί. Ὁ Διάκος, πληροφορηθεὶς ὅτι δὲν ὑπῆρχον τὰ ἀποσπάσματα εἰς τὴν πόλιν, ἐφανερώθη, καὶ ἤρχισε μετ' ἄλλων νέων νὰ ρίπτῃ τὸ «λιθάρι» εἰς τὸ «ἄπλωμα» τῆς κόμης. Ἀλλ' οἱ Τούρκοι εἶχον κρυφθῇ εἰς τοὺς πλησίον βράχους. Καὶ ὅτε ἐνόμισαν κατάλληλον τὴν περίστασιν, ὥρμησαν πολυάριθμοι καὶ συνέλαβον τὸν Διάκον καὶ τὸν μετ' αὐτοῦ Καφέτζον, καταδιωχόμενον καὶ τοῦτον

δι' ἄλλα αἵτια. Αὐθημερόν ἔφερον αὐτοὺς δεσμίους εἰς τὸν Φεράτ ἐφένδην, διοικητὴν Λιδωρικίου, ὁ ὁποῖος ἔρριψεν ἀμφοτέρους εἰς μικρὰν φυλακὴν, τῆς ὁποίας ἀκόμη σφίζονται τὰ χαλάσματα.

Ὁ Διάκος εὐθὺς παρατήρησεν ὅτι τὸ σανίδιον κιγκλίδωμα τοῦ μικροῦ των παραθύρου εἶχε σαπίσει καὶ τὴν νύκτα ἔθραυσε διὰ τῆς χειρός του ἀθορύβως δύο σανίδας καί, εὐσταλῆς καθὼς ἦτο καὶ λεπτός, ἐπήδησε πρὸς τὰ ἔξω, ἀφοῦ εἰδοποίησε καὶ τὸν σύντροφόν του. Ὁ Καφέτζος ὅμως ἦτο χονδρὸς πολὺ καὶ δυσκίνητος καὶ ἦτο εἰς αὐτὸν ἀδύνατον νὰ ὀλισθήσῃ ἐκ τῆς μικρᾶς ἐκείνης ὀπῆς. Ὁ Διάκος ὅμως, σύρων αὐτὸν ἐκ τῶν ἔξω, ἠδυνήθη νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ, ἀφοῦ ἔσπασε τὰ δεσμά του. Ὁμοῦ τότε διὰ νυκτὸς ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν καί, ἀνελθόντες εἰς τὰ ὄρη, ἔφθασαν τὸ γλυκοχάραγμα εἰς τὸ «λημέρι» τοῦ ἀκουστοῦ εἰς τὴν Δωρίδα κλέφτου Τσάμ Καλογήρου.

Ὁ Τσάμ Καλόγηρος κατήγετο ἐξ Ἡπείρου. Ὁ «ταϊφᾶς» του ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἐβδομήκοντα καλὰ παλληκάρια, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ ὁ Γούλας καὶ ὁ Σκαλτοδοῆμος.

Ὅτε οἱ δύο φυγάδες ἔφθασαν ἐκεῖ, ἐζήτησαν νὰ συγκαταριθμηθοῦν εἰς τὸν ταϊφᾶ. Καὶ τὸν μὲν Καφέτζον ἐδέχθησαν μετὰ χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ, διότι ἔκαμεν εἰς αὐτοὺς ἐντύπωσιν τὸ ἀρρενωπὸν παράστημά του. Τὸν Διάκον ὅμως ἐδέχθησαν κατὰ χάριν, λέγοντες ὅτι ἦτο καλὸς διὰ νὰ μεταφέρῃ ὕδωρ.

— «Αἰε, καλὸς εἶσαι καὶ σὺ γιὰ τ' ἀσκή, εἶπον περιφρονητικῶς.

Μετ' ὀλίγον ὅμως ἐδόθη εἰς τὸν Διάκον ἀφορμὴ νὰ ἀποδείξῃ ὅλως τὸ ἐναντίον. Δηλαδή εἰς τὴν Ζελίτσαν, κώμην τῶν Κραβάρων, ἔγινε κρατερὰ συμπλοκὴ μεταξὺ κλεφτῶν καὶ πολυχρίμων Τούρκων. Οἱ κλέφται διεσκορπίσθησαν νι-

κηθέντες ὑπὸ τῆς ἀνωτέρας δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὁ καπετάνιος ἐπληγώθη σοβαρῶς εἰς τὸν πόδα καὶ ἐκινδύνευσε νὰ αἰχμαλωτισθῇ.

Ὁ Διάκος τότε κατῴρθωσε διὰ τῆς τόλμης του νὰ λάβῃ ἐπ' ὤμων τὸν πληγωθέντα καὶ διερχόμενος διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν ξιφῆρης ἐπέτυχε νὰ φθάσῃ σῶος μετ' αὐτοῦ εἰς Γραμμένην Ὁξυάν. Ἡ τοποθεσία αὕτῃ εἶναι ράχης ὑψηλῇ, κατάφυτος ἀπὸ ὀξυάς, ἀπέχουσα δύο ὥρας τῆς Ἀρτοτίνης. Ἐπ' αὐτῆς συνηθροίσθησαν καὶ οἱ διασπαρέντες κλέφται καὶ ἐνώπιον ὅλων ὠμολόγησεν ὁ Τσάμ Καλόγηρος τὴν ἔξοχον ἀνδρείαν τοῦ Διακού καὶ τὸν ὑπέδειξεν ἐν ὥρᾳ θανάτου ὡς διάδοχόν του.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ κλέφται, ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῆς ἐπιμόνου καταδιώξεως τῶν ἐχθρικῶν ἀποσπασμάτων, διέμοιράσθησαν εἰς ἀποσπάσματα ἢ, ὡς ἐλέγοντο, «μπουλούκια». Ἐν ἀπόσπασμα ἀπετέλεσαν τότε ὁ Διάκος, ὁ Γούλας καὶ ὁ Σκαλτσοδῆμος, ἐξ Ἀρτοτίνης καὶ οὗτος. Περὶ αὐτοῦ μάλιστα λέγεται ὅτι κατὰ τὸν ἀρματολικόν του βίον καὶ ἔπειτα ἐπὶ τῆς Ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ 1872, ὅτε ἀπέθανε, δὲν «ἐπροσκύνησε καθόλου εἰς τοὺς Τούρκους».

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦλθεν εἰς τὸν Διάκον ἡ εἰδησις τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του καὶ ἐνὸς ἀδελφοῦ του, τοῦ Ἀποστόλη. Ὁ Διάκος εἶχε δύο ἀδελφούς, τὸν Δῆμον, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη Μασαβέτας, καὶ τὸν Ἀποστόλην, καὶ δύο ἀδελφάς, τὴν Καλομοῖραν καὶ τὴν Σοφίαν. Ὁ πατὴρ μετὰ τοῦ Δήμου καὶ τοῦ Ἀποστόλη εἶχον ἀσπασθῇ τὸν ποιμενικὸν βίον καὶ ἔτυχε νὰ εἶναι τότε μετὰ τῶν ποιμνίων των εἰς τὰ «χειμαδιά». Μίαν πρωίαν εἶχον ἐπισκεφθῇ αὐτοὺς δέκα ἐκ τῶν πέριξ κλεφτῶν, εἰς τοὺς ὁποίους προσέφερον τὴν καρδάραν πλήρη γάλακτος νὰ πίουں. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν

ὥραν ἔτυχε νὰ διέρχεται τὸν δρόμον ἀπόσπασμα ἐχθρικόν, κατὰ τοῦ ὁποίου ὥρμησαν οἱ ποιμενικοὶ κύνες ὑλακτοῦντες. Οἱ κλέφται ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ οἱ κύνες ἀφῆσαντες τοὺς Τούρκους ὥρμησαν ἐναντίον αὐτῶν. Τότε οἱ Τούρκοι ἐπλησίασαν εἰς τὴν καλύβην καὶ παρατηρήσαντες τὴν καρδάρην, τὰ κοχλιάρια καὶ τὰς σειρὰς τοῦ γάλακτος ὑπωπτεύθησαν καὶ συλλαβόντες τὸν γέροντα καὶ τὸν Ἀποστόλην ἔφερον αὐτοὺς δεσμίους εἰς τὴν Ὑπάτην. Ὁ Δῆμος ἔτυχε νὰ ἀπουσιάζῃ τότε καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐσώθη. Οἱ δύο ὅμως οὗτοι τὴν αὐτὴν νύκτα ἀπέθανον εἰς τὴν φυλακὴν εἴτε διὰ φυσικοῦ θανάτου εἴτε φονευθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ὁ Διάκος, μαθὼν τὸν θάνατον αὐτῶν, ἤρχισε νὰ ζητῇ ἐκδίκησιν, ἐπιτιθέμενος ἐναντίον πολλῶν ἀποσπασμάτων, τὰ ὁποῖα διεσκόρπιζον καὶ συνέτριβον οἱ κλέφται.

Ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει τὸ στάδιον τοῦ Διακού ὡς ἀληθοῦς ἀρματωλοῦ. Ἡ ἀρχηγία ἐδόθη εἰς τὸν Σκαλτσοδῆμον, καθὸ γεροντότερον καὶ σεβαστότερον, ὅστις ἡγήθη τοῦ πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μόρνου ἀποσπάσματος. Ὁ Γούλας καὶ ὁ Διάκος ἔλαβον τὴν ἡγεσίαν τῶν ἐπάνω ἀποσπασμάτων, τῶν ἐφορευόντων τὰ μέρη τὰ ἀκολουθοῦντα τὸν ροῦν τοῦ Μόρνου, ἀπὸ τῶν δύο πηγῶν του, ἀμφοτέρωθεν τῶν Βαρδουσιῶν.

Ἐπὶ δύο - τρία ἔτη ἔζησαν ἡσυχοὶ οἱ ἀρματολοί, ἕκαστος εἰς τὴν περιοχὴν του, ἀναγνωρίζοντες ὡς σύντροφοι τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Σκαλτσοδήμου καὶ σεβόμενοι αὐτὸν πάντοτε.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἶχεν ἀρχίσει νὰ σκέπτηται ὁ Ἀλῆ πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων τὰ σχέδιά του ἐναντίον τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας. Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν συνεκάλεσεν εἰς τὴν ἑδρὰν του εἰς σύσκεψιν ὅλους τοὺς ὀπλαρχηγούς, Ἀλβανούς καὶ Χριστιανούς. Μεταξὺ τούτων ἐκάλεσε καὶ τὸν Σκαλτσοδῆμον, ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ ἀρματολικίου

τοῦ Λιδωρικίου. Ἄλλ' ὁ Σκαλτσοδῆμος ἔστειλεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Διάκον, ὅστις ἔμεινεν εἰς τὴν Αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ ἐπὶ τινα χρόνον. Ἐκεῖ ἐσχετίσθη πρῶτην φοράν τότε μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου καὶ τῶν ἄλλων ὀπλαρχηγῶν.

Ὅτε ὁ Διάκος ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὸ ἀρματολίκι του, ἤρχισε νὰ ἀναφαίνεται ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀνδρὸς καὶ νὰ ἐπισκιαζοῖται τὸ ὄνομα τοῦ Σκαλτσοδήμου. Ὁ λαός, Τοῦρκοι καὶ Χριστιανοί, ἐσέβοντο καὶ ἠγάπων αὐτόν. Οἱ πρόκριτοι τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησίν του χωρίων ἐπῆνουν τὴν ἄμεμπτον διαγωγὴν, τὸν γενναϊόφρονα χαρακτῆρα καὶ τὴν ἀνδρείαν του. Τὰ παλληκάρια του ἦσαν ἑτοιμα νὰ θυσιασθοῦν δι' αὐτόν. Ὁ Σκαλτσοδῆμος ἐμάνθανε πάντα ταῦτα καί, παρακινούμενος ἀπὸ ραδιοῦργους ἐχθροὺς τοῦ Διακίου, ἤρχισε νὰ τὸν ὑποπτέυηται ὅτι ἐμελέτα νὰ τὸν φονεύσῃ, διὰ νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν ἀρχηγίαν. Ἡ ὑποψία του αὕτη ἐφάνη κατὰ τὴν πανηγυριν τῆς Παναγίας, τὸν Αὐγούστον τοῦ 1819, ὅτε συνηνητήθησαν μὲν, ἀλλ' ὁ Σκαλτσοδῆμος οὐδὲ ἐχαιρέτισε καὶ τὸν Διάκον. Καὶ ὅτε ὁ Διάκος ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς ψυχρότητός του, ὁ Σκαλτσοδῆμος τοῦ εἶπε καθαρά τὰς ὑποψίας του. Ὁ Διάκος διεμαρτυρήθη ζωηρῶς, ζητῶν νὰ φέρῃ ἐμπρός του τὸν συκοφάντην νὰ ὁμολογήσῃ.

— Τί τὸ θές; εἶπεν ὁ Σκαλτσοδῆμος, δύο ἅτια σ' ἓνα ταβλᾶ δὲν κάνουν· ἢ ἐγὼ νὰ φύγω ἢ ἐσύ.

— Φεύγω ἐγώ, καπετάνιε, εἶπεν ὁ Διάκος εὐσεβάστως.

Καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἀποχαιρετίσας τὸν ἐπὶ τόσα ἔτη φίλον καὶ συναγωνιστὴν του, παρητήθη τῆς ὀπλαρχηγίας καὶ ἔφυγε μεθ' ἑνὸς μόνον συντρόφου, τοῦ Περλίγα, εἰς Λεβαδείαν. Ἐκεῖ εὗρε τὸν φίλον του Ὀδυσσεά ὀπλαρχηγὸν τῆς Λεβαδείας ἀπὸ τοῦ 1816, ὅστις τὸν ἐφιλοξένησε μετὰ χαρᾶς καὶ τὸν διώρισε πρωτοπαλλήκαρόν του.

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας (διασκευή)

95. ΡΟΥΜΕΛΗ

Τὴν μάννα μου τὴ Ρούμελη ν' ἀγνάντευα τὸ λαχταρῶ...
 Ὑῆλὰ ποὺ μὲ νανούριζες, καημένο Καρπενήσι!
 Τρανὰ πλατάνια ξεδιψοῦν στὶς βρύσες μὲ τὸ κρύο νερό,
 Σαρακατσάνα ροβολάει καὶ πάει γιὰ νὰ γεμίση.

Μὲ κρουσταλλένια σφυριχτὰ σὲ λόγγους φεύγουν σκοτεινοὺς
 κοιτοῦφια καὶ βοσκοπούλα μὲ τὰ λαμπρὰ τὰ μάτια,
 νερὰ βροντοῦνε στὸν γκρεμὸ καὶ πᾶνε πρὸς τοὺς οὐρανοὺς
 ἴσια κι ὀρθὰ σὰν τὴν ψυχὴ τῆς Ρούμελης τὰ ἐλάτια.

Κάμπε Ἀττικέ, μὲ πλάνεψες κι ἐγὼ γιὰ τὶς κορφές πονῶ
 καὶ γιὰ τραχειές ἀνηφοριές σηκώνω τὸ κεφάλι...

Φυλακωμένη πέρδικα, ποὺ κλαίει γι' ἀλαργινὸ βουνό
 δέρνει ἡ ψυχὴ μου στὸ κλουβὶ τὰ νύχια τῆς κοράλλι.

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

96. ΤΟ ΦΙΛΗΜΑ

Εἰς τὸ Μανιάκι, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, ἐκ τῶν
 τριακοσίων μαχητῶν δὲν ἀπέμεινεν οὔτε εἰς ζωντανός.

Ὁ ἥλιος, προβάλλων ἀπὸ τὰς χιόνας τῶν βουνῶν, τοὺς ἐ-
 χαιρέτισεν ὀρθίους ὅλους. Ἐφώτισε τὰς λευκὰς φουστανέλ-
 λας. Ἐχάιδευσε τὰς μαύρας κόμας των. Ἀπῆστραψεν εἰς τοὺς

φλογερούς ὀφθαλμούς των. Ἐχρύσωσε τὰς λαβὰς τῶν ὀπλων των. Καὶ τῶρα, δύων ἐκεῖ κάτω, μέσα εἰς τὸ πέλαγος, τοὺς ἀποχαιρετίζει λυπημένος νεκρούς, σκορπισμένους ἐπάνω εἰς τὸ χῶμα. Καὶ χάνεται ἀργά-ἀργά καὶ σβήνει, ὥσάν νὰ θέλῃ νὰ ρίψῃ ἀκόμη τελευταῖον βλέμμα πρὸς τοὺς γενναίους.

Ὅλην τὴν ἡμέραν, ἄσιτοι καὶ ἄποτοι, ἐπάλαισαν πρὸς τὴν θύελλαν τῶν ἐχθρικῶν σφαιρῶν, ἀντέστησαν εἰς τὴν χάλαζαν τῶν βομβῶν. Κατήσχυναν τὴν βροχὴν τῶν μύδρων. Ἐχλεύασαν τὴν ὀρμὴν τῆς ρομφαίας καὶ τὴν βίαν τῆς λόγης. Ἀφοῦ ἔφαγον τὴν πυρῖτιν μὲ τὴν φούκταν· ἀφοῦ καὶ ὁ τελευταῖος κόκκος τῆς πυρίτιδος ἐσώθη εἰς τὰς παλάσκας των· ἀφοῦ ἐρραγίσθη καὶ τοῦ τελευταίου ὅπλου των ἡ κάννη· ἀφοῦ καὶ τὸ τελευταῖον γιαταγάνι ἔσπασεν εἰς τὰς χεῖράς των, ἔπεσαν. Ἀψυχοὶ ναί, ἡττημένοι ὄχι.

Καὶ εἰς τὸ μέσον αὐτῶν ὁ Παπαφλέσσας, ὁ πρῶτος ἀρχίσας τὴν σφαγὴν καὶ τελευταῖος σταματήσας, εὗρίσκετο ἐξηπλωμένος μὲ πλατεῖαν πληγὴν ἐπὶ τοῦ στήθους. Κρατεῖ ἀκόμη μὲ σφιγκτὰ δάκτυλα τὸ θραυσμένον καὶ αἰμοστάζον γιαταγάνι του.

Καὶ ὁ Αἰγύπτιος ἀναβαίνει ἐν μέσῳ τοῦ καλπασμοῦ τῶν ἵππων καὶ τοῦ ἤχου τῶν τυμπάνων καὶ σαλπίγγων, ἐνῶ τὰ μισοφέγγαρα ἀστράπτουν ἐπὶ τοῦ καθαροῦ ὀρίζοντος τῆς δύσεως. Ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐκ τῶν αἱμάτων γῆς οἱ Ἄραβες βαδίζουν μὲ πολὺν κόπον καὶ τὰ πέταλα τῶν ἀλόγων γλιστροῦν. Ἄλλ' ἡ χαρὰ διὰ τὴν ἀνέλπιστον νίκην εἶναι τόση, ὥστε φέρεי αὐτοὺς ταχεῖς πρὸς τὸν ἀνήφορον, ταχεῖς αὐτοὺς εἰς τὴν ράχιν.

Ἦδη ὁ ἀρχηγὸς των ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου ἀνέβη, καὶ ἐκεῖ ἐστάθη. Περιέφερε τὸ βλέμμα. Ἐκοίταζε τὸ κοκκινίσαν ἔδαφος, τὸ ὁποῖον πίνει λαιμάργως τὸ αἷμα τῶν ἀνδρείων. Παρετήρησε τὸν ἀνερχόμενον στρατόν.

Εἶδε τοὺς πεσόντας. Καὶ μὲ ἀνοικτὸν τὸ ὄμμα ἀναμετρεῖ τοὺς ὑψηλοὺς κορμούς των καὶ τὰ εὐρέα στέρνα των, τὰ μέτωπά των τὰ ἀγέρωχα.

— Κρῖμα νὰ χαθοῦν τέτοιοι λεβέντες, συλλογίζεται.

Καὶ βλέπει πέριξ, βλέπει θαυμάζων, βλέπει ἀπορῶν, ὥσάν νὰ μὴ πιστεῦῃ ὅτι ἐχάθησαν τοιοῦτοι ἄνδρες. Φαίνονται ὥσάν νὰ κοιμῶνται μόνον, διὰ νὰ ἐξυπνήσουν πάλιν φοβέριστεροι.

— Ποιὸς εἶναι ὁ Παπαφλέσσας;

Οἱ ὁδηγοὶ του ἔσπευσαν, ἔδειξαν τὸ πτώμα, περιβεχόμενον ἐκ τοῦ ἰδρώτος τοῦ ἀγῶνος, μὲ κατερρακωμένα τὰ φορέματα, μαῦρον ἀπὸ τὸν καπνόν.

— Σηκῶστέ τον, πάρτε τον... πάρτε τον, πλύντε τον...

Πλύντε το τὸ παλληκάρι...

Δύο ἄνδρες ἔλαβον αὐτὸν ἀπὸ τῶν μασχαλῶν, τὸν ἐσήκωσαν, τὸν ἔστησαν ἐπάνω εἰς τοὺς πόδας του καὶ ἐβάδισαν διευθυνόμενοι πρὸς τὴν πλησίον πηγὴν. Ἐκεῖ τοῦ ἔπλυναν τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον. Τὸν ἐκαθάρισαν ἀπὸ τὸν πηλὸν καὶ τὸν ἰδρῶτα καὶ ἀπὸ τὸν κονιορτόν. Τὸν ἐσπόγγισαν, ἐτακτοποίησαν τὰ σχισμένα του ἐνδύματα καὶ ἐγύρισαν ὀπίσω φέροντες αὐτόν.

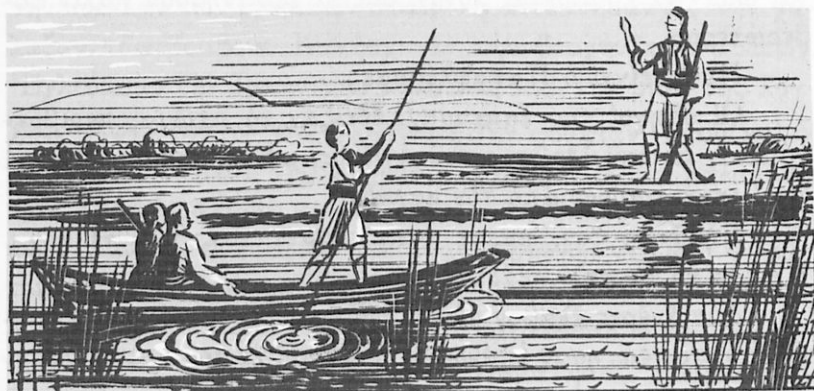
— Στῆστέ τον ἐκεῖ ἀπὸ κάτω.

Οἱ ἄνδρες, κρατοῦντες αὐτὸν ἐκατέρωθεν, ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ δένδρον, ποὺ τοὺς ἔδειξεν ὁ Ἱμπραήμ, τὸν ἀπέθεσαν παρὰ τὴν ρίζαν, τὸν ὕψωσαν. Καὶ τὸν ἀκούμβησαν, τὸν ἐστερέωσαν, τὸν ἰσορρόπησαν, ὥσάν ζῶντα. Ἐπειτα ἀπεμακρύνθησαν καὶ τὸν ἀφῆκαν μόνον, βασταζόμενον ἀπὸ τὴν ἰδίαν δύναμιν. Τὸ πτώμα ἐναπέμεινεν ἀκίνητον, εὐθύ, στηρίζον ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τὴν ράχιν. Ὁ θώραξ ἦτο προτεταμένος, αἱ χεῖρες κρεμάμεναι μὲ ἀναπόσπαστον τὴν λαβὴν τοῦ σπασμένου χαντζαριοῦ, τὰ σκέλη ἀνοιχτὰ καὶ ἡ κεφαλὴ ὑψηλά.

Τότε ὁ Ἰμπραήμ πλησιάζει βραδέως πρὸς τὸ δένδρον. Στέκεται καὶ προσβλέπει σιγῇ τὸ ἄπνουν σῶμα τοῦ ἀντιπάλου. Καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἣτις ἀνέτειλε τὴν ὥραν ἐκείνην αἱματόχρους, ὥσάν νὰ εἶχε βαφῇ ἀπὸ τὸ αἷμα τῆς μάχης, φιλεῖ μὲ θερμὸν φίλημα τὸν ὄρθιον νεκρὸν.

« Ἔργα »

Μιχαὴλ Μητσάκης (διασκευή)

97. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ

Ἐγνώριζον ὅτι τὸ Μεσολόγγιον εἶναι πόλις μικρά. Ὅτι ἐκτίσθη ἐπὶ πηλῶδους ἐδάφους εἰς τὴν ἄκραν ἀβαθοῦς θαλασσολίμνης· ὅτι δὲν ἔχει οὔτε πύργους, οὔτε ἐπάλλξεις, οὔτε τίποτε ἀπὸ ὅσα περιμένει κανεὶς νὰ ἴδῃ εἰς ὄχυρὸν φρούριον. Καὶ ὅμως ὁμολογῶ ὅτι μὲ κατέλαβεν ἐκπληξίς, ὅταν, εἰσερχόμενος εἰς τὴν πόλιν, διέβην τὴν ξηρὰν τάφρον καὶ εἶδον τὸν μικρὸν τοῖχον πέριξ τῆς πόλεως.

Νομίζεις, ὅτι βλέπεις περίφραγμα κήπου!

Τὸ τεῖχος τοῦτο ἐπεσκευάσθη καὶ ἀνεκαινίσθη μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Δὲν ἦτο τόσον στερεὸν τὸ τεῖχος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον οἱ Ἕλληνες ἀπέχρυσαν τοιαύτας ἐφόδους καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου τοσάκις ἐξώρμησαν ἐν μέσῳ τοῦ σκότους κατὰ τοῦ

ἐχθροῦ. Πῶς! Τοῦτο εἶναι τὸ Μεσολόγγιον, τὸ ὁποῖον δις ἀντέστη εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ Σουλτάνου; Αὐτὰ εἶναι τὰ μεγαλόνυμα ὀχυρώματα, πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ πρὸς κυρίευσιν τῶν ὁποίων τοσοῦτον αἶμα ἐχύθη;

Ὁ ἀγὼν τοῦ 1821 οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν μὲ ὅσα εἶδομεν καὶ βλέπομεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Τὰ τόσα σιδηρᾶ ἢ ὀρειχάλκινα πυροβόλα θὰ προσεκάλουν τὸν γέλωτα τῶν σημερινῶν πυροβολητῶν. Οἱ μαχηταὶ ἐκεῖνοι ἐμάχοντο συνήθως ἐκ τοῦ πλησίον καὶ ἡ σπάθη δὲν ἔμενεν ἄχρηστος εἰς τὴν θήκην. Οἱ ἀντίπαλοι, προτοῦ συμπλακοῦν, ἤρεθίζοντο ἀμοιβαίως διὰ προκλήσεων καὶ ὕβρεων, καθὼς οἱ ἥρωες τοῦ Ὀμήρου. Τοιοῦτου εἶδους πολέμους καὶ πολιορκίας δυσκόλως κανεῖς δύναται νὰ φαντασθῇ χωρὶς πύργους ὑψηλοὺς, πύλας σιδηρᾶς, γεφύρας κρεμαστάς, βράχους μὲ ἐπάλξεις καὶ πυροβόλα φοβερὰ εἰς τὰς θυρίδας τῶν προμαχόνων.

Ἐδῶ ὅμως ἡ παντελής τούτων ἔλλειψις ἀνυψώνει ἀκόμη περισσότερον τὴν δόξαν τῶν ὑπερμάχων τοῦ Μεσολογίου. Βλέπει κανεῖς τὴν ταπεινὴν αὐτὴν πόλιν ἐξ ὀλοκλήρου ἀνοχύρωτον.

Ὅτε ὁ Μαυροκορδαῖτος ἐκλείσθη εἰς τὸ Μεσολόγγιον τὴν 27ην Ὀκτωβρίου 1822, οἱ Τοῦρκοι, κύριοι τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Ἀκαρνανίας, κατήρχοντο πλήρεις θράσους πρὸς κατάκτησιν τῆς ἐπιλοΐπου Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου. Ἡ Ἐπανάστασις κατεστρέφετο, ἐὰν δὲν ἤμποδίζετο ἡ ὁρμή των. Ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδαῖτος ἐνόησεν ὅτι ὁ φραγμὸς οὗτος ἦτο τὸ Μεσολόγγιον, ἂν καὶ ἦτο ἀκατάλληλον πρὸς ἀμυναν. Ἀπὸ παντοῦ τὸν παρεκίνουν νὰ μὴ θυσιάσθῃ ματαίως. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ὑπερασπίσῃ πόλιν τοσοῦτον ἀσθενῇ ἐναντίον στρατιᾶς; Ἀλλ' ἐκεῖνος ἔμεινεν ἀκλόνητος εἰς τὴν ἀπόφασίν του:

— Ἐὰν δὲν ἀντισταθῶμεν ἐδῶ, εἶπε, διέρχονται οἱ ἐχθροὶ

ἐλεύθεροι, κυριεύεται ἡ Πελοπόννησος καὶ χάνεται τὸ πᾶν.
Ἐγὼ θὰ ἀποθάνω ἐδῶ.

Εὐτυχῶς δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἐδοξάσθη.

Τριακόσιοι ὀγδοήκοντα μόνον μαχηταὶ εὐρίσκοντο εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ μεταξύ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης μὲ τριάκοντα πέντε Σουλιώτας του. Δέκα χιλιάδες Ἀλβανοὶ περιεκύκλωσαν τὸ Μεσολόγγιον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὁμέρ πασᾶ. Ἐπρεπε, διὰ παντὸς τρόπου, νὰ κερδήσουν καιρὸν οἱ πολιορκούμενοι, μέχρις ὅτου ἔλθῃ βοήθεια, ὡς ἤλπιζον. Ἡ ὀλιγάριθμος φρουρὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποστῇ τὴν ἔφοδον τοσοῦτων ἐχθρῶν. Ἦτο χρεία, πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ περιτειχίσματος, δεκαπλασίου ἀριθμοῦ στρατιωτῶν. Ἐὰν ὁ Βρυώνης ἐγνώριζε τὴν ἀληθῆ θέσιν τῶν πραγμάτων, δὲν θὰ ἀνέβαλλε βεβαίως τὴν ἔφοδον.

Διὰ νὰ τὸν ἐξαπατήσουν οἱ πολιορκούμενοι, ἔχωναν κατὰ διαστήματα λόγγας τουφεκιῶν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῶν τειχῶν, διὰ νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὑπῆρχον καὶ τακτικὰ στρατεύματα ἐντὸς τῆς πόλεως. Καὶ ἄλλοτε ἐτουφέκιζον διὰ μιᾶς ἀπὸ ἓν μέρος τῶν τειχῶν, καί, τρέχοντες δρομαῖοι πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος, ἐτουφέκιζον ὅλοι μαζί δευτέραν φοράν.

Εὐτυχῶς ὁ Ὁμέρ Βρυώνης, ἀπατηθεὶς, ἔκαμε προτάσεις περὶ παραδόσεως. Οἱ πολιορκούμενοι, διὰ νὰ κερδήσουν καιρὸν, ἕως ὅτου φθάσουν αἱ ἀναμενόμεναι ἐνισχύσεις, ἐξηκολούθουν τὰς διαπραγματεύσεις, ἃν καὶ ἀπέρριψαν τὰς ταπεινωτικὰς προτάσεις τοῦ Ὁμέρ. Καὶ ἐφεύρισκον καθημερινῶς καὶ νέας προτάσεις. Ἦλπιζον ὅτι θὰ φανῇ ἐπὶ τέλους ἡ βοήθεια, τὴν ὁποίαν ἀνέμενον μὲ μεγάλην ἀνυπομονησίαν. Τίποτε ὅμως δὲν ἐφαίνετο. Ἡ θάλασσα ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῶν πλοίων τοῦ Τουρκικοῦ στόλου.

Ἐπειτα ὅμως ἀπὸ ἀγωνίαν εἴκοσι τεσσάρων ἡμερῶν, εἶδον τρελοὶ ἀπὸ χαρὰν τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα νὰ προσεγγί-

ζουν. Τὰ τουρκικὰ ἐσκορπίσθησαν, ἡ θάλασσα ἔμεινεν ἐλευθέρα καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἔδραμον πρὸς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων ἀδελφῶν των. Τὸ Μεσολόγγιον εἶχε τώρα ἱκανοὺς ὑπερασπιστάς πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἐχθρικῆς ἐφόδου. Αἱ διαπραγματεύσεις περὶ συμβιβασμοῦ ἔπαυσαν καὶ οἱ Ἕλληνες ἐμήνυσαν πρὸς τοὺς Τούρκους λακωνικῶς:

— Ἐὰν θέλετε τὸ Μεσολόγγι, ἐλάτε νὰ τὸ πάρετε!

Ὁ πασᾶς, ὀργισθεὶς, ἤρχισε νὰ πυροβολῇ τὴν πόλιν καὶ προητοιμάζετο διὰ τὴν ἔφοδον. Ὄρισε πρὸς τοῦτο τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων, ὁπότε οἱ Ἕλληνες, ἐορτάζοντες ἐντὸς τῶν ἐκκλησιῶν τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, δὲν θὰ ἦσαν ἐπὶ τῶν προμαχόνων. Καὶ ἡ ἄλωσις τότε θὰ κατωρθοῦτο εὐκολώτερον. Ὁ ἱστορικὸς τοῦ Ἀγῶνος Σπυρίδων Τρικoupης διηγεῖται, πῶς οἱ πολιορκούμενοι εἰδοποιήθησαν περὶ τοῦ κινδύνου.

«Τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, λέγει, ἔπλεε πλησίον τῆς Ἀσπρης Ἀλυκῆς μονόξυλον, φέρον ἀπὸ τοῦ Αἰτωλικοῦ εἰς Μεσολόγγι τὸν Θανάσσην, γραμματέα τοῦ Μακρῆ. Ὁ γραμματεὺς εἶδεν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἄνθρωπον κινοῦντα μανδῆλιον καὶ τὸν ἐπλησίασε:

— Ἐγώ, εἶπεν ὁ ἄγνωστος, εἶμαι Χριστιανὸς καὶ πρόθυμος νὰ πάθω διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου μου. Μὴ ἀπορήσης καὶ πίστευσε εἰς ὅσα θὰ ἀκούσης· ἄς μὲ βλέπης ὅτι συνοδεύω τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κυρίου μου. Ἡ γυνή μου καὶ τὰ τέκνα μου εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν των, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ νὰ μὲ δικαιώσῃ ἐνώπιόν σου. Ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν ἠθέλησε νὰ μάθω ὅσα οἱ ἐχθροὶ μελετοῦν κατὰ τοῦ λαοῦ του. Καὶ περιφέρομαι ἀπὸ πρωίας ὡς κυνηγὸς εἰς σωτηρίαν τῶν ὁμοπίστων μου. Τρέξε εἰς τὴν πόλιν καὶ εἶπέ, ὅτι οἱ ἐχθροὶ σκοπὸν ἔχουν νὰ ριφθοῦν ἐπάνω των τὰ χαράγματα διὰ τῆς πρὸς ἀνατολὰς πλευρᾶς τοῦ τειχώματος.

» Ταῦτα εἶπεν ὁ ἄγνωστος ἄνθρωπος, ὕψωσε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐγένεν ἄφαντος ».

Ὁ ἄγνωστος αὐτός, λέγει ὁ Τρικούπης, ἦτο Ἰωαννίτης, καὶ ἔργον εἶχε τὴν προμήθειαν κυνηγίου διὰ τὴν τράπεζαν τοῦ Τούρκου ἀρχιστρατήγου.

Ὁ Βρυώνης, πληροφορηθεὶς ὅτι αὐτὸς ἦτο ποὺ ἐφάνε-
ρωσε τὸ μυστικὸν εἰς τοὺς πολιορκουμένους καὶ ἐγένεν αἷτι-
ος τῆς ἥττης του, ἔσφαξε τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του. Ὁ
δυστυχὴς κατώρθωσε νὰ σωθῇ εἰς Μεσολόγγιον, ἀλλ' ὅτε ἐ-
μαθε τὴν φοβερὰν τοῦ Ὁμέρ ἐκδίκησιν, ἐγινε καλόγηρος.
Ἐζῆσε καὶ ἀπέθανεν εἰς ταπεινὸν ἐρημητήριον, τοῦ ὁποίου
τὰ ἐρείπια σφίζονται ἀκόμη πλησίον τῆς εἰσόδου τῆς Κλει-
σούρας πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀγρινίου.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ Μεσολόγγιον ἦτο πολί-
χνη ἀσήμαντος καὶ τελείως ἄγνωστος ἔξω τῆς Ἑλλάδος.
Ὀλόκληρος ἡ πεδιάς, ἀπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ζυγοῦ
μέχρι τῆς θαλασσης, ἐσκεπάζετο ἄλλοτε ἀπὸ δάση, κυρίως
ἐλαιῶν ἀγρίων, τῶν ὁποίων ἔχνη ὑπῆρχον ἀκόμη μέχρι τῆς
ἐποχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀπὸ τοῦ 1822 αἴγλη ἀμαράν-
του δόξης περιβάλλει τὸ ἔως τότε ταπεινὸν καὶ ἄγνωστον
Μεσολόγγιον.

Κατὰ τὸ 1824 ἔδωκεν εἰς αὐτὸ νέαν λάμψιν τὸ ὄνομα
τοῦ Βύρωνος. Ἐδῶ ἦλθεν ὁ Ἀγγλος ποιητής, ὅτε ἔλαβε τὴν
γενναίαν ἀπόφασιν νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ὑπὲρ ἐ-
λευθερίας ἀγῶνα. Τὴν 5ην Ἰανουαρίου ἀπεβιβάσθη εἰς Με-
σολόγγιον, τὴν 18ην Ἀπριλίου ἀπέθανεν. Αἱ τελευταῖαι του
λέξεις ἦσαν διὰ τὴν θυγατέρα του καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα.

—Εἰς αὐτὴν ἀφιέρωσα τὰ πάντα, εἶπε προτοῦ ἐκπνεύσῃ
τὸν καιρόν, τὴν περιουσίαν, τὴν υἱεῖάν μου. Τώρα θυσιάζω
εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ζωὴν μου. Τί περισσότερον ἡδυνάμην;

Πολλὰ ἡδύνατο εἰσέτι νὰ πράξῃ, ἐὰν ἔζη. Ἡ Ἑλλὰς

ὅλη ἐστήριξε τὰς ἐλπίδας τῆς εἰς αὐτόν. Εἰς αὐτόν ὅλοι προσ-
έτρεχον διὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων, αἱ ὁποῖαι
ἐσπάρασσον τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ πρακτικὸς νοῦς τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, ἡ θερμὴ φαν-
τασία του, ἡ ἀγγλικὴ ψυχραιμία του, τὸ μεγάλο ὄνομά του,
τὰ πάντα ἐφαίνοντο ὅτι ἐδικαιολογοῦν τὰς ἐλπίδας, ὅσας ἡ
ἐλευσίς του εἰς Ἑλλάδα ἐγέννησεν.

Εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἀπέθανεν. Ἐκεῖ ἡ καρδιά του διε-
τηρήθη ὡς ἱερὸν κειμήλιον. Ἐκεῖ τὸν ἐθρήνησε νεκρὸν ἡ
Ἑλλάς. Ἐκεῖ ἐστήθη καὶ ἀνδριάς εἰς τὸ μέσον τῶν μνημεί-
ων τῶν ὑπερμάχων τῆς ἡρωικῆς πόλεως.

Ἀλλὰ τὴν μεγαλυτέραν δόξαν τοῦ Μεσολογγίου ἀποτε-
λεῖ ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1826 πτώσις του, μετὰ πολιορκίαν, ἡ
ὁποία διήρκεσεν ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος.

« Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν » *Αἰμῆτριος Βικέλιος (διασκευὴ)*

98. Ο ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΙ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗΝ ΤΩΝ ΘΥΣΙΩΝ

Ἄρχαι Ἰουνίου 1826. Τὸ Μεσολόγγιον ἔχει πέσει — εὐ-
γενῆς ἀπαρχὴ τῆς ἐλευθερίας — καὶ οἱ ἡρωικοὶ του πρόμα-
χοι, ὅσοι διέφυγον τὰς φλόγας καὶ τοὺς ἐχθροὺς, τραγικὰ θύ-
ματα τοῦ λιμοῦ, τῆς ταλαιπωρίας καὶ τοῦ ἀπελπισμοῦ, ἔχουν
συρρεύσει κατὰ χιλιάδας εἰς τὸ Νάυπλιον. Ζητοῦν ἀπὸ τὴν

Κυβέρνησιν, ὡς μόνην ἀμοιβὴν τῆς ἐνδόξου θυσίας των, ἄρτον ξηρόν, διὰ νὰ τραφοῦν, καὶ πυρῖτιν, διὰ νὰ πολεμήσουν. Ἄλλ' ἢ Κυβέρνησις εἶναι περίτρομος καὶ κρύπτεται. Καὶ οἱ πολῖται, περίτρομοι καὶ αὐτοί, περιμένουν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἄρπαγῇ.

Δοκιμάζει ἡ Κυβέρνησις νὰ φέρῃ βοήθειαν ἀπὸ τοὺς «ἀτάκτους» τοῦ Ἰτς-Καλέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ δὲν ἔχουν λάβει τὸν μισθὸν των καὶ εἶναι ἐξηγριωμένοι. Τὸ Ταμεῖον εἶναι κενὸν καὶ ἡ φοβερὰ κατάστασις ἔχει παραλύσει ὅλων τὰ νεῦρα. Τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ Μεσολογγίου ἐφάνη ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ὡς ἐπικήδειος λαμπὰς τοῦ ἀγῶνός της. Ἡ Ρούμελῃ, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ προμαχῶνός της, ἡσθάνθη τὰς δυνάμεις της ἐξηντλημένας ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ. Τὴν Πελοπόννησον ἐλεηλάτουν οἱ Αἰγύπτιοι τοῦ Ἰμπραήμ, χωρὶς νὰ συναντοῦν καμμίαν ἀντίστασιν. Ὁ κίνδυνος ἦτο περὶ τῶν ὅλων. Καὶ ἐπέκειτο γενικὴ καταστροφὴ καὶ διάλυσις, ἂν δὲν ἀπεστέλλετο στρατὸς νὰ ἀναχαιτίσῃ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐμψυχώσῃ τοὺς μαχητὰς τῆς ἐλευθερίας.

Τότε τὴν κατάστασιν σφάζει ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους Γεώργιος Γεννάδιος, ὁ ὁποῖος καὶ πρὸ τοῦ Ἀγῶνος καὶ κατόπιν ὑπῆρξεν ὁ ἐπιφανὴς καθηγητὴς τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων καὶ συγγραφεὺς χρησιμωτάτων διδακτικῶν καὶ ἄλλων βιβλίων. Ὑπῆρξεν ἐπίσης καὶ ὁ δραστήριος ἰδρυτὴς σχολείων, ὀρφανοτροφείων, ἄλλων ἰδρυμάτων κοινῆς ὠφελείας καὶ αὐτῆς τῆς Δημοσίας Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου.

Κατόπιν μυστικῆς συνεννοήσεως μὲ τὴν Κυβέρνησιν, συγκαλεῖ εἰς τὰς 8 Ἰουνίου τὸν λαὸν καὶ τοὺς πειναλέους καὶ ἀπειλητικοὺς στρατιώτας εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Πλατάνου καὶ ὁμιλεῖ πρὸς αὐτοὺς μὲ τὴν στεντορείαν φωνὴν του :

— Ἡ πατρίς καταστρέφεται, ὁ ἀγὼν ματαιοῦται, ἡ ἐλευθερία ἐκπνέει. Ἀπαιτεῖται βοήθεια σύντομος. Πρέπει οἱ ἄνδρεῖοι αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἔφαγαν πυρῖτιν καὶ ἀνέπνευσαν φλόγας καὶ ἤδη μᾶς περιστοιχίζουν ἄργοι καὶ πεινῶντες, πρέπει νὰ σπεύσουν, ὅπου νέος κίνδυνος τοὺς καλεῖ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται πόροι καὶ οἱ πόροι λείπουν. Ἀλλ' ἂν θέλωμεν νὰ ἔχωμεν πατρίδα, ἂν εἴμεθα ἄξιοι νὰ ζῶμεν ἄνδρες ἐλεύθεροι, εὐρίσκομεν πόρους. Ἄς δώσῃ ὁ καθείς ὅ,τι ἔχει καὶ δύναται. Ἴδου ἡ πενιχρὰ εἰσφορά μου. Ἄς μὲ μιμηθῇ, ὅποιος θέλει.

Καὶ ἐνῶ ἐχειροκρότει τὸ πλῆθος, κατέθεσε τὰς μικρὰς τοῦ οἰκονομίας: ὀκτῶ ἀγγλικὰς λίρας.

— Ἀλλ' ὅχι, συνέχισεν. Ἡ εἰσφορά αὕτη εἶναι ἀσήμαντος. Ἀλλὰ χρήματα δὲν ἔχω νὰ δώσω, ἔχω ὅμως τὸν ἑαυτὸν μου καὶ ἰδοὺ, τὸν πωλῶ! Ποῖος θέλει ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διδάσκαλον διὰ τὰ παιδιὰ του; Ἄς καταβάλῃ ἐνταῦθα τὸ τίμημα.

Ἡ γενναιοφροσύνη τοῦ Γενναδίου τόσον συνεκίνησε καὶ ἐνεθουσίασε μικροὺς καὶ μεγάλους, πλουσίους καὶ πτωχοὺς, ὥστε, κλαίοντες ὅλοι, ἔσπευσαν νὰ καταθέσουν ὅ,τι εἶχον. Ἄλλοι καταθέτουν χρήματα· ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ του ὅπλα, τὰ ὅποια ἦσαν καὶ ἡ μόνη περιουσία του. Πολλοὶ τὸν μιμοῦνται. Ἄλλοι καταθέτουν κοσμήματα, δὲν ὑστεροῦν δὲ οὐδὲ αὐτοὶ οἱ ρακένδυται καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγων λεπτῶν ἀπειλοῦντες γενικὴν λεηλασίαν στρατιῶται. Ἐντὸς ἐλαχίστης ὥρας συλλέγονται ἀρκετὰ διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν πρώτων καὶ μᾶλλον ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν. Καὶ ἀπεφασίσθη νὰ συγκεντρωθοῦν καὶ τὴν ἐπομένῃν ἡμέραν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου θὰ προσήρχοντο καὶ αἱ γυναῖκες καὶ θὰ προσέφεραν καὶ αὐταὶ τὴν συνδρομὴν των.

Λίαν πρωὶ ἐπερίμενεν ὁ διδάσκαλος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. Ἀλλὰ ἡ λειτουργία ἐτελείωσε καὶ γυναῖκες, πλὴν ὀλίγων, δὲν εἶχον ἐμφανισθῇ, ἴσως φοβηθεῖσαι τὴν συρροὴν τόσων ξένων στρατιωτῶν. Ἐξάλλος ὁ Γεννάδιος στρέφεται πρὸς τοὺς μικροὺς μαθητὰς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων, οἱ ὅποιοι ἐκκλησιάζοντο ἐκεῖ, καὶ τοὺς λέγει :

— Δυστυχῇ μου παιδιὰ, σᾶς ἐγκατέλειψαν αἱ μητέρες σας! Γνωρίζουν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς σφάζει καὶ ἐξανδραποδίζει, ὅτι αὔριον θὰ ἔλθῃ νὰ σύρῃ καὶ σᾶς εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, ἀλλ' ἀδιαφοροῦν, διότι φειδωλεύονται ὀλίγον χρυσάφι. Ἄλλος προστάτης δὲν σᾶς μένει ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τὸν κοινὸν προστάτην ἐκεῖ ἐπάνω. Πέσατε εἰς τὰ γόνατα νὰ τὸν παρακαλέσητε!

Καὶ τὰ παιδιὰ ἐγονάτισαν. Καὶ ἐξηκολούθησεν ὁ διδάσκαλος :

— Ὑψιστε Θεέ, Σὺ ὁ προστάτης τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν μὴ ἐχόντων καταφυγὴν, μὴ ἐγκαταλείψῃς καὶ Σὺ τὰ παιδιὰ αὐτά. Σῶσε αὐτὰ ἀπὸ αἰχμαλωσίας δεσμά. Οἱ ἄνθρωποι τὰ ἀφῆκαν εἰς τὴν τύχην των. Ἐπίβλεψον ἐπ' αὐτὰ καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἐγκαταλείπουν αὐτὰ τῆς τὰ τέκνα. Ἄς λάμψῃ καὶ πάλιν ἐπ' αὐτῆς ἡ ἐλευθερία καὶ τὰ παιδιὰ αὐτά, πολῖται ἐλεύθεροι, ἃς τὴν ὑπηρετήσουν κάποτε μὲ πίστιν καὶ εὐλικρίνειαν! Ἡ, ἂν γνωρίζῃς Σὺ, ὁ Πάνσοφος, ὅτι εἶναι πεπρωμένον, ἐπειδὴ ἀνετράφησαν εἰς τὴν ιδιοτέλειαν καὶ τὴν φιλαρχίαν, νὰ γίνουν αἷτια κακῶν εἰς τὴν πατρίδα, παράδωσέ τα καλύτερα εἰς τῆς μαχαίρας τὸ στόμα καὶ παράδωσε καὶ ἐμέ εἰς αὐτό, πρὶν ἰδῶ καὶ πάλιν τῆς Ἑλλάδος τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν δουλικὴν ἡμέραν!

Μόλις ἐτελείωσεν, ἀφήνει τὸ κατάπληκτον ἐκκλησίασμα καὶ φεύγει ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ αἱ συνεισφοραὶ πίπτουν

βροχιδόν, περισσότεραι παρά χθές, καὶ αἱ γυναῖκες στέλ-
λουν τὰ πάντα, καὶ τὰ δακτυλίδια τῶν ἀρραβώνων.

Τὸ κατόρθωμα τοῦ Γενναδίου ἦτο μέγα. Ἐσωσε τὴν
Κυβέρνησιν. Εὖρε πόρους πρὸς περίθαλψιν χιλιάδων στρα-
τιωτῶν. Χάρις εἰς τὸν Γεννάδιον, ὁ Μισούλης ἐκπλέει μὲ
εἴκοσι ὑδραῖκα καὶ τέσσαρα σπετσιώτικα πλοῖα, καὶ ἐξο-
πλίζεται στρατός, ὁ ὁποῖος, τεθείς ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην,
ἐπανάφερε τὴν νίκην εἰς τὰς ταπεινωμένους τῶν Ἑλλήνων
σημαίας καὶ τὴν ἐλπίδα εἰς τὰ πικραμένα των χεῖλη.

Εἰς τὰς ἡμέρας ἐκείνας τοῦ ἐσχάτου κινδύνου, αἱ ὁ-
ποῖαι ἀναδεικνύουν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἀρετὴν, ὁ Γεώργιος
Γεννάδιος, μὲ τὴν ἀτρόμητον παρρησίαν, πού τοῦ ἐνέπνεεν ἡ
συναίσθησις τοῦ καθήκοντος, κατέστη δύναμις ἐπισκιάζου-
σα πᾶσαν ἄλλην. Μεγάλοι ἡγήτορες, ὁ Ζαΐμης καὶ ὁ Κολο-
κοτρῶνης, τὸν ὠνόμαζον «πατέρα τῆς πατρίδος», «ἅγιον
ἄνθρωπον». Ἀμφότεροι τὸν συνεβούλευον νὰ λάβῃ τὴν ἀνω-
τάτην ἀρχὴν καὶ τοῦ προσέφερον καὶ τότε καὶ ἀργότερα τὸ
ἄξιωμα τοῦ στρατηγοῦ. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπέρριπτε πᾶσαν
προσφορὰν καὶ ἔσπευδε παντοῦ, ὅπου ἠδύναντο νὰ προσφέ-
ρουν τὰς ὑπηρεσίας των ἡ εὐφυΐα, ἡ μεστή εὐγλωττία, ἡ ὀρ-
γανωτικὴ ἱκανότης καὶ ἡ σωκρατικὴ ἀρετὴ του.

Ε. Π. Φωτιάδης

« Ἑλληνικά »

ΤΑ ΠΥΡΠΟΛΙΚΑ

Τὰ θαυματουργὰ αὐτὰ πολεμικὰ ὄργανα μὲ τὰ θαρραλέα πληρώματα πολλάκις κατενίκησαν πολὺ ὑπερτέρας ναυτικὰς δυνάμεις τῶν Τούρκων. Τὰ πυρπολικά λοιπὸν αὐτά, τὰ ὁποῖα ἀπέβησαν μία δόξα τοῦ νεωτέρου ἡμῶν ναυτικοῦ, ἃς ἴδωμεν πῶς παρεσκευάζοντο.

Κατὰ τὸν πυρπολητὴν Κωνσταντῖνον Νικόδημον, τὸ σκάφος, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς πυρπολικόν, διηρεῖτο εἰς δύο πατώματα. Εἰς τὸ ἄνω, κατὰ διαστήματα, ἐτοποθετοῦντο ἄσκοι πλήρεις πίσσης καὶ ρητίνης καὶ ἀγγεῖα πλήρη οἶνοπνεύματός ἢ νάφθης. Καὶ εἰς τὸ κάτω ἐτοποθετοῦντο ὕλαι ἐμπρηστικαὶ καὶ ἰδιαιτέρως πυρῖτις ἐντὸς πίθων, δᾶδες, ἀχينوπόδια καὶ σφαῖραι ἐξ εὐφλέκτων ὑλῶν. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κάτω πατώματος ἠλείφετο διὰ νάφθης, ρητίνης, πίσσης καὶ οἶνοπνεύματος. Διὰ νὰ μεταδίδεται εὐκόλως τὸ πῦρ, ἠνοίγοντο ὁπαὶ μεταξὺ τῶν δύο πατωμάτων. Εἰς τὴν πρύμνην ἔμενεν ὁ πηδαλιούχος, προφυλασσόμενος μεταξὺ σπειρῶν σχοινίων. Οὗτος, μετὰ τὴν προσκόλλησιν τοῦ πυρπολικοῦ εἰς τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον καὶ τὴν μετάδοσιν τοῦ πυρὸς εἰς τὸ κάτω πάτωμα, ἐπήδα μετὸς συντρόφους του εἰς μίαν λέμβον, ἣ ὁποία ἐσύρετο ὑπὸ τοῦ πυρπολικοῦ, καὶ ἀπεμακρύνετο.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ τόλμημα αὐτό, τῆς προσκολλήσεως δηλαδὴ τοῦ πυρπολικοῦ, ἐχρειάζοντο δύο πράγματα: κατάλληλος ἄνεμος καὶ ψυχραιμία τῶν πυρπολητῶν.

Οἱ ναυτικοὶ μας τὸ πυρπολικὸν ὠνόμαζον μὲ τὴν Βενετικὴν λέξιν μπουρλότο. Διότι, φαίνεται, τὸ ναυτικὸν τῶν Ἑνετῶν θὰ εἶχε μεταχειρισθῇ τὸ ὄπλον τοῦτο.

Τοιαῦτα πυρπολικά, μὲ ἄλλην ὅμως κατασκευὴν καὶ χρησιμοποίησιν, εἶναι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος μετὰ

Χριστὸν χρησιμοποιοῦμενα εἰς τὸν βυζαντινὸν στόλον. Εἶναι τὰ λεγόμενα πυρφόρα πλοῖα, τὰ ὅποια ἐξεσφενδόνιζον διὰ σιφωνίων τὸ ὑγρὸν πῦρ. Τὰ πλοῖα αὐτὰ ἦσαν τελειοποιημένα παλαιὰ πυρπολικά, ὅμοια πρὸς τὰ πυρπολικά, τὰ ὅποια ἐχρησιμοποιήθησαν, ὡς εἶδομεν, κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα. Ἡ τελειοποίησις τῶν βυζαντινῶν πυρπολικῶν συνίστατο εἰς τὸ ἐξῆς:

Τόσον τὰ παλαιότερα πυρπολικά ὅσον καὶ τὰ νεώτερα ἔπρεπε νὰ πλησιάσουν καὶ νὰ προσκολληθοῦν εἰς τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον, διὰ νὰ μεταδώσουν τὸ πῦρ. Οἱ πυρποληταὶ ὅμως τῶν βυζαντινῶν πυρφόρων πλοίων κατέβρεχον ἀπὸ ἀποστάσεως τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον μὲ πετρέλαιον διὰ τῶν σιφώνων. Καὶ ἔπειτα τὸ ἀνέφλεγον διὰ τοῦ ἀνημμένου πετρελαίου, τὸ ὁποῖον ἐξεσφενδόνιζον διὰ εἰδικοῦ σιφωνίου.

Πρῶτοι ὅμως οἱ Ἕλληνες, ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ πέμπτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, κατεσκεύασαν πυρπολικά, τὰ ὅποια ἐτελειοποιήθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Τὰ τελειοποιηθέντα αὐτὰ πυρπολικά ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ εἰς τὸν βυζαντινὸν στόλον μέχρι τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Καλλίνικος ἐφεῦρε τὸ ὑγρὸν πῦρ. Τότε ἡ ἐφεύρεσις αὕτη ἀκόμη περισσότερον τὰ ἐτελειοποίησε καὶ τὰ τελειοποιηθέντα πυρφόρα πυρπολικά διετηρήθησαν μέχρι τῆς Ἀλώσεως, τῷ 1453. Ἐκτοτε ἐξηφανίσθησαν τὰ πυρπολικά μαζὶ μὲ τὴν διάλυσιν τοῦ κράτους καὶ συνεξηφανίσθη καὶ τὸ μυστικὸν τῆς κατασκευῆς τοῦ ὑγροῦ πυρός. Οἱ ξένοι ὅμως, οἱ ὅποιοι δὲν ἔμαθον ποτὲ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς τοῦ ὑγροῦ πυρός, ἐξηκολούθουν νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ πυρπολικά τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων μέχρι τῶν χρόνων τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21, ὁπότε μετέδωκαν τὴν χρῆσιν τῶν πυρπολικῶν αὐτῶν καὶ εἰς ἡμᾶς.

«Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος»

Φαίδων Κουκουλῆς (διασκευῇ)

“Ὀλῆ ἡ Βουλὴ τῶν προεστῶν, στὸν μῶλο συναγμένη,
εἶπε πῶς ἔξω στὴν στεριά τοὺς Τούρκους θὰ προσμένῃ.
Τότε ἔβγαλα τὸ φέσι
καὶ νὰ μιλήσω θάρρεψα προβάλλοντας στὴ μέση:
—Τίποτα, ἀρχόντοι, δὲν φέλᾳ, μονάχα τὸ καράβι.

Σὰν μ’ ἄκουσε ἓνα ἀπ’ τὰ τρανὰ καλπάκια μας, ἀνάβει
καὶ τὸ φαρμάκι χύνει:
— Ποιὸς εἶν’ αὐτός, καὶ πῶς τὸν λέν, πού συμβουλὲς μᾶς δίνει;

Νά τὰ Ψαρά πῶς χάθηκαν! Κι ἐγὼ φωτιά στὸ χέρι
πῆρα καὶ πέρα τράβηξα κατὰ τῆς Χιὸς τὰ μέρη,
κι εἶπα ἀπὸ κεῖ—δὲν βάσταξα—μὲ χεῖλια πικραμένα:
—Νά πῶς μὲ λέν ἐμένα!

« Ταμπουρᾶς καὶ κόπανος »

Ἀλέξανδρος Παλλης

101. Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΝ

Τὸ 1835 ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους μετεφέρθη ἀπὸ τὸ Ναύπλιον εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐσκέφθησαν τότε νὰ κατασκευάσουν τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ἀλλ' ἡ ἰδέα ἐκείνη ἐναυάγησε. Καὶ τοῦτο ἦτο πολὺ ὀρθόν. Εἰς τὸ μέλλον ἡ Ἀκρόπολις ἔπρεπε νὰ μένη ἐλευθέρα ἀπὸ τὸν θόρυβον στρατιωτικῶν φρουρῶν καὶ αὐλικῶν ὑποδοχῶν. Ἦτο τόπος, τὸν ὁποῖον εἶχον ἀγιάσει ἡ θρησκεία, ἡ τέχνη καὶ τὰ παθήματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εἰς τὸ ἐξῆς ἔπρεπε νὰ εἰσέρχεται τις εἰς αὐτήν, ὡς εἰς ἱερὸν ναόν, μὲ εὐλάβειαν, διὰ νὰ προσκυνήσῃ καὶ νὰ θαυμάσῃ τὰ ἔργα τῶν προγόνων του.

Τὸ ἔθνος ἡσθάνετο ὅτι πρὸς τὰ ἔργα αὐτὰ εἶχε μεγάλην ὑποχρέωσιν. Ἠσθάνετο ὅτι δὲν ἐχρεώσται τὴν ἐλευθερίαν του μόνον εἰς τὰ λαμπρὰ κατορθώματά του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν συμπάθειαν τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης. Τὴν συμπάθειαν αὐτὴν ἐχρεώσται πάλιν κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰ λείψανα τῆς Ἀρχαιότητος, τὰς ἀρχαιοτήτας. Τὰ μνημεῖα τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος εἶχον ἀρχίσει νὰ γίνωνται γνωστὰ εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀφ' ὅτου οἱ Φράγκοι εἶχον ὑποτάξει τὴν Ἑλλάδα. Ἀργότερον, μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως, πολλοὶ περιηγηταί, Ἀγγλοὶ, Γάλλοι, Γερμανοὶ καὶ ἄλλοι ἐπεσκέφθησαν τὰ ἀρχαῖα λείψανα, τὰ ἐθαύμασαν καὶ τὰ περιέγραψαν. Αἱ περιγραφαὶ αὗται ἐνεθουσίασαν τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Συγχρόνως ὅμως ἐλυποῦντο διὰ τὴν

ἐξευτελιστικὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποῖαν εὕρισκοντο οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἶχον κατασκευάσει τὰ ἀριστουργήματα. "Όταν λοιπὸν τῷ 1821 οἱ "Ελληνες ἐπανεστάτησαν, οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἠνάγκασαν τὰς κυβερνήσεις των νὰ προστατεύσουν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀγῶνά των.

Τοιοιτοτρόπως τὰ ἄφωνα αὐτὰ ἐρείπια ἔγιναν οἱ ἰσχυρότεροι συνήγοροι τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους. Δι' αὐτό, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, τὸ ἔθνος ἀπέδειξε τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὰ λείψανα τῶν προγόνων του ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Τούρκων.

Οἱ Τοῦρκοι ἀφῆκαν τὴν Ἀκρόπολιν εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν. Παντοῦ ἐφαίνοντο τὰ ἔχνη τῆς τουρκικῆς κατοχῆς καὶ τῶν καταστροφῶν τοῦ πολέμου. Παντοῦ συντρίμματα καὶ ἐρείπια. Ἀμέσως ἔπειτα ἤρχισεν ὁ καθαρισμὸς αὐτῆς, διὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν καὶ τὰ μνημεῖα μετὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ ἀποκτήσουν πάλιν, ὅσον ἦτο δυνατόν, τὴν ἀρχαίαν ὡραιότητά των. Ἐξηκολούθησεν ὁ καθαρισμὸς ἐπὶ πολλὰ ἔτη, καὶ μόλις εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τῶν ἡμερῶν μας ἔτελείωσεν. Αἱ μικραὶ ἄθλιαι τουρκικαὶ οἰκίαι, αἱ ὁποῖαι ἐκάλυπτον ὅλον τὸν μεταξὺ τῶν ἀρχαίων οἰκοδομημάτων τόπον, κατηδαφίσθησαν καὶ ἐσαρώθησαν. Κατηδαφίσθη ὁ προμαχών, τὸν ὁποῖον εἶχον κατασκευάσει οἱ Τοῦρκοι τῷ 1656 πρὸ τῶν Προπυλαίων. Ἀπ' αὐτὸν ἐξήγαγον ὅλον τὸ ὑλικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης καὶ μὲ αὐτὸ τὸν ἔκτισαν πάλιν εἰς τὴν πρώτην του θέσιν. Ἐπειτα ἀφηρέθησαν ὅλαι αἱ νεώτεραι προσθῆκαι, αἱ ὁποῖαι παρεμόρφωνον τὰ Προπύλαια, τὸ Ἐρέχθειον καὶ τὸν Παρθενῶνα. Ἀνέσκαψαν τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως πανταχοῦ μέχρι τοῦ βράχου. Καὶ ἀπὸ τὰς ἀνασκαφὰς αὐτὰς ἀνευρέθησαν πολλὰ ἀγάλματα καὶ ἄλλα ἀρχαῖα.

« Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν »

Χρῆστος Τσοῦντας

Σύμβολον τῆς πατρίδος, τῆς γλυκείας μητρὸς ὅλων ἡμῶν, εἶναι ἡ σημαία. Ὅπως ὁ σταυρὸς εἶναι τὸ ἡγιασμένον σύμβολον τοῦ Χριστιανοῦ, οὕτω καὶ ἡ σημαία παριστᾷ τὴν θρησκείαν τῆς πατρίδος.

Ἡ πατρίς ἐνσαρκώνεται εἰς τὴν σημαίαν, διότι βλέπουν εἰς αὐτὴν τὰ τέκνα τῆς

πατρίδος τὴν κυριαρχίαν, τὴν δόξαν καὶ τὴν δυνάμειν της.

Ἡ σημαία συμβολίζει τὴν μακροχρόνιον ἱστορίαν τῆς πατρίδος. Εἶναι ἡ ὑπερήφανος εἰκὼν τῶν θριάμβων της. Ὁ δὲ σταυρὸς συμβολίζει τὰ μαρτύριά της, καὶ εἶναι ἡ φωτεινὴ καὶ παρήγορος ἐλπίς ὅλων μας.

Ὅταν κυματίζει εἰς τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον ταράσσεται ὑπὸ τῶν κυμάτων εἰς μακρινὰς θαλάσσας, κηρύττει ὑπερήφανος, ὅτι τὸ σκάφος ἐκεῖνο εἶναι τμῆμα ἀχώριστον τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος.

Εἶναι ὠραία, πολὺ ὠραία ἡ σημαία μας, ὅσον ὠραία εἶναι ἡ Ἑλλάς. Ἐχει τὸ γλυκύτατον χρῶμα τοῦ μυροβόλου ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸ λευκὸν τοῦ μυρωμένου κρίνου, ὅπως τὴν χαιρετίζει ἡ ἐθνικὴ μας ποίησις:

*Οὐρανοχρωματισμένη
καὶ σὰν κρίνο ἀγροῦ λευκή.*

Αὕτὴ εἶναι καὶ ἡ ναυτικὴ σημαία, τὴν ὁποίαν βλέπεις ὑπερηφάνως ὑψωμένην εἰς τὸν ἰστὸν τῶν ἐθνικῶν πλοίων τοῦ Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ. Αὕτὴ, τὴν ὁποίαν βλέπεις, ὅταν ὁ

ἥλιος κρύπτεται ὀπισθεν τῶν ὀρέων, νὰ κατέρχεται βραδέως εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ ναύτου. Καὶ ἐνῶ σαλπίζει ὁ σαλπικτής, ὁ κυβερνήτης καὶ τὸ πλήρωμα τὴν χαιρετίζουν εὐλαβῶς.

Καὶ ὅταν βλέπῃς τὴν σημαίαν εἰς τοὺς προμαχῶνας, νὰ ἐνθυμηθῇς, ὅτι εἶναι αὕτῃ ἡ σημαία, τὴν ὁποίαν ὕψωσαν ἄλλοτε εἰς τὸ φρούριον τοῦ Παλαμηδίου οἱ νικηταὶ καὶ εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια καὶ εἰς τὰς ἐπάλλξεις τοῦ Μεσολογίου. Καὶ ὅταν βλέπῃς τὴν σημαίαν τοῦ ἐνδόξου στρατοῦ μας, νὰ μὴ λησμονήσῃς ποτέ, ὅτι ἔφεραν αὐτὴν καὶ ἐτίμησαν πάντοτε οἱ πατέρες μας εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν. Καὶ εἰς τὴν κορυφὴν αὐτῆς χύνει τὴν χρυσὴν λάμψιν τοῦ ὁ Σταυρός, διὰ νὰ εἶναι πάντοτε ἡνωμένοι καὶ ἀχώριστοι ἡ πίστις καὶ ἡ πατρις.

Ἡ σημαία εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὴν φύλαξιν ὅλων τῶν τέκνων τοῦ Ἑθνους. Διὰ τοῦτο ἡ ἐγκατάλειψίς της εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἔγκλημα ἀνανδρίας καὶ προδοσίας. Πρὸς αὐτὴν ἀτενίζει ὁ μαχόμενος στρατιώτης κατὰ τὴν κρισιμωτάτην ὥραν τῆς μάχης. Αὐτὴν ἀναζητοῦν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καπνοῦ τῶν μαχῶν καὶ τῶν ἐκρήξεων τῶν ὀβιδίων. Τὸ ἀφθονώτερον αἶμα χύνεται περὶ αὐτῆς καὶ πρὸς ὑπεράσπισίν της. Ὅταν ὁ σημαιοφόρος πίπτῃ, ἀγώνισμα τιμῆς εἶναι ποῖος πρῶτος νὰ τὴν ἐναγκαλισθῇ. Ποῖος πρῶτος νὰ τὴν παραλάβῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας, τὰς ὁποίας παρέλυσεν ὁ ὑπὲρ πατρίδος θάνατος.

Ἀλλὰ τὸν ἱερὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς σημαίας, ἔξω, μακρὰν τῆς Ἑλλάδος, αἰσθάνεται ὁ Ἕλλην ἰσχυρότερον.

Ὅταν διέρχεται ἡ σημαία, τὴν βλέπεις ὥσάν νὰ συναντᾷς ἀσκεπῇ ἱερέα, ὁ ὁποῖος κρατεῖ τὰ Ἀχραντα μυστήρια.

« Τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου »

Ἑμμανουὴλ Λυκούδης

103. Η ΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ 1912

Ποτέ δὲν θὰ λησμονήσω τὴν νύκτα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔφθασεν ἡ πρώτη διαταγὴ τῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον. Ἦτο τετάρτη πρὸς τὴν πέμπτην Ὀκτωβρίου 1912. Ἡ Μεραρχία μας, ἡ τετάρτη, εὐρίσκετο εἰς Βλοχόν, χωρίον, τὸ ὁποῖον ἀπέχει τοῦ Τουρκικοῦ ἐδάφους περὶ τὰς δύο καὶ πλέον ὥρας. Ἀπὸ ἐνωρὶς τίποτε δὲν ἐμαρτύρει, ὅτι τὴν ἐπαύριον ἐπρόκειτο ν' ἀνταλλάξωμεν πυροβολισμοὺς μετὰ τοὺς Τούρκους στρατιώτας.

Ἐπειτα ἀπὸ μίαν ἐξαισίαν, σχεδὸν καλοκαιρινήν, ἡμέραν, ὃ ἥλιος εἶχε δύσει καὶ εἰς τὸ πορτοκαλόχρυσον θάμβος τοῦ δειλινοῦ οἱ καπνοὶ ἀπὸ τὰς καλύβας καὶ τοὺς καταυλισμοὺς τῶν ἀνδρῶν ἀνέβαινον ἀργά, ὥς θυσίαι δικαίων. Αἱ νεαραὶ ποιμενίδες τοῦ Βλοχοῦ, μετὰ τὰ ροδαλά πρόσωπα καὶ τοὺς χαμηλωμένους ὀφθαλμούς, ὠδήγουν ἀπὸ τὴν βοσκὴν ὀπίσω τὰς ἀγέλας τῶν ζώων.

Ἐν μέσῳ τῆς γαλήνης καὶ τῆς γλυκείας σιγῆς, τὴν ὁποίαν διέκοπτον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ χρεμετισμοὶ τῶν ἀλόγων, ὁ νοῦς μας δὲν ἐπήγαινε εἰς ἐχθροπραξίας. Πολλοὶ

ἀπὸ τοὺς στρατιώτας ἐκάθηντο κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ καὶ εἰς τὰς ἄκρας τῶν μικρῶν παλαιῶν γεφυρῶν μὲ τοὺς πόδας κρεμασμένους πρὸς τὰ φευγαλέα νερά. Ἐκεῖ ἔφερον εἰς τὸν νοῦν των τὰς τρυφεράς σκηναὶς τοῦ ἀποχωρισμοῦ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Μεραρχίας ἀπὸ τὸ Ναύπλιον. Αἱ σκέψεις αὐταὶ κατεῖχον ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ψυχὴν μας.

Εἴχομεν ἀκόμη ἐμπρὸς μας τὰς εἰκόνας τῶν ἐναγκαλισμῶν, τὰ δάκρυα τῶν ἀπλοϊκῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξεκίνησαν ἀπὸ χωρία μακρινά, διὰ νὰ συναντήσουν τοὺς ἰδικούς των καὶ νὰ τοὺς ἴδουν ἀκόμη μίαν φοράν.

Ἐβλέπομεν ἐμπρὸς μας ὅλον αὐτὸν τὸν κόσμον νὰ φθάνη ταλαιπωρημένος, ἰδρωμένος, νὰ κατακλύζη τοὺς δρόμους τοῦ Ναυπλίου. Ἦρχετο μὲ ὅλα τὰ οἰκιακὰ σκεύη, χωρὶς νὰ εὐρίσκη τί νὰ φάγη καὶ νὰ μαγειρεύσῃ ἐκ τοῦ προχείρου. Νὰ μὴ ἔχη ποῦ νὰ κοιμηθῇ ἀπὸ τὸν μέγαλον συνωστισμόν καὶ νὰ διανυκτερεύῃ ὀρθίος εἰς τὸ ὑπαιθρον. Ἐβλεπε κανεὶς συζύγους μὲ τὰ μωρά των εἰς τὴν ἀγκάλην των, μητέρας μὲ λευκὴν κόμην καὶ κυρτωμένην ράχιν.

Τέλος ἤρχοντο εἰς τὴν ἀνάμνησιν μας αἱ σιωπηλαὶ καὶ συγκινητικαὶ σκηναὶ τοῦ χωρισμοῦ τῶν ἀλόγων τῆς ἐπιτάξεως ἀπὸ τοὺς κυρίους των. Εἶδον ἐγὼ χωρικόν, ὁ ὁποῖος ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὸ χωρίον του, τεσσάρων ὥρῶν διάστημα δρόμου, καὶ ἦλθεν ἀκριβῶς τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεώς μας εἰς τοὺς στάβλους τῆς Μεραρχίας. Ἦθελε νὰ ἴδῃ διὰ τελευταίαν φοράν τὸ ἄλογόν του, ἓνα ὠραῖον ψαρῆν, τοῦ ὁποῖου οἱ παχύτατοι γλουτοὶ ἐμαρτύρουν περὶ τῆς ἀγρύπνου στοργῆς τοῦ κυρίου του. Μόλις τὸν εἶδεν, ἔστρεψε πρὸς αὐτὸν τὴν εὐφροσύνην του κεφαλὴν, ἐχρεμέτισε καὶ ἔσκαψεν ἀνυπόμονον τὴν γῆν μὲ τὴν ὀπλὴν του. Ὁ χωρικός ἐξεκρέμασεν ἀπὸ τὸν ὦμόν του ἓν σακκίδιον γεμᾶτον κριθὴν καὶ τοῦ ἔδωκε νὰ φάγη, ἂν καὶ τὸν διεβεβαίωσαν οἱ σταβλοφύλα-

κες, ὅτι πρὸ ὀλίγου εἶχον δώσει φαγητὸν εἰς τὰ ἄλογα.

— Παιδιά μου, ἤρχισε νὰ κλαυθμηρίζῃ τότε. Νὰ τὰ ἀγαπᾶτε τὰ ζωντανά. Εἶναι τοῦ Θεοῦ.

Ἔμεινε πλησίον τοῦ ζώου του μέχρι βαθείας νυκτός καὶ δὲν ἔφυγε παρὰ μόνον, ὅταν τὸν διεβεβαίωσαν ὅτι θὰ τὸ περιποιηθοῦν, ὅσον εἶναι δυνατόν.

Ὁ Ψαρῆς! Μέχρι τινὸς εἶδον νὰ φέρῃ ἐπὶ τῆς ράχεώς του τὸν ταμίαν τῆς Μεραρχίας. Ἄλλ' αἰφνης ἔχασα τελείως τὰ ἴχνη του. Νὰ ἀνεπαύθη διὰ παντός ἄρά γε τυμπανιαῖος εἰς καμμίαν Μακεδονικὴν πεδιάδα, εἰς τὴν διαθεσιν τῶν μαύρων ἔθνων, τῶν κοράκων; Νὰ ἀνεπαύθη ἄρά γε ἐκεῖ, ἀφοῦ διέβη τὰ Καμβούνια, τὸν Ἀλιάκμονα, τὸν Ἀξιὸν καὶ ἔπιεν ἀπὸ τὰ θολὰ νερά τῆς θαυμασίας λίμνης τοῦ Ὀστροβου; Ἡ νὰ ἐπέζησε, διὰ νὰ ἐπανεύρῃ τὸν θερμὸν στάβλον του καὶ νὰ δεχθῇ τὰς περιποιήσεις τοῦ κυρίου του;

Μία συναυλία σαλπίγγων ἐκάλει τοὺς ἄνδρας εἰς τὸ συσσίτιον. Ἐδῶ ἀχνίζει τὸ φαγητὸν τοῦ ἱππικοῦ, πέραν οἱ πυροβοληταὶ ἐπολιόρκουν τὸ ἰδικόν των. Πλησίον τῆς ἀριστερᾶ ὄχτης παρετάσσετο μὲ τὰ ἐπιτραπέζια σκεύη του ὁ λόχος μηχανικῶν, ἐνῶ μακρὰν εἰς τὸ βάθος ἐβόμβει τὸ πεζικόν. Ἡ νῆξ εὗρε τὸ πεζικὸν κοιμώμενον μακαρίως.

Εἰς τὰς ἑνδεκα νεαρὸς ἀνθυπολοχαγὸς ἐκάλπαζε πρὸς τὸ μέρος τοῦ Στρατηγείου. Ἀφίππευσεν, ἔδωκε τὸ ἄλογόν του εἰς τὸν ἱπποκόμον του καὶ ἀνέβη εἰς τὸ κτίριον ὅπου ἐφιλοξενεῖτο τὸ Ἐπιτελεῖον. Μετ' ὀλίγον ὅλα τὰ παράθυρα τῆς μικρᾶς ἀγροτικῆς ἐπαύλεως ἐπλημμύρισαν φῶς. Ἐξω δύο - τρεῖς ἀγρυπνοῦντες ἐβλέπομεν εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς τοίχους τὰς σκιάς τῶν εἰς διαρκῆ κίνησιν ἀξιώματικῶν. Ἡ νυκτερινὴ αὐτὴ κίνησις εἶχε κάτι τὸ ἐξαιρετικόν. Εἰς ὅλα τὰ

δωμάτια εὐργάζοντο πυρετωδῶς. Τί νὰ συμβαίῃ ἄρα γέ;
Μήπως πρόκειται νὰ ἐκκινήσωμεν;

Τέλος εἰς τὸν ἐξώστην ἔκαμε τὴν ἐμφάνισίν του τὸ κομ-
ψὸν παράστημα τοῦ ἱλάρχου Πέτρου Μάνου.

— Λοχίας τῆς ὑπηρεσίας!... Λοχίας τῆς ὑπηρεσίας!...

— Παρὼν, κύριε ἱλαρχε, ἀπήντησεν ἡ φωνὴ τοῦ ὑπαξιω-
ματικοῦ, βαδίζοντος ἀπὸ τὸ ἀντίσκηνόν του. Διατάξατε!

— Νὰ ἐτοιμασθοῦν ἀμέσως οἱ ἔφιπποι ἀγγελιαφόροι.

— Μάλιστα.

Ἐχαιρέτισε καὶ ἀπεμακρύνθη τροχάδην.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἐὰν οἱ φρουροὶ σὰς ἐπέτρεπον νὰ
ἀναβῇτε εἰς τὸ Ἐπιτελεῖον, θὰ ἐβλέπατε πράγματα ἐνδιαφέ-
ροντα. Εἰς τὴν πρώτην, τὴν κεντρικὴν, αἶθουσαν θὰ ἀντι-
κρύζατε τὴν ἐπιβλητικὴν, τὴν γυνησίαν στρατιωτικὴν, τὴν
ἡλιοκαῇ μορφήν τοῦ Μεράρχου. Εἰς τὸ πρόσωπόν του ἦσαν
ζωγραφισμένα τὸ θάρρος, ἡ σύνεσις καὶ ἡ ἀποφασιστικότης.
Πρώτης τάξεως προσόντα στρατηγοῦ.

Ἐμπρὸς του, ἐπάνω εἰς παλαιὰν ξυλίνην τράπεζαν, θὰ
ἐβλέπατε ἀνοικτὸν τὸν χάρτην τοῦ Ἐπιτελείου, ἐπὶ τοῦ ὁ-
ποίου ἦτο βυθισμένος εἰς σκέψεις. Εἰς ἄλλο δωμάτιον θὰ
ἐβλέπατε τὸν ὑπασπιστὴν του, ὁ ὁποῖος ὑπηγόρευεν εἰς πέν-
τε γραφεῖς συγχρόνως πέντε διαφορετικὰς διαταγὰς πρὸς
πέντε διάφορα σώματα μὲ φωνὴν χαμηλὴν, διὰ νὰ μὴ τα-
ράξῃ τὰς σκέψεις τοῦ στρατηγοῦ.

Ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ ἀγγελιαφόροι ἔφευγον καλπά-
ζοντες πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις. Ἐλάμβανον τοὺς φακέλους
τῶν διαταγῶν, ἔκαμνον τὸν σταυρόν των καὶ ἐβύθιζον
τοὺς πτερνιστῆράς των εἰς τὰ πλευρὰ τῶν ἀλόγων. Πλη-
σίον τῆς μάνδρας τοῦ κτιρίου ἀνεφάνη ταινία λαμπροῦ κυ-
ανοῦ φωτός, ἡ ὁποία ἔσβηγε καὶ πάλιν ἀνέλαμπε καὶ πάλιν
ἔσβηγε. Μερικοὶ πεζοί, ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὸν ποταμόν,

ὅπου εἶχον μεταβῆ διὰ νὰ φέρουν νερόν, περιεκύκλωσαν τὸ φῶς.

— Τί εἶναι, παιδιά; τί τρέχει;

— Ὁ ὀπτικὸς τηλεγράφος, ἀπῆντα μία φωνὴ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς λάμπσεως.

Ἀπὸ τὴν ἀπέναντι ράχιν ἐπρόβαλε μετ' ὀλίγα λεπτά ἄλλο φῶς καὶ ἡ τηλεγραφικὴ ἐπικοινωνία μας μετ' τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον εἶχεν ἀποκατασταθῆ.

Κατὰ τὰς πρώτας ὥρας τῆς πρωίας ἡ πεδιάς τοῦ Βλο-
χοῦ ἐγέμισε περιπατοῦντα φῶτα, τὰ φαναράκια τῶν ὑπαξιω-
ματικῶν, οἱ ὅποιοι ἔσπευδον νὰ ἐξυπνήσουν τοὺς ἄνδρας, διὰ
νὰ ἐτοιμασθοῦν.

— Τὰ ἐμάθατε λοιπόν, κύριε συνάδελφε;

— Τί πρᾶγμα;

— Ἐνα τάγμα τοῦ ὀγδόου συντάγματος διετάχθη νὰ ἐκ-
βιάσῃ τὴν εἴσοδον πρὸς τὸ τουρκικὸν ἔδαφος ἀπὸ τὸν στα-
θμὸν Ἐλευθεροχωρίου.

— Ἀλήθεια;

— Ἀλήθεια. Μάλιστα αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἴσως βαδίζει κα-
τὰ τοῦ σταθμοῦ.

— Συνάδελφε, νὰ σὲ φιλήσω! Ζήτω τὸ Ἔθνος!

Μακρὰ σειρὰ φορτηγῶν ἀμαξῶν ἐτρόχαζε κατεσπασμέ-
ως ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ. Τὰ μαστίγια ἔτριζον εἰς τὸν ἀέ-
ρα, οἱ τροχοὶ ἐκρότουν δαιμονιωδῶς καὶ ἐπνιγον τὰς φωνάς
καὶ τὰς διαταγὰς τῶν βαθμοφόρων. Ἦτο ἡ ἐφοδιοπομπὴ
τῆς Μεραρχίας, ἡ ὁποία ἔφευγε διὰ τὸ χωρίον Ὀρφανά, νὰ
φέρῃ ἄρτον καὶ ἄλλα φαγώσιμα.

Ὁ λόχος τοῦ μηχανικοῦ συνετάσσετο, οἱ ἱππεῖς τῆς Ἀ-
νεξαρτήτου Ταξιαρχίας ἔσυρον τὰ ἄλογά των εἰς τὸ πότι-
σμα, ἐνῶ οἱ συνάδελφοί των τοῦ μεραρχιακοῦ ἱππικοῦ ἐσέλ-

λωνον τὰ ἰδικά των. Ἐπρόκειτο νὰ προχωρήσουν πρῶτοι ἐξ ὅλων πρὸς ἀναγνώρισιν.

Ἦτο σκότος ἀκόμη, ὅταν ὁ Μάνος διέταξε:

— Ἐπὶ τῶν ἵππων!

Καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν του.

Εἰς λοχίας τὸν προέπεμψε φεύγοντα.

— Στὸ καλό, κύριε Ἰλαρχε. Καλὴ ἐπιτυχία!

Τὴν ἐπομένην, κατὰ τὰ χαράγματα, τὸ Ἐπιτελεῖον τῆς Μεραρχίας ἐπῆρε τὸν δρόμον πρὸς τὸ πεδῖον τῶν ἐπιχειρήσεων. Ὅλοι αἱ σκηναί, οἱ κατάφωτοι ἐκεῖνοι συνοικισμοὶ τῆς παρελθούσης νυκτός, εἶχον ἐξαφανισθῇ ὡς διὰ μαγείας. Αἱ νυκτεριναὶ διαταγαὶ εἶχον σαρώσει τοὺς καταυλισμούς, τὰ σώματα ἐτέθησαν ἐνωρὶς εἰς πορείαν. Καὶ εἰς τὴν πεδιάδα, ἔρημον καὶ γυμνὴν ζωῆς πλέον, ἐβασίλευεν ἀπέραντος σιγὴ, τὴν ὁποίαν διέκοπτον μόνον οἱ μονότονοι καὶ ἀραιοὶ κωδωνισμοὶ τῶν ποιμνίων. Οἱ ποιμενόπαιδες τοῦ Βλοχοῦ ματαίως ἀνεζήτησαν τὰς πυροβολαρχίας, αἱ ὁποῖαι τὴν προηγούμενην εἶχον γίνει ἀντικείμενον ζωηροτάτου ἐνδιαφέροντος. Πέραν, εἰς τὸ βάθος, μόλις ἠδύνασο νὰ διακρίνης εἰς τὸ γλυκὸ πρῶινόν λυκόφως μακρὰν φάλαγγα πεζικοῦ πορευομένην. Ἐσύρετο διὰ μέσου θάμνων καὶ λόφων καὶ ὕψωνεν ἐλαφρὰ νέφη σκόνης, ὅσakis ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν δημόσιον δρόμον.

Ἦτο ἐξαίσιον πρῶι μὲ οὐρανὸν αἴθριον, ὁ ὁποῖος μᾶς ὑπέσχετο ἥλιον βασιλικόν. Εἰς τὴν ἐξοδὸν τοῦ χωρίου αἱ γυναῖκες παρατεταγμέναι δεξιὰ καὶ ἀριστερά, κατὰ μῆκος τῶν φρακτῶν τῶν κήπων, μὲ τὰ κάνιστρα γεμᾶτα τρόφιμα, προσέφερον εἰς τοὺς στρατιῶτας καὶ τοὺς προέπεμπον δακρύζουσαι:

— Στὸ καλό, παιδιά! Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς φυλάῃ!

Εἰς τὸ τέλος τῆς παρατάξεως εἰς γέρων μὲ χιονισμένην

γενειάδα ἐστηρίζετο εἰς τὴν ράβδον του σιωπηλὸς καὶ σκεπτικός, ὡς κάτι νὰ ἐμελέτα, κάτι νὰ ἀνεσκάλευε καὶ νὰ ἀνεζήτει εἰς τὴν μνήμην του. Τὸ πρόσωπόν του ἀνέλαμψεν αἰφνης. Ἀπεκαλύφθη, ἔσεισεν εἰς τὸν ἄερα τὸν πανάρχαιον μαῦρον πῖλόν του καὶ ἤρχισε νὰ κραυγάζῃ ἑξαλλος πρὸς τοὺς διαβαίνοντας ἄνδρας:

— Ἐμπρός! Ἐμπρός!

Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωή,
παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά καὶ φυλακή.

Ἐμπρός! Ἐμπρός!

« Πολεμικαὶ Σελίδες »

Σπῦρος Μελάς

104. ΕΜΠΡΟΣ

Ἐμπρός! Ὀλόρθοι, ἀτρόμητοι.

Μαυρίλα. Ἀστροπελέκι.

Νά, τὸ σπαθὶ ἐγοργόστραψε
καὶ νά, ἡ βροντὴ τουφέκι!

Στὴν Πίνδο ἀπ' τὸν Ταῦγετο
καὶ στὰ Βαλκάνια ὡς πέρα,
μιὰ φλόγα, μιὰ φοβέρα,
καὶ ἕνας νοῦς. Ἐμπρός!

Ἐμπρός! Βουνά, ψηλῶστέ μας
καί, ὦ θάλασσα, νά ἡ ὥρα!

Στοίχειωσε τὰ καράβια μας
καὶ βόηθα νικηφόρα!

Κρήτη, ὁ Μωριᾶς, ἡ Ρούμελη,
ἐμπρός! Ἡ Ἑλλάδα λάμπει!

Ἡ χολογοῦν οἱ κάμποι.

Καῖνε οἱ καρδιές. Ἐμπρός!

Κωστῆς Παλαμᾶς

Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα! Μάτια πολλὰ τὸ λένε,
 μάτια πολλὰ τὸ λένε, ὅπου γελοῦν καὶ κλαῖνε.
 Τὸ λέν πουλιά τῶν Γρεβενῶν κι ἀηδόνια τοῦ Μετσόβου
 πού τὰ 'σκιαζεν ἡ παγωνιά κι ἀνατριχίλα φόβου.
 Τὸ λένε κτύποι καὶ βροντές, τὸ λένε κι οἱ καμπάνες,
 τὸ λένε κι οἱ χαρούμενες καὶ οἱ μαυροφόρες μάννες.
 Τὸ λένε καὶ Γιαννιώτισσες, πού ζοῦσαν χρόνια βόγγου,
 τὸ λένε κι οἱ Σουλιώτισσες στίς ράχες τοῦ Ζαλόγγου.
 Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα!

Γεώργιος Σουρῆς

106. Η ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

Ἐκάστην 21ην Ἰουνίου ἐορτάζει ὁ Ἑλληνισμὸς μίαν ἀπὸ τὰς σπουδαιότερας μάχας τῆς ἱστορίας του: Τὴν μάχην τοῦ Κιλκίς, ἡ ὁποία ἔκρινε, τῷ 1913, τὴν τύχην τοῦ δευτέρου βαλκανικοῦ πολέμου. Τὰ ἀπόρθητα θεωρούμενα ὑπὸ τῆς διεθνοῦς στρατιωτικῆς κριτικῆς ὀχυρά — ἔργα τῆς βουλγαρι-

κῆς φιλοπονίας, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῆς γερμανικῆς στρατιωτικῆς τέχνης—ἐξεπορθήθησαν. Καί, παρὰ τὰς σοβαρὰς μάχας, ποὺ ἐπηκολούθησαν, ὁ ἀγὼν ἐκρίθη ἐκεῖ.

Ἄλλ' αἱ θυσίαι ὑπῆρξαν μεγάλαι, μέγισται, καὶ ὁ στρατὸς ἐβάδισε μὲ πλήρη ἐπίγνωσιν πρὸς αὐτάς. Διότι ὅλοι ἀντελαμβάνοντο, ὅτι ἄλλη λύσις δὲν ὑπῆρχεν.

Ἀπὸ τῆς 19ης Ἰουνίου μέχρι καὶ τῆς 21ης ἐπίμονος, σφοδρὰ καὶ πολυαίμακτος διεξήχθη ἡ μάχη, μάχη κυρίως ξιφολόγχης, δικαίως ἐπικληθεῖσα γιγαντομαχία. Τὸ σάρωμα τῶν βουλγαρικῶν γραμμῶν ὑπῆρξε πλήρες. Ἀλλὰ καὶ τὸ τίμημα, ὅπως εἵπομεν, ὑπῆρξε βαρὺ· 32 ἀξιωματικοί μας νεκροὶ—εἰς συνταγματάρχης, ὁ ἥρως Ἀντώνιος Καμπάνης, δύο ἀντισυνταγματάρχαι, δύο ταγματάρχαι—καὶ 57 τραυματίαι. Στρατιῶται 749 νεκροὶ καὶ 3811 τραυματίαι.

Καὶ ὁ Ἀρχιστράτηγος Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τὴν 11ην νυκτερινὴν τῆς 21ης Ἰουνίου ἀπευθύνει τὴν διαταγὴν:

«Εἰς τὸν ἀνδρεῖον στρατόν Μου, τὸν ἐπιδειξάντα τοιοῦτον ἥρωισμόν κατὰ τὰς μάχας τῶν ἡμερῶν τούτων, τὸν συντρίψαντα τὸν ἐχθρὸν ὅπουδῆποτε καὶ ἂν τὸν συνήντησεν, ἐκφράζω τὸν θαυμασμόν Μου καὶ τὴν ὑπερηφάνειάν Μου, διότι ἡγοῦμαι αὐτοῦ».

Ἐγράψαμεν προηγουμένως ὅτι ὅλοι, βαδίζοντες πρὸς τὴν μάχην, ἐγνώριζον τί τοὺς περιμένει. Ὁ Κωνσταντῖνος, σκυθρωπός, ἀναπτύσσων πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς, ὀλίγον πρὸ τῆς μάχης, τὴν σημασίαν τοῦ νέου ἀγῶνος, καταλήγει:

—Πολλοὺς ἀπὸ σᾶς ἴσως σᾶς βλέπω διὰ τελευταίαν φορὰν! Σκεφθῆτε, κύριοι, ὅτι θὰ γίνῃ ἄμιλλα θανάτου!

Καὶ οἱ ἀξιωματικοί, τὴν τραγικὴν ἐκείνην στιγμὴν, σφύρουσι τὰ ξίφη των, τὰ ὑψώνουν πρὸς τὸ πηλὸν, τὰ φέρουν κατόπιν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐπευφημοῦν:

—Ζήτω ὁ Βασιλεὺς!

Ἄπο τὰ πολλὰ περιστατικά, ποὺ δεικνύουν τῶν μελλοθανάτων τὸ ὑψηλὸν φρόνημα, μνημονεύομεν δύο :

Ὁ ἀντισυνταγματάρχης Ἀντώνιος Καμάρας — ἥρως καὶ νεκρὸς τοῦ Κιλκίς — διατάσσεται ἀπὸ τὸν Μέγαρχόν του νὰ ὀδηγήσῃ τὸ 16ον πεζικὸν τάγμα πρὸς τὸν λόφον τοῦ θανάτου.

— Μάλιστα, Μέγαρχέ μου ! ἀπαντᾷ. Τὸ 605 θὰ πέσῃ καὶ καλὴν ἀντάμωσιν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον !

Ἔπεσε τὸ 605, ἔπεσε καὶ ὁ Καμάρας.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ταπεινὸς ἀνθυπολοχαγὸς δὲν ὑστέρησε τοῦ ἀντισυνταγματάρχου. Εἰς συνταγματάρχης διατάσσει ἔφεδρον ἀνθυπολοχαγὸν νὰ καταλάβῃ, κατὰ τὴν πρώτην σύρραξιν, ἓν πλατὺ καὶ βαθὺ ὀχύρωμα.

— Θὰ τὸ καταλάβω, κύριε συνταγματάρχα, ἀπαντᾷ.

Καὶ τίθεται ἐπὶ κεφαλῇς τῆς μονάδος του. Σφαῖραι καὶ λογχισμοὶ κάμνουν κόσκινον τὸ σῶμά του. Ἀλλὰ τὸ ὀχύρωμα πίπτει. Καὶ οἱ στρατιῶται ἔξοντῶνουν μέχρις ἑνὸς τοὺς ὑπερασπιστάς του.

« Στρατιωτικὰ Νέα »

Ε. Π. Φωτιάδης

107. ΕΛΛΑΔΑ...

Γῆ Ἑλληνική, τὸ χῶμά σου νὰ ὀργάνω
χαρά μου καὶ τιμή.

Σιμά σου πάντα ἐγλύκανα τὴν πίκρα καὶ τὸν πόνο
μὲ τοῦ ἰδρωτὰ μου τὸ γλυκὸ ψωμί.

Καὶ δουλευτὴς μὲ χέρι ἁδρό, γεμᾶτο,
σπέρνω, θερίζω ἀδιάκοπα. Τὰ φύτρα θησαυροί.

Κι ἡ εὐλογημένη κούραση, σὰν ἔρθῃ καὶ μὲ βρῆ,
μαζὶ καθίζουμε στὸν ἔλατο ἀπὸ κάτω,
νὰ ὄνειρευτοῦμε, κλείνοντας τὰ μάτια,
μιᾶς δόξας σου παλαϊκῆς τὰ σκαλοπάτια.

Στέλιος Σπεράντσας

Εἰς ἐπιστολὴν πολεμιστοῦ ἀξιωματικοῦ πρὸς τὴν σύ-
ζυγόν του γράφονται μεταξύ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς, τὰ
ὁποῖα ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος εἶπε πρὸς τοὺς ἀξιωματι-
κοὺς, τὴν παραμονὴν τῆς πολυνέκρου μάχης τοῦ Κιλκίς,
ἣ ὁποία ἐδόξασε τὰ Ἑλληνικὰ ὅπλα καὶ ἐξηυτέλισε τοὺς
Βουλγάρους:

— Γνωρίζω ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κόδρου μέχρι τοῦ
Κωνσταντίνου Παλαιολόγου οὐδεὶς Ἕλλην ἡγεμὼν καὶ συγ-
χρόνως στρατηγὸς ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς κλίνης του. Ὁ ἀγὼν,
τὸν ὁποῖον θὰ ἀναλάβωμεν αὔριον, εἶναι ὑψίστης σπουδαιό-
τητος. Μὲ ἄλγος προβλέπω ὅτι δὲν θὰ ἐπανίδω πολλοὺς
ἀπὸ σᾶς. Δὲν δύναμαι νὰ σφίγξω τὴν χεῖρα ἐκάστου χωριστὰ
καὶ σᾶς λέγω τοῦτο μόνον: Ἀξιωματικοί, τεθῆτε ἐπὶ κε-
φαλῆς τῶν στρατιωτῶν σας καὶ ἐκπληρώσατε τὸ καθήκον
σας!

Στραφεῖς δὲ πρὸς τὸν παριστάμενον Διάδοχον, λοχα-
γὸν τότε, τὸν κατόπιν ἐνδοξον Βασιλέα Γεώργιον τὸν Β',
εἶπε:

— Καὶ σύ, Διάδοχε, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ λόχου σου!

109. Ο ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΙΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ

«Ὁ Χριστὸς μὲ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους του» ἦτο ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιστολῆς, μὲ τὴν ὁποίαν συνίστα εἰς Ρόδιος εἰς ἄλλον Ρόδιον, διαμένοντα εἰς Ἀθήνας, τὸν ἐκ τοῦ χωρίου Προφυλίας τῆς νήσου Ρόδου παπᾶν Ἐμμανουήλ, ἐφημέριον τοῦ χωρίου Τριάντα.

Ὁ ἱερεὺς οὗτος τῷ 1912 ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς ἐξήκοντα Ροδίων ἐθελοντῶν. Ἀλλὰ μόνον μὲ δώδεκα ἐξ αὐτῶν κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τὴν παρακολούθησιν τῶν Ἰταλικῶν ἀρχῶν (διότι τότε ἡ Δωδεκάνησος ἦτο ὑπὸ Ἰταλικὴν κατοχὴν) καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας.

Μολονότι ἦτο γέρων, ὁ σεβάσμιος ἱερεὺς παρουσιάσθη εἰς τὸ στρατολογικὸν γραφεῖον καὶ ἐπέμενε νὰ ἀποσταλῇ εἰς τὸ πεδῖον τοῦ πολέμου, διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του, τὴν Μεγάλῃν Ἑλλάδα, ὅπως τὴν ἔλεγε.

Πρὸς δὲ τὸν υἱόν του ἔγραφεν ἐξ Ἀθηνῶν τὰ ἐξῆς:

«Υἱέ μου, ἀναχωρῶ διὰ Θεσσαλονίκην καὶ σὲ περιμένω νὰ ἔλθῃς διὰ νὰ ἐκπληρώσῃς τὸ πρὸς τὴν γλυκεῖαν πατρίδα καθῆκόν σου. Μὲ τοιαῦτα αἰσθήματα ἀποδεικνύεται ὁ Ἕλλην ἥρως εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης καὶ δὲν ἤξεύρει ἄλλο παρὰ νὰ προχωρῇ ἐμπρός, κατὰ τὸ παράγγελμα τοῦ μεγάλου μας Βασιλέως!...».

Ὁ λοχαγὸς ἦτο ἐνθουσιασμένος διὰ τὴν διαγωγὴν, τὴν ὁποίαν ἐπεδείκνυον οἱ ἀτρόμητοι πολεμισταὶ του.

— Εὖγε! Εὖγε! παιδιά, τοὺς ἐφώναζεν ἀδιακόπως μὲ συγκίνησιν καὶ ἐνθουσιασμόν.

Αἰφνης παραπλεύρως του εἰς στρατιώτης σηκώνεται ὀρθίος ἀποτόμως ἀπὸ τὸ προφυλακτήριόν του.

— Τί κάνεις ἐκεῖ, παιδί μου; φωνάζει ὁ λοχαγός. Θὰ πᾶς χαμένος.

— Οὐφ! κύριε λοχαγέ, ἀπαντᾷ ὁ ἥρωικὸς μαχητής, ἀπὸ χαμηλὰ μοῦ φεύγουν πολλὲς σφαῖρες ἄδικα. Ἐγὼ δὲν ἐννοῶ νὰ χάσω καμμιὰ.

Καὶ πυροβολεῖ.

— Κοίταξε, κύριε λοχαγέ. Τὸν ἔρριξα καὶ αὐτόν.

— Κύριε λοχαγέ... Νά, τὸν ἐπῆρα κι αὐτόν... Τὸν παίρνω καὶ ἐκεῖνον!

Καὶ ἐξηκολούθει πυροβολῶν μὲ ἀταραξίαν καὶ εὐστοχίαν θαυμαστὴν κατὰ τῶν ἐπιτιθεμένων ἐχθρῶν.

Ὀλίγον μακρύτερα ἀκούεται μία κραυγὴ.

— Ἀχ! Πάει καὶ ὁ Κύπριος! Τὸν ἐχάσαμεν καὶ αὐτόν!...

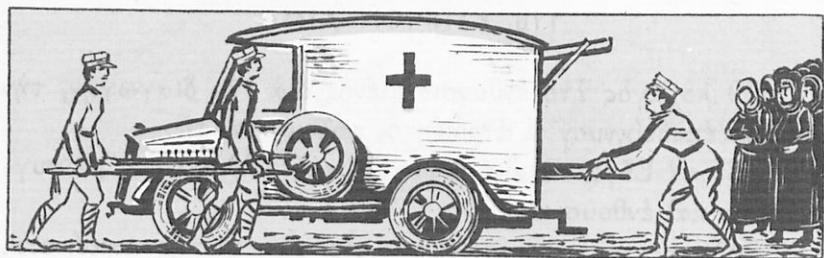
Ὁ λοχαγὸς στρέφεται πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Πράγματι ὁ Κύπριος ἥρως ἔκειτο κατὰ γῆς ψυχορραγῶν. Ἡ ἀγνὴ ψυχὴ τοῦ μαχομένου ὀρθίου ἥρωος ἔφυγε. Παύει νὰ ἐπικαλῆται τὴν προσοχὴν τοῦ λοχαγοῦ διὰ τὰς ἐπιτυχεῖς βολὰς του.

Ἦτο ὁ στρατιώτης αὐτὸς ἀνὴρ κατέχων σπουδαίαν θέσιν εἰς τὴν Πολιτείαν τῆς Κύπρου.

Ἦτο ὁ Σῶζος, ὁ ἥρωικὸς βουλευτὴς τῆς Κύπρου.

Ε. Π. Φ.

111. Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΣΚΡΑ

Ἡ ἀμαξοστοιχία ἀνέλαβε τὸν μέγαν ἄθλον νὰ μᾶς μεταφέρῃ ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Γουμενίτσας, τελευταῖον ὄριον τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου.

Ἡ ἀμαξοστοιχία αὕτη ἐδικαιολόγει κατὰ τοῦτο μόνον τὴν ὀνομασίαν της, ὅτι ἐχρησιμοποίει ὡς κινητήριον δύναμιν τὸν ἀτμὸν καὶ ὅτι ἐκυλίετο ἐπὶ σιδηροτροχιῶν. Κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο μία κιβωτός, ὅπου ἄνθρωποι, κτήνη, τηλεβόλα, μυδραλλιοβόλα, πυρομαχικά, χειρουργεῖα, φορεῖα ἐσχημάτιζον ὁλόκληρον πολεμικὸν μέτωπον.

Ὡχρὰ καὶ ἀμφίβολα ἐφαίνοντο τὰ πρῶτα ἄστρα εἰς τὸν οὐρανόν, ὅταν ἐγκατελείψαμεν τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐσπεύδομεν νὰ προλάβωμεν τὴν μάχην, ἥ ὅποια προωρίζετο νὰ στεφανώσῃ μὲ νέους κλώνους δάφνης τὴν ἀδάμαστον Ἑλληνικὴν λόγχην. Ἐφθάσαμεν κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς πρωΐας εἰς Βοέμιτσαν, μικρὸν χωρίον, κατάφυτον, ὅπως τὰ πλεῖστα τῶν Μακεδονικῶν. Ἡ πλοῦτο ὑπὸ τὸν ἀνώνυμον λόφον, ὁ ὅποιος σήμερον ἔχει τὴν τιμὴν νὰ φυλάττῃ τὰ ὀστᾶ τόσων ἡρώων. Πυκνὰ καὶ μαῦρα σύννεφα ἐκάλυπτον τὸν οὐρανόν. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο βαρεῖα, καταθλιπτική. Ὁ ἀήρ ἐνέκλειε τὴν χαρρακτηριστικὴν ἐκείνην ὁσμὴν, ἥ ὅποια προηγεῖται τῆς θυέλλης. Ἡ βροντὴ ἀνεμειγνύετο μὲ τὸν κρότον τῶν τηλεβόλων.

Ἡ μάχη εἶχεν ἤδη ἀρχίσει.

Ἡ μικρὰ πλατεῖα τῆς Βοεμίτσης ἐστεγάζετο ὑπὸ πυκνὸν φύλλωμα πανυψήλων αἰωνοβίων δένδρων. Εἰς τὰς σκολιάς ὁδοὺς τῆς ἡ κίνησις ἦτο καταπληκτική. Τὸ χωρίον ἐχρησίμευεν ὡς ἀκραῖος σταθμὸς τοῦ μετώπου. Καὶ εἶναι ἀρκετὸν τοῦτο διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν κίνησιν. Ἱατροὶ ἰδικοὶ μας καὶ σύμμαχοι, νοσοκόμοι, ἀδελφαὶ τοῦ ἐλέους μετὴν πάλλευκον στολὴν καὶ τὴν κυανῇν καλύπτραν. Μεταγωγικὰ αὐτοκίνητα, φορητὰ χειρουργεῖα διήρχοντο μετὰ ταχύτητα κινήματογραφικῆς ταινίας. Καὶ εἰς ὅλων τὰ πρόσωπα ἡ ἀγωνία, ὁ πυρετὸς τῆς εἰδήσεως, ἡ ἀδημονία διὰ τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης ἀπετυποῦντο καθαρῶς.

Ἐπὶ τέλους τὸ πρῶτον αὐτοκίνητον ἐφάνη ἐρχόμενον. Τὸ τηλεβόλον δὲν ἤκούετο πλέον παρὰ κατὰ ἀραιὰ διαλείμματα. Φαίνεται ὅτι τὸ ἔργον εἶχε τελειώσει. "Οἱ ὅσοι εὐρίσκόμεθα τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν ἐσπεύσαμεν πρὸς τὸν ὁδηγὸν τοῦ αὐτοκινήτου.

— Λοιπόν;

Ἐκεῖνος, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ὁποίου διετηρεῖτο ζωντανὴ ὁλόκληρος ἡ φρίκη τῶν δραμάτων, τῶν ὁποίων πρὸ ὀλίγου ἦτο μάρτυς, ἀφῆκε μίαν μόνον λέξιν:

— Ἐνίκησαμεν.

Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἶχεν ἀπαντήσῃ καὶ ὁ ἀρχαῖος Μαραθωνομάχος.

Ἐπροχώρησεν ἔπειτα πρὸς τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ αὐτοκινήτου. Τὸ ἤνοιξε καὶ ἀφῆκε νὰ φανῇ πρὸ τῶν ἐκπλήκτων ὀφθαλμῶν μας ἓν μικρὸν μέρος τοῦ φόρου, μετὰ τὸν ὁποῖον εἶχομεν κερδήσει τὴν νίκην. Πέντε πτώματα ἀξιωματικῶν ἔκειντο πλησίον ἀλλήλων. Ἡ κραυγὴ τοῦ θριάμβου, μετὰ τὴν ὁποίαν ἡμεθεῖς ἔτοιμοι νὰ χαιρετίσωμεν τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα, ἔμεινεν εἰς τὸ μέσον τοῦ λάρυγγός μας.

Μετὰ μίαν ὥραν διὰ τοῦ ἰδίου ἐκείνου αὐτοκινήτου ἔφθασα εἰς τὸ Μαῦρον Δένδρον, ὅπου ἦτο ἡ ἔδρα τοῦ Στρατηγείου τοῦ Σώματος. Μόλις ἔφθασα, ἡ θύελλα εὐρίσκετο εἰς τὸ κορύφωμα τῆς μανίας της καὶ ἡ μάχη εἶχε τελειώσει. Μόλις πρὸ ὀλίγου ἡ μεραρχία Κρητῶν εἶχε καταλάβει καὶ τὸ τελευταῖον ἐχθρικὸν ὁχύρωμα. Ὁ ἐχθρὸς εἶχε συντριβῇ καὶ κατεδιώκετο πλέον ἀπὸ τὰ ἀραιὰ πυρὰ τοῦ πυροβολικοῦ. Ἡ νύξ διήλθε μὲ σφοδρὸν βομβαρδισμὸν τῶν ἐχθρικῶν θέσεων.

Τὴν ἐπομένην, κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου εἰς τὰ νοσοκομεῖα, ἠδυνήθην νὰ ἀντιληφθῶ ἀκριβῶς διατί ἦτο ἀδύνατον νὰ νικηθῶμεν. Ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλίται, οἱ ὅποιοι ἔφερον περισσότερα τοῦ ἐνὸς τραύματα, ἐξηπλωμένοι εἰς τὰς κλῖνας των, ἔλεγον μεταξὺ των τὰς ἐντυπώσεις των ἐκ τῆς μάχης. Συνεζήτουν περὶ τῆς μάχης ὡς περὶ συνήθους καθημερινοῦ στρατιωτικοῦ γυμνασίου. Καμμία ὑπερηφάνεια. Μὲ φωνήν, τὴν ὁποίαν ἐκράτει ὁ πόνος, διηγοῦντο ἀπλᾶ καὶ ταπεινὰ πῶς εἶχον ἐξορμήσει χθὲς ἀπὸ τὰς θέσεις των. Πολὺ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τῆς ἡμέρας εἶχον ὑπερπηδῆσει σειρὰς ὀλοκλήρους συρματοπλεγμάτων. Εἶχον περιφρονῆσει τὰ πυρὰ τοῦ ἐχθροῦ. Εἶχον προχωρήσει σκορπίζοντες διὰ τῶν χειροβομβίδων τὸν θάνατον. Εἰς μίαν στιγμὴν εἶχον λησμονῆσει ὅλα τὰ σοφὰ διδάγματα τῶν ἀρχηγῶν των καὶ εἶχον ἀναθέσει εἰς τὴν λόγχην τὴν νίκην.

Τὰ ὄρη καὶ οἱ λόφοι εἶχον ἀλλάξει σχῆμα μὲ τὴν θύελλαν τῶν ὀβίδων. Ἡ γῆ εἶχεν ἀνασκαφῇ. Καὶ ὁ Ἕλλην ὀπλίτης, ὁ ἀφανὴς καὶ ἔνδοξος οὗτος ἥρωας, εἶχε περάσει διὰ μέσου τῆς κολάσεως τοῦ πυρὸς ἀπαθὴς καὶ ἀτάραχος ὡς εἰς ἡμέραν παρατάξεως... Εἶχε νικήσει τοὺς Βουλγάρους.

Ἐφημερὶς « Ἐλεύθερος Λόγος »

Γεώργιος Βραχηνός (διασκευή)

Οἱ εὐζῶνοι ἦσαν πάντοτε ἡ ἰδιαίτερα συμπάθεια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εἰς τὸν εὐζῶνον ὑπάρχει πάντοτε κάτω ἀπὸ τὴν φουστανέλλαν ἡ ἀριστοκρατικὴ φύσις τοῦ Ρουμελιώτου. Τὸ χακί, τὸ φέσι, ὁ ντουλαμᾶς ἀποτελοῦν τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν. Ἀπὸ μέσα ὁ ἄνθρωπος ἔμεινεν ὁ ἴδιος, λεπτός, ὀξύς, ταχύς, γενναῖος, ὀρμητικὸς, ἀκούραστος, ἀκατάβλητος, ὑπερήφανος, αἰσιόδοξος.

Λεπτὸς εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὸν νοῦν. Ὅπως εἶναι συνηθισμένος ἀπὸ τὴν πτωχὴν καὶ ἰσχνὴν φουστανέλλαν νὰ φέρῃ μίαν « γυροβολιά » καὶ νὰ εὐρίσκηται εἰς τὴν θέσιν του, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ πνεῦμά του, ὅξυ καὶ εὐστροφον, γυρίζει παντοῦ καὶ ἀντιλαμβάνεται τὰ πάντα εἰς μεγάλην ἀκτῖνα πέριξ. Ὅσοι τὸν διδάσκουν νὰ γίνῃ ἀπὸ βοσκοῦ στρατιώτης δὲν παρεπονέθησαν ποτὲ ἀπὸ τὴν ἀντίληψίν του. Ὁ μηχανισμὸς τοῦ ὅπλου δὲν ἔχει μυστήρια διὰ τὸν εὐζῶνον. Ἀπὸ τὴν δευτέραν ἡμέραν, ποῦ θὰ κρατήσῃ τὸ ὅπλον εἰς χεῖράς του, τὸ γνωρίζει.

Καὶ ταχύς. Ἡ γῆ φεύγει κάτω ἀπὸ τοὺς πόδας του. Τὰ βουνὰ τὰ ἀπότομα δὲν εἶδον ὀρμητικωτέρους ἀπὸ τοὺς εὐζῶνους. Δὲν ἀναβαίνουν αὐτοὶ ὡς ἄνθρωποι. Ἀναρριχῶνται καὶ τυλίγονται καὶ προχωροῦν, πάντοτε προχωροῦν.

Καὶ εἶναι γενναῖοι. Δὲν τοὺς ἐφόβισαν οὔτε τὰ ταχυβόλα. Εἰς τὸ Σαραντάπορον, τῷ 1912, οἱ Τοῦρκοι εἶχον παρατάξει κορμούς ἐλαίας βαμμένους μέλανας, διὰ νὰ παραστήσουν κανόνια. Οἱ εὐζῶνοι ἀνεκάλυψαν τὸν δόλον, καί, ἀφῆσαντες τὰ ξύλινα κανόνια ἤσυχα, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἀληθινῶν. Καὶ ἐνῶ ἐκεῖνα ἔχυνον ἀπὸ τὰ στόματά των τὸν θάνατον, οἱ εὐζῶνοι συρόμενοι τὰ ἐπλησίασαν καὶ ἐχύθησαν εἰς

τοὺς πυροβολητάς καὶ τοὺς συνέλαβον. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν ἐδειλίασαν οὐδὲ στιγμὴν.

— Παιδιά, εἶπεν εἰς ἀξιωματικὸς εἰς τινα μάχην, θὰ ἀφήσωμεν αὐτοὺς τοὺς Βουλγάρους νὰ μᾶς σκοτίζουν μὲ τίς τουφεκιές των;

— Νὰ τοὺς συλλάβωμεν, εἶπον οἱ εὐζωνοί.

Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον εἶχε γίνεи. Οἱ Βούλγαροι κατεδικάσθησαν ἀπὸ ἐκείνην τὴν στιγμὴν. Μετὰ δέκα λεπτά τῆς ὥρας αὐτοὶ ἐσκορπίζοντο εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις, ἐνῶ οἱ εὐζωνοί, ὄρθιοι καὶ ἀλαλάζοντες ἐπὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ὀχυροῦ, ἔρριπτον τὰ σκουφάκια εἰς τὸν ἀέρα.

‘Η ὁρμή των θὰ ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ ἥρωικὰς σελίδας. “Ὅπως τοὺς ἄραβικοὺς ἵππους, καὶ αὐτοὺς τὸ δύσκολον εἶναι νὰ τοὺς νικήσῃ κανεὶς. Τὸ ἀκατόρθωτον εἶναι νὰ τοὺς κρατήσῃ. ‘Η στασιμότης τοὺς θανατώνει.

— Θὰ μείνετε ἐδῶ καὶ θὰ κρατήσετε αὐτὴν τὴν θέσιν, εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς εἰς μίαν συμπλοκὴν.

Οἱ εὐζωνοὶ ἔμειναν καὶ ἐκράτησαν τὴν θέσιν, ἀλλ’ ὅταν ὁ ἀξιωματικὸς ἐπέστρεψε τοὺς εὗρε παραπονουμένους.

— Ἐδῶ θὰ καθώμαστε; ἐμυρμούρισε κάποιος ἀπὸ ὅλους παραπονούμενος.

Εὐτυχῶς τὴν ἰδίαν στιγμὴν εἰς ἀγγελιαφόρος ἔφερε τὴν διαταγὴν ταχείας προελάσεως. Οἱ εὐζωνοὶ ἐχύθησαν ἀκράτητοι.

— Τοὺς ἔχασα ἀπὸ ἐμπρὸς μου, μοῦ εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς ὑπερήφανος διὰ τοὺς στρατιώτας αὐτούς. “Αν δὲν ἤκουον τὸν ἀλαλαγμὸν των, θὰ ἐνόμιζον ὅτι μία ὁμοβροντία τοὺς ἔρριψε κάτω ὅλους νεκρούς!

Τί εἶναι δὲ ἡ ἀντοχή των! Χαλύβδινοι ἄνθρωποι κρύπτονται εἰς τὴν φουστανέλλαν καὶ ὁ στρατηγός, ὁ ὁποῖος τοὺς κινεῖ, δὲν ἔχει νὰ ὑπολογίσῃ διὰ κόπους καὶ στερήσεις.

Με ὀλίγην κουραμάναν ἢ χωρὶς αὐτήν, με νερόν τῆς πηγῆς ἢ καὶ χωρὶς αὐτό, ὑπὸ τὸν ἥλιον ἢ τὴν βροχήν, προχωροῦν, ἀγρυπνοῦν, φρουροῦν, πολεμοῦν, χωρὶς εἰς τὰ στεγνὰ χαρακτηριστικά, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχει οὔτε ἕχνος λίπους, νὰ ζωγραφηθῇ ἡ ἐλαχίστη κόπωση.

Μέσα εἰς τὸ σκότος βλέπουν ὅπως καὶ τὴν ἡμέραν καὶ ποτὲ ὁ στρατὸς δὲν εἶναι τόσον ἥσυχος, ὅσον ὅταν αἱ προφυλακαὶ τοῦ εἶναι εὐζωνοὶ ἔστω καὶ ἂν οἱ εὐζωνοὶ αὐτοὶ ἐβάρυναν ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐπολέμησαν τὴν ἐσπέραν καὶ πρόκειται νὰ πολεμήσουν πάλιν τὸ πρωί.

Ἡ ὑπερηφάνειά των δὲν εἶναι παράλογος. Τοὺς ἡγάπησε πολὺ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ αὐτὴ ἡ προτίμησις ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς πτερά. Μὲ περιφρόνησιν βλέπουν τὸν ἐχθρόν.

Ὑπάρχουν εὐζωνικά τραγούδια, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ εὐζώνου. Μὲ δύο στίχους ἐζωγράφησαν οἱ ἴδιοι τὴν εἰκόνα των :

*Φουσανέλλα, φούντα, φέσι
καὶ δακτυλιδένια μέση.*

Εἰς τὰ σύνορα, ὅσον ἐφύλασσαν σκοποί, εἰς ὀλίγων μέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, ἐγνώρισαν καλὰ τοὺς ἀντιπάλους των. Καὶ ἔμαθον νὰ τοὺς περιφρονοῦν καὶ νὰ τοὺς βλέπουν ἀπὸ κάποιον ὕψος.

Εἰς ἄσμα ὁ εὐζωνος προκαλεῖ τὸν ἐχθρόν νὰ ἔλθῃ νὰ πολεμήσῃ εἰς τὰ φανερά, ὁπότε θὰ ἴδῃ ὁ ἐχθρὸς :
πῶς πολεμάει ὁ εὐζωνος μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι.

Κατὶ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ παλαιοῦ κλέφτου ἐκληρονόμησεν ὁ σημερινὸς εὐζωνος. "Ὅπως ἐκεῖνος, καὶ αὐτὸς εἶναι προκλητικὸς, δὲν ἀνέχεται προσβολάς, πληρώνει ἀμέσως.

Ἡ πολιτικὴ τὸν στενοχωρεῖ τρομερά. Δὲν εἶναι δυνατόν κάτω ἀπὸ τὸ φεσάκι του νὰ χωρέσῃ ἡ σκέψις ὅτι ἀνεμένομεν τόσον καιρὸν τοὺς ἐχθρούς μας.

— Αὐτοὶ ἦτανε! εἶπε μὲ περιφρόνησιν λοχίας τῶν εὐζώνων, δεικνύων τοὺς ἐχθροὺς φεύγοντας μετὰ τὴν μάχην τῆς Δεσκάτης (1912).

Καὶ αὐτὸ τὸ « αὐτοὶ ἦτανε! » ἐσήμαινε:

— Καμαρῶστέ τους· αὐτοὶ ἦτανε, πού δὲν μᾶς ἄφηναν τόσα χρόνια νὰ τοὺς φᾶμε!

Διότι ὁ εὐζωνὸς ἐκεῖ ἐπάνω, πού ζῆ, μακρὰν τοῦ κόσμου, εἰς τοὺς ἐρημικοὺς σταθμοὺς, ὅπου δὲν φθάνει ἡ ἐφημερίς, εὐρίσκει πολὺ φυσικὸν πᾶσα διαφορὰ μεταξὺ ἐθνῶν νὰ λύηται μὲ τὸ ζῆφος. Ὁ δυνατώτερος θὰ ὠφεληθῇ. Καὶ ὁ δυνατώτερος εἶναι αὐτὸς καὶ ὅχι ὁ ἐχθρὸς τῶν Ἑλλήνων.

Ποία εἶναι ἡ ἐντύπωσις τῶν ἐχθρῶν ἀπὸ τοὺς εὐζώνους;

Σεῖτάν ἀσκέρι — διαβολικὸν στρατὸν — τοὺς ὠνόμαζον οἱ ἄλλοτε ἐχθροὶ μας, οἱ Τοῦρκοι. Κάτι τὸ σατανικὸν ἐφάνταζοντο οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς. Καθὼς ἀνεμίζει ἡ φουστανέλλα των εἰς τὸ τρέξιμον, δίδει τὴν ιδέαν λευκῶν φανταστικῶν πτερῶν.

Ὅπως γνωρίζουν οἱ εὐζωνοὶ τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τὴν γειτονίαν τῶν συνόρων, γνωρίζουν καὶ οἱ Τοῦρκοι τοὺς εὐζώνους. Ὅσάκις ἄλλο σῶμα ἔτυχε νὰ φρουρῇ τὰ σύνορα καὶ συνέβη κάποια παρεξήγησις, ἡ λογικὴ ἐπεκράτησε περισσότερον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γραμμὴν. Ὅταν ἀπέναντι τῶν Τούρκων ἦσαν εὐζωνοὶ, ἡ λογικὴ ἔμεινε κατὰ μέρος καὶ ὁ ἐχθρὸς ἐπλήρωσεν ἀκριβὰ τὴν παραμικροτέραν παρεκτροπὴν. Δι' ἓνα εὐζωνον, ὁ ὁποῖος, πηγαίνων νὰ πάρῃ νερόν, ἐπυροβολήθη, τὸν Μάιον τοῦ 1912, τρεῖς ἐχθροὶ ἐξηπλώθησαν νεκροί, πρὶν προφθάσῃ ὁ ἀξιώματικὸς νὰ κρατήσῃ τοὺς εὐζώνους του.

Ἡ ἐμφάνισις πυκνῆς πρωτοπορίας εὐζώνων εἰς τὴν μάχην ἀφαιρεῖ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ θάρρους τῶν ἐχθρῶν. Εἰς οἰανδὴποτε θέσιν καὶ ἂν εὐρίσκωνται αὐτοί, δὲν θεωροῦν

ἑαυτοὺς ἀσφαλεῖς, ὅταν βλέπουν εὐζώνους ἐρχομένους ἐναντίον των.

Ὁ ἐχθρὸς εἶχε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ εὐζωνὸς τρέφει ἄσπονδον τὸ ἐθνικὸν μῖσος μέσα του. Τὸ ἔνδυμα δὲν κάμνει βέβαια τὸν καλόγηρον. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν θὰ ἀρνηθῇ τὴν ἐντύπωσιν τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ φορέματος. Καὶ μέσα εἰς τὴν ὁμοιομορφίαν τῆς στολῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ξεχωρίζει ἡ φουστανέλλα, ἡ ὁποία ἐπολέμησεν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 21. Οἱ ἐχθροὶ εἶχον εἰς τὸ αἶμά των κληρονομικὸν τὸν φόβον τῶν ἡρωικῶν ἐκείνων φουστανελλάδων, οἱ ὅποιοι πρῶτοι ἐταπείνωσαν τὸν Σουλτάνον, ὅταν ὅλος ὁ κόσμος ἔκυπτεν ἐντρομος ἐνώπιόν του.

Γεώργιος Τσοκόπουλος (Διασκευὴ)

113. ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

Γιὰ τὴν ἔνδοξη Πατρίδα, γιὰ τὴν Πίστι, γιὰ τὸ Γένος,
τὸ κορμί μας, τὴν καρδιά μας, τὴν ψυχὴ μας, τὴ ζωὴ!
"Ὅλοι ἀδελφία εἴμαστε τώρα καὶ κανεὶς δὲν εἶναι ξένος,
ὅλους τώρα μᾶς ἐνώνει ἓνας πόθος, μιὰ πνοή.

"Ὅλοι ἀδελφία εἴμαστε τώρα καὶ ἡ μεγάλη μας Μητέρα
μὲ τὰ μάτια δακρυσμένα, μὲ λυμένα τὰ μαλλιά,
λαμπροφόρα σὰν τὸν ἥλιο καὶ γοργή σὰν τὸν ἀγέρα,
μᾶς καλεῖ καὶ μᾶς συνάζει στὴ θερμὴ τῆς ἀγκαλιά.

Ἰωάννης Πολέμης

ΤΙΝΔΟΣ

ὦν προγόνων βλαστοί, μ' ἄτσαλένια κορμιά,
τοῦ πολέμου περνῶντας τῇ φρίκη,
τῆς καρδιᾶς μας τῇ φλόγα τὴν ἐφέραμε μιὰ
ὥς ἐκεῖ ποὺ μᾶς πρόσμενε ἡ Νίκη.

ἐ τὴν λόγχη χαράξαμε ἄδρὸ στὰ βουνά
τ' ὄνομά μας — γαλάζιο λουλούδι —
νὰ τὸ πάρῃ ὥς τὰ πέρατα ὁ θρῦλος ξανά,
στοὺς λαοὺς νὰ τὸ κάμῃ τραγούδι.

ροσταγὴ στὴ φυλὴ μας, σὰν νόμος βαρειά,
τὸ παλιὸ ν' ἀναστήσουμε θᾶμα.
Νά 'ναι αἰώνια σὲ τούτῃ τῇ γῇ ἡ Λευθεριά,
κάποιας μοίρας ὀρίζει τὸ τάμα.

άννα Ἑλλάδα, δική σου μιὰ σάλπιγγα ἤχεϊ,
μέσ' ἀκόμα στῆς Πίνδου μιὰ κόχη,
στοὺς λαοὺς νὰ θυμίζῃ γεμᾶτο ψυχὴ
τὸ τρανὸ, ποὺ ξεστόμισες, «Ὁχι».

Στέλιος Σπεράντσα:

Παραμονή τῆς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1951. Ψῦχος ἰσχυρὸν διεπέρα μέχρις ὀνύχων τοὺς ἥρωικούς ὑπερασπιστὰς τοῦ ὑψώματος 381, τὸ ὁποῖον πρὸ μιᾶς ἡμέρας εἶχον καταλάβει οἱ γενναῖοι Ἕλληνες μαχηταὶ κατὰ μίαν θυελλώδη ἐπίθεσιν των.

Αἱ ὀλίγαι καλύβαι τοῦ Κινὰν ἦσαν σκεπασμένοι ἀπὸ τὸ σκότος· ἀπόλυτος σιγὴ ἐπεκράτει, πού ἔκαμνε τοὺς στρατιώτας νὰ μετροῦν τοὺς παλμούς τῆς καρδίας των.

— Λεβέντες τί γίνεται; ψιθυρίζει ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ἀξιωματικός. Κάτι μοῦ λέει πὼς σήμερα θὰ τὸ γλεντήσωμε πάλι.

Τὸ ὕψωμα ἦτο ζωτικῆς σημασίας διὰ τὸν ἐχθρὸν καὶ ἀσφαλῶς θὰ κατέβαλλε προσπαθείας διὰ νὰ τὸ ἐπανακτήσῃ.

Μακριναὶ ὁμοβρονταὶ διακόπτουν τὴν ἡσυχίαν, πού ἐξαπλοῦται παντοῦ. Πλησιάζει ἡ τετάρτη πρωινὴ καὶ οἱ στρατιῶται τρίβουν τὰς χεῖράς των. Εἶχον σηκωθῇ ἐνωρίς, ὅπως πάντοτε, ὅταν ἐν πανδαιμόνιον ἀπὸ ριπὰς πολυβόλου καὶ φωνὰς ἀναμείκτους μὲ περιέργους κρότους μεταβάλλει τὰ πάντα. Οἱ λυσσῶντες Κινέζοι ὁρμοῦν μὲ ἀγρίας κραυγὰς εἰς τὸ ὕψωμα 381.

Ὁ ἀξιωματικὸς δὲν εἶχεν ἀπατηθῇ. Ἡ φωνὴ τοῦ ἀκούεται βροντερὰ μέσα εἰς τοὺς κρότους τῆς μάχης:

— Ἀπάνω τους, λεβέντες! Πρέπει νὰ τοὺς δείξωμεν τί θὰ πῇ Ἕλλην!

Ἡ ἡμέρα ρίπτει τὸ πρῶτόν της φῶς καὶ ἡ μάχη γίνεται περισσότερον σκληρά. Οἱ Κινέζοι ἀτελείωτοι ὁρμοῦν κατὰ κύματα. Φθάνουν εἰς τὰς θέσεις τῶν ὀλίγων ὑπερασπιστῶν, οἱ ὁποῖοι, ὡς νέοι Λεωνίδαί, κλείουν τὸν δρόμον εἰς τοὺς βαρβάρους τῆς Ἀσίας.

Μὲ ὑπεράνθρωπον ἥρωισμόν ὁ γενναῖος ἀνθυπολοχα-

γός παλαίει κατὰ τῶν Κινέζων, οἱ ὅποιοι εἶχον θέσει τὸν πόδα εἰς τὸ ὕψωμα. Πέριξ οἱ γενναῖοι στρατιῶταί του ἀναμετροῦνται σῶμα πρὸς σῶμα, ἀμιλλώμενοι εἰς ἥρωισμὸν μὲ τὸν διμοιρίτην των.

Εἶναι πλέον μεσημβρία καὶ ὁ ἄνισος ἀγὼν συνεχίζεται. Οἱ πολυάριθμοι ἐχθροὶ δὲν πτοοῦν τὸν ἐπίμονον Ἑλληνα ἀξιωματικόν, ὁ ὅποῖος οὐδὲ σπιθαμὴν γῆς δὲν ἐννοεῖ νὰ ἐγκαταλείψῃ εἰς τοὺς βαρβάρους.

Ὁ ἀγὼν συνεχίζεται ἐπὶ πτωμάτων μέχρι τοῦ ἀπογεύματος. Ὁ ἥλιος, κουρασμένος, κλίνει πρὸς τὴν δύσιν του. Ἡ ἡμέρα φεύγει, ἀλλὰ μαζὶ μὲ αὐτὴν καὶ ὁ ἥρωικὸς ἀξιωματικὸς. Τὸ ὕψωμα μένει εἰς τοὺς Ἕλληνας μὲ πολλοὺς νεκροὺς Κινέζους, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι ὑποχωροῦν ἀτάκτως καταδιωκόμενοι ἀπὸ τοὺς ὀλίγους Ἕλληνας στρατιώτας.

Ἡ νύξ σκεπάζει πάλιν τὸ 381 καὶ ἡσυχία ἀπλώνεται παντοῦ. Μόνον οἱ γενναῖοι τοῦ Ἑλληνικοῦ τάγματος θρηνοῦν τὸν ἥρωικὸν διμοιρίτην των, νεκρὸν ἐμπρὸς των. Εἶναι ὁ ἑφεδρὸς ἀνθυπολοχαγὸς Ἀπόστολος Σταθιάς ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, ὁ πρῶτος πεσὼν Ἕλλην ἀξιωματικὸς εἰς τὴν μακρινὴν Κορέαν, φωτεινὸν παράδειγμα ἥρωισμοῦ. Ἐδόξασε διὰ μίαν ἀκόμα φορὰν τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς Ἑλλάδος καὶ ἐχάρισε τὴν νίκην εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν ἐλευθέρων λαῶν.

Ἐφημερίς « Στρατιωτικὰ Νέα »

Φ. Λιβιτσιάνος (διασκευὴ)

Μία εκπληκτική ήσυχία ἐπεκράτησεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας μεταξύ τῶν τομέων τῶν ὑψωμάτων Ντικ καὶ Χάρρυ. Διὰ τοὺς ἐμπείρους στρατιωτικούς ἦσαν φανερά τὰ σημεῖα. Κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους συνεκέντρωνε δυνάμεις διὰ νὰ ἐκδηλωθῇ αἰφνιδιαστικῶς τὴν ὥραν, πού θὰ ἔκρινε κατάλληλον.

Αἱ ἀμερικανικαὶ ὑπηρεσίαι πληροφοριῶν δὲν ἔμειναν, φυσικά, ἄπρακτοι. Ἀναγνωριστικὰ ἀεροπλάνα ἤρχισαν νὰ ἐξερευνοῦν σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὴν ἐχθρικὴν περιοχὴν. Καὶ ἐλάμβανον ἀεροφωτογραφίας, παρὰ τὸν κίνδυνον τῶν ἀντιαεροπορικῶν πυροβόλων. Αἱ ὑπηρεσίαι κατασκοπίας συνῆλξαν καὶ αὐταὶ τὰς πληροφορίας τῶν ἀπὸ πατριώτας Κορεάτας, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τῶν κομμουνιστικῶν γραμμῶν. Ὅλα αὐτὰ ἐμελετήθησαν καὶ κατόπιν προσεκτικῆς κριτικῆς ἰδοῦ τὸ συμπέρασμα:

Πέντε ὁλόκληρα κινεζικὰ συντάγματα, δυνάμει 16 ἕως 18 χιλιάδων ἀνδρῶν, εἶχον συγκεντρωθῇ διὰ νὰ προσβάλουν μίαν περιοχὴν, τὴν ὁποίαν ὑπερήσπιζον μόνον δύο τάγματα. Τὸν ἀριστερὸν τομέα τῆς περιοχῆς, εἰς τὸν ὁποῖον περιελαμβάνετο καὶ τὸ ὕψωμα Ντικ, κατεῖχε τὸ ἐλληνικὸν τάγμα. Τὸν δεξιὸν τομέα μὲ τὸ ὕψωμα Χάρρυ κατεῖχεν ἀμερικανικὸν τάγμα τοῦ 15ου Συντάγματος.

Καὶ ἐτίθετο τὸ ἀγωνιώδες ἐρώτημα εἰς τοὺς συμμάχους καὶ τοὺς ἡμετέρους στρατιωτικούς: Ποῖον ἀπὸ τὰ δύο ὕψωματα θὰ ἐπεχειρεῖ νὰ καταλάβῃ ὁ ἐχθρὸς; Τὸ Ντικ ἢ τὸ Χάρρυ; Καὶ τὰ δύο παρεῖχον σημαντικὰ πλεονεκτήματα εἰς τὸν ἐχθρόν, ὥστε ἤξιζε νὰ προσπαθῇ νὰ τὰ καταλάβῃ.

Τὰ πράγματα ἀπέδειξαν ὅτι οἱ Κινέζοι ἀνεζήτησαν τὸ ἀδυνατώτερον σημεῖον.

Ὁ λοχαγὸς Τζαϊδᾶς, διοικητὴς τοῦ 1ου λόχου, ὁ ὁποῖος κατεῖχε τὸ κέντρον τῆς Ἑλληνικῆς παρατάξεως, συνέστησεν ἰδιαιτέρως ἐκείνας τὰς ἡμέρας νὰ αὐξήσουν περισσότερον τὰ μέτρα ἀσφαλείας. Οἱ ὑπολοχαγοὶ Ἀλεβίζος, Μπουζῆς καὶ Χρυσὸς παρηκολούθουν ἀγρύπνως τὰς θέσεις τῆς μάχης. Ἐνῷ ὁ ὑποδιοικητὴς Καφφᾶτος ἀνέλαβε νὰ παρακολουθῇ καὶ συμπληρώσῃ τὰς ἐνεργείας των.

Οἱ Κινέζοι ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρήσουν τὴν κατάληψιν τοῦ ὑψώματος Ντίκ. Ἐξέλεξαν τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ Ντίκ, τὴν ὁποίαν ἐθεώρουν ὡς τὴν περισσότερον εὐπρόσβλητον καὶ κατάλληλον δι' αἰφνιδιασμόν. Ὅπισθεν τῶν ὀλιγαρίθμων προφυλακῶν ἠκόλούθουν αἱ κύριαι δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, ἀποτελούμεναι ἀπὸ τρία τάγματα. Ἀκριβῶς ὅμως εἰς ἐκεῖνο τὸ σημεῖον ὁ ὑπολοχαγὸς Μπουζῆς εἶχε τοποθετήσῃ δύο φυλάκια εἰς ἀπόστασιν 70 μέτρων τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο. Εἰς τὸ πρῶτον εὐρίσκοντο οἱ στρατιῶται Μπάτζογλου, Θεοδώρου καὶ Ζαβαλιάρης. Καὶ εἰς τὸ δεύτερον ἦσαν οἱ στρατιῶται Μπρικόρης, Κορομηλᾶς καὶ Τζελάκης.

Πρῶτος ἀντελήφθη τοὺς Κινέζους ὁ Μπάτζογλου. Εἰδοποίησε τοὺς συντρόφους του καὶ εἶχε τὸ θάρρος νὰ ἀφήσῃ τοὺς δύο πρώτους Κινέζους ἀνιχνευτὰς νὰ τὸν πλησιάσουν εἰς τὰ δέκα μέτρα. Καὶ τὴν κατάλληλον στιγμήν ἐξαπέστειλε δύο σφαίρας. Ἡ πρώτη εὔρε τὸν ἓνα Κινέζον εἰς τὴν κοιλίαν. Ὁ ἄλλος, ὅταν εἶδε τὸν σύντροφόν του νὰ πίπτῃ, ἔστρεψε ἀποτόμως διὰ νὰ φύγῃ. Ἐκείνην τὴν στιγμήν τὸν εὔρεν ἡ δευτέρα σφαῖρα τοῦ Μπάτζογλου καὶ τὸν ἐφόνευσε. Σχεδὸν ἀμέσως ἤρχισε νὰ βάλλῃ ὁ Θεοδώρου μὲ τὸ πολυβόλον του καὶ ὁ Ζαβαλιάρης μὲ τὸ αὐτόματον. Ἠκολούθησαν καὶ τὰ πυρὰ τοῦ δευτέρου φυλακίου. Καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ πρώτη ὁμάς τοῦ ἐχθροῦ διεσκορπίσθη κακῇ κακῶς.

Οἱ Κινέζοι ὅμως ἦσαν ἀποφασισμένοι νὰ προχωρήσουν

ὅπωςδὴποτε, ἀφοῦ μάλιστα ἦσαν ὑπέρτεροι ἀριθμητικῶς. Κατέλαβον λοιπὸν θέσεις καὶ ἤρχισαν νὰ ρίπτουν χειροβομβίδας καὶ νὰ ἀπαντοῦν μὲ ριπὰς αὐτομάτων ὅπλων. Ἐνας μάλιστα ἐρυθρὸς ἐπλησίασε συρόμενος τὴν θέσιν τοῦ Μπάττζογλου καὶ ἔρριψε μίαν χειροβομβίδα. Συνέβη τότε ἓν ἀπὸ τὰ σπανιώτερα πολεμικὰ περιστατικά. Καθὼς ὁ Μπάττζογλου ἐκάθητο μέσα εἰς ἓν χωμάτινον κοίλωμα, βάθους 50 ἑκατοστῶν, ἡ χειροβομβὶς ἔπεσεν ἀκριβῶς ἀνάμεσα εἰς τὰ σκέλη του. Χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν ψυχραιμίαν του, τὴν ἤρπασεν ἀστραπιαίως καὶ τὴν ἔστειλε ὀπίσω. Ἡ χειροβομβὶς ἐξερράγη ἄνω τῆς κεφαλῆς τοῦ Κιτρίνου, ὁ ὁποῖος ἐπλήρωσεν οὕτω ἀκριβὰ τὸ θράσος του.

Ἐνῶ συνεχιζέτο ἡ μάχη, αἱ μεγάλαι κινεζικαὶ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἠκολούθουν τὰς προφυλακάς, προσεπάθησαν νὰ κινηθοῦν πρὸς τὰ ἐμπρός. Σκοπὸς των ἦτο νὰ συντρίψουν τὴν ἀντίστασιν τῶν ἑξ γενναίων. Ἡ κίνησις αὕτη συνωδεύθη μὲ τρομακτικὴν βροχὴν βλημάτων ὀλμων. Ἐστρέφετο δὲ ὄχι μόνον εἰς τὴν περιοχὴν τῶν φυλακίων, ἀλλὰ καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸν τομέα τοῦ 1ου λόχου. Ὁ σκοπὸς των ἦτο φανερός: νὰ ἐμποδίσουν πᾶσαν ἐνίσχυσιν τῶν φυλακίων. Συνέβη ὅμως ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον: Οἱ ὀλμοὶ τοῦ λόχου καὶ τοῦ τάγματος ἐσχημάτισαν πύρινον τεῖχος, τὸ ὁποῖον αἱ κινεζικαὶ δυνάμεις ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπερβοῦν. Ἀντιθέτως, ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Καμενίτσας ἠδυνήθη νὰ σπεύσῃ μὲ 20 στρατιώτας καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὰ φυλάκια.

Μόλις ἔφθασαν αἱ ἐνισχύσεις, οἱ Ἕλληνες ἐπετέθησαν μὲ τὴν σειρὰν των. Οἱ Κινέζοι ἤρχισαν τότε νὰ ἐξασθενοῦν καὶ νὰ χάνουν τὸ θάρρος των πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἀνδρείας. Τρομοκρατημένοι ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν μαχητῶν μας, συνέλεξαν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς τραυματίας των, ὅσους ἠδυνήθησαν, καὶ ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν.

Κάποτε ἐκόπασεν ἡ μάχη καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Καμενίτσας, κατὰ διαταγὴν τοῦ λοχαγοῦ Τζαϊδᾶ, ἐξηρεύνησε μὲ προφανῇ κίνδυνον τὸ πεδίον τῆς μάχης. Ἦτο κατεσπαρμένον ἀπὸ Κινέζους νεκροὺς καὶ τραυματίας καὶ ἀπὸ ἄπειρον πολεμικὸν ὕλικόν.

Θὰ ἐνθυμῆσθε ἀσφαλῶς τοὺς δύο πρώτους Κινέζους ἀνιχνευτάς, οἱ ὅποιοι ἐκτυπήθησαν ἐξ ἀποστάσεως 10 μέτρων. Μόλις ἐπῆγαν οἱ στρατιῶταί μας νὰ τοὺς παραλάβουν, ὁ τραυματισμένος εἰς τὴν κοιλίαν τοὺς ἔρριψε μίαν χειροβομβίδα. Ἦτο ὅμως ἐξηντλημένος ἀπὸ τὴν αἱμορραγίαν καὶ ἡ χειροβομβὶς του δὲν ὑπερέβη τὸ ἓν μέτρον. Ὁ ἀνόητος μὲ τὴν πρᾶξίν του αὐτὴν εὗρεν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ τὴν περιθάλψιν τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων.

Ἀφοῦ οἱ Κινέζοι ἀντελήφθησαν ὅτι ἦτο ἀδύνατος ἡ κατάληψις τοῦ Ντίκ, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν των, ἐπετέθησαν τὴν ἐπομένην μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις των ἐναντίον τοῦ Χάρρου, Τέσσαρας λυσσώδεις ἐπιθέσεις ἐνήργησαν τὴν ἐσπέραν ἐκείνην καὶ τρεῖς φορές κατέλαβον τὴν κορυφὴν, ἀλλὰ ἰσάριθμοι ἀμερικανικαὶ ἀντεπιθέσεις τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ἀποχωρήσουν.

Ὅταν ἐξημέρωσεν, ἡ Ἀστερόεσσα — ἡ Ἀμερικανικὴ σημαία — ἐξηκολούθει νὰ κυματίζῃ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑψώματος. Ἐφαίνετο ὡς νὰ ἔστελλε τοὺς χαιρετισμοὺς τῆς εἰς τὴν ἐλληνικὴν σημαίαν, ἡ ὁποία ἐκυμάτιζεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ντίκ.

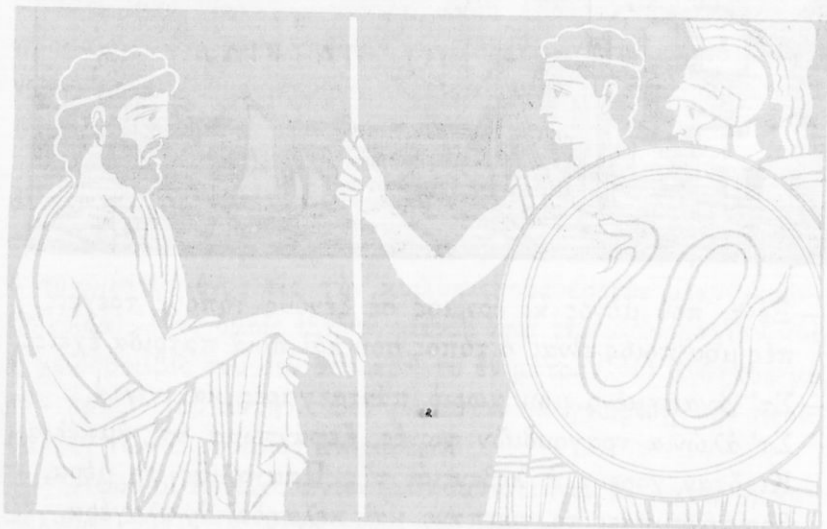
Ἐφημερὶς « Στρατιωτικὰ Νέα »

Φ. Θωμόπουλος (Διασκευὴ)

- Ξένε, πὺ μόνος κι ἔρημος σὲ ξένους τόπους τρέχεις,
πὲς μου ποιὸς εἶναι ὁ τόπος σου καὶ ποιά πατρίδα ἔχεις :
- Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια.
Στ' ἀλώνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια.
Κι ὅταν χορεύῃ ἡ λεβεντιά, τῆς Πασχαλιᾶς τὴ μέρα,
βροντοχτυπάει τὸ τύμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.
Στὴν μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιὰ καὶ χάρι
τὸ ταπεινότερο δεντρί, τὸ πιὸ φτωχὸ χορτάρι.
Στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιᾶς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἀνοιξὶ γοργὰ τὰ χελιδόνια.
Στῶν μαγεμένων τῆς βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέρδικες καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια.
Ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφροὺς τὴν περιζώνει
κι ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τὴν χρυσοστεφανώνει.
Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου, πρὶν ἡ σκλαβιά πλακώσῃ,
τὴν δόξαζ' ἡ παλληκαριά, τὴν φώτιζεν ἡ γνῶσι.
Καὶ τῶρ' ἀπὸ τῆ μαύρη γῆ, τὴ γῆ τὴ ματωμένη,
πρόβαλε πάλ' ἡ Λευτεριά, σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη!
- Φτάνει!... Τὴ χώρα, πὺ μοῦ λές, τὴν γνῶρισα, τὴν εἶδα!
Τὴ μακρινὴ πατρίδα σου ἔχω κι ἐγὼ πατρίδα!

Γεώργιος Δροσίνης

118. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ, Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΚΑΙ Ο ΞΕΝΟΦΩΝ

Ὁ ἐνάρετος Σωκράτης ἔλεγεν ὅτι τὸ πολυτιμότερον καὶ χρησιμώτερον ἐκ τῶν πραγμάτων, ὅσα δύναται νὰ ἀποκτήσῃ κανεὶς ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι ὁ εἰλικρινὴς καὶ πιστὸς φίλος. Πολλάκις δὲ παρεκίνει τοὺς μαθητάς του νὰ προσπαθοῦν μὲ τὴν ἀρετὴν των καὶ τὰς καλὰς των πράξεις νὰ ἀποκτήσουν καὶ νὰ διατηρήσουν τὸν πολῦτιμον αὐτὸν θησαυρόν.

Ὁ Σωκράτης ἦτο εἷς ἐκ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἐδίδασκον μόνον, ἀλλὰ ἐπραττον καὶ τὸ ἀγαθόν, καὶ διὰ τοὺς ὁποίους ὁ Χριστὸς εἶπεν: « Ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος θὰ διδάξῃ καὶ θὰ ἐκτελέσῃ ὅσα διδάσκει, αὐτὸς θὰ ὀνομασθῇ μέγας ».

Ὁ Σωκράτης ἐπεσφράγιζε πάντοτε τὴν διδασκαλίαν του μὲ τὸ παράδειγμά του καὶ τὰ ἔργα του. Δι' αὐτὸ καὶ

τὴν διδασκαλίαν τοῦ περὶ φιλίας ἀπέδειξε διὰ τῆς διαγωγῆς τοῦ. Διότι μὲ τὸν ἡρεμον καὶ εὐγενῆ χαρακτῆρά τοῦ καὶ μὲ τὰς ὠφελίμους συμβουλὰς τοῦ κατῴρθωσε νὰ ἀποκτήσῃ πολλοὺς φίλους.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων συνεδέθη διὰ φιλίας καὶ μὲ τὸν νέον Ἀλκιβιάδην, διὰ νὰ τὸν κάμῃ χρήσιμον εἰς τὴν πατρίδα. Διότι διὰ τοῦ μέσου τούτου, τῆς φιλίας, προσεπάθησε νὰ διορθώσῃ τὰ ἐλαττώματα τῆς πολυτελείας, τῆς ὑπερηφανείας, τῆς δοξομανίας καὶ τῆς ἀσταθείας, τὰ ὅποια δυστυχῶς ἐχαρακτήριζον τὸν βίον τοῦ εὐφυοῦς καὶ ζωηροῦ τούτου νέου τῶν Ἀθηναίων.

Ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ἐξεστράτευσαν εἰς τὴν Ποτίδαιαν, πόλιν τῆς Μακεδονίας, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν καὶ ὁ Σωκράτης μετὰ τοῦ φίλου τοῦ Ἀλκιβιάδου.

Κατὰ τὴν μάχην καὶ οἱ δύο ἠνδραγάθησαν, ἀλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης τραυματισθεὶς ἔπεσεν. Οἱ ἐχθροὶ θὰ τὸν ἠχμαλώτιζον ἢ θὰ τὸν ἐφόνευον, ἂν ὁ Σωκράτης δὲν διεκινδύευσεν τὴν ζωὴν τοῦ, διὰ νὰ σώσῃ τὸν φίλον τοῦ.

Τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Στρατηγοὶ θὰ ἔδιδον τὰ βραβεῖα τῆς ἀνδρείας εἰς τὸν ἀριστεύσαντα κατὰ τὴν μάχην, πρῶτος ὁ Σωκράτης ὠμίλησεν ὑπὲρ τῆς ἀνδρείας τοῦ Ἀλκιβιάδου, διὰ νὰ δοθοῦν εἰς τὸν νέον τοῦτον τὰ βραβεῖα, ὁ στέφανος καὶ ἡ πανοπλία, ἐνῶ ταῦτα ἀνῆκον κυρίως εἰς τὸν Σωκράτην. Οὗτος ὅμως ἐπεθύμει μὲ τὴν βράβευσιν αὐτὴν νὰ αὐξήσῃ τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὸν ζῆλον τοῦ Ἀλκιβιάδου διὰ τὰ καλὰ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἔργα. Ὡς ἀληθὲς φίλος, ἐθεώρει ὅτι ἡ εὐτυχία τῶν φίλων αὐτοῦ εἶναι καὶ ἰδική τοῦ εὐτυχία.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν μαθητὴν τοῦ Ξενοφῶντα τὰ ἴδια γενναῖα καὶ φιλικὰ αἰσθήματα ἔδειξεν ὁ Σωκράτης.

Εἰς μίαν παρὰ τὸ Δῆλιον, πόλιν τῆς Βοιωτίας, μάχην

μεταξύ 'Αθηναίων και Βοιωτῶν ἔλαβε μέρος ὁ Σωκράτης μὲ τὸν φίλον του Ξενοφῶντα.

Ὅταν οἱ 'Αθηναῖοι ἐνικήθησαν καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ὁ Ξενοφῶν ἔπεσεν ἀπὸ τὸν ἵππον του καὶ ἐκινδύνευσε νὰ αἰχμαλωτισθῇ ἢ νὰ φονευθῇ. 'Αλλ' ὁ Σωκράτης, ἄν καὶ πεζός, ὁρμᾷ διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν κινδυνεύοντα φίλον του. Τὸν ἀρπάζει ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους του καὶ, τρέχων δρομαίως, τὸν σφάζει καὶ τὸν φέρει μακρὰν τῶν ἐχθρῶν.

(Κατὰ διασκευὴν)

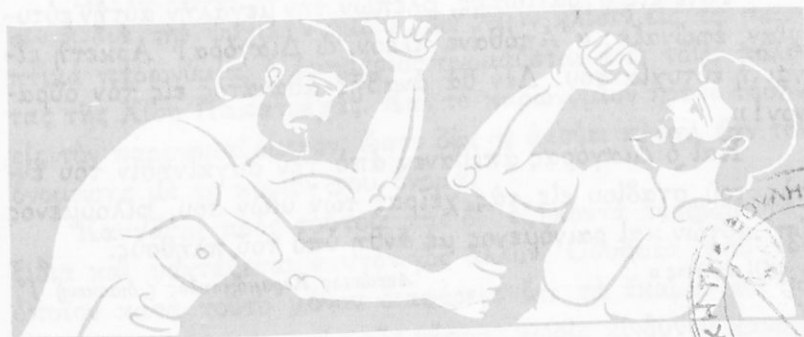
119. Ο Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΦΩΚΙΩΝ

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐξ ὅλων τῶν 'Αθηναίων ἐτίμα κατ' ἐξοχὴν τὸν στρατηγὸν Φωκίωνα. Ὅταν ἔγραφε πρὸς αὐτόν, προσέθετεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιστολῆς του τὴν λέξιν «χαῖρε», πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἰς οὐδένα ἄλλον ἔκαμνε.

Θέλων κάποτε ὁ Ἀλέξανδρος νὰ δείξῃ πόσον πολὺ τιμᾷ τὸν Φωκίωνα, ἔστειλεν εἰς αὐτόν ὡς δῶρον ἑκατὸν τάλαντα, δηλ. εἴκοσι τέσσαρας περίπου χιλιάδας Ἀγγλικὰς χρυσᾶς λίρας. Καὶ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτόν ἀκόμη ὅτι τοῦ χαρίζει καὶ μίαν πόλιν, διὰ νὰ εἰσπράττῃ τὰ εἰσοδήματά της.

(1) Φωκίων ὅμως, ἂν καὶ ἦτο πάμπτωχος, οὔτε τὰ χρήματα οὔτε τὴν πόλιν ἐδέχθη. Προετίμησε νὰ ζῇ πτωχικά, χωρὶς καμμίαν ὑποχρέωσιν, παρὰ νὰ ζῇ πλούσιος καὶ νὰ εἶναι εἰς ἄλλον ὑποχρεωμένος. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτο καὶ εὐγενὴς ἄνθρωπος καὶ δὲν ἤθελε νὰ φανῇ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ὅτι τὸν περιφρονεῖ, τὸν παρεκάλεσε νὰ δεχθῇ μὲν ὀπίσω τὰ δῶρά του αὐτά, νὰ τοῦ προσφέρῃ δὲ ἄλλο δῶρον, τὸ ὅποιον θὰ ἦτο εἰς αὐτὸν περισσότερον εὐχάριστον: νὰ ἀφήσῃ ἐλευθέρους τέσσαρας φίλους του, τοὺς ὁποίους ὁ Ἀλέξανδρος ἐκράτει εἰς τὰς φυλακάς. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀφῆκεν ἀμέσως αὐτοὺς ἐλευθέρους. Ἐκτοτε ἐτίμα τὸν Φωκίωνα πολὺ περισσότερον.

(Κατὰ διασκευὴν)

120. Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΓΟΡΑ

Ἡ νῆσος Ρόδος ἐφημίζετο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, διότι ἀπέστελλεν εἰς τοὺς ἀγῶνας ρωμαλεωτάτους πυγμάχους. Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ὑπερτέρει καὶ αὐτὴν τὴν ἐνδοξον διὰ τοὺς ἀγωνιστάς της νῆσον Αἴγιναν.

Ἐκ τῆς νήσου Ρόδου εἶναι καὶ ἡ περίφημος εὐγενὴς οἰκογένεια τῶν Διαγοριδῶν.

Ὁ Διαγόρας, ἀφοῦ ἐνίκησεν εἰς πολλοὺς ἀγῶνας ὡς πυγμάχος, ἠτύχησε νὰ ἴδῃ καὶ τοὺς υἱοὺς του καὶ τοὺς ἐγγόνους του νὰ νικοῦν εἰς τὰ Ὀλύμπια.

Λέγεται δέ, ὅτι ἀπέθανε κατὰ τρόπον πολὺ εὐτυχῇ. Εἶχον νικήσει εἰς τὴν Ὀλυμπίαν οἱ δύο υἱοὶ του, ὁ Ἀγησίλαος καὶ ὁ Δημάγητος. Τοὺς ἐστεφάνωσαν οἱ Ἑλλανοδῖται καὶ τοὺς ἐχειροκρότει τὸ πλῆθος.

Τότε οὗτοι πλησιάζουν τὸν γέροντα πατέρα των, ὁ ὁποῖος παρευρίσκετο εἰς τοὺς ἀγῶνας, καὶ θέτουν ἐπὶ τῆς λευκῆς κεφαλῆς του τοὺς στεφάνους, τοὺς ὁποίους εἶχον λάβει. Καὶ ἀφοῦ τὸν ἐσήκωσαν εἰς τοὺς ὤμους των, τὸν περιέφερον θριαμβευτικῶς καὶ ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν πέραξ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διός.

Τότε εἰς στρατιώτης, βλέπων τὴν μεγάλην αὐτὴν εὐτυχίαν, ἐφώναξε: « Ἀπόθανε πλέον, ὦ Διαγόρα! Ἀρκετὴ εἶναι ἡ εὐτυχία σου. Δὲν θὰ ἀναβῇς ἀθάνατος εἰς τὸν οὐρανόν! ».

Καὶ ὁ Διαγόρας ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν συγκίνησίν του ἐν τὸς τοῦ σταδίου εἰς τὰς χεῖρας τῶν υἱῶν του, φιλούμενος ὑπ' αὐτῶν καὶ ραινόμενος μὲ ἄνθη ὑπὸ τοῦ πλῆθους.

« Οἱ ἀγῶνες »

Ἀντώνιος Κεραμόπουλος (διασκευὴ)

Ἡ συναναστροφή μου εἶναι μὲ τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου, ὁ ὁποῖος, παρὰ τὰ ἄλλα προτερήματά του, καυχᾶται καὶ ὅτι εἰς ὅλην τὴν νῆσον δὲν εὐρίσκεται ἄλλος πλὴν αὐτοῦ ἱερεὺς νὰ ἀναγινώσκη ταχύτερον τὸ Ψαλτήριον.

Εἰς τὸν ὄρθρον τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων τοῦ συνέβη νὰ πταρνισθῇ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τόσον δυνατά, ὥστε νὰ σβήσῃ τὴν λαμπάδα.

Ὅταν τὴν ἤναψαν, συλλογιζόμενος πόσον καιρὸν ἔχασε, προετίμησε νὰ πηδῇ ψαλμὸν ὁλόκληρον, τὸν μακρύτερον, παρὰ νὰ ὑποστῇ τὴν ἐντροπὴν νὰ παρατείνῃ τὸν χρόνον τῆς ἀναγνώσεως ὑπὲρ τὸ σῦνηθες.

Δὲν ἤξεύρω, ἐὰν διὰ τὴν ταχυτάτην ταύτην ἀνάγνωσιν ἢ διὰ τὴν ψυχικὴν ἡμῶν τῶν Χίων κλίσιν εἰς τὰ σκαιὰ παρωνύμια, ὁ ἐφημέριος ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς πολίτας τῆς Χίου Παπατρέχας. Καὶ τὸ παρωνύμιον ἤρесе τόσον εἰς τὸν παρονομαζόμενον, ὥστε δὲν σὲ ἀκούει πλέον, ἐὰν τὸν ὀνομάσῃς μὲ τὸ κύριόν του ὄνομα.

Καυχᾶται πρὸς τοῦτοις καὶ δι' ἐξήκοντα τέσσαρα ταξίδια καὶ φαντάζεται ἑαυτὸν. ὡς ἄλλον Ὀδυσσεά, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρει: ὅτι τὰ ἔκαμεν εἰς τὰ ἐξήκοντα τέσσαρα χωρία τῆς νήσου, χωρὶς κίνδυνον κανένα τῆς θαλάσσης.

Διὰ νὰ σοῦ δώσω, φίλε, μικρὸν παράδειγμα τῆς πολυπειρίας, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν ἀπὸ τὰ ταξίδια αὐτά, ἀναφέρω τὸ ἐξῆς περιστατικόν:

Ἐπέρασεν ἀπ' ἐδῶ πρὸ μηνῶν Ἀγγλος περιηγητής. Εἶχε μαζί του καὶ δύο μικρὰ τέκνα του. Μόλις ἤκουσεν ὁ Παπατρέχας νὰ συνομιλοῦν μὲ τὸν πατέρα των, μὲ ἠρώτησεν ἐκστατικὸς:

- Ποίαν γλῶσσαν λαλοῦν:
- Τὴν ἀγγλικήν, τοῦ ἀπεκρίθην.

Καὶ ἡ ἑκστασίς του ἐγένεν ἀπολίθωσις. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀντιληφθῇ πῶς τόσον νεαρὰ παιδία ἦτο δυνατόν νὰ ὁμιλοῦν γλῶσσαν εἰς αὐτὸν ἄγνωστον.

Δὲν ἤξεύρω πλέον ποίαν γλῶσσαν καὶ εἰς ποίαν ἡλικίαν, κατ' αὐτόν, ἔπρεπε νὰ ὁμιλοῦν τῶν Ἀγγλων τὰ τέκνα!

Εἶμαι βέβαιος ὅτι γελᾷ τὴν ὥραν ταύτην διὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ Παπατρέχα. Ἀλλὰ τί θὰ ἔκαμνες, ἐάν ἦσο παρῶν καὶ ἤκουες ἀπὸ τὸ στόμα του τὰ λόγια αὐτά:

- Τὰ διαβολόπουλα, τόσον μικρὰ νὰ ὁμιλοῦν Ἀγγλικά!

Γέλα, φίλε, ὅσον θέλεις, ἀλλὰ πρόσεχε μὴ καταφρονήσης διὰ τοῦτο τὸν σεβάσμιον Παπατρέχαν.

Ναί! σεβάσμιος πράγματι εἶναι. Μ' ὅλην αὐτὴν τὴν ἀπλότητα, δὲν δύνασαι νὰ φαντασθῇς πόσον εἶναι φιλόανθρωπος ὁ καλὸς οὗτος ἱερεὺς. Πόσον φροντίζει διὰ τὴν ἠθικὴν τοῦ μικροῦ του ποιμνίου. Μὲ ποίαν διάθεσιν ψυχῆς παρηγορεῖ τοὺς ἐνορίτας εἰς τὰς δυστυχίας αὐτῶν καὶ τοὺς συμβουλεύει, ὅταν εὐτυχοῦν, νὰ ἔχουν πρόνοιαν διὰ τοὺς δυστυχοῦντας.

Ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι εἰς αὐτὸν γέννημα παιδείας, ἐπειδὴ παιδεῖαν δὲν ἔλαβε. Δὲν εἶναι καρπὸς ἀσκήσεως, ἐπειδὴ κατένενα κόπον δὲν δοκιμάζει εἰς τὴν ψυχὴν του. Λυπεῖται πολὺ διὰ τὴν στέρησιν παιδείας. Καὶ διὰ νὰ ἀναπληρώσῃ ὅ,τι δὲν ἔκαμαν οἱ γονεῖς του εἰς αὐτόν, ἔστειλε τὸν υἱόν του εἰς τὴν πόλιν νὰ μάθῃ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Εἶναι ἀνεκδιήγητος ἡ χαρὰ του ὅταν ἔμαθεν ὅτι ὁ Ὁμηρος ἐπεσκέφθη τὸ χωρίον του. Καὶ μὲ ἡρώτησεν, ἂν ὁ Ὁμηρος ἦτο Χριστιανός.

- Ἀδύνατον ἦτο, τοῦ εἶπα, διότι ἔζη ἐναχόσια σχεδὸν ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

Πολλὰς τοιαύτας ἀπορίας μοῦ ὑποβάλλει καθ' ἐκάστην ὁ σεβάσμιος φίλος μου.

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἶναι τόσοι ὀλίγοι, ὥστε ἡ πολὺ μικρά των ἐκκλησία δύναται νὰ περιλάβῃ τριπλασίους. Ἐν τούτοις μερικοὶ ἀπὸ τοὺς προύχοντας, οἱ πλουσιώτεροι, ἐπεθύμησαν νὰ εὐρύνουν τὸ οἰκοδόμημα. Ἐκαμαν γνωστὴν τὴν γνώμην των εἰς τὸν ἐφημέριον, ὁ ὁποῖος τοὺς συνεβούλευσε νὰ συγκεντρώσουν πρῶτον τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα, διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἔπειτα ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου.

Ὅταν ἔμαθεν ὅτι συνεκεντρώθησαν τὰ χρήματα, ὁ σεβάσμιος οὗτος ἱερεὺς, μίαν τῶν Κυριακῶν, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, τοὺς εἶπε :

— Τέκνα μου, ὁ Θεὸς δὲν κατοικεῖ εἰς πέτρας καὶ εἰς ξύλα, ἀλλ' εἰς τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν Χριστιανῶν. Τῆς ἐκκλησίας τὸ μέγεθος βλέπετε, ὅτι δὲν εἴμεθα ἀρκετοὶ νὰ τὸ γεμίσωμεν. Ἀπὸ σᾶς οἱ περισσότεροι δὲν ἠξέφρουν μῆτε νὰ ἀναγινώσκουν. Πρᾶγμα ἀσυγκρίτως ἀρεστότερον εἰς τὸν Θεὸν θὰ ἐπράττομεν, ἂν ἐτοκίζομεν τὰ συγκεντρωθέντα χρήματα, διὰ νὰ πληρῶνῃται ἀπὸ τοὺς τόκους ἐτησίως διδάσκαλος γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως. Καὶ τὸ περισσεῦον νὰ μοιράζῃται εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς μας, ὅσων ἡ πτωχεία δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀργίας. Καὶ μετὰ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ ἐλευθερωθῶμεν καὶ ἀπὸ τὸ ὄνειδος ὅτι μόνον ἡμεῖς εἰς ὅλην τὴν νῆσον εἴμεθα φωμοζῇται.

Τί λέγεις εἰς τοῦτο, φίλε;

Ἀφῆνω ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστά τῆς ἀρετῆς τοῦ ἱερέως τούτου δείγματα καὶ ἀρκοῦμαι εἰς ἓν ἀκόμη, τὸ ὁποῖον δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἀποσιωπήσω.

Ἦκουσεν ὅτι ἱερεὺς τις, γνώστης τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, περιήρχετο τὴν νῆσον ζητῶν νὰ γίνῃ κάπου ἐφημέριος. Τί κάμνει ὁ καλὸς σου Παπατρέχας; Τρέχει πρὸς

αὐτὸν καὶ τοῦ προτείνει νὰ δεχθῇ ἀντ' αὐτοῦ τὴν ἰδικήν του ἐφημερίαν.

Μόλις ἔμαθον οἱ ταλαίπωροι κάτοικοι τοῦ χωρίου τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο δυστύχημα, ἔτρεξαν ἄνδρες καὶ γυναῖκες μετὰ δάκρυα παρακολοῦντές με νὰ τὸν ἐμποδίσω.

Σὲ ἀφήνω, φίλε, νὰ στοχασθῇς πόσῃν ἀπορίαν ἐπροξένησεν εἰς ἐμὲ τὸν μεσίτην τὸ κίνημα τοῦτο τοῦ ἱερέως. Καὶ μάλιστα ὅταν, ἐρωτήσας αὐτόν, διατὶ ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὴν ἐφημερίαν, ἔλαβον τοιαύτην ἀπόκρισιν :

—'Εγώ, τέκνον, εἶμαι ἀγράμματος. Αὐτός, τὸν ὁποῖον ἐπιθυμῶ νὰ βάλω εἰς τὴν θέσιν μου ἐφημέριον, εἶμαι βέβαιος ὅτι εἶναι καταλληλότερος ἐμοῦ νὰ διδάσκη καὶ νὰ κυβερνᾷ τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν μου τούτων χωρικῶν.

Εἰς τοιαύτην γενναίαν ἀπόκρισιν τί εἶχον νὰ ἀποκριθῶ ;

"Ἐκλαυσα καὶ ἐγὼ μαζὶ με τοὺς συμπατριώτας μου καὶ ἀνεμένομεν με λύπην τὴν στέρησιν τοῦ καλοῦ τούτου ἱερέως. Καὶ θὰ τὸν ἐστερούμεθα, ἐὰν οἱ κάτοικοι τῶν Θυμαίων δὲν ἐπρόφθανον νὰ προσλάβουν τὸν λόγιον ἱερέα ὡς ἐφημέριον καὶ νὰ ἀφήσουν εἰς ἡμᾶς τὸν ἰδικόν μας.

Τοιοῦτοτρόπως εἶναι, φίλε, ὅπως σοῦ τὸν περιγράφω, ὁ ἀπλούστατος καὶ φιλόανθρωπος ἐφημέριός μας. Εἶναι σχεδὸν μῆνες δέκα πέντε, ὅπου κατοικῶ τὸ χωρίον, καὶ κανέν ἀκόμη πάθος κυριεῦον τὴν καλὴν του ψυχὴν ἄλλο δὲν ἐγνώρισα παρὰ τὴν ἄμετρον χρῆσιν τοῦ ταμβάκου. Ἀλλὰ ἤλατ-τώθη καὶ τοῦτο πολὺ, ἀφότου ἔμαθεν ὅτι ὁ "Ομηρος δὲν ἐγνώριζε τὴν σκόνην ταύτην.

Ἀδαμάντιος Κοραῆς

122. ΛΑΖΑΡΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης ἐγεννήθη τῷ 1769 ἐν Ὑδρα, ὅπου καὶ ἐδιδάχθη τὰ ἐλληνικὰ γράμματα.

Μόλις 14 ἐτῶν ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν τοῦ πατρός του ἐν Ὑδρα, ἐπειδὴ οὗτος διέμενεν ἐν Γενούῃ τῆς Ἰταλίας.

Ὁ Κουντουριώτης ἦτο ἀνὴρ θεοσεβής, πρᾶος, ὀλιγόλογος καὶ σοβαρός. Ἠγάπα τὴν ἀλήθειαν, οὐδέποτε δὲ

ἐξετίμα τὸν ψεύστην, ὅσα ἄλλα προτερήματα καὶ ἂν εἶχεν.

Ὁ πατήρ τοῦ Λαζάρου ἀπέθανε δολοφονηθεὶς. Μετὰ ἔτη ἦλθεν ὁ φονεὺς εἰς Ὑδραν καὶ διὰ τοῦ πνευματικοῦ ἐζήτησε συγχώρησιν παρὰ τοῦ Λαζάρου, ὅστις τὸν συνεχώρησε. Καὶ ὅταν ὁ φονεὺς ἐδυστύχησε, τὸν συνέδραμε χρηματικῶς ὅταν, ἔνεκα ἀσθενείας, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐργάζεται, τῷ ἐχορήγησε σύνταξιν· καὶ ὅταν ἀπέθανε, τὸν ἐκήδευσεν ἰδίᾳ δαπάνῃ. Ἐν μόνον εἶχεν ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτοῦ: μηδέποτε νὰ τὸν ἴδῃ. Οὕτω δὲ συνεβίβασε τὸ πρὸς τὴν χριστιανικὴν φιλανθρωπίαν καθήκον πρὸς τὸ σέβας, τὸ ὁποῖον ὤφειλεν εἰς τὴν μνήμην τοῦ πατρὸς του.

Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ φήμη τῆς ἐντιμότητος αὐτοῦ, ὥστε ὅτε οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἀγίου Ὁρους, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐπαναστάσεως, μετέφερον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ κειμήλια τῶν μοναστηρίων, σφάζοντες αὐτὰ ἀπὸ τῶν Τούρκων, εἰς τὸν Κουντουριώτην τὰ παρέδωκαν πρὸς φύλαξιν, χωρὶς νὰ θελήσωσιν οὐδὲ ἀπόδειξιν νὰ λάβωσι.

Καθ' ὑπερβολὴν ἐτίμων τὸν Κουντουριώτην οἱ συμπολιταὶ του. Ὅτε ὁ κύρ Λάζαρος, ὡς τὸν ἀπεκάλουν, κατέβαινεν εἰς τὴν ἀγοράν, πάντες, πλοίαρχοι καὶ ναῦται, ἐσηκώνοντο μετὰ σεβασμοῦ ἀπὸ τὴν θέσιν των καὶ ἐσιώπων, ἕως ὅτου ἀπομακρυνθῇ.

Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν εἶχε σταλῇ στρατὸς πολὺς εἰς Ὑδραν. Ἀλλ' ἡμέραν τινὰ οἱ στρατιῶται ἦλθον εἰς φοβερὰν λογομαχίαν πρὸς τοὺς Ὑδραίους. Οἱ στρατιῶται ὠχυρώθησαν. Οἱ Ὑδραῖοι ἔλαβον τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοῖα εἶχον ἑτοιμα τὰ πυροβόλα. Ὁ κύρ Λάζαρος κατβαίνει ἀπὸ τῆς οἰκίας του μόνος καὶ ἔρχεται πρὸς τὸ ἐξηγριωμένον πλῆθος. Ὡς τὸν εἶδον νὰ ἔρχεται οἱ κραυγάζοντες ἐσιώπησαν καὶ τὸ πλῆθος ἐχωρίσθη εἰς δύο, διὰ νὰ διέλθῃ. Ὁ μέγας προεστὼς ὠμίλησε πρὸς τ' ἀντίπαλα μέρη

καὶ εὐθὺς οἱ τραχεῖς ἐκεῖνοι ὄρεινοὶ καὶ οἱ ναῦται, οἱ ἔτοιμοι πρὸ μικροῦ ν' ἀλληλοσφαγῶσιν, ἔδωκαν τὰς χεῖρας καὶ ἠσπάσθησαν ἀλλήλους δακρύοντες.

Τὸ Μεσολόγγιον εἶχε πέσει. Ἡ Πελοπόννησος, πλὴν ὀλίγων φρουρίων, ἦτο εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ Ἰμβραήμ. Καὶ διεδίδετο ὅτι ὁ τουρκικὸς στόλος θ' ἀποβιβάσῃ στρατὸν πολυάριθμον εἰς Ὑδραν. Τρόμος κατέλαβε πάντας. Ὁ λαὸς συνῆλθε νὰ σκεφθῇ περὶ φυγῆς, προσεκλήθη δὲ καὶ ὁ Κουντουριώτης. Τὸν παρεκάλεσαν νὰ εἴπῃ πρῶτος τὴν γνώμην του, ἀλλ' αὐτὸς ἐκάθητο σιωπῶν. Μετὰ πολλὰς συζητήσεις ἀπεφασίσθη νὰ φύγωσι. Τότε λαβὼν τὸν λόγον εἶπε :

— Κατευόδιον, ἀδελφοί! Εὐχομαι νὰ εὐτυχήσετε εἰς τὰ ξένα καὶ καλὴν ἀντάμωσιν εἰς τοῦτον ἢ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Ἐγώ, ἡ οἰκογένειά μου, οἱ συγγενεῖς μου, οἱ πλοίαρχοί μου καὶ αἱ οἰκογένειαι τῶν πλοιάρχων μου θὰ μείνωμεν εἰς τὴν Ὑδραν μας.

“Ολοι μὲ μίαν φωνὴν ἀνεβόησαν :

—“Οταν μείνης σύ, κανεῖς δὲν φεύγει.

Καὶ πράγματι οὐδεὶς ἔφυγε. Καὶ ἡ Ἑλλάς ἐσώθη.

Εἰς τὸν ἱερὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας Ἀγῶνα ὁ Κουντουριώτης ἀφιέρωσε τὴν μεγάλην ἐκ τριῶν ἑκατομμυρίων χρυσῶν δραχμῶν περιουσίαν του, ἐξοπλίζων πλοῖα καὶ χορηγῶν τροφὰς καὶ πολεμοφόδια εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους.

Ὁ ἐπιφανὴς οὗτος ἀνὴρ οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ λάβῃ ὑπὸρρημα, οὐδὲ ἀπεδήμησέ ποτε ἐκ τῆς Ὑδρας. Ἐν Ὑδρᾷ ἐπεσκέφθη αὐτὸν ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννης Καποδίστριας ἐν Ὑδρᾷ τρεῖς ἐπεσκέφθη αὐτὸν ὁ πρῶτος τῆς Ἑλλάδος βασιλεὺς Ὀθων, ὅστις καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τοῦ Μεγαλοσταύρου ἐν Ὑδρᾷ δὲ καὶ ἀπέθανε τὸν Ἰούλιον τοῦ 1852.

Ε. Α. Σίμος (Κατὰ διασκευὴν)

Ὁ Ἀνδρέας Συγγρός κατήγετο ἐκ τῆς Χίου. Ἦτο υἱὸς ἱατροῦ.

Ὁ πατὴρ του τὸν προώριζε καὶ τὸν ἀνέτρεφε διὰ νὰ τὸν σπουδάσῃ καὶ νὰ τὸν κάμῃ ἐπιστήμονα. Ἀλλ' ὁ μικρὸς Ἀνδρέας, μαθητὴς τότε τοῦ Γυμνασίου Σύρου, ἔχασκεν ἐπὶ ὥρας ἐμπρὸς εἰς τὰς λίρας τῶν ἀργυραμοιβῶν. Καὶ ἐφλέγετο ἀπὸ τὸν πόθον νὰ γίνῃ ἔμπορος. Ἐχρειάσθησαν χίλια βάρσανα, μέσα καὶ παρακλήσεις, διὰ νὰ πεισθῇ ὁ πατὴρ του νὰ ἀλλάξῃ ἀπόφασιν. Καὶ ἅμα ἐτελείωσε τὸ Γυμνάσιον, τὸν ἔστειλε «χάριν δοκιμῆς» εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ μαθητεύσῃ ἐκεῖ εἰς γραφεῖον ἐμπορικόν.

Ὁ Ἀνδρέας ἦτο μόλις δεκαεξαετής, ὅταν μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὸ ἐμπορικόν, εἰς τὸ ὅποιον ὑπηρετεῖ, ἦτο ὑποκατάστημα μιᾶς τῶν μεγαλυτέρων ἐλληνικῶν ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Εἶχε τελειώσει, ὡς εἴπομεν, τὸ Γυμνάσιον. Ἦξευρεν ἄρκετὰ γαλλικά, ὀλίγα ἰταλικά καὶ ἀγγλικά. Εἶχε σπουδάσει κατὰ τοὺς μῆνας τῶν διακοπῶν στοιχεῖα διπλογραφίας καὶ λογιστικῆς. Καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατάρθωσεν ἐντὸς ἑξ μηνῶν νὰ μάθῃ καὶ τὰ τουρκικά, τὰ ὅποια τοῦ ἐχρειάζοντο διὰ τὴν ἐργασίαν του. Μετὰ ἓν ἔτος, εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν, ὁ ἀπλοῦς μαθητευόμενος ὠνομάζετο πρῶτος γραμματικὸς καταστιχάριος εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ διευθυντοῦ του, πού ἐλέγετο Δαμιανός. Εἵκοσιν ἐτῶν εἶχεν ἤδη σχηματίσει τὴν ἀρχὴν τῆς περιουσίας του ἀπὸ τὰς οἰκονομίας του καὶ ἀπὸ μικρὰς ἐμπορικὰς πράξεις, τὰς ὁποίας εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ κάμνῃ διὰ λογαριασμόν του. Εἶχε τότε ἕως 40.000 φράγκα ἰδικά του. Εἵκοσι δύο ἐτῶν ἔγινε συνέταιρος τῆς μεγάλης ἐταιρείας. Ὁ Δαμιανὸς εἶχεν ἀποθάνει καὶ αὐτὸς ἦτο τώρα

πλέον ὁ διευθυντής. Εἰς ἡλικίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄλλοι μόλις ἀρχίζουν τὸ στάδιόν των, ὁ Ἀνδρέας Συγγρός ἦτο ἤδη μεγαλέμπορος.

Ἐπὶ ἔτη ἀκόμη πολλὰ ἐξηκολούθησε νὰ ἐργάζεται μετὸν ἴδιον ζῆλον καὶ μετὴν ἰδίαν ἐπιτυχίαν. Τὸ στάδιόν του ἦτο ὡς κλῖμαξ, τῆς ὁποίας σταθερῶς, ἀσφαλῶς, ἀνέβαινε καθ' ἐκάστην μίαν βαθμίδα. Ποτὲ δὲν ἐστάθη, ποτὲ δὲν ὠπισθοχώρησεν ἀπὸ ἀδυναμίας. Πάντοτε ἐμπρός, πάντοτε πρὸς

τὰ ἐπάνω! Καὶ οὕτως ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφήν.

Ὁ Ἀνδρέας Συγγρός ὡς σύμβολον τῆς ζωῆς του εἶχε νὰ κάμνη πάντοτε τὸ καλόν. Τὰς πολυαριθμούς δὲ εὐεργεσίας του συνέχισεν ὁ μέγας εὐεργέτης καὶ μετὰ θάνατον, διὰ τῆς διαθήκης του, ἡ ὁποία δικαίως ἐπωνομάσθη «ποίημα εὐποιίας». Διὰ τοῦτο ὀλίγων πλουσίων τὸ ὄνομα παραμένει τόσον λατρευτὸν καὶ εὐλογητόν, ὅσον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀνδρέου Συγγροῦ.

Γρηγόριος Ξενόπουλος (Λιασκηνή)

Ὁ Ἡρώδης ἐφημίζετο ὡς ἀπόγονος ἐνδόξων προγόνων, ὁ δὲ οἰκὸς του ἔγινεν ὀνομαστὸς ἀφ' ὅτου ὁ πατὴρ του, ὁ Ἰούλιος Ἀττικὸς, ἀνεῦρε κατὰ τύχην ἀμέτρητον θησαυρὸν εἰς μίαν οἰκίαν του. Μετὰ τὸν γάμον δὲ αὐτοῦ ηὔξησεν ἀκόμη περισσότερον τὴν περιουσίαν του διὰ τῆς μεγάλης προικὸς, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἀπὸ τὴν σύζυγόν του. Εὐηργέτησε πολυειδῶς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ἀποθανὼν δὲ ἀφῆκε διὰ διαθήκης εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν συμπολιτῶν του ἐτήσιον κληροδότημα μιᾶς μνᾶς. Ἡ μνᾶ εἶχεν ἑκατὸν δραχμάς Ἀττικὰς· ὥστε, ἂν ὑπολογίσωμεν τὸν πληθυσμὸν τῆς πόλεως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς 6.000, τὸ ποσὸν ποῦ θὰ ἐπληρώνετο εἰς τοὺς συμπολίτας του κατ' ἔτος ἦτο ὑπέρογκον, ἀνερχόμενον εἰς 600.000 Ἀττικῶν δραχμῶν.

Ἐφρόντισεν ἰδιαίτερος, διὰ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ του Ἡρώδου καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐκάλεσε μὲ μεγάλους μισθοὺς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἀπὸ τοὺς τότε διδασκάλους, ρήτορας καὶ φιλοσόφους. Καὶ ὁ μαθητὴς πράγματι ἔγινεν εἰς ἓκ τῶν περιφημοτέρων ρητόρων καὶ φιλοσόφων.

Ἐνῶ ἀκόμη ἔζη ὁ πατὴρ του, ὁ Ἡρώδης, εἰς ἡλικίαν εἴκοσι πέντε ἐτῶν, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ διοικητὴς τῶν ἐλευθέρων πόλεων τῆς Ἀσίας. Βλέπων δὲ ὅτι ἡ πόλις τῆς Τρωάδος ἐσπερεῖτο ὕδατος, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως ἑξακόσια τάλαντα διὰ τὴν κατασκευὴν νέου ὑδραγωγείου. Ἀλλὰ τὸ ἔργον, διὰ νὰ συμπληρωθῇ, ἐχρειάζετο ἄλλα ἑκατὸν τάλαντα, οἱ δὲ ἄλλοι διοικηταὶ τῆς Ἀσίας δὲν ἠθέλησαν νὰ συμπληρώσουν τὸ ποσὸν τοῦτο, λέγοντες ὅτι εἶναι ἄδικον νὰ δαπανῶνται τὰ εἰσοδήματα

πεντακοσίων πόλεων εἰς τὰς κρήνας μιᾶς καὶ μόνης πόλεως. Καὶ τότε ὁ γενναῖος πατὴρ τοῦ Ἡρώδου ἐχορήγησεν ἐξ ἰδίων τὸ ἐπὶ πλέον τῆς δαπάνης.

Ὁ Ἡρώδης μετὰ ταῦτα ἔλαβε καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου, κατὰ τὸ ἔτος 143, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς. Διότι, καθὼς οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες ἐλάμβανον τὰ μέγιστα πολλάκις ἀξιώματα τῶν Ἀθηναίων, οὕτω συνέβαινε καὶ Ἕλληνες, ἰδίως Ἀθηναῖοι, νὰ διορίζωνται ὑπατοὶ τῆς ὅλης αὐτοκρατορίας.

Ἀλλὰ τὸν πλεῖστον χρόνον τῆς ζωῆς του ὁ Ἡρώδης παρέμεινεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὰς λαμπρὰς ἐπαύλεις, τὰς ὁποίας εἶχεν εἰς τὰ περίχωρα τῶν Ἀθηναίων καὶ ἰδίως εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον κατέστησεν ἀθάνατον τὸ ὄνομα τοῦ Ἡρώδου, εἶναι τὰ πολυάριθμα οἰκοδομήματα καὶ ἄλλα κτίρια, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκόσμησε τὰς Ἀθήνας καὶ ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὁποίων ἐξώδευσε ἀμύθητα ποσά.

Κατεσκεύασεν ἐντὸς τεσσάρων ἐτῶν τὸ λαμπρὸν ἐκ λίθου πεντελησίου στάδιον, πλησίον τοῦ Ἰλισοῦ, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ὁποίου ὁ μέγας ἐθνικὸς εὐεργέτης Γεώργιος Ἀβέρωφ ἔκτισε τὸ σημερινὸν στάδιον τῷ 1896, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Ἦτο μήκους ἐξακοσίων ποδῶν καὶ ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ ὁλόκληρον τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων. Οἱ συμπολιταὶ τοῦ Ἀθηναῖοι ἐθαύμασαν τὸ ἔργον καὶ παρετήρησαν ὅτι ὀρθῶς πράγματι ἐπωνομάσθη Παναθηναϊκόν.

Ὁ Ἡρώδης ἐσκέπτετο ὅτι τὸ νὰ ἐξοδεύῃ τὰ χρήματά του διὰ κατασκευὴν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐκόσμουν τὰς πόλεις καὶ ἔτρεφον τοὺς ἐργαζομένους, ἦτο προτιμότερον ἀπὸ τοῦ νὰ τρέφῃ τοὺς ἀργοὺς συμπολίτας του.

Ὁ Ἡρώδης ἀφιέρωσεν εἰς τὴν μνήμην τῆς συζύγου

του Ρηγίλλης θέατρον, τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη καθ' ὁλοκληρίαν ἀπὸ κέδρον, τοῦ ὁποίου ὅμοιον δυσκόλως ἡδύνατο νὰ εὐρεθῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἐκτὸς τούτου ἔκτισεν Ὡδεῖον, κείμενον εἰς τὰς νοτιοδυτικὰς ὑπωρείας τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ ὀνομαζόμενον Ὡδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Ἐκτίσεν ἐπίσης θέατρον εἰς τὴν Κόρινθον, ἐχορήγησε πλούσια ἀναθήματα καὶ κοσμήματα εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ κατεσκεύασε λουτρὰ εἰς τὰς Θερμοπύλας.

Ἡ Ἰταλία, ἡ Ἑπειρος, ἡ Θεσσαλία, ἡ Εὐβοία, ἡ Βοιωτία, ἡ Πελοπόννησος ἔτυχον παρ' αὐτοῦ πολλῶν εὐεργεσιῶν. Αἱ δὲ Ἑλληνίδες πόλεις ἐνταῦθα καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν ἐξεδήλωσαν τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν πρὸς αὐτὸν εἰς πολλὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὸν ἀπεκάλεσαν προστάτην καὶ εὐεργέτην.

Ὁ Ἡρώδης ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 76 ἐτῶν, εἰς τὸν Μαρθῶνα, καὶ ἐκηδεύθη πανηγυρικῶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθὲν Παναθηναϊκὸν στάδιον.

Κ. Παπαρηγόπουλος (διασκευή)

125. Αἱ ἀρχαιοότητες

Τὸ ἄρθρον 60 τοῦ νόμου, ὁ ὁποῖος προστατεύει τὰς ἀρχαιότητας, διατάσσει: «Ὅλαι αἱ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος ἀρχαιοότητες, ὡς ἔργα τῶν προγόνων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, θεωροῦνται κτῆμα ἐθνικὸν ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει».

Εἶναι λοιπὸν καθήκον ἐξαιρετικὸν ὅλων ἡμῶν νὰ προφυλάσσωμεν καὶ προστατεύωμεν τὰς ἀρχαιότητας, αἱ ὁποῖαι εἶναι σφζόμενα κειμήλια τοῦ βίου τῶν προγόνων μας. Διότι οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἦσαν ὁ εὐγενέστατος λαὸς τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐδώρησαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον καθοδηγεῖ σήμερον τὸν κόσμον.

Κειμήλια τῶν προγόνων μας εἶναι οἱ ἡρειπωμένοι

ναοί των, τὰ ἀγάλματα, οἱ τάφοι, οἱ ἐνεπίγραφοι λίθοι, τὰ ἀγγεῖα, τὰ ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα στολιζοῦν τοὺς τάφους των, καὶ πᾶν ἐν γένει ἔργον τέχνης. Πάντα ταῦτα ἐξῆλθον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν προγόνων μας. Καὶ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι δι' ἡμᾶς τοὺς "Ελληνας ἱερά, προσφιλῇ καὶ πολύτιμα. Εἶναι ἱερά ὡς μία οἰκογενειακὴ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἀπὸ γενεῶν παρὰ τῶν πατέρων μας.

Θὰ τὴν παρεδίδετε ποτὲ τὴν εἰκόνα ἐκείνην εἰς ξένον; Θὰ ἐδέχεσθε νὰ τὴν ἐμπορευθῆτε καὶ νὰ τὴν πωλήσετε ποτὲ τὴν εἰκόνα αὐτήν; "Οχι βέβαια! Ἡ εἰκὼν αὕτη θὰ μένη πάντοτε ἱερὸν κειμήλιον τῆς οἰκογενείας. Ὅποιονδῆποτε τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας καὶ ἂν τὴν κατέχη, ἀνήκει εἰς ὅλην τὴν οἰκογένειαν. Διότι μὲ τὴν εἰκόνα αὐτὴν μετεδόθη εἰς ἡμᾶς ὡς κληρονομία ἡ εὐλογία τῶν γενεῶν τῶν προπατόρων μας.

Τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ κειμήλια τῶν προγόνων μας. Δι' αὐτῶν μετεβίβασαν εἰς ἡμᾶς τὸ φῶς τῆς δόξης των καὶ τὴν εὐλογίαν των. Διότι τὸ ἀθάνατον πνεῦμά των ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀπογόνους των καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ μᾶς χαρίζει διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὴν προστασίαν του. Δι' αὐτῶν μᾶς ἀφῆκαν ὡς κληρονομίαν δύναμιν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνωτέρα τῶν ὅπλων μας καὶ τῶν βραχιόνων μας.

Τὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν προσέφερον οἱ φιλελληνικοὶ λαοὶ εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν πατέρων μας, εἰς τὴν μνήμην τῶν προγόνων μας τὴν προσέφερον. Εἰς τὰς ναυμαχίας τοῦ ἀγῶνος τῶν πατέρων μας, τῆς Ἑρεσοῦ, τῆς Σάμου, τῶν Πατρῶν, τοῦ Ναυπλίου, ἐξύμνει ἡ παγκόσμιος ποίησις τὴν Σαλαμίνα καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. Εἰς τὰς μάχας τῆς Ἀμπλιανης, τῆς Γραβιᾶς, τῶν Δερβενακίων ἐνεθυμεῖτο τὰς μάχας τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Πλαταιῶν.

Οἱ παλαιοὶ ἡμῶν πρόγονοι ἐμάχοντο καὶ αὐτοί, ἀό-

ρατοι, εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν, εἰς τὰς τάξεις τῶν πατέρων μας, διότι προέβαλλον ὑπὲρ αὐτῶν λάμπουσαν ἀσπίδα τὴν δόξαν των.

Διὰ τοῦτο πᾶν ὅ,τι ἀπομένει ἀπὸ τὸν βίον τῶν προγόνων μας, πρέπει νὰ εἶναι δι' ἡμᾶς ἱερὸν καὶ ἅγιον, ὅπως τὰ ἱερὰ σκευὴ εἰς τοὺς ναοὺς. Τὰ εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ "Εθνους ἀρχαῖα κειμήλια ἀνήκουν ἐξ ἴσου εἰς ὅλους τοὺς "Ελληνας. Δύναται λοιπὸν κανεὶς νὰ φαντασθῇ ἱερώτερον καθῆκον τῆς Ἑλληνικῆς φιλοπατρίας ἀπὸ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ ἀρχαῖα κειμήλια; Δὲν πρέπει ὅλοι οἱ πολῖται νὰ ἀγρυπνοῦν ἐπ' αὐτῶν;

Ὁ τυμβωρύχος, ἐκεῖνος δηλαδὴ ὁ ὁποῖος ἀνασκάπτει κρυφίως ἀρχαίους τάφους καὶ σχίζει τὰ στέρνα τῆς γῆς διὰ νὰ ἀνεύρῃ καὶ κλέψῃ ἀρχαῖα κειμήλια, ὁμοιάζει μὲ τὸν ἱερόσυλον, ὁ ὁποῖος θραύει τὴν θύραν τοῦ ναοῦ διὰ νὰ κλέψῃ τὰ ἱερὰ σκευή. Ὁ πωλὼν κρυφίως εἰς ξένους ἀρχαῖα κειμήλια ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Κράτους, ὁ ἀρχαιοκάπηλος, ὅπως λέγεται, εἶναι ἐξ ἴσου ἔνοχος. Ὅσοι καταστρέφουν ἢ ρυπαίνουν τὰ ἀρχαῖα μάρμαρα τῆς προγονικῆς δόξης εἶναι ἐξ ἴσου ἔνοχοι. Ὅμοιάζουν πρὸς τοὺς ἀγρίους ἐκείνους τυράννους τῶν χρόνων τῆς δουλείας, οἱ ὁποῖοι εἰσῆρχοντο εἰς τοὺς ναοὺς μας, ὕβριζον τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν, ἐρρύπαινον τὰς ἀγίας εἰκόνας καὶ ἐξώρυσσον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀγίων.

Ὅλοι αὐτοὶ εἶναι ἐχθροὶ τοῦ "Εθνους. Οἱ πολῖται, εἰς τοὺς ὁποίους, ὡς μέλη τοῦ "Εθνους, ἀνήκουν αἱ ἀρχαιότητες, ἄγρυπνοι φύλακες τούτων, ὀφείλουν νὰ καταγγέλλουν εἰς τὰς ἀρχὰς τοὺς ἐχθροὺς τούτους τοῦ "Εθνους διὰ τὰς πράξεις των, ὡς τὰ βαρύτερα κατὰ τῆς Πατρίδος ἐγκλήματα.

Ἑμμανουὴλ Λυκούδης (Κατὰ διασκευὴν)

Ὁ μέγας οὗτος μαθηματικὸς καὶ μηχανικὸς τῆς ἀρχαιότητος ἐγεννήθη εἰς τὰς Συρακούσας τῆς Σικελίας κατὰ τὸ 287 π.Χ. Κατήγετο ἀπὸ πλουσίαν καὶ βασιλικὴν οἰκογένειαν καὶ ἦτο συγγενὴς τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Ἰέρωνος. Νέος μετέβη εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ἔμεινε πολὺν χρόνον καὶ ἐκεῖ συνεπλήρωσε τὰς μαθηματικὰς γνώσεις του. Μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Συρακούσας καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ συγγενοῦς του Ἰέρωνος.

Ὁ Ἰέρων ἐτίμα τὸν Ἀρχιμήδην καὶ προσέφερεν εἰς αὐτὸν τὰ μέσα βίου ἀνέτου. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη ἦτο ἡ μόνη ἀπόλαυσις τοῦ σοφοῦ ἀνδρός. Ἀνακαλύψεις ἐξοχοὶ ἐδόξασαν τὸ ὄνομά του.

Εἶχε κατασκευάσει πλῆθος ὀργάνων. Μὲ τὴν βοήθειαν μοχλῶν καὶ τροχαλιῶν ἠϋξανε καταπληκτικῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κινητηρίου δυνάμεως. Καὶ δι' αὐτῶν διὰ μετρίας ἐνεργείας ἐνίκα ὑπερμεγέθεις ἀντιστάσεις.

Ὁ Ἀρχιμήδης εἶπε κάποτε εἰς τὸν Ἰέρωνα ὅτι μὲ ἀσήμενον σχεδὸν δύναμιν ἠδύνατο νὰ σηκώσῃ φορτίον βάρους ὅσον ἤθελε φαντασθῇ μεγάλου. «Δός μοι πᾶ στῶ καὶ τὰν γᾶν κινήσω», ἔλεγεν εἰς τὸν Ἰέρωνα. Δηλαδή «δός μου ποῦ νὰ σταθῶ καὶ θὰ κινήσω τὴν γῆν». Ἐκεῖνος ἐζήτησε τότε ἀπὸ τὸν Ἀρχιμήδην νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων του μὲ ἓν πείραμα. Τὸν ἐκάλεσε νὰ κινήσῃ μέγιστον βάρος διὰ μικρᾶς δυνάμεως. Ὁ Ἀρχιμήδης ἐδέχθη τὴν πρότασιν καὶ ἰδοὺ τί ἔκαμεν :

Ὁ Ἰέρων διετῆρει εἰς τὸν λιμένα τῶν Συρακουσῶν πλοῖα βάρους πολλῶν τόννων. Ὁ μαθηματικὸς ἐξέλεξεν ἐξ αὐτῶν τὸ βαρύτερον καὶ τὸ ἔσυρεν εἰς τὴν ξηράν, ἀλλὰ μὲ πολὺν κόπον καὶ μὲ τὴν βοήθειαν πολλῶν χειρῶν. Κατόπιν διέταξε

νά θέσουν εἰς αὐτὸ τὸ φορτίον καὶ τόσους ἄνδρας, ὅσους ἡδύνατο νὰ περιλάβῃ. Τότε, ἀφοῦ ἐκάθισεν εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ πλοίου τούτου, ἔσυρε διὰ μόνης τῆς χειρὸς ἡσύχως τὸ ἄκρον τῆς μηχανῆς μὲ πολλὰς τροχαλίας. Καὶ ἔφερε τὸ πλοῖον πρὸς τὸ μέρος του. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ λαὸς τῶν Συρακουσῶν δὲν εἶχε καμμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἐπιστήμης τοῦ σοφοῦ μηχανικοῦ.

Εἰς τὸν Ἀρχιμήδην ἀνήκει ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν «πᾶν σῶμα βυθιζόμενον εἰς ὑγρὸν χάνει τόσον βάρος, ὅσον εἶναι τὸ βάρος τοῦ ὑγροῦ, τὸ ὁποῖον ἐκτοπίζει».

Τὴν ἀνακάλυψιν αὐτὴν ἔκαμεν ὡς ἐξῆς:

Ὁ Ἱέρων εἶχε παραδώσει εἰς χρυσοχόον ποσότητα χρυσοῦ διὰ νὰ τοῦ κατασκευάσῃ ἓνα στέφανον. Ὁ χρυσοχόος ἀφῆρεσε μέρος τοῦ χρυσοῦ καὶ τὸ ἀντικατέστησε μὲ ἄργυρον ἴσου βάρους. Οὕτω κατεσκεύασε στέφανον, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο ἐκ καθαρῦ χρυσοῦ, ἀλλὰ ἦτο μεῖγμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ὁ Ἱέρων ὑπώπτευσε τὴν ἀπάτην. Δὲν ἤθελεν ὅμως νὰ χαλάσῃ τὸν στέφανον, διότι ἦτο ἀριστοῦργημα τέχνης. Προέτεινε λοιπὸν εἰς τοὺς φυσικοὺς καὶ μαθηματικούς νὰ λύσουν τὸ ἐξῆς πρόβλημα: «Χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε ὁ στέφανος, νὰ εὑρεθῇ ἂν εἶναι κατεσκευασμένος ἀπὸ καθαρὸν χρυσὸν ἢ εἶναι μεῖγμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Καὶ ἂν εἶναι μεῖγμα, νὰ εὑρεθῇ ἡ ποσότης τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου».

Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἦτο παίγνιον διὰ τὸν Ἀρχιμήδην. Ἐζύγισε τὸν στέφανον ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος. Παρετήρησεν ὅτι ἔχανεν ἀπὸ τὸ βάρος του μέρος, τὸ ὁποῖον ἀντεστοίχει ὅχι εἰς καθαρὸν χρυσόν, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀναλογίαν τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ, πού ἀνεμείχθησαν. Διότι τὰ μέταλλα αὐτά, ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος, ἔχουν διάφορον βάρος εἰς ἴσον ὄγκον.

Τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος αὐτοῦ εὗρεν ὁ Ἀρχιμήδης, ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὸ λουτρόν. Καὶ ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι τόσον πολὺ ἐνεθουσιάσθη ἀπὸ τὴν λύσιν αὐτὴν, ὥστε ἐξῆλθε γυμνὸς ἀπὸ τὸ λουτρόν καὶ ἔτρεχεν εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Συρακουσῶν φωνάζων: «Εὕρηκα! Εὕρηκα!».

Ὁ Ἀρχιμήδης ἐφονεύθη τῷ 212 π. Χ. ὑπὸ Ρωμαίου στρατιώτου. Οἱ Ρωμαῖοι τότε ἐκυρίευσαν αἰφνιδίως τὰς Συρακούσας καὶ διέταξαν γενικὴν σφαγὴν τῶν κατοίκων. Ὁ Ἀρχιμήδης ἐκάθητο εἰς τὴν δημοσίαν πλατεῖαν καὶ παρετήρει τὰ γεωμετρικὰ σχήματα καὶ τοὺς κύκλους, τοὺς ὁποίους εἶχε χαράξει ἐπὶ τῆς ἄμμου, ὅτε ὁ Ρωμαῖος στρατιώτης ὥρμησεν ἐναντίον του. Ὁ Ἀρχιμήδης τόσον ἦτο προσηλωμένος εἰς τὰ σχέδιά του, ὥστε ἐφώνησε: «Μὴ μου τοὺς κύκλους τάρασσε!». Ὁ στρατιώτης ὕψωσε τὸ ξίφος καὶ τὸν ἐφόνευσε, παρὰ τὴν ρητὴν διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ, ὅπως μὴ φονευθῇ ὁ Ἀρχιμήδης.

(κατὰ διασκευὴν)

127. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ (Ο.Η.Ε.)

Ἐπὶ ἑξ ἔτη περίπου αἱματοκυλίετο ἡ ἀνθρωπότης κατὸ τὸν τελευταῖον δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον. Ἀνυπολόγιστοι εἶναι αἱ ζημίαι καὶ αἱ καταστροφαὶ δι' ὅλα τὰ Κράτη, ὅσα ἔλαβον μέρος εἰς αὐτόν.

Πόλεις καὶ χωρία μὲ τὰς οἰκίας, τὰ μεγάλα δημόσια οἰκοδομήματα, τοὺς ναοὺς, τὰ διδακτήρια, τὰ ἐργοστάσια μετεβλήθησαν ἐκ τῶν βομβαρδισμῶν εἰς σωροὺς ἐρείπιων. Ἀτμομηχαναί, ἐπιβατηγὰ καὶ φορτηγὰ σιδηροδρομικὰ βαγόνια κατεστράφησαν ἢ παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ. Σιδηροδρομικαὶ γέφυραι ἀνετινάχθησαν. Δρόμοι ἀνεσκάφησαν. Λιμένες κατεχώσθησαν μὲ πλοῖα βυθισμένα ἐντὸς αὐτῶν. Βουνὰ καὶ λόφοι ἀπεγυμνώθησαν ἀπὸ τὸ πράσινον. Τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα βοηθοῦν τὸν ἀνθρώπον εἰς τὰς ἐργασίας του ἢ χρησιμεύουν ὡς τροφή του, σιγὰ — σιγὰ ἠφανίσθησαν.

Ἑκατομμύρια εἶναι οἱ στρατιῶται, οἵτινες ἐφονεύθησαν εἰς τὰς μάχας ἢ ἀπέθανον ἀπὸ τὰς κακουχίας, τὸ ψῦχος, τὴν πείναν, τὰς στερήσεις. Πολλοὶ ἠκρωτηριάσθησαν καὶ ἔμειναν ἀνάπηροι, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ ἐργασθῶν.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ὑλικῶν, ἡ ἀνθρωπότης εἶχε καὶ μεγάλας ἠθικὰς ζημίας. Ἐμειώθη ἡ ἀξία, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐχαλαρώθη ὁ σεβασμὸς τοῦ πολίτου πρὸς τὸν νόμον, ὁ σεβασμὸς τῶν παιδίων πρὸς τοὺς γονεῖς, τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς ἡλικιωμένους ἀνθρώπους. Ἐκλονίσθησαν τὰ θεμέλια τῆς οἰκογενείας. Ἐκλονίσθη ἡ ἐντιμότης, ἡ φιλαλήθεια, ἡ δικαιοσύνη, ἡ φιλία. Εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων ἐνεφώλευσε τὸ ψεῦδος, ἡ ἀπάτη, τὸ μῖσος καὶ ἡ δίψα τῆς καταστροφῆς.

Ἡ φρίκη τοῦ πολέμου μὲ τὰς μεγάλας καὶ ἀνυπολογί-
στους ζημίας καὶ καταστροφὰς συνεκίνησεν ὅλους τοὺς λαοὺς
τῆς γῆς.

Διὰ τοῦτο, ἀντιπρόσωποι 51 Ἐθνῶν συνῆλθον, κατ'
ἐντολὴν τῶν Κυβερνήσεών των, κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1945,
εἰς τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἀπεφάσισαν
νὰ ἐνωθοῦν αἱ δυνάμεις τῶν Ἐθνῶν τούτων, διὰ νὰ δημι-
ουργηθῇ μία Παγκόσμιος Ὁργάνωσις, μὲ σκοπὸν νὰ ἐξα-
σφαλισθῇ εἰς τὸ μέλλον ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου.

Πρὸς τοῦτο ὑπέγραψαν οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι τὸν
Καταστατικὸν Χάρτην, ὅστις ἐρρύθμισε τὸν Ὁργανισμόν
τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν (Ο. Η. Ε.). Κατὰ δὲ τὸν Ὀκτώ-
βριον τοῦ 1945 ὁ Ο. Η. Ε. ἔκαμεν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν του.
Συνῆλθον δηλαδή οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν
εἰς συνέλευσιν καὶ ἤρχισαν νὰ συζητοῦν πῶς θὰ λυθοῦν τὰ
διεθνῆ ζητήματα μὲ εἰρηνικὰ μέσα.

Ἴδου τί ἐκήρυξαν τὰ Ἠνωμένα Ἐθνη εἰς ὅλον τὸν
κόσμον μὲ τὴν κοινὴν των συμφωνίαν, τὴν ὁποίαν ὑπέγρα-
ψαν οἱ ἀντιπρόσωποι των:

Ἡμεῖς οἱ λαοὶ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν ἀπεφασίσαμεν
νὰ ἐπιδιώξωμεν μὲ κοινὰς προσπάθειάς τὰ ἑξῆς:

— Νὰ διαφυλάξωμεν τὰς μελλούσας γενεὰς ἀπὸ τὴν κα-
τάραν τοῦ πολέμου, ὁ ὁποῖος δύο φορές ἐντὸς μιᾶς γενεᾶς
ἐπροξένησεν ἀνεκδιήγητον δυστυχίαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

— Νὰ βοηθῆσωμεν νὰ διατηρηθῇ ἡ Δικαιοσύνη καὶ ὁ σε-
βασμὸς πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις μας, τὰς ὁποίας ἀναλαμβάνο-
μεν μὲ διεθνεῖς συμβάσεις.

— Νὰ προαγάγωμεν τὴν κοινωνικὴν πρόοδον καὶ νὰ δημι-
ουργήσωμεν καλυτέρους ὅρους ζωῆς μὲ μεγαλυτέραν ἐλευ-
θερίαν.

Διὰ τὰ ἐπιτύχωμεν αὐτὰ εἴμεθα ἀποφασισμένοι:

— Νὰ ἐπιδείξωμεν ἀνοχήν καὶ νὰ ζήσωμεν ὁμοῦ ἐν εἰρήνῃ ὡς καλοὶ γείτονες.

— Νὰ ἐνώσωμεν τὰς δυνάμεις μας διὰ νὰ διατηρήσωμεν τὴν διεθνῇ εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν.

— Νὰ ἀποφύγωμεν πολέμους καὶ νὰ μὴ χρησιμοποιήσωμεν ἔνοπλον δύναμιν παρὰ μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν κοινοῦ συμφέροντος.

Ἡ ἰδρυσις τοῦ Ο. Η. Ε. καὶ αἱ ἀρχαί, τὰς ὁποίας ἐκήρυξε, μᾶς ὑπενθυμίζουν τὴν ἱστορίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν Ἀμφικτιονιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπεδίωξαν νὰ ἐξασφαλίσουν διὰ τῆς ἐνώσεως γειτονικῶν πόλεων τὰ κοινὰ των συμφέροντα. Μᾶς ὑπενθυμίζουν ἀκόμη τὴν ἀπόπειραν τοῦ Περικλέους νὰ συγκροτήσῃ Πανελλήνιον συνέδριον εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ συζητηθῇ πῶς θὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἐλευθερία τῶν θαλασσῶν.

Τὰ 51 Ἔθνη, τὰ ὁποῖα ὑπέγραψαν εἰς Ἀγιον Φραγκίσκον τῆς Ἀμερικῆς τὴν κοινὴν συμφωνίαν καὶ ἐπεκύρωσαν αὐτήν, εἶναι τὰ ἑξῆς:

Αἴγυπτος

Αἰθιοπία

Ἀιτή

Ἀργεντινὴ

Αὐστραλία

Βέλγιον

Βενεζουέλα

Βολιβία

Βραζιλία

Γαλλία

Γιουγκοσλαβία

Γουατεμάλα

Δανία

Δομινικανὴ Δημοκρατία

Ἑλλάς

Ἐνωσις Ρωσικῶν Σοβιετικῶν
Δημοκρατιῶν

Ἡν. Πολιτεῖαι Β. Ἀμερικῆς

Ἰνδία

Ἰράκ

Ἰράν

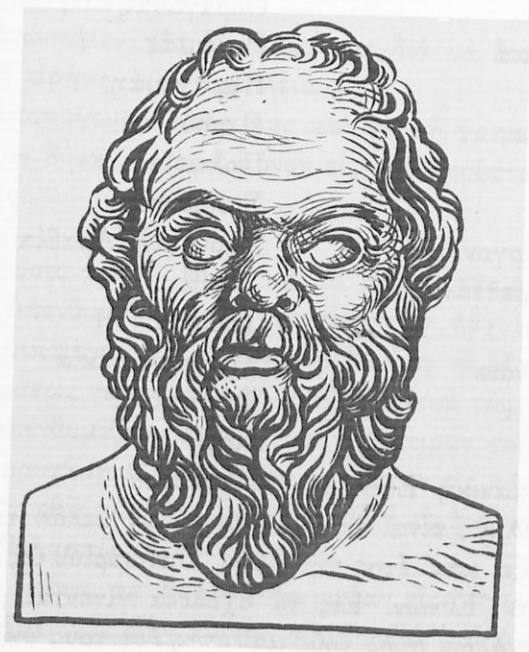
Ἰσημερινὸς

Καναδάς	Όλλανδία
Κίνα	Ούκρανία
Κολομβία	Ούραγουάη
Κόστα - Ρίκα	Παναμάς
Κούβα	Παραγουάη
Λευκορωσία	Περοῦ
Λίβανος	Πολωνία
Λιβερία	Σαλβαντόρ
Λουξεμβούργον	Σαουδική Ἀραβία
Μεγάλη Βρετανία	Συρία
Μεξικόν	Τουρκία
Νέα Ζηλανδία	Τσεχοσλοβακία
Νικαράγουα	Φιλιππῖναι
Νορβηγία	Χιλή
Νοτιοαφρικανική Ἐνωση	Χονδούρα.

Ἡ Ἑλλάς εἶναι ἐκ τῶν ἰδρυτικῶν μελῶν τοῦ Ο. Η. Ε. καὶ ἐορτάζει κατ' ἔτος τὴν 24ην Ὀκτωβρίου ὡς ἡμέραν τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν. Εἰς τὰ σχολεῖα γίνονται ὁμιλίας ὑπὸ τῶν διδασκάλων πρὸς τοὺς μαθητὰς διὰ τοὺς σκοποὺς, τοὺς ὁποίους ἔχει ὁ Ο. Η. Ε., πῶς δηλονότι θὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ εἰρήνη εἰς τὸν κόσμον καὶ θὰ εὐτυχήσῃ ἡ ἀνθρωπότης.

Θεόδωρος Παρασκευόπουλος

128. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

‘Ο σοφώτατος Σωκράτης ἰδοὺ τί ἔλεγε διὰ τὴν γεωργίαν:

Καὶ οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ πλούσιοι δύνανται νὰ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, διότι ὅχι μόνον φέρει πλοῦτον, ἀλλ’ εἶναι συγχρόνως εὐχάριστος καὶ διασκεδαστική. Μᾶς συνηθίζει νὰ ὑπομένωμεν καὶ τοὺς κόπους καὶ τὸ ψῦχος καὶ τὴν θερμότητα, νὰ σηκώνωμεθα πρῶτὶ καὶ νὰ περιπατῶμεν πολὺ. Τοιοῦτοτρόπως ἐνδυναμώνει τὸ σῶμα καὶ μᾶς καθιστᾷ ὑγιεῖς, εὐρώστους καὶ ἱκανοὺς πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἀγαπητῆς πατρίδος. Τὰ ψυχρὰ ὕδατα τῆς ἐξοχῆς, οἱ σύνδενδροι

καὶ σκιεροὶ τόποι καὶ ὁ δροσερὸς καὶ καθαρὸς ἀήρ ὅχι μόνον ὑγίαιν ἀλλὰ καὶ τέρψιν προξενοῦν εἰς τοὺς γεωργούς. Εἶναι δὲ ἀδύνατον ἐλεύθερος ἄνθρωπος νὰ εὔρη ὠφελιμωτέραν καὶ τερπνοτέραν ἀσχολίαν.

Ἡ γεωργία διδάσκει τὴν ἀγάπην τῆς ἐργασίας καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Διότι οἱ μὲν κόποι τοῦ ἐπιμελοῦς γεωργοῦ πλουσίως ἀνταμείβονται, ἡ δὲ ὀκνηρία τοῦ ἀμελοῦς τιμωρεῖται μὲ τὴν δυστυχίαν του. Διδάσκει ἡμᾶς καὶ τὰ καλὰ τῆς ἐνώσεως καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας. Δικαίως δὲ ἐπωνομάσθη μῆτηρ καὶ ὅλων τῶν ἄλλων τεχνῶν. Διότι, ὅταν ἡ γεωργία ἐνός τόπου ἀκμάζη, ἀκμάζουν καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι. Ὅπου ἡ γεωργία παραμελεῖται, ἐκεῖ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι εἶναι εἰς κακὴν κατάστασιν.

129. ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἄγριος καὶ ἀπολίτιστος, τότε ὅ,τι ἐχρειάζετο διὰ νὰ συντηρηθῇ καὶ νὰ ζήσῃ τὸ ἐλάμβανεν ἀπὸ τὴν φύσιν. Μὲ τὸ δέρμα τοῦ ζώου, τὸ ὅποιον φονεῖ, καλύπτει τὴν γυμνότητά του. Ἡ δὲ σὰρξ τοῦ φονευομένου ζώου χορηγεῖ εἰς αὐτὸν τὴν πρωτίστην τροφήν του. Τὸ πλησίον δάσος δίδει εἰς αὐτὸν ξύλα διὰ νὰ στήσῃ τὴν καλύβην του, πυκνὸν φύλλωμα διὰ νὰ τὴν στεγάσῃ, καὶ πλῆθος ἀγρίων καρπῶν διὰ νὰ ποικίλῃ τὸ ἄχαρι γεῦμά του.

Ἀμα ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἡμερωθῇ καὶ μορφωθῇ, δηλαδὴ πολιτισθῇ, μεταβάλλει τὴν ζωὴν του.

Δὲν τοῦ εἶναι ἀρκετὰ τὰ πρῶτα αὐτὰ φυσικὰ ἐφόδια, τὰ πρωτογενῆ, οὔτε ἀρκεῖται εἰς τὴν ἀπλὴν καὶ ἀκατέργαστον τροφήν του. Ζητεῖ νὰ εὔρη ἄσυλον ἀσφαλέστερον, ἐνδύματα καλύπτερα, φαγητὰ ὀρεκτικώτερα καὶ περισσότερον εὐκολο-

χώνευτα. Ἄν καὶ αἱ νέαι αὗται ἀνάγκαι τοῦ δὲν εἶναι καὶ τόσον.μεγάλαι, βλέπει ὅμως ὅτι μερικά πράγματα δὲν ἤμπορεῖ νὰ τὰ προμηθευθῇ μόνος του. Καὶ ζητεῖ τότε τὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν τῶν ὁμοίων του.

Ἄλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο μόνον. Ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐθεράπευσε τὰς πρώτας ἀνάγκας του, ἄλλαι ἀνάγκαι παρουσιάζονται εἰς αὐτόν. Ὁ ἄγριος ἐνεδύετο τὸ δέρμα τῆς ἐλάφου ἢ τῆς ἄρκτου. Ὁ πολιτισμένος ὅμως ἀντικαθιστᾷ τὴν ἐνδυμασίαν αὐτὴν διὰ τοῦ μαλλίνου ὑφάσματος, δηλαδή διὰ τοῦ ἐρίου τῶν ζώων τὸ ὁποῖον γνέθει καὶ ὑφαίνει.

Βραδύτερον εἰς τὸ μοναδικὸν αὐτὸ ἐνδυμα προσθέτει καὶ ἄλλα. Χρειάζεται εἰς αὐτὸν χιτῶν, ὑποκάμισον ἐκ λίνου ἢ βάμβακος, μάλλινον ἢ μετάξινον, περιπόδιον, ὑποδήματα, ἐκ δέρματος κατεσκευασμένα, περισκελὶς, πῦλος ἀδιάβροχος καὶ χίλια ἄλλα πράγματα.

Δὲν δύναται πλέον νὰ διαμείνη ἐντὸς τρώγλης ἢ καλύβης. Ἡ κατοικία του θὰ εἶναι ἀπὸ ξύλα καὶ ἔπειτα ἀπὸ λίθους ἢ ὀπτοπλίνθους, θὰ ἔχῃ πολλὰ διαμερίσματα ἢ χωριστὰ δωμάτια. Θὰ εἶναι κτισμένη, διὰ μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν, ἐπὶ στερεῶν θεμελίων, ἢ, διὰ νὰ εἶναι περισσότερον ὑγιεινὴ, τὴν κτίζει ὑπεράνω θολωτοῦ ὑπογείου.

Ἡ κλίνη του ἄλλοτε ἀπετελεῖτο ἀπὸ ξηρὰ φύλλα δένδρων. Τώρα ἔχει στρωμνάς, σινδόνας, προσκεφάλαια, κλινοσκεπάσματα καὶ τὰ λοιπὰ χρειώδη.

Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν εἶναι πλέον ἱκανὸς νὰ κατασκευάσῃ μόνος του ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα, τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκην. Κατασκευάζει μερικά ἐξ αὐτῶν, τὰ ὑπόλοιπα ὅμως τὰ ζητεῖ ἀπὸ φίλους του καὶ ἀπὸ τοὺς γείτονάς του. Καὶ ὅσα τοῦ περισσεύουν καὶ εἶναι ἄχρηστα εἰς αὐτὸν ἀνταλλάσσει μὲ ὅσα περισσεύουν εἰς ἄλλους.

Ὁ Πέτρος καλλιεργεῖ τὴν ἄμπελόν του καὶ παράγει

οἶνον. Ὁ Παῦλος καλλιεργεῖ τὸν ἀγρόν του καὶ παράγει σιτον. Ὁ Παῦλος δίδει εἰς τὸν Πέτρον τρία κιλά σίτου καὶ λαμβάνει εἰς ἀνταλλαγὴν ἕξ κιλά οἶνου.

Ἡ ἀμοιβαία αὕτῃ δόσιν λέγεται ἀνταλλαγή, δηλαδὴ μια πρᾶξις, διὰ τῆς ὁποίας ἀνταλλάσσει τις ἀπ' εὐθείας ἐν προϊόν ἀντὶ ἄλλου προϊόντος τῆς ἰδίας ἀξίας. Ἡ ἀνταλλαγή αὕτη ἔχει σκοπὸν νὰ προμηθεύσῃ καὶ εἰς τοὺς δύο ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ἔχουν ἀνάγκην. Ἐκαστος λαμβάνει τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον τοῦ λείπει, καὶ δίδει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τοῦ περισσεύει. Ἐνεργεῖ μίαν καλὴν πρᾶξιν διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Ἡ ἀνταλλαγή αὕτη εἶναι ὠφέλιμος καὶ διὰ τοὺς δύο.

Ἀλλὰ καὶ αὕτη, ὅσον προχωρεῖ ὁ χρόνος, δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὸν πολιτισμένον ἄνθρωπον. Διότι, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ὁ ἄνθρωπος ὅ,τι τοῦ εἶναι ἀπαραίτητον, πρέπει νὰ εὔρῃ αὐτὸ ἕτοιμον καὶ ἀμέσως νὰ παραδοθῇ εἰς αὐτόν. Τοῦτο ὅμως συνήθως δὲν συμβαίνει. Εἴμαι ἀμπελουργὸς καὶ διὰ τὸν τρυγητὸν ἔχω τὴν ἀνάγκην π.χ. ἐνὸς κάδου. Διὰ νὰ τὸν ἀποκτήσω, προσφέρω εἰς τοὺς γείτονάς μου δέκα βαρέλια οἶνου, τὰ ὁποῖα πολλοὶ θὰ τὰ ἤθελον. Ἀλλὰ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἔχει τοιοῦτον κάδον. Ἐδῶ ἡ ἀνταλλαγή εἶναι ἀδύνατος, διότι ἐλλείπει τὸ ἀνταλλάξιμον ἀντικείμενον.

Ἄλλη ἀδυναμία. Ἐγὼ ἀνατρέφω βοῦς, σεῖς ἀνατρέφετε πρόβατα. Εἰς βοῦς ἰδικός μου ἀξίζει ὅκτῳ πρόβατα ἰδικά σας. Ἐὰν ἔχω ἀνάγκην ὅκτῳ προβάτων, σᾶς προσφέρω ἕνα βοῦν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ἀνταλλαγή ἐπιτυγχάνεται εὐκόλως. Ἀλλ' ἐὰν μοῦ χρειάζεται ἐν καὶ μόνον πρόβατον, δὲν δύναμαι νὰ σᾶς προσφέρω τὸ ἐν ὅγδοον τοῦ βοός μου. Ἐδῶ πάλιν ἡ ἀνταλλαγή εἶναι ἀδύνατος, διότι δὲν ὑπάρχει ἀντικείμενον δυνάμενον νὰ διαιρεθῇ.

Εἰς βοῦς ἀξίζει ὅκτῳ πρόβατα. Ὁ κάτοχος τοῦ βοός δὲν δύναται, χωρὶς θυσίαν μεγάλην, νὰ ἀνταλλάξῃ τὸν ἰδικόν

του βοῦν μὲ ἓν πρόβατον ξένον. Εἶναι λοιπὸν ἀδύνατον νὰ προμηθευθῇ ἓν πρόβατον διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς. Μεταξὺ ὅμως τοῦ βοὸς καὶ τοῦ προβάτου δύναται νὰ εἶναι ἓν κοινὸν μέτρον.

Ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ἓν τοιοῦτον μέτρον, ἔπρεπε νὰ εὗρεθῇ. Τοῦτο ἔπραξαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐπενόησαν τὸ νόμισμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἓν μέτρον τῆς ἀξίας τῶν εἰδῶν δι' ὅλους.

Μὲ τὸν χρυσὸν ἢ μὲ τὸν ἄργυρον, μέταλλα πολύτιμα, διότι εἶναι σπάνια, κατεσκευάσαν μικρὰ στρογγυλὰ τεμάχια. Εἶχον διαφορετικὸν μέγεθος, διαφορετικὸν βάρος καὶ διαφορετικὴν ἀξίαν, π.χ. ἑνὸς φράγκου, δύο, πέντε, δέκα, εἴκοσι φράγκων καὶ οὕτω καθεξῆς. Καὶ τὰ μετάλλινα αὐτὰ νομίσματα χρησιμεύουν ὡς μέτρον μεταξὺ διαφόρων ἐμπορευμάτων. Εἰς βοῦς π.χ. ἀξίζει 200 τοιαῦτα μονόφραγκα, ἓν πρόβατον ἀξίζει 25. Ὁ Πέτρος δὲν ἤμπορεῖ ν' ἀνταλλάξῃ ἀπ' εὐθείας τὸν βοῦν αὐτοῦ μὲ ἓν πρόβατον τοῦ Παύλου. Ἀλλὰ τί κάμνει; Λαμβάνει 25 νομίσματα τοῦ ἑνὸς φράγκου, δίδει αὐτὰ εἰς τὸν Παῦλον καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὸ πρόβατον, τὸ ὁποῖον ἐζήτει. Ὁ Παῦλος ἐπώλησε τὸ πρόβατόν του, ὁ δὲ Πέτρος τὸ ἠγόρασεν. Ἡ ἀγοραπωλησία ἢ, ἀπλούστερον, ἡ πώλησις ἀντικατέστησε τὴν ἀνταλλαγὴν. Ἰδοὺ ἡ πρώτη πρόοδος.

Εἶμαι ἀμπελουργὸς καὶ ἔχω ἀνάγκην ἑνὸς δοχείου. Πωλῶν λιανικῶς οἶνον, ἔχω ἀνάγκην φιαλῶν καὶ πωμάτων. Θέλω νὰ προμηθευθῶ ταῦτα διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς καὶ προσφέρω οἶνον. Οὐδεὶς ὅμως τῶν γνωρίμων μου ἔχει φιάλας ἢ πώματα. Τί νὰ κάμω; Ἄλλοι ἄνθρωποι τότε, λιανοπῶλαι, θέτουν εἰς τὴν διάθεσίν μου τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ζητῶ. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἰς πτωχὰ μέρη, ὅπου δὲν ὑπάρχουν ὁδοί, εἶναι γυρολόγοι καὶ μεταφέρουν παντὸς εἶδους ἐμπορεύματα μικροῦ βάρους καὶ ὄγκου. Ταξιδεύουν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον

καὶ πηγαίνουν ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, προκαλοῦντες τὸν ἀγοραστήν.

“Ὅλαι αὐταὶ αἱ πράξεις τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς πωλήσεως τῶν διαφόρων εἰδῶν εἶναι τὸ λεγόμενον ἐμπόριον καὶ οἱ πωλοῦντες αὐτὰ λέγονται ἔμποροι. Ὅταν ὅμως τὰ διάφορα προϊόντα δὲν εἶναι εὐκόλῳ νὰ μεταφέρονται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, τότε εἰς τὰς προωδευμένας πόλεις καὶ χώρας συγκεντρώνονται τὰ ἐμπορεύματα εἰς ἐμπορικὰ καταστήματα, εἰς ἀποθήκας ἢ εἰς ὑπόστεγα. Καὶ ἐκεῖ περιμένουν τοὺς πελάτας, τοὺς ἀγοραστάς, νὰ προσέλθουν καὶ ἀγοράσουν ἐξ αὐτῶν. Οἱ ἔμποροι αὐτοί, ἀναλόγως τῶν μεγάλων ἢ μικροτέρων ἐργασιῶν των, λέγονται μεγαλέμποροι, μικρέμποροι ἢ μεταπράται.

Ἐξ ὅσων ἐμάθομεν περὶ τοῦ ἐμπορίου βλέπομεν ὅτι τὸ ἐμπόριον ἐγεννήθη μαζὶ μὲ τὸν πολιτισμὸν τῶν ἀνθρώπων πρὸ τοῦ πολιτισμοῦ ἐμπόριον δὲν ὑπῆρχεν.

« Τὸ Ἐμπόριον »

Σπυρίδων Λοβέρδος (διασκευὴ)

Ἡ ναυτιλία, δηλαδή ἡ κατὰ θάλασσαν συγκοινωνία, ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Καὶ συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τὴν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ.

Κατ' ἀρχὰς ἡ ναυτιλία περιορίζετο εἰς τὴν διὰ μικρῶν πλοίων συγκοινωνίαν, τὴν ἀκτοπλοΐαν, καὶ εἰς τὴν διὰ τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν, συγκοινωνίαν, διότι ἡ κατασκευὴ κα-
ταλλήλων πλοίων ἦτο ἀτελής.

Βαθμηδὸν ὅμως ἐναυπηγῆθησαν μεγαλύτερα πλοῖα, μετὰ ὅποια οἱ ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ ἐπιχειροῦν μεγαλύτερα ταξίδια. Τὰ ταξίδια αὐτὰ δὲν εἶχον μόνον ἐμπορικοὺς, ἀλλὰ πολλάκις καὶ πολεμικοὺς σκοποὺς.

Κατὰ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν διεκρίθησαν ὡς τολμηροὶ ναῦται οἱ Φοίνικες, οἱ Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Ἕλληνες. Κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ βραδύτερον ἀκόμη εἶχον τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὴν θάλασσαν ἡ Βενετία καὶ ἡ Γένουα μετὰ τὸ μέγα ἐμπορικὸν καὶ πολεμικὸν ναυτικὸν των.

Σπουδαίαν πρόοδον εἰς τὴν ναυτιλίαν ἐπέφερεν ἡ εὕρεσις τῆς ναυτικῆς πυξίδος. Ἡ πυξὶς εἶναι ἐν ἐργαλεῖον, τὸ ὁποῖον δεικνύει τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. Δι' αὐτοῦ οἱ ναυτικοὶ εὐρίσκουν ἀσφαλῶς τὴν διεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν ὀφείλουν νὰ ἀκολουθήσουν κατὰ τὸν πλοῦν.

Τὸ κύριον μέρος τῆς ναυτικῆς πυξίδος εἶναι ἡ μαγνητικὴ βελόνη. Αὕτη στηρίζεται ἐπὶ κατακορύφου ἄξονος καὶ δύναται νὰ κινῆται ἐλευθέρως. Καὶ ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ λαμβάνῃ τοιαύτην θέσιν, ὥστε τὸ ἐν ἄκρον αὐτῆς νὰ διευθύνεται πρὸς βορρᾶν καὶ τὸ ἄλλο πρὸς νότον. Τοποθετεῖται ἐπὶ κυκλικοῦ πίνακος, τοῦ ὁποίου ἡ περιφέρεια διαιρεῖται εἰς 32 ἴσα μέρη, ἐπὶ τῶν ὁποίων σημειοῦνται τὰ 32 σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

Διὰ τοῦ ἐργαλείου τούτου ὁ ναυτικός γνωρίζει ἀκριβῶς εἰς ποῖον μέρος τοῦ ἀνοικτοῦ πελάγους εὐρίσκεται ὁ βορρᾶς καὶ πρὸς ποῖον ὁ νότος. Γνωρίζει ἀκόμη καὶ πάντα τὰ λοιπὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

Τὸ χρησιμώτατον αὐτὸ ναυτικὸν ἐργαλεῖον εἰσήγαγεν εἰς τὴν Εὐρώπην ὁ Ἰταλὸς Φλάβιος Γιόγιας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 14ου αἰῶνος μ. Χ.

Ἐπίσης συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν πρόοδον τῆς ναυτιλίας ἡ ἐφεύρεσις τῆς ἀτμομηχανῆς, τῆς ὁποίας πρῶτος ἐφευρέτης εἶναι ὁ ἀρχαῖος Ἕλλην μαθηματικός καὶ μηχανικός Ἡρῶν ὁ Ἀλεξανδρεὺς. Πρὸ τῆς πρώτης εἰκοσαετίας τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, τὰ πλοῖα ἦσαν μόνον ἰστιοφόρα. Καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ταξιθεύσουν παρὰ ὅτε ἔπνεεν ἄνεμος καὶ μάλιστα εὐνοϊκός.

Διὰ τοῦτο τὰ ἰστιοφόρα πλοῖα χρειάζονται πολλάκις πολλὰς ἡμέρας δι' ἀπόστασιν, τὴν ὁποίαν τὰ ἀτμόπλοια δύνανται εἰς ὀλίγας μόνον ὥρας νὰ διαπλεύσουν.

Οἱ κίνδυνοι τῆς θαλάσσης εἶναι μεγαλύτεροι κατὰ τὴν νύκτα. Ἐνεκα τοῦ ἐπικρατοῦντος σκότους ὁ πλοίαρχος δὲν βλέπει νὰ διευθύνῃ ἀσφαλῶς τὸ πλοῖον. Τὸ κακὸν ἐμετριάσθη κατὰ πολὺ διὰ τῶν φάρων, οἱ ὅποιοι ἀνηγέρθησαν κατ' ἀποστάσεις εἰς τὰς παραλίας καὶ ἰδίως εἰς θέσεις ἐπικινδύνους. Οὕτως οἱ θαλασσοπόροι ὁδηγοῦνται κατὰ τὰς σκοτεινὰς νύκτας καὶ προφυλάσσονται ἀπὸ τοῦς κινδύνους.

Μεταξὺ τῶν κρατῶν, τῶν ὁποίων ἡ ναυτιλία ἔκαμε μεγάλας προόδους, κατατάσσεται καὶ ἡ Ἑλλάς. Τὰ ἐμπορικά μας πλοῖα διαγωνίζονται εἰς πολλοὺς λιμένας μὲ τὰ πλοῖα τῶν μεγάλων κρατῶν. Καὶ οἱ διεσπαρμένοι Ἕλληνες εἰς ὅλην τὴν γῆν βλέπουν μὲ ἀπερίγραπτον χαρὰν τὴν ὥραίαν μας κυανόλευκον σημαίαν ἐπὶ τῶν ἐρχομένων πλοίων.

(κατὰ διασκευὴν)

131. ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ, ΩΡΑ ΣΟΥ ΚΑΛΗ!

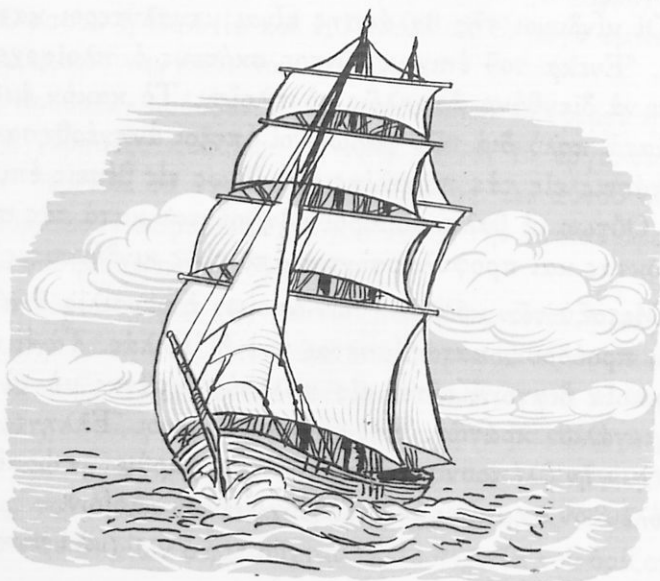
Φουρτούνιασεν ἡ θάλασσα κι ἐβουρκωθῆκαν τὰ βουνά!
Εἶναι βουβὰ τ' ἀηδόνια μας καὶ τὰ οὐράνια σκοτεινά,
κι ἡ δόλια μου ματιὰ θολή.
Παιδί μου, ὦρα σου καλή!

Εἶναι φωτιά τὰ σπλάγχχνα μου καὶ τὸ κορμί μου παγωνιά!
Σαλεύει ὁ νοῦς μου σὰν δενδρί, ποῦ στέκει ἀντίχρυ στὸν χιονιᾶ
καὶ εἶναι ξέβαθο πολύ.
Παιδί μου, ὦρα σου καλή!

Βοίζει τὸ κεφάλι μου σὰν τοῦ χειμάρρου τὴν βοή!
Λιποθυμᾷ ἡ καρδούλα μου καὶ μοῦ ἐκόπηκε ἡ πνοή,
στὸ ὑστερνό σου τὸ φιλί.
Παιδί μου, ὦρα σου καλή!

« Ἀτθίδες Αὔραι »

Γεώργιος Βιζυηνός

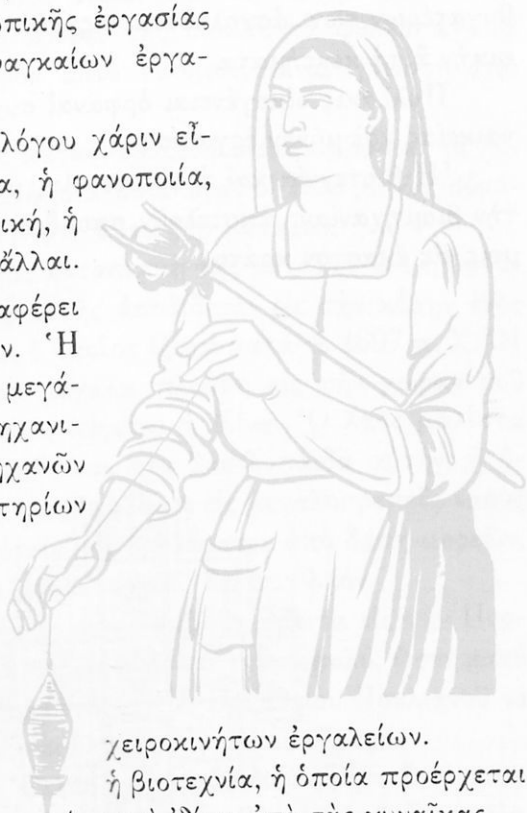

Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν προϊόντων τῆς φύσεως, διὰ νὰ γίνουν χρησιμώτερα εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν, πρέπει νὰ μεταβληθοῦν διὰ τῆς τέχνης τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ βιοτεχνία τώρα περιλαμβάνει ὅλας ἐκείνας τὰς τέχνας, αἱ ὁποῖαι μεταβάλλουν τὰ προϊόντα τῆς φύσεως εἰς χρήσιμα διὰ τὸν βίον ἀντικείμενα. Καὶ ἡ μεταβολὴ αὕτη δὲν γίνεται διὰ τῆς χρησιμοποίησεως μεγάλων μηχανῶν, ἀλλ' ἀπλῶς διὰ τῆς προσωπικῆς ἐργασίας τεχνιτῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐργαλείων.

Τοιαῦται τέχναι λόγου χάριν εἶναι ἡ ὑποδηματοποιία, ἡ φανοποιία, ἡ ραπτική, ἡ ξυλουργική, ἡ ἀγγειοπλαστική καὶ ἄλλαι.

Ἡ βιοτεχνία διαφέρει ἀπὸ τὴν βιομηχανίαν. Ἡ βιομηχανία παράγει μεγάλας ποσότητας βιομηχανικῶν προϊόντων διὰ μηχανῶν καὶ μηχανικῶν κινητηρίων δυνάμεων. Ἡ βιοτεχνία παράγει μικρὰς σχετικῶς ποσότητας πραγμάτων διὰ τῶν χειρῶν τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν

χειροκινήτων ἐργαλείων.

Ἡ βιοτεχνία, ἡ ὁποία προέρχεται

ἀπὸ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας καὶ ἰδίως ἀπὸ τὰς γυναῖκας.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἐπαρχίας, εἶναι συ-

νηθέστατον νά ἐργάζωνται κατ' οἶκον αἱ γυναῖκες, χωρὶς νά παραμελοῦν τὰς οἰκιακὰς τῶν ἐργασίας. Διὰ τῆς ἐργασίας τῶν κατασκευάζουν διάφορα πράγματα πρὸς πώλησιν ὑφαίνουιν βαμβάκινα ἢ μεταξωτὰ ὑφάσματα ἢ μαλλίνους τάπητας, κεντοῦν, πλέκουν καλάθια, ράπτουν, τρέφουν ἐπίσης μεταξοσκώληκας, συντηροῦν ὀρνιθῶνας ἢ μελισσῶνας καὶ ἐκτελοῦν ἐργασίας καταλλήλους διὰ τὴν γυναικείαν φύσιν.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πόλεις ἐπίσης πολλὰ οἰκογένειαι συντηροῦνται διὰ τῆς ἐργασίας τῶν οἰκοδεσποινῶν καὶ τῶν θυγατέρων τῶν ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ραπτικήν, τὴν ζωγραφικὴν ἢ τὰ κεντήματα.

Πολλάκις οἰκογένειαι ὀρφαναὶ συντηροῦνται ἐκ τῆς γυναικείας καὶ μόνον ἐργασίας.

Ἡ βιοτεχνία καὶ ἡ οἰκοτεχνία, μετὰ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἀποτελοῦν σπουδαίας παραγωγικὰς δυνάμεις εἰς ἕκαστον κράτος.

(κατὰ διασκευὴν)

133. Η ΜΕΤΑΞΑ

Πατρις τοῦ μεταξοσκώληκος καὶ τῆς βιομηχανίας τῆς μετάξης εἶναι ἡ Βόρειος Κίνα. Εἰς τὴν ἀπέραντον αὐτὴν χώραν ἡ ἀγρία λευκὴ μορέα, τῆς ὁποίας τὰ φύλλα ἀγαπᾷ κυρίως τὸ μεταξοφόρον αὐτὸ ἔντομον, εἶναι γνωστὴ ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων.

Ὁ μεταξοσκώληξ κατασκευάζει μικρὰ βομβύκια, τὰ λεγόμενα κουκούλια, τὰ ὁποῖα συνέλεγον οἱ Κινέζοι ὡς οὐράνιον δῶρον καὶ ἔκλωθον ἀπ' αὐτὰ τὴν μέταξαν.

Ἡ τελειότερα ὅμως κατασκευὴ τῆς μετάξης καὶ ἡ ἐφεύρεσις τῆς βιομηχανίας αὐτῆς ἀποδίδεται εἰς τὴν κόρην ἐνὸς αὐτοκράτορος Κινέζου, ὁ ὁποῖος ἔζησε κατὰ τὸ 2697 π. Χ. Ἡ ἐφεύρεσις αὐτὴ ἔφερε μεγάλα πλοῦτη εἰς τὴν χώραν τοῦ Οὐρανίου Κράτους, ὅπως λέγεται ἡ Κίνα. Ὁ λαὸς μάλιστα ἀπὸ εὐγνωμοσύνην ἀπεθέωσε τὴν βασιλόπαιδα αὐτὴν, ἡ ὁποία λατρεύεται ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς τῆς Κίνας. Οἱ ναοὶ αὐτοί, περιβαλλόμενοι ἀπὸ δάση μορεῶν, εἶναι κυρίως σχολεῖα μεταξουργίας διὰ τὸν λαόν.

Ἡ παραγωγὴ τῆς μετάξης διεδόθη ἔπειτα εἰς τὴν Περσίαν καὶ ἡ βιομηχανία τῆς προώδευσε τόσον πολὺ, ὥστε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἰουλιανοῦ νὰ ὀνομάζωνται οἱ μεταξοσκώληκες Περσικοὶ σῆρες.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ὁ μεταξοσκώληξ ἦτο ἄγνωστος καὶ ἐνομιζέτο ὅτι ἦσαν τὰ βομβύκια, καθὼς ὁ βάμβαξ, προῖον φυτοῦ. Ἄλλοι δὲ ἐνόμιζον τὴν μέταξαν ὡς τὴν κλωστὴν τῆς ἀράχνης.

Περισσότερον γνωστή ἔγινεν ἡ μέταξα διὰ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὅστις, ἀφοῦ κατέκτησε τὴν Ἰνδικήν, ἐνεδύετο μὲ τὰς πολυτελεῖς στολὰς τῶν Μήδων Βασιλέων. Ἀργότερον διεδόθη ἡ χρησιμοποίησις τῶν μεταξωτῶν (τῶν σηρικῶν, ὅπως ὠνομάζοντο) ὑφασμάτων ἀκόμη περισσότερο, ἀλλὰ ἡ ἀξία τῶν ὑφασμάτων τούτων ἦτο πολὺ μεγάλη. Εἶχε τὴν ἀξίαν χρυσοῦ καὶ δι' αὐτὸ ἡ ἐξάπλωσις τῆς ἦτο περιωρισμένη. Εἰς τὴν Ρώμην μόνον αἱ γυναῖκες τῆς ἀνωτάτης ἀριστοκρατίας ἠδύναντο νὰ φοροῦν μεταξίνας ἐσθῆτας. Ὅταν δὲ ἤρχισαν νὰ ἔρχονται ἐνδύματα ἀπὸ καθαρὰν μέταξαν, ἡ σπατάλη ἐκείνη τῆς πολυτελείας ἐξήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ. Ματαίως προσεπάθησαν σοφοὶ ἡγεμόνες νὰ σταματήσουν τὸ ρεῦμα τοῦτο τῆς πολυτελείας. Καὶ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Χρυσόστομος καὶ ὁ Βασίλειος, ἐξηγέρθησαν ἐναντίον τῆς μεγάλης πολυτελείας τῶν μεταξωτῶν καὶ ἐπιχρύσων ὑφασμάτων. Ἀργότερον, κατὰ τὸν ἑβδομον αἰῶνα, ὁ ἰδρυτὴς τῆς νέας θρησκείας, ὁ Μωάμεθ, ἀπηγόρευεν εἰς τοὺς πιστοὺς τὴν χρῆσιν τῶν μεταξωτῶν ἐσθῆτων, μὲ ποινὴν τὴν ἀπώλειαν τοῦ Παραδείσου.

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς συμβουλὰς τῶν ἀγίων Πατέρων καὶ τὰς ἀπαγορεύσεις τῶν ἄλλων, ἡ μέταξα διεδίδετο πάντοτε. Ὅσον δὲ ἠῦξανεν ἡ πώλησις τῆς μετάρξης, τόσον περισσότερο ἐπλούτει τὸ περσικὸν ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον εἶχε τὸ μονοπώλιον τῆς μετάρξης.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ἐξ αἰτίας τῶν πολέμων πρὸς τοὺς Πέρσας, ἡ τιμὴ τῆς μετάρξης ὑψώθη τόσον, ὥστε καὶ οἱ πλουσιώτεροι ἐδυσκολεύοντο νὰ προμηθευθοῦν μεταξωτὰ ὑφάσματα. Διότι οἱ Πέρσαι κατέλαβον τότε τὴν μεγάλην ὁδὸν τοῦ ἐμπορίου τῆς μετάρξης καὶ αἱ ἐμπορικαὶ συγκοινωνίαι διεκόπησαν.

Οἱ Βυζαντινοὶ τότε ἐσκέφθησαν νὰ ἀποκτήσουν τὴν

βιομηχανίαν τῆς μετάξης καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ μεταξοσκώληκος, ὁ ὁποῖος θὰ προσέφερε μεγάλους πόρους εἰς τὸ κράτος. Εἶχον φθάσει κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον ἀπὸ τὴν Ἰνδικὴν δύο μοναχοί, οἱ ὁποῖοι διηγοῦντο τὰ θαυμάσια τοῦ μεταξοσκώληκος καὶ ὑπέσχοντο νὰ φέρουν μεταξόσπορον. Τοὺς μοναχοὺς τούτους, μὲ τὴν συμβουλὴν τῆς βασιλίσσης Θεοδώρας, ἀπέστειλεν ὁ Ἰουστινιανός, κατὰ τὸ 555 μ. Χ., εἰς τὴν Σηρικὴν, δηλαδὴ τὴν Κεντρικὴν Ἀσίαν. Τοὺς ἀντήμειψε πλουσίως καὶ ὑπέσχέθη εἰς αὐτοὺς μεγάλας δωρεάς, ἐὰν ἔφερον εἰς τὸ Βυζάντιον τὸν μεταξόσπορον.

Οἱ δύο μοναχοὶ μετέβησαν κρυφίως εἰς τὴν χώραν τῶν Σηρῶν. Ἐκεῖ ἔμαθον πῶς παράγεται καὶ ὑφαίνεται ἡ θαυμασία αὕτη κλωστή τῆς μετάξης. Ἐπειτα ἔκρυψαν εἰς τὸν νάρθηκα (δηλαδὴ εἰς τὸ κούφιο μέρος) τῶν ράβδων των ψάκια μεταξοσκωλήκων καὶ τὰ ἔφερον εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἐκεῖ ἐξέθρεψαν τοὺς σκώληκας μὲ φύλλα μορέας καὶ ἐδίδαξαν τὴν ἀνατροφὴν των καὶ τὴν παραγωγὴν μετάξης.

Ἀπὸ τότε ὁ Ἰουστινιανὸς ἵδρυσεν βιομηχανικὰ ἐργαστήρια μετάξης καὶ πολὺ γρήγορα τὸ πολύτιμον αὐτὸ νῆμα ἔγινε μονοπώλιον τοῦ κράτους καὶ ἐπωλεῖτο εἰς μεγάλας τιμάς.

«Μετάξα»

Γ. Κυριακός (διασκευή)

Ξημερώνει. Αύγή δροσάτη
 με τὸ πρῶτό της πουλι
 λές καὶ κρᾶζει τὸν ἐργάτη
 στὴν φιλόπονη ζωή.

Πρὶν ἀχνίση κάθε ἀστέρι,
 με χαρούμενη καρδιά,
 νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι,
 τρέξετε ὅλοι στὴν δουλειά.

Τώρα ἐκεῖθε οἱ φροντίδες
 ἄς πετάξουνε, καθὼς
 ξαφνιασμένες νυκτερίδες,
 ὅπου ἀγνάντεψαν τὸ φῶς.

Μὴ σᾶς εἶναι ὁ ξένος πλουῦτος
 ἐν' ἀγκάθι στὴν καρδιά,
 πέστε ἀζήλευτα: «Εἶναι τοῦτος
 ἐργασίας κληρονομιά!».

Σηκωθῆτε· ἡ γῆ χαρίζει
 μόνον ἄφθονο καρπό,
 ἀν' ὁ κόπος τὴν ποτίζει
 μ' ἕναν ἴδρωτα συχνό.

Γεράσιμος Μαρκοράς

135. ΜΑΪΟΣ

Ἦλθεν ὁ Μάιος.

Μεγάλη ἑορτὴ εἰς τὸν δροσερὸν καὶ ἀνθοστόλιστον κῆπον. Ἀνθὴ εἰς τὰ δένδρα, ἄνθη εἰς τοὺς θάμνους, ἄνθη εἰς τὴν χλόην, ἄνθη παντοῦ. Τὰ χρώματα συνδυάζονται ἁρμονικῶς μὲ τὰ ἀρώματα. Αἱ κατακόκκιναι παπαροῦναι ἀδελφώνονται μὲ τὰς λευκὰς μαργαρίτας καὶ τὸ βαρὺ ἄρωμα τῶν κρίνων μὲ τὴν λεπτὴν εὐωδίαν τῶν ρόδων. Καὶ ἡ πρωινὴ δρόσος στολίζει τὰ φύλλα καὶ τὰ πέταλα μὲ ἀδάμαντας, μὲ τοὺς ὁποίους παίζουν φαιδρῶς αἱ πρῶται τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες.

Εἰς τὴν καθαρὰν, τὴν γαλανήν, τὴν εὐώδη ἀτμόσφαιραν τοῦ κήπου πετοῦν ἀναρίθμητα ἔντομα καὶ πτηνὰ, βομβοῦντα, τερετίζοντα, κελαδοῦντα. Ἡ συναυλία τῶν ἡ πανηγυρικὴ συμπληρώνει τὴν ὄψιν τοῦ κήπου τὴν ἑορτάσιμον, ἀντὶ τῶν ἀφώνων ἀνθέων, τὰ ὁποῖα κοιτάζουν μὲ ἀγάπην καὶ θαυμασμόν. Ψάλλουν τὰ πτηνὰ τὸν ὕμνον τοῦ Μαΐου. Καὶ ἐνῶ πετοῦν μὲ κελαδήματα, πλησιάζουν τὰ ἄνθη, ὥς διὰ νὰ αἰσθανθοῦν αὐτὰ τὴν εὐωδίαν τῶν, ὥς διὰ νὰ ἀκούσουν ἐκεῖνα τὸ ἄσμα τῶν.

Καὶ λέγουν τὰ ἄνθη πρὸς τὰ πτηνὰ:

— Σᾶς ζηλεύομεν καὶ σᾶς μακαρίζομεν. Πόσον εἴσθε εὐτυχισμένα, ποῦ ἔχετε λάρυγγα μουσικὸν καὶ ἡμπορεῖτε νὰ τονίζετε ἄσματα πρὸς τὸν Δημιουργόν σας! Ἡμεῖς εὐωδιά-

ζομεν καὶ αἰσθανόμεθα, ἀλλὰ δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἐκφράσω-
μεν ὅ,τι αἰσθανόμεθα μὲ ἄσματα.

Καὶ ἀπαντοῦν τὰ πτηνὰ πρὸς τὰ ἄνθη :

— Ἡ εὐωδία σας ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά σας. Ἡμεῖς
προσευχόμεθα μὲ ἄσματα εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν Ναὸν τοῦ
Θεοῦ. Ἀλλὰ σεῖς εἰσθε τὰ θυμιατήρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκ-
πέμπεται πρὸς τὸν οὐρανόν, μαζὶ μὲ τὴν προσευχὴν, ἡ εὐω-
δία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Καὶ τὸ ἀγνὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔρχεται τὴν πρωινὴν
ἐκείνην ὥραν διὰ νὰ δρέψῃ τὰ ἄνθη τοῦ Ματοῦ, ἀκούει, ἐννοεῖ
τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ λέγει :

— Ναί, ὁ κῆπος αὐτὸς εἶναι ναός, ὅπου δοξάζεται καὶ ὑ-
μνεῖται ὁ Δημιουργός. Σήμερον εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἑορτῶν.
Ἑορτάζει ἡ Φύσις. Τὰ πτηνὰ διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θε-
οῦ καὶ τὰ θυμιατήρια τῶν ἀνθέων ἀναπέμπουν πρὸς Αὐτὸν
τὸν λιβανωτὸν τῆς λατρείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Γρηγόριος Ξενόπουλος (διασκευή)

136. Η ΠΡΩΤΗ ΜΑΪΟΥ

Τοῦ Ματοῦ ροδοφαίνεται ἡ 'μέρα,
ποῦ ὠραιότερη ἡ φύση ξυπνάει
καὶ τὴν κάμνουν λαμπρὰ καὶ γελάει
πρασινάδες, ἀκτῖνες, νερά.

Ἄνθη καὶ ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
παιδιὰ κι ἄνδρες, γυναῖκες καὶ γέροι.
Ἀσπροεντύματα, γέλοια καὶ κρότοι,
ὅλοι οἱ δρόμοι γεμᾶτοι χαρά.

Ναί, χαρῇτε τοῦ χρόνου τὴ νιότη,
ἄνδρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ.

Διονύσιος Σολωμός

137. ΤΟ ΔΑΣΟΣ

Τὸ δάσος, πὺ λachτάριζες
ὥσπου νὰ τὸ περάσης,
τώρα νὰ τὸ ξεχάσης,
διαβάτη ἀποσπερνέ.

Μιὰν αὐγινὴ τὸ κούρσεψαν
ἀνίδρωτοι λοτόμοι,
κι ἐκεῖ εἶναι τώρα δρόμοι,
διαβάτη ἀποσπερνέ.

Τὸ σιγαλὸ τραγούδισμα
πὺ σ' ἔσερνε διαβάτη,
σὲ μαγικὸ παλάτι,
δίχως ἐλπίδα αὐγῆς,

τὸ πήρανε, γιὰ κοίταξε,
στερνὴν ἀνατριχίλα,
τὰ πεθαμένα φύλλα,
πὺ ἀπόμειναν στὴ γῆς.

Γενῆκαν νεκροκρέβατα
τ' ἄγριά του δένδρα τώρα
καὶ θὰ τὰ βρῆς στὴν χώρα,
διαβάτη ἀποσπερνέ.

Μιλτιάδης Μαλακάσης

Τὰ πρωινὰ κελαδήματα, τὰ χαιρετίζοντα τὸν ἥλιον καὶ δοξολογοῦντα τὸν Πλάστην, ἀντηχοῦν ζωηρότερα, πολυπληθέστερα. Ἡ συναυλία των μὲ εὐφραίνει τὴν αὐγὴν, ὅταν ἐξυπνῶ καὶ ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου. Ἀπέναντι ἔχω ἓν δένδρον ὑψηλόν, τοῦ ὁποίου οἱ κλάδοι τώρα ἤρχισαν νὰ πρασινίζουν. Ἐπὶ τοῦ δένδρου τούτου τονίζουν τὸν πρωινόν των ὕμνον οἱ πτερωτοὶ ψάλλται τῆς περιοχῆς μας. Καὶ πέριξ ἀναθάλλουν τὰ φυτὰ καὶ τὰ δενδρύλλια τῆς αὐλῆς, καὶ ἀναζωογονεῖται ὁ κισσός, ὁ ὁποῖος καλύπτει ἕως ἐπάνω τοὺς τοίχους, καὶ τὸ νωπὸν πράσινον, τὸ ἀνοικτόν, δίδει τὸν ζωηρότερον τόνον εἰς τὴν εἰκόνα.

Καὶ εἶναι μία μικρὰ εἰκὼν ἀνοίξεως αὐτῇ, ποὺ παρουσιάζεται ἐμπρὸς μου τὸ πρωί, ὅταν ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου. Ἄν ἤμην ζωγράφος, θὰ ἐζωγράφιζον αὐτὸ τὸ δένδρον, ὅπως τὸ ἐβλεπον πρὸ ὀλίγων ἀκόμῃ ἡμερῶν, γυμνόφυλλον, πένθιμον, ἰσχνόν, ὡς σκελετός, ποὺ ἐξέτεινε τοὺς τεφρούς του κλάδους ἐπὶ οὐρανοῦ συνεφώδους, διὰ νὰ παραστήσω τὸν χειμῶνα. Καὶ πάλιν θὰ τὸ ἐζωγράφιζον ὅπως τὸ βλέπω τώρα θαλερόν, πράσινον, ἐπὶ οὐρανοῦ ἀνεφέλου, διὰ νὰ παραστήσω τὴν ἀνοιξιν.

Ναί, ἡ ἀνοιξὶς ἦλθεν! Ὁ Πλούτων ἀφῆκε πάλιν τὴν Περσεφόνην νὰ ἀναβῇ ἀπὸ τὸν Ἄδην εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ συναντήσῃ τὴν μητέρα τῆς Δήμητρα καὶ νὰ φέρῃ τὰ ἄνθη καὶ τὴν χαράν. Ἡ ἀνοιξὶς ἦλθε. Μᾶς τὸ λέγει τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ, μᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνει τὸ πράσινον τῆς γῆς, μᾶς τὸ βεβαιώνει τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν.

Ἦλθεν ἡ ἀνοιξὶς καί, ὅπως πάντοτε, τὸ ἀνθοστόλιστον ἄρμα τῆς ἔσुरαν αἱ χελιδόνες. Ὡ, τὰ ἀγαπημένα, τὰ λα-

τρευτά πτηνά, οί πρόδρομοι, οί προάγγελοι τῶν ὡραίων ἡμερῶν! Τὰς εἶδατε; Τὰς εἶδατε πάλιν νὰ διασχίζουν μὲ τὴν χαριτωμένην των πτῆσιν τὸν κυανοῦν ἀέρα καὶ νὰ τὸν γεμίζουν μὲ τὴν ἀρμονίαν τῶν τερετισμῶν των; Καὶ ἐνεπλήσθη εὐφροσύνης ἡ ψυχὴ μας εἰς τὴν συνάντησιν τῶν καλῶν, πιστῶν φίλων, αἱ ὁποῖαι ἐπανέρχονται εἰς τὰς παλαιάς των φωλεάς, διὰ νὰ μείνουν μαζί μας ὅσον θὰ μείνη καὶ ἡ Περσεφόνη, ὅσον θὰ διατηρηθῇ ἡ ὡραία ἐποχή!

Ναί, διότι δὲν ὑπάρχει ἀγαπητότερον πτηνὸν ἀπὸ τὴν χελιδόνα. Ἐρχεται μαζί μὲ τὴν ἀνοιξιν καὶ εἶναι τὸ ἔμβλημα μα τῆς ἀναγεννήσεως, τῆς ἀφυπνίσεως τῆς ζωῆς. Εἶναι φίλη τοῦ ἀνθρώπου. Διότι, κατὰ προτίμησιν, στήνει τὴν φωλεάν της εἰς τὰς πόλεις, παρὰ τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλάκις μέσα εἰς τὰς κατοικίας των. Δίδει τὸ μέγα παράδειγμα τῆς φιλοπονίας, τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης, τοῦ κοινωνικοῦ αἰσθήματος, διότι εἶναι κατ' ἐξοχὴν φιλόπονος, φιλόστοργος καὶ κοινωνική. Ἡ παρουσία της θεωρεῖται ὡς καλὸς οἰωνὸς καὶ γίνεται πανταχοῦ δεκτὴ ὡς εὐλογία Θεοῦ. Καὶ δὲν εἶναι μόνον στολισμός, δὲν μᾶς τέρπει ἀπλῶς μὲ τὴν χάριν τῆς πτήσεώς της καὶ μὲ τὴν γλυκύτητα τοῦ ἄσματος της, εἶναι καὶ εὐεργέτης, διότι καθαρίζει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τοὺς κώνωπας καὶ ἄλλα βλαβερὰ ἔντομα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν κυρίως τὴν τροφήν της.

Ἐπειτα, χρησιμεύει κάποτε καὶ ὡς εἶδος βαρομέτρου. Οἱ χωρικοὶ μάλιστα, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἄλλο, μεταχειρίζονται τὴν χελιδόνα· ὅταν πετᾷ χαμηλὰ, προμηνύει βροχὴν, ὅταν πετᾷ ὑψηλὰ, προμηνύει καλοκαιρίαν.

Ὑποθέτω ὅτι δὲν ὑπάρχουν χειρότερα παιδιά εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα καταδιώκουν τὰς χελιδόνας καὶ δοκιμάζουν κατ' αὐτῶν τὴν δύναμιν τῆς σαύτας των ἢ

πετροβολοῦν τὰς φωλεάς των ἢ συλλαμβάνουν καὶ βασανίζου-
ν τοὺς νεοσσούς. Μαρτυροῦν σκληρότητα ψυχῆς ἀπαρα-
δειγματίστον. Διότι πληγώνουν ἢ φονεύουν χωρὶς λόγον, ἀπὸ
ἀπλῆν εὐχαρίστησιν, — ποίαν ἀγρίαν εὐχαρίστησιν! — πτη-
νὰ ὅχι μόνον ἀβλαβῆ, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ εὐεργετικά!

Γρηγόριος Ξενόπουλος (Διασκευὴ)

Καλῶς μᾶς ἦλθες, ἄκακο πουλὶ χαριτωμένο,
καλῶς μᾶς ἦλθες, τοῦ Μαρτιοῦ πρωτόλουβο
λουλούδι!

Μὲ πόση, νὰ 'ξερεις, κρυφὴ λαχτάρα περιμένω
ν' ἀκούσω μέσ' στὰ σύννεφα τὸ πρῶτό σου
τραγούδι!

Τόσο συνήθισα ὁ φτωχὸς νὰ βλέπω κάθε μέρα
χαρὲς κι ἐλπίδες νὰ πετοῦν, νὰ πνίγωνται στὸ
ρέμα
τοῦ χρόνου τ' ἀνυπότακτου, ποὺ ἀκόμ' ἀκόμα
φέμμη

μοῦ φαίνεται' ὅτι σὲ θεωρῶ νὰ σχίζης τὸν αἰθέρα
μὲ τὰ σπαθᾶτά σου πτερά... Γλυκό μου χελιδόνι,
μᾶς ἔφερες καλοκαιριά... "Ὁψιμο θά' λθῃ χιόνι ;..

« Βίος καὶ Ἔργα »

Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης

α. **Ἡ βασίλισσα** Ὁ λαὸς ὀνομάζει τὴν βασίλισσαν Μάνναν, διότι πράγματι εἶναι ἡ μή-
τηρ ὁλοκλήρου τοῦ μελισσίου καὶ ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ
ἀναπτύξεώς του.

Ἡ βασίλισσα γνωρίζεται ἀπὸ τὰς ἄλλας μελίσσας,
διότι ἔχει μικρότερον τὸ σῶμα καὶ κοντὰ τὰ πτερὰ καὶ
ὅλον τὸ ὀπίσω μέρος τῆς κοιλίας μένει ἀσκέπαστον. Εἶναι
περισσότερον κιτρινωπὴ ἀπὸ τὰς ἐργάτιδας καὶ εἰς τὸν
ἥλιον φαίνεται ὥσάν χρυσωμένη. Ἐὰν ἰδῇ κανεῖς διὰ πρῶ-
την φορὰν βασίλισσαν, ἡμπορεῖ νὰ τὴν νομίσῃ μικρὰν σφῆ-
κα, διότι ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα. Αἱ κινήσεις τῆς βασιλί-
σσης εἶναι βραδεῖαι καὶ σοβαραί, ὥσάν νὰ ἐννοῇ ὅτι αὐτὴ
εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἀρχόντισσα τῆς κυψέλης. Ἐὰν ὅμως
τύχῃ ἀνάγκη, τότε γίνεται ἔξαφνα πολὺ ζωηρὰ καὶ εὐκί-
νητος.

Ὅλοι αἱ ἄλλαι μέλισσαι τῆς κυψέλης ἀγαποῦν καὶ σέ-
βονται τὴν βασίλισσαν. Τρέχει κάθε μία νὰ παραμερίσῃ, διὰ
νὰ τῆς ἀφήσῃ τόπον εἰς τὰς κηρήθρας, νὰ τὴν χαϊδεύσῃ μὲ
τὰ κέρατά της καὶ νὰ τῆς προσφέρῃ τροφήν.

Χωρὶς βασίλισσαν τὸ μελίσσιον δὲν δύναται νὰ δια-
τηρηθῇ, ἀλλὰ σκορπίζεται καὶ χάνεται. Αἱ μέλισσαι ἐν-
νοοῦν τοῦτο καί, ἅμα χάσουν τὴν ἀγαπημένην μητέρα των,
φανερώνουν μὲ διαφόρους τρόπους τὴν λύπην καὶ ταραχὴν

καὶ τὴν ἀπελπισίαν των. Γυρίζουν ἐπάνω - κάτω, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ τὴν ζητοῦν παντοῦ μὲ παραπονετικὸν βόισμα τῶν πτερῶν. Αἱ φωναὶ των αὐταὶ γνωρίζονται τόσον εὐκολὰ καὶ διαφέρουν ἀπὸ τὰς φωνὰς τῆς χαρᾶς τῶν μελισσῶν, ὅσον διαφέρει θρῆνος παιδίου ἄρρώστου ἀπὸ τὰ παιδικὰ χαρωπὰ τραγούδια.

Ἡ βασίλισσα ἔχει κέντρον καὶ μάλιστα μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν ἐργάτιν καὶ φαρμακερόν. Εἶναι λοξὸν καὶ ὄχι τόσον δυνατόν, ὥστε νὰ τρυπᾷ καὶ σκληρὰ ἀντικείμενα. Ἐὰν εἰπῇ κανεὶς τοῦτο εἰς ἀπλοῦκὸν μελισσοτρόφον, θὰ τὸν κάμῃ νὰ γελάσῃ, διότι πιστεύει ὅτι ἡ βασίλισσα δὲν ἔχει κέντρον. Τὴν πεποιθήσιν δὲ αὐτὴν ἐσχημάτισε δικαίως, ἀφοῦ ἐγγίζει μὲ τὰς χεῖράς του, ὁσάκις τύχῃ ἀνάγκῃ, τὰς βασιλίσσας τῶν μελισσῶν, χωρὶς νὰ κεντρισθῇ. Τὸ κέντρον αὐτὸ δὲν ἠξεύρει ἢ δὲν δύναται νὰ μεταχειρισθῇ ὡς ὄπλον, παρὰ μόνον ὅταν πρόκειται νὰ κτυπήσῃ ἄλλην βασίλισσαν.

Μέσα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κυψέλην δύο βασίλισσαι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ζήσουν. Καὶ ἅμα τύχῃ νὰ συναντηθοῦν, ὁρμοῦν ἢ μία ἐναντίον τῆς ἄλλης καὶ ἀρχίζει ἀγὼν φοβερός. Καὶ τελειώνει ὁ ἀγὼν αὐτὸς μὲ τὸν θάνατον τῆς ὀλιγώτερον δυνατῆς ἢ τῆς ὀλιγώτερον πονηρᾶς βασιλίσσης.

Εἰς τὰς μονομαχίας αὐτὰς συμβαίνει κάτι πολὺ περίεργον. Αἱ δύο βασίλισσαι ἀρπάζονται μὲ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας, σφίγγονται στῆθος μὲ στῆθος καὶ προσπαθοῦν ἢ μία νὰ κεντρίσῃ τὴν ἄλλην εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς κοιλίας. Ἀλλὰ μόλις παρουσιάσουν τὰ φαρμακερὰ κέντρα, ἀφήνονται καὶ ἀπομακρύνονται πρὸς τὰ ὀπίσω, ὁρμοῦν ἔπειτα καὶ συμπλέκονται. Τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται ἕως νὰ εὕρῃ ἢ μία κατάλληλον στιγμήν, ὅταν ἡ ἀντίπαλος εἶναι ἀπροφύλακτος. Καὶ τότε ὁρμᾷ αἰφνιδίως, τὴν κτυπᾷ μὲ τὸ κέντρον καὶ τὴν θανατώνει.

Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἢ μία ἀπὸ τὰς βασιλίσσας θὰ ζήσῃ καὶ τὸ μελίσσιον δὲν μένει ὀρφανόν. Ἐνῶ, ἂν ἐκτυπῶντο καὶ αἱ δύο κατὰ τὴν ὥραν τῆς συμπλοκῆς, θὰ ἔμενε τὸ μελίσσιον χωρὶς βασιλίσσαν καὶ θὰ ἔχάνετο. Ὅ,τι λοιπὸν γίνεται δὲν εἶναι τυχαῖον, ἀλλὰ ἐν ἀπὸ τὰ πολλὰ δείγματα, τὰ ὁποῖα φανερώνουν τὴν πρόνοιαν τῆς φύσεως διὰ τὴν διατήρησιν τῶν πλασμάτων της.

β. Ἡ ἐργάτις

Ὁ πληθυσμὸς τῆς κυψέλης ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς ἐργάτιδας. Ἐν κα-

λὸν μελίσσιον δύνανται νὰ περιέχῃ ἕως ἑκατὸν χιλιάδας ἐργαζομένων μελίσσας. Αὐταὶ ἔχουν ὅλας τὰς φροντίδας τοῦ συν-οικισμοῦ. Ἡ ζωὴ των εἶναι διαρκὲς ἐργασία. Ἀπὸ τὴν πρῶ-την στιγμήν, ὅτε ἐξέρχονται τέλειαι μέλισσαι ἀπὸ τὸ κελλίον, ἕως τὴν τελευταίαν στιγμήν, ὅτε ἀποθνήσκουν ἀπὸ τὴν πολ-λὴν ἐργασίαν, ἐργάζονται.

Διὰ τοῦτο καὶ δὲν ζοῦν περισσότερον ἀπὸ ἕξ ἢ ἑπτὰ μῆνας, μερικαὶ μάλιστα οὔτε δύο μῆνας. Ἀλλαι τρώγονται ἀπὸ τὰ πτηνά, ἐνῶ μαζεύουν τὸ νέκταρ ἐπάνω εἰς τὰ ἄνθη. Ἀλλαι θανατώνονται ἀπὸ κακοκαιρίας καὶ βροχάς, πρὶν προφθάσουν νὰ φέρουν τὸ φορτίον των εἰς τὴν κυψέλην. Ὀλίγαι προφθάνουν νὰ γηράσουν, ὅσαι γεννῶνται κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ μένουν τὸν χειμῶνα κλεισμένοι εἰς τὰς κατοικίας των. Καὶ αὐταί, μὲ πτερὰ σχισμένα, μὲ σῶμα μαδη-μένον, ἐργάζονται ὅσον ἡμποροῦν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς κυψέλης, μέχρι τῆς ὥρας τοῦ θανάτου, ὁ ὁποῖος ἔρχεται αἰφνι-δίως, χωρὶς ἀσθενείας καὶ βάσανα.

Ἡ ἐργάτις τὰς πρώτας δεκαπέντε ἡμέρας τῆς νεότη-τός της καθαρίζει τὰ κελλία καὶ τρέφει τοὺς ἀνηλίκους ἀδελ-φούς της. Ἐπειτα ἀρχίζει νὰ κατασκευάζῃ κηρίον ἀπὸ τὸ μέλι, τὸ ὁποῖον τρώγει ἕτοιμον ἀπὸ τὰς κηρήθρας. Ἀμα

ἀρχίση νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν κυψέλην, τὰς πρώτας ἡμέρας φέρει νερόν, ἔπειτα γῦριν καὶ ἐπὶ τέλους μέλι.

Ἐὰν καμμία ἀπὸ τὰς ἐργάτιδας γεννηθῇ ἀνίκανος δι' ἐργασίαν, ἀμέσως θανατώνεται ἀπὸ τὰς ἀδελφάς της. Ἐπίσης καταδικάζεται εἰς θάνατον ἀπὸ πείναν, ἐὰν παύσῃ νὰ ἐργάζεται, διότι ἔπαθε κάποιαν σωματικὴν βλάβην. Τότε αἱ ἄλλαι μέλισσαι μὲ σπαρτιατικὴν αὐστηρότητα τὴν σύρουν καὶ τὴν ρίπτουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλην. Τὸ βασίλειον τῶν μελισσῶν δὲν ἐννοεῖ νὰ τρέφῃ πολίτας ἀέργους καὶ ἀχρήστους.

Ἐὰν τύχῃ νὰ συλληφθῇ μὲτα μέλισσα ἀπὸ κανέν ἐντομον ἢ εὗρεθῇ εἰς κίνδυνον, τότε ὅλαι αἱ ἄλλαι μέλισσαι, χωρὶς νὰ ὑπολογίσουν μήπως πάθουν καὶ αὐταί, τρέχουν νὰ τὴν σώσουν.

Αἱ ἐργάτιδες μέλισσαι ἔχουν ὄπλον δυνατόν τὸ φαρμακερὸν κέντρον. Δὲν τὸ μεταχειρίζονται ὅμως διὰ νὰ ἐπιτεθοῦν χωρὶς λόγον, παρὰ μόνον διὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ζωὴν των καὶ νὰ προφυλάξουν τὴν κατοικίαν των.

Κάποτε πειραταί, καταδιωκόμενοι ἀπὸ μέγα Τουρκικὸν πλοῖον, κατώρθωσαν νὰ ἐπιτεθοῦν καὶ νὰ τὸ κυριεύσουν μὲ τὴν βοήθειαν τῶν μελισσῶν. Ἐπλησίασαν τὸ τουρκικὸν σκάφος καὶ ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἱστοῦ ἔρριψαν μέσα εἰς αὐτὸ τὰς πηλίνας κυψέλας, τὰς ὁποίας εἶχον εἰς τὸ πλοιαρίον των. Αἱ κυψέλαι ἔσπασαν καὶ αἱ μέλισσαι ἐσκορπίσθησαν καὶ ἐπετέθησαν ἐναντίον τοῦ πληρώματος. Οἱ Τοῦρκοι τόσο ἐξάλισθησαν ἀπὸ τὰ κεντρίσματα χιλιάδων μελισσῶν, ὥστε ἔτρεχον καὶ ἐκρύπτοντο εἰς τὰ βάθη τοῦ πλοίου. Ἐνῶ οἱ πειραταί, προφυλαγμένοι μὲ προσωπίδας, ὥρμησαν καὶ ἐκυρίευσαν τὸ πλοῖον, χωρὶς νὰ εὗρουν καμμίαν ἀντίστασιν.

γ. Ὁ κηφήν

Κηφήνες εἶναι αἱ νωθραὶ καὶ ἄκεν-
τροι μέλισσαι. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν αὐ-

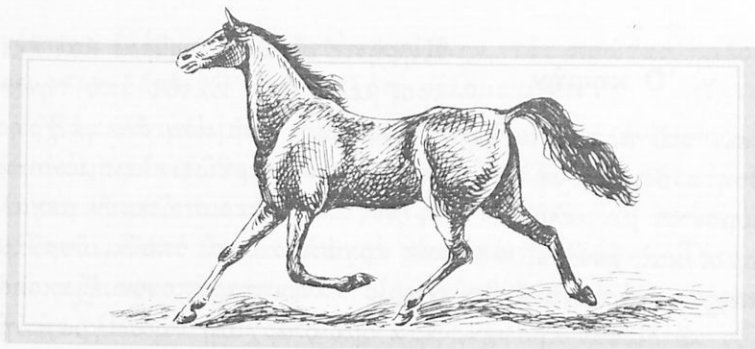
ξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς κυψέλης, καμμίαν ἄλλην χρησι-
μότητα δὲν ἔχουν. Μένουν σχεδὸν διαρκῶς κλεισμένοι καὶ
τρέφονται μὲ μέλι. Οἱ κηφήνες εἶναι περισσότερον μεγαλό-
σωμοι καὶ χονδροὶ ἀπὸ τὰς ἐργάτιδας, αἱ ὁποῖαι ὅσον μὲν
ὑπάρχουν ἀρκετὰ ἄνθη, χωρὶς κανέν παράπονον ἐξακολου-
θοῦν νὰ δίδουν τροφήν, ἅμα ὅμως ἀρχίσῃ νὰ ὀλιγοστεύῃ ἡ
συγκομιδὴ τοῦ μέλιτος, ἡ ὑπομονὴ τῶν παύει.

Τότε αἱ ἐργάτιδες ἀνησυχοῦν καὶ φοβοῦνται μήπως οἱ
πολυφάγοι κηφήνες ἐξοδεύσουν τὸ ἀποθηκευμένον μέλι καὶ
χαθῇ ἀπὸ πείναν τὸ μελίσσιον κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χειμῶ-
νος. Ἀρχίζουν λοιπὸν τὴν καταδίωξιν τῶν κηφήνων. Τοὺς
ἕως χθὲς ἀγαπητοὺς ἀδελφούς, τοὺς ὁποίους ἔθρεψαν μὲ τὸ
προῖον τόσων κόπων καὶ τόσων φροντίδων, τώρα τοὺς συλ-
λαμβάνουν χωρὶς εὐσπλαγχνίαν καὶ τοὺς σύρουν ἔξω ἀπὸ τὴν
κυψέλην. Τώρα τροφή δὲν ὑπάρχει παρὰ μόνον διὰ τοὺς ἐργα-
ζομένους καὶ τοὺς χρησίμους διὰ τὴν διατήρησιν τῆς κυψέ-
λης. Ἡ καταστροφὴ τῶν κηφήνων εἶναι ἀπαραίτητος. Ἄν
αὐτοὶ πλεονάσουν καὶ ἂν τὸ μέλι ἐξοδευθῇ πρὶν ἔλθῃ ὁ καιρὸς
τῆς νέας συγκομιδῆς, τότε ὀλόκληρον τὸ μελίσσιον θὰ χαθῇ
τὸν χειμῶνα.

Ὁ κηφήν εἶναι ὅλως διόλου διαφορετικὸς ἀπὸ τὴν ἐργά-
τιν. Ἡ ἐργάτις εἶναι φιλόπρονος καὶ ἐργατικὴ, ἐκεῖνος εἶναι
νωθρὸς καὶ ἄεργος. Δι' αὐτὸ τὸ ὄνομα «κηφήν» εἰς τὴν ἀρ-
χαίαν γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν τὸ ὄνομα «κηφη-
ναρεῖο» σημαίνει τὸν ἄεργον καὶ ὀκνηρὸν ἄνθρωπον. Τὸν
ἄχρηστον εἰς τὴν κοινωνίαν, ὁ ὁποῖος ζῇ ἀπὸ τοὺς ξένους
κόπους καὶ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν ἄλλων.

« Αἱ Μέλισσαι ».

Γεώργιος Δροσίνης (διασκευὴ)

141. Ο ΙΠΠΟΣ

Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκος ὁ 18ος περιηγεῖτο εἰς μίαν ἐπαρχίαν τῆς Γαλλίας συνοδευόμενος ἀπὸ ἑλην ἱππέων λογχοφόρων. Καθ' ὁδὸν ἡ συνοδεία συνήντησε μυλωθρὸν (μυλωνᾶν), ὁ ὁποῖος ὠδήγει ἄλογον φορτωμένον μὲ δύο σάκκους ἀλεύρου. Ἐξαίφνης τὸ ἄλογον ἀγρίεует, ρίπτει κατὰ γῆς τὸ φορτίον του καὶ ἀφήνει τὸν μυλωθρὸν εἰς τὴν μέσσην τοῦ δρόμου. Τρέχει τότε δρομαῖον εἰς τὴν ἑλην τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοποθετεῖται μεταξὺ τῶν ἄλλων ἱππων. Μὲ δυσκολίαν ἐδιώχθη ἀπὸ τὴν ἑλην. Ἀνεκαλύφθη ἔπειτα ὅτι ἦτο ἀρχαῖος ἵππος τοῦ στρατοῦ, καί, ἀφοῦ ἐγήρασεν, ἐπωλήθη εἰς τὴν ἀγοράν καὶ ἡγοράσθη ἀπὸ τὸν μυλωθρὸν. Ἡ θέα τῆς στρατιωτικῆς παρατάξεως ἐζωντάνευσε τὰς παλαιὰς ἀναμνήσεις του.

Ὁ ἵππος ἀγαπᾷ τὴν βοήν τοῦ πολέμου καὶ τὴν ταραχὴν τῶν μαχῶν. Σύντροφος πιστὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τοὺς κινδύνους του καὶ εἰς τοὺς εἰρηνικοὺς ἀγῶνας, εἰς τὰς ἱπποδρομίας καὶ εἰς τὰ κυνήγια. Ὑπακούει πάντοτε εἰς τὰς ὁδηγίας τοῦ ἀναβάτου του καὶ εἰς τὴν θέλησίν του, εἴτε διὰ νὰ ἀδιαφορήσῃ εἰς τὸν κίνδυνον εἴτε διὰ νὰ περιορίσῃ τὴν ὁρμὴν του.

Ὁ ἵππος εἶναι ὄχι μόνον τὸ χρησιμώτερον εἰς τὸν ἄνθρωπον ζῶον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὠραιότερον ἀπὸ ὅλα τὰ τετράποδα. Ἡ ἀναλογία τῶν μελῶν του, ἡ στάσις τῆς κεφαλῆς του, ἡ χάρις τῶν κινήσεών του, ἡ ζωηρότης τοῦ βλέμματός του, ἡ χαίτη του, ἡ οὐρά του, ὅλα αὐτὰ δεικνύουν τὴν εὐγένειαν τοῦ ὑπερηφάνου αὐτοῦ ζώου.

Ὁ ἵππος ἀρέσκεται εἰς τὰ κοσμήματα καὶ γίνεται κομψότερος καὶ δυνατώτερος, ὅταν τὸν στολίζουσιν μὲ φάλαρα πολυτελῆ, μὲ ἐφίππια χρυσοκέντητα, μὲ πτερὰ καὶ μὲ κώδωνες. Οἱ ἀγωνιῶνται τῆς Ἰσπανίας, ὅταν θέλουν νὰ τιμωρῇσιν κανένα ἄλογον διὰ τὴν ἀταξίαν του, τοῦ ἀφαιροῦν τὰ κοσμήματά του ἢ τὸ ἀναγκάζουσιν νὰ μένῃ ὀπίσω ἀπὸ τὰ ἄλλα ἄλογα τῆς συνοδείας. Φαίνεται τότε τὸ ζῶον ὅτι συναισθάνεται τὴν ταπείνωσιν.

Τὰ ὦτά του ἐκφράζουσιν αὐτὰ καὶ μόνον τὴν κατάστασιν του. Ὅσον τὰ κρατεῖ ὀρθία, ὅταν βαδίζῃ ἀγερῶχος, τόσον τὰ χαμηλώνει ὅταν τὸ ἀναγκάζουσιν νὰ ὑπομείνῃ κόπους ἀνέξιους του. Ὅταν στενοχωρῇται ἢ θυμῶνῃ, τότε τὰ κινεῖ τὸ ἐν ἔμπρῳ καὶ τὸ ἄλλο ὀπίσω.

Εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ρωσίας, ὅπου τὰ ἄλογα, πρὶν ἐξημερωθῶν, ζοῦν ἐλεύθερα, περιφέρονται εἰς τὰς ἀπεράντους ἐκείνας ἐκτάσεις εἰς ἀγέλας τριακοσίων, τετρακοσίων ἢ καὶ πεντακοσίων ζώων.

Ὅταν ἡ γῆ εἶναι σκεπασμένη ἀπὸ χιόνας, σκάπτουν τὴν χιόνα μὲ ἓνα τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, διὰ νὰ εὔρουν τὸ χόρτον μὲ τὸ ὅποιον τρέφονται. Ἐκάστη ἀγέλη ἔχει τὸν ἀρχηγόν της. Ὁ ἵππος ὁδηγεῖ τὴν ἀγέλην καὶ αὕτη στρέφεται ὁλόκληρος ἢ βαδίζει, τρέχει ἢ στέκει κατὰ τὰς ὁδηγίας του. Αὐτὸς ὁρίζει τὰς κινήσεις της, ὅταν λύκοι προσβάλλουν τὴν ἀγέλην. Εἶναι πάντοτε εἰς κίνησιν καὶ πάντοτε εἰς προσοχὴν. Ἐπιθεωρεῖ τὴν ἀγέλην καί, ἂν κανεὶς ἵππος

ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰς τάξεις του ἢ μείνῃ ὀπίσω, τρέχει πρὸς αὐτόν, τὸν κυτυπᾷ καὶ τὸν ἐπαναφέρει εἰς τὴν θέσιν του. "Όταν μετὰ τέσσαρα ἢ πέντε ἔτη γηράσῃ ὁ ἀρχηγός, ἄλλος ἵππος τῆς ἀγέλης νεώτερος καὶ δυνατώτερος ἐξέρχεται ἀπὸ τὰς τάξεις καὶ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ. "Αν τὸν νικήσῃ, λαμβάνει τὴν θέσιν του. Καὶ ἡ ἀγέλη τὸν ἀναγνωρίζει τότε ὡς ἀρχηγόν τῆς, ἀντὶ τοῦ νικηθέντος καὶ ἐκθροнисθέντος.

Εἰς τὴν Φιλλανδίαν, τὸν Μάιον, ἀφοῦ λειώσουν αἱ χιόνες, τὰ ἄλογα ἀφήνονται ἐλεύθερα καὶ πηγαίνουν μόνα των εἰς τὰ δάση. Ἐκεῖ σχηματίζουν ἀγέλας χωριστάς, αἱ ὁποῖαι οὔτε διαλύονται οὔτε ἀναμειγνύονται μὲ ἄλλας. Ἐκάστη ἀγέλη ἐκλέγει διὰ τὴν βοσκήν τῆς ἓν μέρος τοῦ δάσους, ὅπου μένει χωρὶς νὰ καταπατῇ τὴν ξένην περιοχὴν.

Γνωστὸν εἶναι πόσον ὁ ἵππος ἀφοσιώνεται εἰς τὸν κύριόν του ἢ τὸν ἵπποκόμον του. Γνωστὸν ἐπίσης εἶναι πόσον φροντίζει διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἀναβάτου, ὅταν τὸν γνωρίζῃ καὶ τὸν ἀγαπᾷ. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος εἰς τὴν Ρωσίαν, εἰς στρατιώτης ἐπλανήθη ἐν μέσῳ καταιγίδος χιόνων, καί, πεσὼν ἀπὸ τὸν ἵππον, ἔσπασε τὸν πόδα του. Μόνος ἐκεῖ, μὴ δυνάμενος νὰ κινηθῇ, ἐξηπλωμένος κατὰ γῆς, ἀνέμενεν ὁ δυστυχὴς τὸν θάνατον. Ὁ ἵππος του τὸν ἔσωσε. Ἐνόησεν ὅτι ὁ ἵππεύς του δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνυψωθῇ μέχρις αὐτοῦ· ἐγονάτισε λοιπὸν καὶ ἐξηπλώθη ὅσον χαμηλὰ ἠδυνήθη, διὰ νὰ εὐκολύνῃ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὸν πληγωμένον στρατιώτην. Ἀφοῦ δὲ κατῴρθωσεν ἐκεῖνος μὲ πολὺν κόπον νὰ καθίσῃ εἰς τὸ ἐφίππιον, ὁ ἵππος ἐσηκώθη μὲ μεγάλην προσοχὴν καὶ ἐπανελάβε τὸν δρόμον του. Καὶ ἔφερε τὸν ἀναβάτην του εἰς τὸ σύνταγμα, ὅπου ἐφρόντισαν διὰ τὴν πληγὴν του.

(Κατὰ διασκευὴν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Η ΔΟΞΑ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν δλόμανρη ράχι
περπατῶντας ἡ Δόξα μονάχη
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια
καὶ στήν κόμη στεφάνι φορεῖ,
γινωμένο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
πού 'χαν μείνει στήν ἔρημη γῆ.

Διονύσιος Σολωμός

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Σελίς

Ὕμνος εἰς τὴν Σημαίαν (ποίημα) Σ. Δάφνη	7
---	---

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. Ἀνάστασις, Α. Καρκαβίτσα	9
2. Χριστὸς Ἀνέστη (ποίημα) Ι. Πολέμη	12
3. Χρονιάρες μέρες (ποίημα) Γ. Δροσίνη	13
4. Ὁ Πατριάρχης, Γ. Τερτσέτη	14
5. Ὁ Θεὸς προστατεύει τὴν Ἑλλάδα, Σ. Τρικούπη	16
6. Τὸ τάμα τοῦ Κολοκοτρώνη, Γ. Τερτσέτη	18
7. Ὁ Παπᾶ - Ἀρσένης, Ν. Σπηλιάδης - Γιάννη Βλαχογιάννη	19
8. Ὁ ἀληθινὸς κληρικός, Ν. Μακρῇ	21
9. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα) Γ. Δροσίνη	22
10. Ὁ παπᾶς τοῦ Σταρτσόβου, Η. Οἰκονομοπούλου	23
11. Μιά χριστιανικὴ πράξις	24
12. Ἡ εὐσέβεια τοῦ στρατοῦ μας	25
13. Ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ (ποίημα) Α. Φωτιάδης	26
14. Τὸ ἱερὸ κειμήλιο, Σ. Δάφνη	27
15. Ἀι - Δημήτρης (ποίημα) Γ. Ἀθάνια	32

Β'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

16. Ζῆ ὁ Βασιλιᾶς Ἀλέξανδρος: (ποίημα) Γ. Δροσίνη	33
17. Γραικός, Γενίτσαρος καὶ Βενετσιᾶνος, Δ. Καμπούρογλου	35
18. Ὁ ἐξωμότης, Ε. Π. Φωτιάδου	39
19. Οἱ Ψαριανοὶ στὴν Ἐπανάστασι (διασκευὴ)	42
20. Τὸ κρυφὸ σχολεῖο (ποίημα) Ι. Πολέμη	48

* Ἐκ τῶν συμβραβευσθεισῶν συλλογῶν τῶν Γ. Μέγα - Α. Οἰκονομίδου καὶ τοῦ Θ. Παρασκευοπούλου ἐλήφθησαν τὰ ἐξῆς ἀναγνώσματα:

1) Ἐκ τῆς συλλογῆς Γ. Μέγα - Α. Οἰκονομίδου τὰ ὑπ' ἀριθ. 59, 67, 69, 70, 86, 88, 95, 107, 114, 122 καὶ 142.

2) Ἐκ τῆς συλλογῆς Θ. Παρασκευοπούλου τὰ ὑπ' ἀριθ. 9, 14, 15, 58, 60, 66, 68, 105, 117, 127 καὶ 131.

Ἀπαντα τὰ λοιπὰ ἀναγνώσματα ἐλήφθησαν ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν Ε. Π. Φωτιάδου - Η. Μηνιάτη.

21. 'Η Σουλιωτοπούλα, Γιάννη Βλαχογιάννη	50
22. 'Η καταστροφή τοῦ Σουλίου (ποίημα δημῶδες)	52
23. Χήρα Σουλιώτισσα, Γιάννη Βλαχογιάννη	53
24. 'Η Δέσπω (ποίημα δημῶδες)	55
25. Εἰς τὸ Μέγα Σπῆλαιον, Χ. Σταυροπούλου	56
26. 'Η τιμιότης τοῦ Κανάρη (διασκευή)	59
27. 'Η καταστροφή τοῦ Δράμαλη (ποίημα δημῶδες)	62
28. 'Ο Κολοκοτρώνης, Σ. Μελά	63
29. Οἱ Κολοκοτρωναῖοι (ποίημα δημῶδες)	69
30. 'Η ἄλωση τῆς Τριπολιτσᾶς (ποίημα) Δ. Σολωμοῦ	70
31. Κολοκοτρώνης καὶ Καποδίστριας, Ν. Σπηλιάδης.....	71
32. 'Η φούντα τοῦ σπαθιοῦ, Γ. Τερτσέτι	72
33. Σύνορα πλατύτερα (διασκευή)	72
34. 'Ο γιαντρός τοῦ Καραϊσκάκη, Ρ. Γκῶλφη	73
35. Στὸ Χάνι τῆς Γραβιάς, Γιάννη Βλαχογιάννη	77
36. Σὰν ἀρχαῖοι Ἕλληνες, Δ. Δημητρακάκη	78
37. 'Ο Παπαφλέσσας, Φ. Φωτάκου	79
38. Πῶς ἐσώθηκεν ὁ Παρθενῶν	80
39. Ἄγια λιθάρια, Δ. Ρώμα	81
40. 'Ο Σολωμός καὶ τὸ Μεσολόγγι, Σ. Ραφτάνη	82
41. Μεσολόγγι (ποίημα δημῶδες)	83
42. Στὴν μάχη τοῦ Σαρανταπόρου, Ν. Σπανδωνῆ	84
43. 'Ο Διάδοχος καὶ ὁ στρατιώτης, Ν. Σπανδωνῆ	85
44. 'Η συμπεριφορὰ τῶν στρατιωτῶν μας, Ν. Σπανδωνῆ	86
45. Σκαρφαλωμένοι στὸ Μπιζάνι, Ν. Σπανδωνῆ	88
46. Δίψα νίκης, Η. Οἰκονομοπούλου	90
47. «Στὴν Σόφια», Η. Οἰκονομοπούλου	91
48. Ἐπιστολὴ μαχητοῦ τοῦ πολέμου τοῦ 1913, Η. Οἰκονομοπούλου	96
49. Τὸ Ἔπος 1940 - 41. Ἀχ. Κύρου	97

Γ'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΒΙΟΝ

50. Στὸν καινούργιόν χρόνον (ἀκροστιχίς)	100
51. Τὸ Ναυτόπουλο, Α. Κουρτίδης	101
52. 'Ο Ἕλλην νύκτες (ποίημα) Γ. Βιζυηνοῦ	103
53. Τὸ μικρὸ μας περιβόλι, Γ. Δροσίνη	105
54. Τὸ σπίτι μας (ποίημα) Γ. Στρατήγη	107
55. 'Η σύντροφος τοῦ ναυάρχου Δέσποινα Κανάρη, Ε. Π. Φωτιάδου...	108
56. Μάννα (ποίημα) Γ. Μαρκωρᾶ	110

Δ'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΕΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

57. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα) Ι. Πολέμη	112
58. Ροδιὰ καὶ πεῦκος, Γιάννη Βλαχογιάννη	113

	Σελίς
59. Τί θέλω (ποίημα) Γ. Δροσίνη	115
60. Ἀμερικανοὶ φιλέλληνες, Δ. Βαγενᾶ - Ε. Δημητρακοπούλου.....	116
61. Παροιμίαι, Ν. Πολίτου	120
62. Δημῶδη αἰνίγματα	122

Ε'. ΑΠΟ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΖΩΗΝ

63. Ὁ τρύγος, Η. Βουτιερῖδη	123
64. Ὁ τρύγος (ποίημα) Α. Χριστοπούλου	129
65. Οἱ τέσσερες ἐποχές τοῦ χρόνου (ποίημα) Γ. Μαρχοῤᾶ	130
66. Στὴ Ρόδῳ, Κ. Οὐράνη	134
67. Ἡ Δῆλος, Π. Νιρβάνα	137
68. Τὰ Γρεβενά, Δ. Κοντογιάννη	141
69. Τὸ Ἀργυρόκαστρο, Γ. Α. Μέγα	145
70. Ἡ Κέρκυρα, Ν. Πετμεζᾶ - Λαύρα	147
71. Ἀπὸ τὸν γῦρο τῆς Πελοποννήσου, Ν. Μαρτίνη	150
72. Οἱ παλιόπετρες, Ε. Π. Φωτιάδου	155
73. Ἡ πέρδικα, Σ. Γρανίτσα	157
74. Ἡ ἐλιά (ποίημα) Ι. Πολέμη	160

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

75. Πατρὶς καὶ Θρησκεία, Δ. Π. Τυπάλδου Φορέστη	163
76. Οἱ τρεῖς ἱεράρχαι, Ε. Π. Φωτιάδου	164
77. Δέησις πρὸς τὸν Χριστὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, Φ. Σκούφου.....	169
78. Ἡ τελευταία λειτουργία, Σ. Ζαμπελίου	172
79. Τὸ Μπαλουκλὶ (ποίημα) Γ. Βιζυηνοῦ	177
80. Ἀγία Σοφία, Ε. Π. Φωτιάδου	179
81. Ἡ Παναγία τῆς Τήνου, Α. Μωραϊτίδου	182
82. Εὐθύμιος Βλαχάβας (διασκευὴ)	188
83. Ὁ νεομάρτυς Ἅγιος Δημήτριος, Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου... ..	189
84. Ὁ κλῆρος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, Δ. Μπαλάνου	192
85. Τὸ χρυσοῦν μετάλλιον τῆς Ἀκαδημίας, Γ. Βοβολίνη	195
86. Ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος (ποίημα) Α. Μαβίλη	197

Β'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

87. Τὰ Παναθήναια, Χ. Τσουντα	198
88. Παρελθὸν καὶ Μέλλον (ποίημα) Α. Προβελεγγίου	201
89. Ὁ Σαμουήλ, Α. Βαλαωρίτου	202

90. 'Ο θούριος τοῦ Ρήγα, Ι. Γενναδίου	203
91. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπαναστάσεως, Γ. Δροσίνη	205
92. 'Ο ὄρκος τῶν Φιλικῶν, Ι. Φιλήμονος	212
93. 'Η προκήρυξις τοῦ 'Υψηλάντου	215
94. Τὰ ἔτη τῆς νεότητος τοῦ 'Αθανασίου Διακού, Α. Καρκαβίτσα...	219
95. Ρούμελη (ποίημα) Ζ. Παπαντωνίου	225
96. Τὸ φίλημα, Μ. Μητσάκη	225
97. Μεσολόγγιον, Δ. Βικέλα	228
98. 'Ο Γεννάδιος κηρύσσει τὴν ἀνάγκην τῶν θυσιῶν, Ε. Π. Φωτιάδου...	233
99. Τὰ πυρπολικά, Φ. Κουκουλὲ	238
100. Κανάρης (ποίημα) Α. Πάλλη	240
101. 'Η Ἀκρόπολις μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, Χ. Τσουντα	241
102. 'Η Σημαία, Ε. Λυκούδη	243
103. 'Η κήρυξις τοῦ πολέμου τοῦ 1912, Σ. Μελά	245
104. Ἐμπρὸς (ποίημα) Κ. Παλαμᾶ	251
105. Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα) Γ. Σουρῆ	252
106. 'Η θυσία τοῦ Κιλκίς, Ε. Π. Φωτιάδου	252
107. Ἑλλάδα - Ἑλλάδα (ποίημα) Σ. Σπεράντσα	254
108. Λόγοι τοῦ Κωνσταντίνου	255
109. 'Ο Δωδεκανήσιος ἐθελοντής	256
110. Κύπριον αἶμα (διασκευὴ)	257
111. 'Η μάχη τοῦ Σκρά, Γ. Βραχνηοῦ	258
112. Οἱ εὐζωνοί, Γ. Τσοκοπούλου	261
113. Στὰ σύνορα (ποίημα) Ι. Πολέμη	265
114. Πίνδος (ποίημα) Σ. Σπεράντσα	266
115. Οἱ νέοι Λεωνίδαι, Φ. Λιβιτσιάνου	267
116. Τὸ ὕψωμα Ντικ εἰς τὴν Κορέαν, Ε. Θωμοπούλου	269
117. Πατρίδα (ποίημα) Γ. Δροσίνη	273

Γ'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΗΘΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

118. 'Ο Σωκράτης, ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ὁ Ξενοφῶν (διασκευὴ)	274
119. 'Ο Μ. Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Φωκίων (διασκευὴ)	276
120. 'Ο θρίαμβος τοῦ Διαγόρα, Α. Κεραμοπούλου	277
121. 'Ο Παπατρέχας, Α. Κοραῆ	279
122. Λάζαρος Κουντουριώτης, Ε. Σίμου	283
123. Ἀνδρέας Συγγρός, Γρ. Ξενοπούλου	286

Δ'. ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΝ

124. Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς, Κ. Παπαρηγοπούλου	288
125. Αἱ ἀρχαιότητες, Ε. Λυκούδη	290
126. 'Ο Ἀρχιμήδης (διασκευὴ)	293

Ε'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

127.	Ὁργανισμὸς Ἠνωμένων Ἐθνῶν (Ο.Η.Ε.), Θ. Παρασκευοπούλου	296
------	--	-----

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

128.	Ὁ Σωκράτης ὑπὲρ τῆς γεωργίας (διασκευή)	300
129.	Τὸ ἐμπόριον, Σ. Λοβέρδου	301
130.	Ναυτιλία (διασκευή)	306
131.	Παῖδί μου, ὦρα σου καλὴ (ποίημα) Γ. Βιζυηνοῦ	308
132.	Ἡ βιοτεχνία καὶ ἡ οἰκοτεχνία (διασκευή)	309
133.	Ἡ μέταξα, Γ. Κυριακοῦ	311
134.	Ἡ ἐργασία (ποίημα) Γ. Μαρκοῦ	314

Ζ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

135.	Μάιος, Γρ. Ξενοπούλου	315
136.	Ἡ πρώτη Μαΐου (ποίημα) Δ. Σολωμοῦ	316
137.	Τὸ δάσος (ποίημα) Μ. Μαλακάση	317
138.	Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	318
139.	Τὸ χελιδόνι (ποίημα) Α. Βαλαωρίτου	320
140.	Αἱ μέλισσαι, Γ. Δροσίνη	321
141.	Ὁ ἵππος (διασκευή)	326
142.	Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν	329

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	331
------------------------------	-----

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ ΑΓ. ΑΣΤΕΡΙΑΔΟΥ

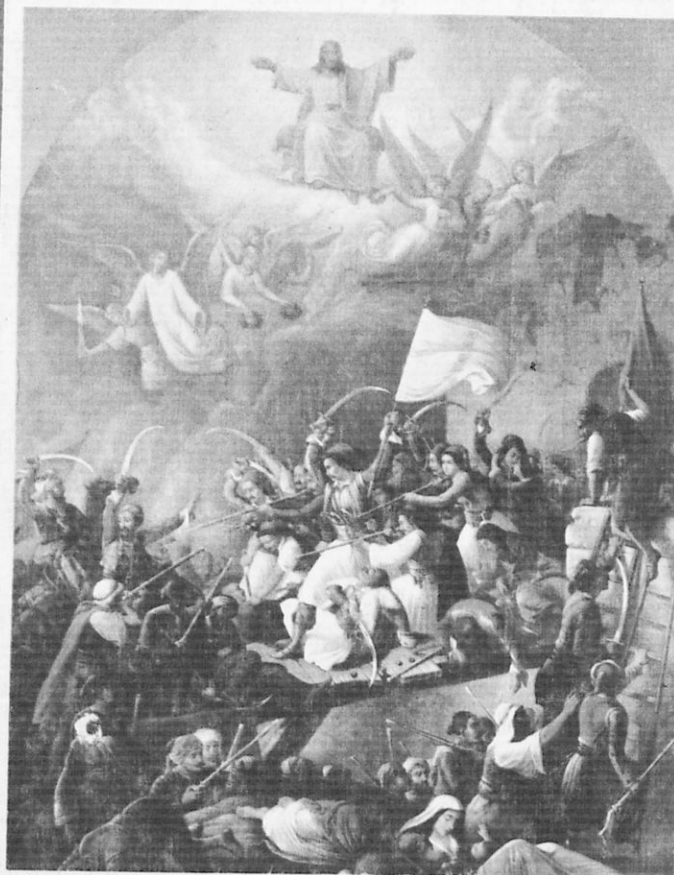

0020555650

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Εκδόσις Ι', 1971 (V) - Άντιτυπα: 180.000 - Σύμβασις: 2067/5-3-71
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ: Ι. ΔΙΚΑΙΟΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ι. ΚΑΜΠΑΝΑΣ Α.Ε.

1
8
2
1

1
9
7
1

Ἡ Ἔξοδος τοῦ Μεσολογγίου. Πανακόλῃκη τοῦ Λήμου Μεσολογγίου.